

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
Chiang Mai Rajabhat University

ISSN 1686-7467 (Print)
ISSN 2651-141X (Online)

พินนศวรสาร

ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - มิถุนายน 2563

CMRU

CMRU

GANESHA JOURNAL

พินนศวรสาร

Vol. 16 No. 1 January - June 2020

พินเนศวร์สาร

วารสารสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - มิถุนายน 2563

ข้อมูลวารสาร

ชื่อวารสาร	(ภาษาไทย) พินเนศวร์สาร (ภาษาอังกฤษ) Ganesha Journal
ISSN	1686-7467 (ตีพิมพ์) 2651-141X (อิเล็กทรอนิกส์)
หน่วยงานเจ้าของวารสาร	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
บรรณาธิการ	รองศาสตราจารย์สนธิ สัตโยภาส
สถานที่ติดต่อ	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 202 ถ.ช้างเผือก ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300
โทรศัพท์	053-885990 โทรสาร 053-885990
เว็บไซต์ของวารสาร	https://so01.tci-thaijo.org/index.php/pikanasan

วัตถุประสงค์

พินเนศวร์สาร ตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย (Research Article) และบทความวิชาการ (Academic Article) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในสาขาศึกษาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ รัฐศาสตร์ การพัฒนาสังคม สาธารณสุขศาสตร์ บริหารธุรกิจและสหวิทยาการทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เผยแพร่ผลงานวิชาการที่มีคุณภาพและก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการ และเกิดประโยชน์ต่อสังคม ชุมชนท้องถิ่นและประเทศชาติ

ขอบเขตการตีพิมพ์ของวารสาร

ศึกษาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ รัฐศาสตร์ การพัฒนาสังคม สาธารณสุขศาสตร์ บริหารธุรกิจและสหวิทยาการ ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ ธรรมไชย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลณัฐ พลวัน

รักษาราชการแทนอธิการบดี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย

วารสารพินเนศวร์สาร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ได้ผ่านการพิจารณาและรับรองคุณภาพวารสารให้อยู่ในฐานข้อมูล Thai-Journal Citation Index (TCI)

กลุ่มที่ 2 สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์สนธิ สัตโยภาส

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

อาจารย์รจนกร แบ่งทิศ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.มนัส สุวรรณ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.สนม ครุฑเมือง

มหาวิทยาลัยนเรศวร ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.พิชาภพ พันธุ์แพ

มหาวิทยาลัยพายัพ ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.อรอนพ พงษ์วาท

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์นราวัลย์ พูลพิพัฒน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ศิริณา จิตต์จรัส

มหาวิทยาลัยศิลปากร ประเทศไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา แสงเงิน

มหาวิทยาลัยมหิดล ประเทศไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล กาญจนวงศ์

มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ประเทศไทย

กองจัดการวารสาร

นางวิไลพัคตร์ จรุงไธสง

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย

นางกษามาศ ยาสมูทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย

นางสาวอรกมล สุวรรณประเทศ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย

นางสาววีรนุช ดรณสนนยา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย

นายณัฐวัฒน์ ไรจนนุฒิธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย

นางสาวกมลรัตน์ เชื้อเสื่อน้อย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย

นางศิริพร ประณต

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย

กำหนดออก

พิชเนศวร์สารมีกำหนดออกเป็นราย 6 เดือน (2 ฉบับ/ปี) ดังนี้

ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน)

กำหนดออกสัปดาห์สุดท้ายของเดือนมิถุนายน

ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม)

กำหนดออกสัปดาห์สุดท้ายของเดือนธันวาคม

วิธีการส่งบทความ

ส่งต้นฉบับบทความในรูปแบบไฟล์เวิร์ด (Microsoft Word) ผ่านระบบจัดการวารสารอิเล็กทรอนิกส์ (ThaiJo) ที่ Website: <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/pikanasan> พร้อมทั้งส่งแบบนำส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ หนังสือรับรองก่อนการตีพิมพ์ตามที่วารสารกำหนดและหลักฐานการโอนเงินค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ ทางอีเมล phikanatesan@gmail.com

หมายเหตุ นักศึกษาที่ส่งบทความวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์หรือการค้นคว้าอิสระ จะต้องให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หรือการค้นคว้าอิสระ ลงนามรับรองในแบบฟอร์มนำส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่

ค่าธรรมเนียมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ

บุคคลภายใน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

2,500 บาท / เรื่อง

บุคคลภายนอก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

3,000 บาท / เรื่อง

วิธีการชำระค่าธรรมเนียมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ

ชำระผ่านธนาคาร ชื่อบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (กองทุนบัณฑิตวิทยาลัย) ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เลขที่บัญชี 821-289065-5 ประเภทบัญชี ออมทรัพย์

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความประจำปี (Peer Review)

บทความวิจัย บทความวิทยานิพนธ์และบทความวิชาการที่ตีพิมพ์ในวารสารพิษเนศวร์สาร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้รับการตรวจอ่านและแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิดังรายนามต่อไปนี้

ศาสตราจารย์ ดร.ชุตินา สัจจามันท์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ประเทศไทย

ศาสตราจารย์เงิน หงหลิน

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา วิชญาปกรณ์

มหาวิทยาลัยนเรศวร ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา ท้วมสุข

มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.โกสุม สายจันทร์

ข้าราชการเกษียณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.ชูชีพ พุทธประเสริฐ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ สายแสง

มหาวิทยาลัยนเรศวร ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.พงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต

มหาวิทยาลัยบูรพา ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.พรชนก ทองลาด

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.วารินทร์ แก้วอุไร

มหาวิทยาลัยนเรศวร ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.สนม ครุฑเมือง

มหาวิทยาลัยนเรศวร ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรสิทธิ์ อมรรณิขศักดิ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาลย์ ศิลปกิจ

มหาวิทยาลัยมหิดล ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ยุพิน อินทะยะ

ข้าราชการเกษียณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ศรีวิไล พลมณี

ข้าราชการเกษียณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประเทศไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติพงษ์ วงศ์ทิพย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจริญ เพ็ชรรัตน์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประเทศไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันท อัศภารณ์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประเทศไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด โชติวชิรา

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประเทศไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาส เพ็งพุ่ม

มหาวิทยาลัยนเรศวร ประเทศไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เปรม สอนสมุทร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประเทศไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญพิศุทธิ์ ใจสนิท

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา

มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประเทศไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภฤกษ์ ธาราพิทักษ์วงศ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธินันท์ ชื่นชม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุไรวรรณ หาญวงศ์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประเทศไทย

ดร.จิรัฐกาล พงศ์ภคเธียร

มหาวิทยาลัยมหิดล ประเทศไทย

บทความที่นำมาตีพิมพ์ กองบรรณาธิการจะตรวจสอบเป็นขั้นแรก แล้วจัดให้มีคณะกรรมการกลั่นกรองบทความ (Peer Review) ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 ท่าน โดยใช้ระบบผู้ทรงคุณวุฒิไม่ทราบชื่อผู้นิพนธ์และผู้นิพนธ์ไม่ทราบชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ (Double-blind Peer Review) และประเมินบทความตามเกณฑ์และแบบฟอร์มที่กำหนด ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการพิจารณาบทความประมาณ 90 วัน นับจากวันที่บทความได้แก้ไขตามคำแนะนำของกองบรรณาธิการก่อนที่จะส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ (Reviewer) พิจารณา ผู้นิพนธ์ต้องแก้ไขบทความตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และบทความอาจถูกตัดแปลง แก้ไขคำ สำนวน และรูปแบบการนำเสนอตามที่กองบรรณาธิการเห็นสมควร ภายหลังจากการพิจารณาบทความเรียบร้อยแล้ว กองบรรณาธิการจะส่งหนังสือตอบรับการตีพิมพ์เผยแพร่ให้แก่ผู้นิพนธ์บทความ บทความที่ผู้ทรงคุณวุฒิมากกว่าหนึ่งท่านพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่สมควรตีพิมพ์เผยแพร่ กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้นิพนธ์บทความทราบแต่จะไม่ส่งต้นฉบับคืนและผู้นิพนธ์บทความจะไม่สามารถนำกลับมาแก้ไขได้ ๗ ผลการพิจารณาจากกองบรรณาธิการถือเป็นสิ้นสุด

บทบรรณาธิการ

ในห้วงสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตั้งแต่ช่วงปลายปี 2562 จนถึงปัจจุบัน กองบรรณาธิการพิชเนศวร์สารขอส่งความห่วงใยไปยังผู้อ่านทุกท่านให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง มีกำลังใจแข็งแกร่ง และมีความพร้อมในการปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตปกติในรูปแบบใหม่

พิชเนศวร์สาร ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 นี้ นำเสนอบทความวิชาการและบทความวิจัยรวม 12 เรื่อง บทความวิชาการ จำนวน 2 เรื่อง เรื่องแรกเป็นบทความ เรื่อง “กิจการเพื่อสังคมกับการแก้ปัญหาในสังคมไทย” ของ พิชณน์พงศ์ มาศิริ เป็นการวิเคราะห์บทบาทของกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) ว่ามีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่ฝังรากลึกในสังคมไทยได้อย่างไร เรื่องที่สองเป็นบทความของ สุพจน์ บุญแรง และคณะ เรื่อง “บทบาทวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหารในการน้อมนำศาสตร์พระราชาศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อเศรษฐกิจชุมชน” ที่ได้นำเสนอการเชื่อมโยงการเรียนการสอนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหารโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารของชุมชนให้มีมาตรฐานและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

ส่วนบทความวิจัยจำนวน 10 เรื่อง ประกอบด้วยบทความวิจัยด้านภาษาและวรรณกรรม การศึกษา บรรณารักษศาสตร์ และการพัฒนาชุมชน โดยบทความวิจัยด้านภาษาและวรรณกรรมเป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างภาษาไทยและภาษาจีน จำนวน 3 บทความ ได้แก่ เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนกับสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสี” ของ หลี่ เมิ่งเตี๋ย, สนิท สัตโยภาส และ ขวัญใจ กิจชาลารัตน์ เรื่อง “การศึกษาความสุภาพในการสื่อสารระหว่างภาษาไทยกับภาษาจีน” โดย หยิง หลี่, ศรีวิไล พลมณี และ ขวัญใจ กิจชาลารัตน์ และ เรื่อง “เปรียบเทียบนวนิยายเรื่องนาคีของไทยกับตำนานเรื่องนางพญางูขาวของจีน” ของ จ้อยหวิ หลี่, ศรีวิไล พลมณี และ ขวัญใจ กิจชาลารัตน์ ทั้งสามบทความได้วิเคราะห์ความเหมือนและความต่างของภาษาและวิถีชีวิตที่จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจวัฒนธรรมของทั้งสองชาติมากขึ้น

บทความวิจัยด้านการศึกษาเป็นบทความเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนในระดับชั้นต่าง ๆ โดยใช้กลวิธีและเทคนิคการสอนที่เป็นที่ยอมรับ เริ่มจากบทความของ สิตา ทายะติ เรื่อง “การพัฒนาการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิธีสอนภาษาอังกฤษโดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา” เป็นการนำเสนอการพัฒนาวิธีการสอนนักศึกษาครูในระดับอุดมศึกษาโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อให้มีศักยภาพในการเข้าใจตนเอง ผู้คนรอบข้าง และสังคม อันจะนำไปสู่การเป็นครูที่ดีในอนาคต บทความต่อมาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา และประถมศึกษา จำนวน 3 เรื่อง คือ เรื่อง “การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น เพื่อพัฒนาทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านด้ายเทพกาญจนาอุปถัมภ์ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย” ของ วรรณภา ศรีสายัณห์, สมหวัง อินทร์ไชย และ เบญจมาภรณ์ สุริยวงศ์ เรื่อง “การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้หนังสือนิทานคุณธรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านสันโค้ง

(เขียนรายจรรยาบรรณ) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย” โดย พรสวรรค์ จันทร์เล็ก, ยุพิน จันทร์เรือง และปฏิพันธ์ อุทยานกุล และ เรื่อง “การจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4” ของ ภัทราณี เวียงนาค และ บำรุง ชำนาญเรือ ทั้งสามเรื่องได้นำเสนอเทคนิค การสอนที่น่าสนใจในการพัฒนาทักษะด้านการอ่านเพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์และคิดอย่างมีวิจารณญาณ ส่วนอีกหนึ่งบทความด้านการศึกษาเป็นของ กัญญาณัฐ มีคง, ยุพิน จันทร์เรือง และ อัญชลี เทังตระกูล เรื่อง “การใช้วรรณกรรมท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 โรงเรียนบ้านพวงพยอม จังหวัดพะเยา” ได้ชี้ให้เห็นว่าการสอนโดยใช้เทคนิคการตั้งคำถามทำให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาการคิดวิเคราะห์ได้อย่างไร

บทความด้านบรรณารักษศาสตร์ เรื่อง “แนวทางการจัดตั้งและการดำเนินงานหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ไทย” ของ ปรียา สุขยิ่ง และ ทศนา สลัดยะนันท์ เป็นการศึกษากรณีตัวอย่างการจัดตั้งและดำเนินงานหอจดหมายเหตุ ดาราศาสตร์ในต่างประเทศเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการริเริ่มในประเทศไทย

บทความปิดท้ายฉบับนี้เป็นบทความวิจัยด้านการพัฒนาชุมชน เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อสร้าง ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน โดยการสร้างอาชีพเสริมในพื้นที่บ้านเพนียด ตำบลเพนียด อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี” ของ สุนทรีย์ วิพัฒครุฑ, อุษณี จิตติมณี, เพ็ญภา จุมพลพงษ์ และ เสาวพร สุขเกิด ซึ่งสามารถนำไป เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนอื่น ๆ ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้อ่านจะได้รับประโยชน์จากบทความในวารสารฉบับนี้ ทั้งในแง่ ของการได้รับความรู้จากศาสตร์แขนงต่าง ๆ เพื่อพัฒนาตนเอง/องค์กร/หน่วยงาน รวมถึงการต่อยอดองค์ความรู้ เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งทางปัญญา ท้ายนี้ กองบรรณาธิการขอเชิญชวนอาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ นักวิชาชีพ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจงานด้านวิชาการ นำเสนอผลงานสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เพื่อตีพิมพ์ ในพิษณุสวรรค์สาร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เพื่อร่วมกันสร้างสรรค์สังคมแห่งความรู้อันเป็นรากฐานสำคัญ ในการพัฒนาประเทศต่อไป

รองศาสตราจารย์สนธิ สัตโยภาส
บรรณาธิการ

บทความวิชาการ

กิจการเพื่อสังคมกับการแก้ปัญหาในสังคมไทย พิพัฒน์พงศ์ มาศิริ	1
บทบาทวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหารในการน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อเศรษฐกิจชุมชน สุพจน์ บุญแรง, วิศนี สุประดิษฐ์อรุณ, กัญจน์พัชร บุญธรรักษ์, อัยวิญญ์ เจนเจริญโกโดย, อภิรดา พรพัฒน์วิชัย, อิศารัตน์ หนองสุวรรณ, ปิณฑสุทธิ์ สุวรรณเลิศ และ นักสิทธิ์ ปัญญาใหญ่	17

บทความวิจัย

การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนกับสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสี หลี่ เมิ่งเต๋ย, สนิท ลัดโยภาส และ ขวัญใจ กิจชาลารัตน์	27
การศึกษาความสุภาพในการสื่อสารระหว่างภาษาไทยกับภาษาจีน หยิ่ง หลี่, ศรีวิไล พลมณี และ ขวัญใจ กิจชาลารัตน์	37
เปรียบเทียบนวนิยายเรื่องนาถของไทยกับตำนานเรื่องนางพญางูขาวของจีน จ้อยหวี หลี่, ศรีวิไล พลมณี และ ขวัญใจ กิจชาลารัตน์	47
การพัฒนาการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิธีสอนภาษาอังกฤษโดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา สิตา ทายะติ	55
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านด้ายเทพกาญจนาอุปถัมภ์ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย วรรณภา ศรีสายัณห์, สมหวัง อินทร์ไชย และ เบญจมาภรณ์ สุริยวงศ์	69
การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้หนังสือนิทานคุณธรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชียงรายจรูญราษฎร์) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย พรสวรรค์ จันทร์เล็ก, ยุพิน จันทร์เรือง และปฏิพันธ์ อุทยานกุล	81
การจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภัทราณี เวียงนาค และ บำรุง ชำนาญเรือ	97

สารบัญ (ต่อ)

การใช้วรรณกรรมท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านพวงพยอม จังหวัดพะเยา กัญญาณัฐ มีคง, ยุพิน จันทร์เรือง และ อัญชลี เทังตระกูล	107
แนวทางการจัดตั้งและการดำเนินงานหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ไทย ปรียา สุขยิ่ง และ ทศนา สลัดยะนันท์	121
การพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน โดยการสร้าง อาชีพเสริมในพื้นที่บ้านเพนียด ตำบลเพนียด อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี สุนทรีย์ วิพัฒครุฑ, อุษณี จิตติมณี, เพ็ญภา จุมพลพงษ์ และ เสาวพร สุขเกิด	137

กิจการเพื่อสังคมกับการแก้ปัญหาในสังคมไทย

SOCIAL ENTERPRISE AND SOCIAL PROBLEMS SOLVING IN THAILAND

พิพัฒน์พงศ์ มาศิริ^{*}

Phiphatphong Masiri^{*}

มหาวิทยาลัยพายัพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50000¹

Payap University Muang District, Chiang Mai Province, 50000¹

^{*}Corresponding Author E-Mail: p_masiri@hotmail.com

(Received: Aug 1, 2019; Revised: Mar 26, 2020; Accepted: May 1, 2020)

บทคัดย่อ

ปัญหาสังคมเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนส่วนใหญ่ ดังนั้นจึงจำเป็นที่ทุกภาคส่วนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา กิจการเพื่อสังคมเป็นนวัตกรรมใหม่ที่เกิดขึ้นจากการก่อตั้งธนาคารกรามีน ของ ดร. มูฮัมหมัด ยูनुส เพื่อแก้ปัญหาคาใจยากจนในประเทศบังคลาเทศ จุดเด่นของกิจการเพื่อสังคมเกิดขึ้นจากการปรับใช้กลไกทางธุรกิจในการแก้ไขปัญหาสังคมโดยมีเป้าหมายเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมไปในทางที่ดี และก่อให้เกิดความยั่งยืนในการประกอบกิจการต่าง ๆ ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมากิจการเพื่อสังคมสามารถดำเนินการแก้ปัญหาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพในกลุ่มประเทศทางยุโรปและสหรัฐอเมริกาจึงส่งผลทำให้กิจการเพื่อสังคมได้มีการขยายออกไปในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก สำหรับประเทศไทยได้ปรากฏกิจการเพื่อสังคมขึ้นในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่กรุงเทพมหานครและมีแนวโน้มขยายออกไปในภูมิภาคต่าง ๆ ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การตระหนักถึงปัญหาสังคมและความสนใจของผู้ประกอบการในปัจจุบันได้ก่อให้เกิดเครือข่ายของกิจการเพื่อสังคมขึ้นในประเทศไทย ได้แก่ กลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และกลุ่มกิจการเพื่อสังคมที่เกิดจากการรวมตัวของภาครัฐ เอกชน และเครือข่ายกิจการเพื่อสังคมในต่างประเทศ นอกจากนี้ยังปรากฏเครือข่ายกิจการเพื่อสังคมขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ ของไทย ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจเพื่อสังคมจังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มกิจการเพื่อสังคมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กิจการเพื่อสังคมที่เกิดขึ้นในประเทศไทยในปัจจุบันได้เข้าไปดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาในสังคมไทยแล้วอย่างน้อยใน 4 ด้าน คือ ปัญหาความยากจน ปัญหาสังคมผู้สูงอายุ ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ และปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม สำหรับการดำเนินกิจการสังคมที่เกิดขึ้นในประเทศไทยปัจจุบันควรมีการสนับสนุน โดยเฉพาะในด้านความรู้เกี่ยวกับการประกอบกิจการเพื่อสังคม การเชื่อมต่อกับเครือข่ายกิจการเพื่อสังคมที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ในการประกอบกิจการเพื่อสังคมซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนากิจการเพื่อสังคมที่กำลังเกิดขึ้นและขยายตัวในสังคมไทย

คำสำคัญ: ปัญหาสังคม, กิจการเพื่อสังคม, การแก้ไขปัญหาสังคม

¹ อาจารย์ สาขาวิชานวัตกรรมการประกอบการทางสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ABSTRACT

Social problems are important issues that have a massive impact on how people live their lives in a society. It is, therefore, necessary that every sector be part in solving them. Social enterprise is a new innovation that was created by Dr. Muhammad Yunus's Grameen Bank to solve poverty in Bangladesh. Social enterprises are an innovation that requires a business model to solve issues, with the aim to create changes in the society, including sustainability in enterprise. Over the past years, Social Enterprises have efficiently resolved social problem in Europe and America. In Thailand, Social enterprises have been operated extensively in other parts of Thailand, including Bangkok, the regions of North and North East. Such activities prompted social enterprises network across the regions of Thailand. The realizing of social problem and enterprise interested constructed social enterprise networks in Thailand, such as SET Social Impact, SE Thailand, Chiang Mai SE and social enterprise networks in North east of Thailand. Social enterprises have received solving several aspects of social problems in Thailand involving poverty, aging society, available resources and environment problems. For social enterprise operations occurring in Thailand, nowadays, there should be educated about social enterprise and support connection to the oversea social enterprise networks in order to exchange information and experiences on social entrepreneurship which are important for new social entrepreneurship that is occurring in Thai society.

KEYWORDS: Social Problem, Social Enterprises, Social Problem Solving

บทนำ

ปัญหาสังคม เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในวงกว้างและสร้างผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในสังคม ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่ทุกคนทุกฝ่ายต้องตระหนักและแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา (Kerbo and Coleman, 2006, p. 363) อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบันได้ส่งผลให้ปัญหาของสังคมมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เช่น อิทธิพลของโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ จากการพัฒนาโครงการท่องเที่ยวที่ใช้เทคโนโลยีการบินด้วยความเร็วสูง (Jet Travel) และการติดต่อสื่อสารด้วยเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต (Internet) ที่ช่วยสร้างผลตอบแทนทางเศรษฐกิจให้เพิ่มขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจโลกที่ตกต่ำในปัจจุบันได้ก่อให้เกิดปัญหาภาวะโลกร้อนและปัญหาอาชญากรรมติดตามมา (Kornblum, Julian and Smith, 2012, p. 27) สภาพปัญหาสังคมในปัจจุบันได้สร้างความกังวลใจต่อผู้คนในสังคมและผลักดันให้เกิดความต้องการแนวทางใหม่ ที่สามารถแก้ไขปัญหาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืน

กิจการเพื่อสังคม เป็นนวัตกรรมใหม่ที่ถูกนำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมได้อย่างน่าอัศจรรย์ในกลุ่มประเทศยุโรปและประเทศสหรัฐอเมริกา จึงทำให้การประกอบกิจการเพื่อสังคมในปัจจุบันกระจายออกไปใน 49 ประเทศทั่วโลก โดยสามารถจำแนกกิจการเพื่อสังคมออกได้เป็น 2 กลุ่ม (Defourny and Nyssens, 2010) คือ กลุ่มแรกเป็นกลุ่มประเทศที่มีการประกอบกิจการเพื่อสังคมขึ้นใหม่ ได้แก่ ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐบราซิล ประเทศสหพันธ์รัฐรัสเซีย ประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศไทย สำหรับกลุ่มที่สองเป็นกลุ่มประเทศที่มีการประกอบกิจการเพื่อสังคมขึ้นอย่างถาวรแล้ว ได้แก่ ประเทศเยอรมนี ประเทศอิตาลี และสหราชอาณาจักร (Grieco, 2015, p. 27) การกระจายตัวของกิจการเพื่อสังคมที่ปรากฏในพื้นที่ต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้มีการปรับกิจการเพื่อสังคมให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาสังคมในแต่ละประเทศ ได้แก่ ในกลุ่มประเทศยุโรปมีการประกอบกิจการทางสังคมในลักษณะขององค์กรที่

ไม่แสวงหาผลกำไรเพื่อสนองตอบความต้องการสินค้าและบริการสาธารณะ สำหรับในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการพัฒนากิจการเพื่อสังคมเพื่อให้การสนับสนุนและให้การช่วยเหลือกลุ่มคนที่ไม่มียานพาหนะโดยเริ่มต้นจากองค์กรที่ให้การสนับสนุนการสร้างงานและเพิ่มรายได้ให้กับชาวอเมริกัน เป็นต้น

ในบทความนี้ผู้เขียนต้องการนำเสนอบทบาทและความสำคัญของกิจการเพื่อสังคมที่กำลังขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็วในพื้นที่ประเทศไทยปัจจุบัน โดยเริ่มต้นจากการนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญและผลกระทบของปัญหาสังคมที่มีต่อผู้คนในสังคมไทย หลังจากนั้นเป็นการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับกิจการเพื่อสังคมในประเด็นที่เกี่ยวกับแนวคิด ความเป็นมา และลักษณะเฉพาะของกิจการเพื่อสังคม สำหรับเนื้อหาในส่วนสุดท้ายของบทความเป็นการนำเสนอข้อมูลและบทวิเคราะห์เกี่ยวกับกิจการเพื่อสังคมที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมไทย เพื่อให้ทราบถึงกิจการเพื่อสังคมที่ได้มีการดำเนินการไปแล้วในประเทศไทย อีกทั้งยังได้นำเสนอแนวโน้มของกิจการเพื่อสังคมไทยในอนาคต ผู้เขียนหวังว่าบทความฉบับนี้จะช่วยให้สังคมเกิดความเข้าใจต่อกิจการเพื่อสังคม ตลอดจนเป็นการสร้างความตระหนักและให้ความสำคัญต่อกิจการเพื่อสังคมที่กำลังเกิดขึ้นและขยายตัวในประเทศไทย

ปัญหาสังคม

ปัญหาสังคม (Social Problems) เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในระดับสาธารณะที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลหลายกลุ่มในวงกว้าง เป็นสถานการณ์ที่สังคมไม่พึงปรารถนาและมองว่าเป็นสิ่งที่มีความอันตราย ปัญหาสังคมเป็นสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับค่านิยมของคนหมู่มากและสามารถเกิดขึ้นได้ในหลายลักษณะ (Kornblum et al, 2012) ได้แก่ ปัญหาการดูแลและการรักษาสุขภาพ ปัญหาการเจ็บป่วยทางจิตใจ ปัญหาการติดสุราและสิ่งเสพติดอื่น ๆ ปัญหาอาชญากรรมและความรุนแรง ปัญหาความยากจน ปัญหาอคติทางเชื้อชาติ ปัญหาเพศและเพศสภาวะ ปัญหาการเป็นสังคมผู้สูงอายุ ปัญหาครอบครัว ปัญหาที่เกิดจากเศรษฐกิจ ปัญหาการเคลื่อน

ย้ายของประชากร ปัญหาด้านเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม และปัญหาจากภัยพิบัติสงคราม เป็นต้น การศึกษาปัญหาสังคมในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาของนักวิชาการชาวไทยและชาวต่างประเทศ ธีรฉลดา พิชิตบัญชาการ (2533) ประยงค์ อ่อนตา (ม.ป.ป) สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550) และ Lauer (2018) ได้อธิบายที่มาของปัญหาสังคมว่าเกิดขึ้นจากสาเหตุ 4 ประการ คือ

1. การเปลี่ยนแปลงของสังคม (Social Change) โดยเฉพาะอย่างยิ่งความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ทำให้ผู้คนในสังคมปรับตัวไม่ทันส่งผลทำให้เกิดภาวะว่างงานหรือการถูกเลิกจ้างงาน และกลายเป็นแรงงานไร้ฝีมือไปในที่สุด ปัญหาสังคมในลักษณะนี้เกิดขึ้นในสังคมเมือง (Urban Society) ที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบต่อบุคคลที่ไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้ นอกจากนี้การขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมได้ส่งผลทำให้เกิดการอพยพของประชากรในชนบทเข้ามาทำงานในเมือง ความเป็นอุตสาหกรรมได้ส่งผลทำให้เกิดการละทิ้งถิ่นที่อยู่อาศัยเดิมในพื้นที่ชนบทและก่อให้เกิดพื้นที่ของชุมชนแออัด หรือ สลัม (Slum) ในเขตเมือง เป็นต้น

2. การสูญเสียการควบคุมทางสังคม (Social Disorganization) เกิดขึ้นจากการที่สมาชิกในสังคมไม่ยอมรับ หรือ ไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่เป็นบรรทัดฐานของสังคมซึ่งเกิดขึ้นจากสาเหตุ 2 ประการ ได้แก่ การล้มเหลวของระบบจารีตประเพณีเดิมซึ่งทำหน้าที่ในการจัดระเบียบทางสังคมของสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน ศาสนา ตลอดจนรัฐบาล เมื่อสถาบันทางสังคมเหล่านี้ไม่ปฏิบัติหน้าที่หรือทำหน้าที่ไม่สอดคล้องกันได้ส่งผลกระทบต่อระบบของการควบคุมทางสังคมและนำมาซึ่งปัญหาทางสังคม เช่น การทุจริตของนักการเมือง การกระทำผิดของเด็กและเยาวชน เป็นต้น การที่ระบบจารีตและประเพณีดั้งเดิมไม่สามารถทำหน้าที่ได้ทำให้เกิดการขัดแย้งของกฎเกณฑ์ของสังคมกับความมุ่งหวังของคนในสังคมซึ่งก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมา

3. บุคลิกภาพ (Personality) เป็นพฤติกรรมทางสังคมที่บุคคลเรียนรู้จากสังคมและเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้

บุคลิกภาพทางสังคมเป็นสิ่งที่ทุกคนในสังคมให้การยอมรับและกำหนดร่วมกันว่าพฤติกรรมแบบใดที่สังคมยอมรับ เช่น การเคารพผู้ใหญ่ การมีความซื่อสัตย์ ความขยันขันแข็ง สำหรับพฤติกรรมที่สังคมไม่ยอมรับ เช่น การลักขโมย การเสพสิ่งเสพติด การฆ่าคนตาย เป็นต้น

4. พฤติกรรมเบี่ยงเบน (Deviance) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการที่บุคคลมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนออกไปจากพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ เช่น การเสพยาเสพติด การมีนิสัยชอบลักขโมย การมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนของบุคคลเช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดปัญหาสังคมติดตามมา

ผลกระทบของปัญหาสังคมเมื่อเกิดขึ้นแล้ว ได้ส่งผลกระทบต่อสังคมในหลายด้าน ได้แก่ ในด้านเศรษฐกิจ ปัญหาสังคมทำให้สูญเสียงบประมาณของรัฐที่ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาด้านสังคมและการสูญเสียทรัพย์สินของบุคคล ในด้านของสังคมพบว่าปัญหาสังคมทำให้เกิดความเสียหายต่อระบบในการควบคุมสังคมทำให้สังคมเกิดความวุ่นวายไร้เสถียรภาพ สำหรับในด้านบุคคล ปัญหาสังคมทำให้เกิดความเสียหายกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสังคมในหลายประการ ได้แก่ การสูญเสียชื่อเสียงเกียรติยศ ตลอดจนสุขภาพ ชีวิต และทรัพย์สิน เป็นต้น

สถานการณ์ปัญหาสังคมไทยในปัจจุบัน

ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยได้ประสบกับปัญหาสังคมในหลายด้านและได้ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยอย่างกว้างขวาง ทำให้รัฐบาลได้ให้ความสำคัญและพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยตลอด ดังจะเห็นได้จากการจัดตั้งหน่วยงานของทางราชการขึ้นหลายหน่วยงาน เพื่อทำหน้าที่ในการติดตามและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้กับรัฐบาล ได้แก่ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานสำคัญที่ทำหน้าที่ติดตามและรายงานสถานการณ์ของปัญหาสังคมให้กับรัฐบาลทราบ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานราชการอื่น ๆ ที่มีการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นต้น ซึ่งการปฏิบัติงานของหน่วยงานราชการต่าง ๆ เหล่านี้ในปัจจุบันได้ปรากฏข้อมูลที่แสดงถึงสถานการณ์ของปัญหา

ที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมไทย ได้แก่ ข้อมูลจากรายงานของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2562) ที่แสดงถึงสถานการณ์ของสังคมไทยในไตรมาสที่สองของปีพ.ศ. 2562 ที่แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยยังคงประสบกับปัญหาสังคมในด้านต่าง ๆ ได้แก่

1. ด้านบุคคล ในปัจจุบันประชากรไทยได้ประสบกับปัญหาสังคมในหลายด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการว่างงานที่ปรากฏว่าอัตราการว่างงานในตลาดแรงงานมีแนวโน้มลดลง 0.3 % ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานนอกภาคเกษตร นอกจากนี้ยังพบว่าอัตราการว่างงานที่เพิ่มมากขึ้นในภาคอุตสาหกรรมที่มีการเลิกจ้างแรงงานแล้วจำนวนหลายแสนคน นอกจากนี้ยังพบว่าปัญหาหนี้สินในภาคครัวเรือนที่เพิ่มขึ้น 6.3 % และภาวะการเจ็บป่วยของประชาชนจากโรคติดต่อ ได้แก่ ใช้เสื้อดอกและโรคไข้หวัดที่มีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นเช่นกัน ในไตรมาสที่สองของปี พ.ศ. 2562 นี้

2. ด้านความเป็นอยู่ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์สังคมไทยในไตรมาสที่สองนี้แสดงให้เห็นถึงปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมของคนไทยที่มีแนวโน้มการใช้จ่ายเพื่อบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และบุหรี่ที่เพิ่มสูงขึ้นคิดเป็นร้อยละ 4.6 โดยปริมาณการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของคนไทยได้ขยายตัวร้อยละ 6.9 ในขณะที่การบริโภคบุหรี่ยุติขยายตัวร้อยละ 0.9 ซึ่งตัวเลขจากสถิติดังกล่าวสะท้อนถึงปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นกับผู้บริโภคที่มีสองและมือที่สามในครอบครัวและปัญหามือปืนไฟฟ้า (Hybrid) ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนไทยในปัจจุบัน

3. ด้านความมั่นคง ข้อมูลจากรายงานสถานการณ์สังคมไทยในไตรมาสที่สองนี้แสดงให้เห็นว่าสังคมไทยกำลังประสบกับปัญหาความไม่มั่นคง เนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของสถิติเกี่ยวกับคดียาเสพติด และการเสียชีวิตเนื่องมาจากอุบัติเหตุที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ข้อมูลจากการรายงานสถานการณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2560) ยังได้ชี้ให้เห็นปัญหาดังกล่าวในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ได้แก่

4. ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรดิน ข้อมูลจากการสำรวจการใช้ที่ดินในประเทศไทยในระหว่างปี พ.ศ. 2558 ถึงปี พ.ศ. 2559 ของกรมทรัพยากรดิน (ม.ป.ป.) พบว่าประเทศไทยได้มีแนวโน้มการใช้ที่ดินมากขึ้น โดยเฉพาะการใช้ที่ดินในด้านเกษตรกรรมซึ่งพบว่าก่อให้เกิดปัญหาดินเสื่อมสภาพและปัญหาสารเคมีตกค้างในดินตามมานอกจากนี้ยังพบปัญหาการถือครองที่ดินส่วนใหญ่ที่กระจุกอยู่ในกลุ่มคนส่วนน้อยส่งผลให้ชาวบ้านจำนวนมากขาดแคลนที่ดินทำกินและก่อให้เกิดปัญหาการบุกรุกที่ดินในเขตป่าสงวนมากขึ้นในปัจจุบัน

5. ปัญหาทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า แนวโน้มของปริมาณป่าไม้ของประเทศไทยที่ลดจำนวนลงอย่างมากจากการบุกรุกทำลายป่าทำให้ในปัจจุบันประเทศไทยคงเหลือพื้นที่ป่าไม้เพียง 102.17 ล้านไร่ หรือ 31.78 % ของพื้นที่ประเทศนำไปสู่การสูญพันธุ์ของสัตว์ป่าหลายชนิดและการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ ทั้งนี้ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นจากสาเหตุที่สำคัญคือการบุกรุกที่ป่าสงวนและการเกิดขึ้นของไฟป่า ปัญหาดังกล่าวได้ทำให้รัฐบาลในปัจจุบันเร่งแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยกำหนดในร่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อเพิ่มปริมาณพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ 40 % ของพื้นที่ประเทศ โดยมีการสนับสนุนโครงการป่าชุมชนเพื่อให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้และโครงการส่งเสริมสัตว์คืนวนาเพื่อเพิ่มความสมบูรณ์ให้กับป่า

6. ปัญหาการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ รายงานสภาพภูมิอากาศของประเทศไทยที่ปรากฏว่านับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 เป็นต้นมา ประเทศไทยมีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยของทั้งประเทศสูงขึ้นและสูงกว่าอุณหภูมิเฉลี่ยโดยปกติ ส่งผลให้ฤดูกาลของไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปโดยพบว่าประเทศไทยมีฤดูร้อนที่ยาวนานและฤดูหนาวที่สั้นลงทำให้เกิดภาวะแห้งแล้งและอุทกภัยที่มีความรุนแรง การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศของไทยมีความสัมพันธ์กับการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่มีปริมาณเพิ่มสูงขึ้น โดยพบว่าการปล่อยก๊าซเรือนกระจกมากที่สุดในส่วนของการใช้พลังงาน รองลงมาคือภาคการเกษตร ภาคอุตสาหกรรมและการใช้ผลิตภัณฑ์ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

ของไทยได้ส่งผลกระทบต่อหลายด้าน ได้แก่ ด้านเกษตร ด้านสุขภาพ ด้านระบบนิเวศ ความหลากหลายของระบบนิเวศ และด้านทรัพยากรชายฝั่งทะเล เป็นต้น โดยภาครัฐได้เรียกร้องให้ภาคเอกชน และภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศไทยอย่างเร่งด่วน ปัญหาการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศของไทยนี้มีความเกี่ยวข้องกับการเกิดของหมอกควันที่ส่งผลกระทบต่อ การดำรงชีวิตและสุขภาพของคนไทยในพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะพื้นที่ทางภาคเหนือตอนบนที่ต้องประสบกับปัญหาหมอกควันในทุก ๆ ปี

7. ปัญหาขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย การจัดการกับของเสียและขยะมูลฝอยได้กลายเป็นวาระแห่งชาติที่รัฐบาลได้ขอความร่วมมือจากทุกภาคส่วนได้ร่วมมือกันเพื่อจัดการกับปัญหานี้ซึ่งประเทศไทยในปัจจุบันได้เผชิญกับปริมาณของขยะมูลฝอยที่เพิ่มสูงขึ้นตามการเพิ่มจำนวนของประชากรและการขยายตัวของเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในภาคของการท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยตกค้างและการกระจายของสารเคมีที่มีพิษ เนื่องมาจากการบริหารจัดการของเสียอันตรายที่ไม่ถูกวิธีทำให้เกิดการรั่วไหลของสารพิษปนเปื้อนลงสู่ธรรมชาติและเป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน โดยพบว่าพื้นที่จังหวัดที่มีปริมาณขยะมูลฝอยมากที่สุด 5 อันดับแรกที่ต้องการการแก้ไขปัญหายังเร่งด่วน ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ชลบุรี นครราชสีมา ขอนแก่น อุบลราชธานีและเชียงใหม่

นอกจากนี้ยังปรากฏปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรไทยซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในอนาคตอันใกล้นี้กล่าวคือ

8. ปัญหาสังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) การรายงานข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนประชากรสูงวัยของกรมกิจการผู้สูงอายุ (2562) ได้ชี้ให้เห็นว่าประเทศไทยกำลังเคลื่อนเข้าสู่ภาวะของสังคมผู้สูงอายุโดยพบว่ามีประชากรสูงวัยเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศซึ่งถือว่าได้เข้าสู่ภาวะสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ตาม

คำนิยามสังคมผู้สูงวัยขององค์การสหประชาชาติซึ่งได้มีการคาดการณ์เกี่ยวกับการเคลื่อนเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยของประเทศไทยว่าจะส่งผลกระทบต่อสังคมไทยทั้งในระดับจุลภาคและระดับมหภาค กล่าวคือ ภาวะสังคมผู้สูงวัยทำให้เกิดการลดลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) นอกจากนี้ยังส่งผลให้เกิดการลดลงของปริมาณรายได้ต่อหัวของประชากรและการออมเงินของภาคประชาชนอีกด้วย ภาวะอันเนื่องมาจากสังคมผู้สูงวัยดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการลงทุนของรัฐบาล การผลิตสินค้าและบริการของภาคเอกชนและส่งผลต่อการวางแผนงานและนโยบายต่าง ๆ ในการรับมือกับภาวะสังคมผู้สูงวัยอีกด้วย (ชมพูนุช พรหมภักดี, 2556) ในส่วนของภาคแรงงานได้มีการศึกษาผลกระทบของภาวะสังคมผู้สูงวัยต่อสถานการณ์แรงงานของไทย (จารีย์ ปิ่นทอง, ธนกร ลีตินันท์, ประภัศร แสงสุสันต์ และณัฏธนาถ กุลนารัตน์, 2561) พบว่า การเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานโดยพบว่าแรงงานที่อยู่ในตลาดปัจจุบันมีแนวโน้มอายุมากขึ้น ภาวะสังคมผู้สูงวัยส่งผลทำให้แรงงานบางส่วนนอกจากการทำงานกลางคืนเพื่อดูแลสมาชิกในครอบครัวที่มีปัญหาทางด้านสุขภาพและส่งผลให้แรงงานที่ออกนอกประเทศ เหล่านั้นไม่กลับเข้ามาทำงานในระบบอีกแต่หันไปทำงานนอกระบบแทนเนื่องจากเงื่อนไขทางด้านเวลาเป็นต้น

ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของสังคมไทยที่ปรากฏขึ้นจากรายงานของหน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่ได้กล่าวถึงมาแล้วในช่วงต้นทำให้รัฐบาลปัจจุบันได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาสังคมและได้กำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยได้วางแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาของสังคมไทยในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) ภายใต้วิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศเพื่อมุ่งไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยรัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาชาติไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ซึ่งเป็นแผนพัฒนาประเทศในปัจจุบัน ซึ่งได้ระบุถึงยุทธศาสตร์ในการพัฒนาและปฏิรูปประเทศใน 6 ประเด็น ได้แก่ 1) การสร้างความเติบโตอย่าง

ยั่งยืนบนฐานเศรษฐกิจสีเขียว 2) การสร้างความเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจภาคทะเล 3) การสร้างความเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจต่อสภาพภูมิอากาศ 4) การพัฒนาพื้นที่เมือง ชนบท เกษตรกรรม อุตสาหกรรมเชิงนิเวศ มุ่งเน้นความเป็นเมืองที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง 5) พัฒนาความมั่นคงทางน้ำ พลังงาน และเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 6) ยกระดับกระบวนการพัฒนาเพื่อกำหนดอนาคตประเทศ ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ปรากฏในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีนี้ได้เริ่มดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมไทยแล้วซึ่งการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ดังกล่าวมีส่วนในการผลักดันให้เกิดการประกอบกิจการเพื่อสังคมที่ได้รับการสนับสนุนการประกอบกิจการจากรัฐบาลขึ้น เช่น การให้เงินทุนอุดหนุนเงินทุนหมุนเวียนในการจัดตั้งและการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนทั่วประเทศซึ่งรายละเอียดได้กล่าวถึงในเนื้อหาลำดับต่อไป นอกจากนี้การดำเนินการของรัฐบาลภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ดังกล่าว ยังได้เอื้อต่อการประกอบกิจการเพื่อสังคมของภาคเอกชนที่เกิดขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ดังที่จะได้กล่าวถึงรายละเอียดในเนื้อหาลำดับต่อไป

ความเป็นมาและแนวคิดเกี่ยวกับกิจการเพื่อสังคม

คำว่า กิจการเพื่อสังคม แปลมาจากคำในภาษาอังกฤษว่า “Social Enterprise” ซึ่งนิยมเรียกกันสั้น ๆ ว่า “เอสอี” (SE) หมายถึงการประกอบกิจการในลักษณะขององค์กรโดยมีการปรับใช้กลยุทธ์ทางธุรกิจเพื่อเข้ามาแก้ไขปัญหาทางสังคม (Based on Social Problems) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดผลกระทบทางสังคม (Social Impact) และสร้างผลกำไรเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับองค์กรควบคู่กันไป การประกอบกิจการเพื่อสังคมเป็นการสร้างความสมดุลและประสิทธิภาพของเศรษฐกิจ (Economic) และคุณค่าทางสังคม (Social Value) เพื่อสร้างจิตสำนึกทางสังคมให้กับผู้คนในสังคมไปพร้อมกัน (Borzaga and Galera, 2012) สำหรับประเทศไทยในปัจจุบันได้มีการเรียกชื่อการประกอบการในลักษณะของ SE ในหลายลักษณะเช่น กิจการเพื่อสังคม นวัตกรรม

การประกอบการทางสังคม ธุรกิจเพื่อสังคม วิสาหกิจเพื่อสังคม และวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น อย่างไรก็ตามในปัจจุบันยังพบปัญหาในการแยกแยะกิจการเพื่อสังคมกับการประกอบการทางธุรกิจและการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมในลักษณะต่าง ๆ กล่าวคือ การจัดกิจกรรมทางสังคม หรือ Corporate Social Responsibility (CSR) ที่กำลังเกิดขึ้นอย่างแพร่หลายในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดวิ่งการกุศล การรับบริจาคเงินและสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยของกลุ่มคน หน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ การจัดกิจกรรมเพื่อสังคมในลักษณะเหล่านี้ไม่นับรวมว่าเป็นการประกอบการเพื่อสังคม เนื่องจากไม่มีการดำเนินการในลักษณะขององค์กรและไม่ได้มุ่งหวังผลกำไรเพื่อความยั่งยืนขององค์กร (จิตติสุขา ชันทอง, 2559) สำหรับการประกอบกิจการทางธุรกิจทั่วไปนั้นมีความแตกต่างออกไปจากกิจการเพื่อสังคม เนื่องจากเป็นการประกอบกิจการที่มีเป้าหมายเพื่อแสวงหาผลกำไรและเพื่อการสะสมความมั่งคั่งของผู้ประกอบการเป็นสำคัญ ในขณะที่การประกอบกิจการเพื่อสังคมเป็นการประกอบกิจการที่เกิดขึ้นตามลักษณะของปัญหาสังคมและเป็นการประกอบกิจการที่มุ่งหวังให้เกิดผลกระทบในทางที่ดีต่อสังคม ดังนั้นคำว่ากิจกรรมเพื่อสังคม การประกอบการทางธุรกิจ และกิจการเพื่อสังคมจึงมีความแตกต่างกันในด้านกลไกขับเคลื่อนหลักการ และกลยุทธ์ที่นำมาใช้ (ดวงรัตน์ ประจักษ์ศิลปไทย, ม.ป.ป.)

การประกอบกิจการเพื่อสังคมได้เริ่มต้นขึ้นเป็นครั้งแรกจากการดำเนินการภายใต้แนวคิดระบบการเงินขนาดเล็ก (Microfinance) หรือธนาคารคนจนของ ดร. มุฮัมหมัด ยูนุส (Muhammad Yunus) นักวิชาการทางเศรษฐศาสตร์ ชาวบังคลาเทศที่ได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพในปี ค.ศ. 2006 (Grieco, 2015, p. 11) การจัดตั้งธนาคารคนจนดังกล่าวเป็นการเริ่มต้นแนวคิดของการประกอบการเพื่อสังคมที่เริ่มต้นจากสภาพปัญหาความยากจนของชาวบังคลาเทศจำนวนหลายล้านคนที่ไม่สามารถเข้าถึงการให้สินเชื่อของธนาคารปกติทั่วไปได้ ดร. มุฮัมหมัด ยูนุส ได้เสนอแนวคิดธนาคารคนจนในปี พ.ศ. 2526 (ค.ศ. 1983) เพื่อแก้ไขปัญหาการไม่มี

สินทรัพย์ค้ำประกันสำหรับการกู้ยืมเงินจากธนาคาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งสตรีที่เป็นแม่บ้านซึ่งไม่ได้ประกอบอาชีพที่มีรายได้มั่นคงจึงไม่สามารถเข้าถึงการบริการสินเชื่อของธนาคารได้ ดร. มุฮัมหมัด ยูนุส ได้ใช้แนวคิดธนาคารคนจนเพื่อแก้ปัญหาความยากจนโดยจัดตั้งธนาคารท้องถิ่นชื่อ ธนาคารกรามีน (Grameen Bank) เพื่อให้จัดหาแหล่งเงินกู้ การส่งเสริมการออม และการบริการพื้นฐานทางการเงินให้กับผู้ยากจนในลักษณะของเครดิตยูเนียน (Credit Union) และการรวมกลุ่มเพื่อกู้ยืมเงิน (Lending Cooperative) การประกอบการเพื่อสังคมในรูปแบบของธนาคารกรามีนภายใต้แนวคิดระบบการเงินขนาดเล็กที่เป็นระบบการเงินอย่างหนึ่งที่ทำให้บริการสินเชื่อขนาดเล็ก (Microcredit) นี้ก่อให้เกิดการบริการสินเชื่อให้กับคนจนในประเทศบังคลาเทศจำนวนมากถึง 5.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐและจำนวนร้อยละ 96 ของผู้ได้รับสินเชื่อทั้งหมดเป็นสตรีที่เป็นแม่บ้านชาวบังคลาเทศ ในปัจจุบันการประกอบกิจการภายใต้แนวคิดธนาคารคนจนนี้ได้ถูกนำไปใช้เพื่อแก้ปัญหาความยากจนในหลายประเทศทั่วโลกซึ่งหากทำการวิเคราะห์การประกอบการเพื่อสังคมของธนาคารกรามีนที่ประสบความสำเร็จในประเทศบังคลาเทศนี้ทำให้เห็นถึงคุณลักษณะสำคัญของการประกอบกิจการเพื่อสังคมใน 3 ประการ คือ

1. การประกอบการเพื่อสังคมเป็นองค์กรที่มุ่งหวังผลกำไรในการดำเนินงานทั้งนี้เพื่อความยั่งยืนขององค์กร การดำเนินการในลักษณะดังกล่าวมีความแตกต่างจากองค์กรทางธุรกิจที่แสวงหากำไรเพื่อสะสมความมั่งคั่งของผู้ประกอบการแต่เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ยังมีความแตกต่างไปจากการดำเนินกิจการขององค์กรการกุศลต่าง ๆ ที่มีแหล่งรายได้มาจากการสนับสนุนเงินทุนจากสังคม หรือ หน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งส่งผลให้ขาดความยั่งยืนเมื่อเงินทุนเหล่านั้นถูกใช้ไปจนหมด การดำเนินกิจการของธนาคารกรามีนนอกจากการนำเอาการดำเนินการทางสินเชื่อให้ถึงมือของประชาชนที่มีฐานะยากจนแล้ว ยังคงแสวงหาผลกำไรจากการดำเนินการเพื่อใช้ในการดำเนินการในการกลั่นกรองติดตามหนี้ ตลอดจนการประเมินความเสี่ยงต่อการไม่ชำระหนี้ซึ่งอยู่ในระดับที่สูงกว่าการกู้ยืมของลูกหนี้

โดยทั่วไป นอกจากนี้อาจมีการกู้ยืมโดยคิดดอกเบี้ยในระดับต่ำนี้ยังทำให้เกิดแรงจูงใจในการชำระหนี้เนื่องจากทำให้ผู้กู้ยืมไม่รู้สึกรู้ว่าเงินกู้ยืมนี้เป็นเงินที่ให้เปล่าจึงก่อให้เกิดการใช้จ่ายเงินกู้ที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ หรือไม่ใช้การลงทุนที่จะได้รับผลกำไรติดตามมา หรือ ทำให้เกิดความรู้สึกรู้ว่าไม่จำเป็นต้องคืนเงินให้เหมือนกับ การได้รับเงินช่วยเหลือจากโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาล ที่พบว่ามีสถิติการไม่ชำระเงินคืนในอัตราที่ค่อนข้างสูง

2. การจัดตั้งธนาคารคนจนเป็นการเสนอแนวทางใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคม แนวโน้มของโลกในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปตามอิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ กระแสโลกาภิวัตน์ การเจริญเติบโตของเศรษฐกิจโลกที่มีอัตราลดลง และการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางสังคมที่มีความซับซ้อนมากขึ้น อิทธิพลจากปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการพัฒนาที่ต้องการการแก้ไขปัญหาทางสังคมในรูปแบบใหม่ (Grieco, 2015, p 8) เช่น การกำหนดนโยบายใหม่ ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ การคิดค้นนวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์ใหม่เพื่อแก้ไขปัญหากระบวนการศึกษา เป็นต้น การดำเนินการของธนาคารกรามีนได้สะท้อนถึงการเสนอแนวทางใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน โดยเฉพาะ การเข้าถึงการบริการทางสินเชื่อในรูปแบบของธนาคารปกติทั่วไปที่ไม่เอื้อต่อประชาชนที่มีฐานะยากจนและขาดสินทรัพย์ในการค้ำประกัน แนวคิดการให้สินเชื่อขนาดเล็กที่มีการดำเนินการในลักษณะของสหกรณ์เครดิตยูเนียน และการรวมกลุ่มกันเพื่อกู้ยืมนี้ทำให้เกิดกลไกใหม่ที่ทำให้ผู้คนที่มีความฐานะยากจนสามารถเข้าถึงการบริการสินเชื่อของธนาคารได้

3. การประกอบการเพื่อสังคมเป็นการให้ความรู้และการเสนอแนวทางเพื่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม การศึกษาลักษณะการดำเนินการของธนาคารกรามีนพบว่า นอกจากมุ่งหวังที่จะให้สินเชื่อแก่ผู้คนที่มีความฐานะยากจนและขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันแล้วยังมีการดำเนินการในลักษณะของการให้ความรู้และการสร้างแรงจูงใจให้กับผู้กู้ยืมเพื่อให้การประกอบการเกิดผลกำไร และผู้กู้ยืมสามารถใช้เงินคืนทั้งนี้ส่งผลในปลายทาง

ให้ผู้คนที่ยากจนเหล่านั้นหลุดพ้นจากความยากจนได้ ตัวอย่างของการสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกของธนาคารกรามีน เช่น การให้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำแก่บุตรหลานของผู้กู้ การให้สินเชื่อเพื่อการศึกษา การให้สินเชื่อเพื่อสร้างที่พักอาศัย การให้สินเชื่อเพื่อการประกอบอาชีพ ในลักษณะต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการบังคับให้ผู้กู้ยืมเงินจำนวนร้อยละ 5 ของเงินกู้เพื่อสร้างนิสัยการออม และการจัดตั้งกองทุนต่าง ๆ เพื่อเป็นสวัสดิการให้ผู้กู้ เช่น กองทุนบำนาญ กองทุนประกันชีวิต เป็นต้น

การกำเนิดแนวคิดการประกอบกิจการเพื่อสังคมจากการก่อตั้งธนาคารกรามีนของ ดร. มูฮัมหมัด ยูनुส นี้ในปัจจุบันได้เกิดการยอมรับและถูกนำไปพัฒนาต่อยอดทำให้เกิดการปรับใช้แนวคิดกิจการเพื่อสังคมให้มีความสอดคล้องกับประเด็นการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งเป็นทิศทางสำคัญของการพัฒนาสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 การบรรจบกันของกระแสดังกล่าวทำให้เกิดการประกอบกิจการเพื่อสังคมที่คำนึงถึงด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม (सानิตย์ หนูนิน, 2557) อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและลดความรุนแรงของปัญหาทางสังคมที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน

บทบาทของกิจการเพื่อสังคมในการแก้ไขปัญหาสังคมไทย

การดำเนินการในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาท่ามกลางปัญหาของสังคมไทยที่มีความซับซ้อนและกลไกในการแก้ไขปัญหาที่ขาดประสิทธิภาพได้ก่อให้เกิดความต้องการกลไกในการแก้ไขปัญหาใหม่ที่มีประสิทธิภาพกว่าเดิม กิจการเพื่อสังคมเป็นกลไกหนึ่งที่ถูกเลือกใช้เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสังคมไทย การศึกษาลักษณะของกิจการเพื่อสังคมไทยที่ปรากฏในปัจจุบันจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ เอกสารทางราชการ ตลอดจนแหล่งข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ พบว่าปรากฏกิจการเพื่อสังคมในประเทศไทยขึ้นเป็นจำนวนมากทั้งที่เป็นการดำเนินการของภาครัฐบาลและกิจการของภาคเอกชนที่เกิดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาของสังคมไทยในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การแก้ปัญหาความยากจน

ความยากจนเป็นปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นกับผู้คนในสังคมไทยมาช้านานทำให้รัฐบาลไทยในหลายยุคหลายสมัยได้นำเอาปัญหาความยากจนมาเป็นนโยบายหลักในการบริหารราชการแผ่นดิน อย่างไรก็ตามปัญหาความยากจนยังคงปรากฏในสังคมไทยในปัจจุบันและมีความเกี่ยวข้องปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นต้นเหตุของความยากจน เช่น ความเหลื่อมล้ำทางสังคมของคนในเมืองและคนในชนบท ภาวะการว่างงานทำให้เกิดขึ้นกับกลุ่มนักศึกษาที่จบการศึกษาใหม่ การถูกเลิกจ้างงานของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมที่พบมากขึ้นในปัจจุบัน และการมีหนี้สินจำนวนมากในกลุ่มเกษตรกร เป็นต้น อย่างไรก็ตามในปัจจุบันได้ปรากฏว่ามีความพยายามแก้ไขปัญหาคความยากจนในสังคมไทยในลักษณะกิจการเพื่อสังคมขึ้นทั้งในส่วนองภาครัฐบาลและเอกชน

การดำเนินการในส่วนองรัฐบาลพบว่าได้มีการสนับสนุนให้มีการประกอบกิจการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้นในกลุ่มองเกษตรกรโดยการสนับสนุนให้มีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise) ขึ้นทั่วประเทศ โดยมีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหน่วยงานหลักในการดูแลและได้มีการประกาศพระราชบัญญัติเพื่อรับรองความเป็นวิสาหกิจชุมชนขึ้นอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2548 ทั้งนี้รัฐบาลมุ่งหวังให้เกิดการรวมตัวและการสร้างความร่วมมือกันของคนในชุมชนในการดำเนินการวิสาหกิจชุมชนให้มีความสอดคล้องกับลักษณะองทุนทางสังคมองชุมชนอีกด้วย (กาญจนา สมมิตร, 2557) การประกอบกิจการเพื่อสังคมในรูปแบบองวิสาหกิจชุมชนนี้ผู้ประกอบการซึ่งเป็นสมาชิกองชุมชนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต การค้าและการเงิน โดยมีการแบ่งผลกำไรกลับคืนให้สมาชิก ส่งผลให้เกิดการจ้างงาน การสร้างอาชีพและการสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนซึ่งช่วยลดผลกระทบทางเศรษฐกิจและเป็นกลไกเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนองเกษตรกรได้อย่างยั่งยืน ผลจากการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนองภาครัฐในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาได้ทำให้เกิดวิสาหกิจชุมชนขึ้นเป็นจำนวนมากทั่วประเทศซึ่งข้อมูลจากการสำรวจในปี พ.ศ. 2558 (สำนักงาน

ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม, 2554, น. 55-56) พบว่ามีวิสาหกิจชุมชนเกิดขึ้นแล้วทั่วประเทศไทยจำนวน 77,890 แห่งและมีสมาชิกองวิสาหกิจชุมชนจำนวนทั้งสิ้น 1,347,826 ราย วิสาหกิจชุมชนที่มีการจัดตั้งขึ้นแล้วได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตเมล็ดพันธุ์พืชบ้านโนนสว่าง อำเภอบ้านดำน และ บ้านหนองมะค่าแต้ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องการท่องเที่ยว บ้านสุขสมบูรณ์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มวิสาหกิจการแปรรูปอาหารบ้านเกาะกา บ้านจิกสูง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก วิสาหกิจการแปรรูปผลไม้ บ้านสันดอนมูล ตำบลท่ากว้าง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น การศึกษาผลกระทบจากการดำเนินการวิสาหกิจชุมชนโดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีการปฏิรูปเกษตรกรรมซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยพบว่า การประกอบการในรูปแบบองวิสาหกิจชุมชนสามารถเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยเฉลี่ยจำนวนร้อยละ 27 เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ที่ได้รับจากการทำเกษตรกรรมโดยตรง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีรายได้เพิ่มสูงขึ้นได้แก่ กลุ่มอมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านธาตุเทิง กลุ่มภูผอยลมายพารา บ้านป่าแหม จังหวัดอุบลราชธานีที่มีรายได้เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 56.25 นอกจากนี้การดำเนินการองวิสาหกิจชุมชนทุเรียนนอกฤดู จังหวัดชุมพรสามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรได้ปีละ 456,429 บาทต่อคนอีกด้วย

สำหรับการดำเนินการในภาคเอกชนพบว่าได้มีการประกอบกิจการเพื่อสังคมในกลุ่มธุรกิจสมัยใหม่ที่รองรับด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ (Startup) องภาคเอกชนที่เป็นนิติบุคคลเพื่อให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่มีรายได้น้อย บุคคลที่มีฐานะยากจนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการว่างงานทำ เพื่อให้มีโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อสร้างอาชีพ หรือการประกอบธุรกิจ ในลักษณะต่าง ๆ เช่น การดำเนินการองบริษัทร่วมทุนชนบทจำกัด (Rural Capital Partners Co., Ltd) ซึ่งก่อตั้งขึ้นมานานกว่า 24 ปี เป็นบริษัทจดทะเบียนที่เปิดโอกาสให้สถาบันการเงินที่อยู่ภายในและต่างประเทศ องค์กรธุรกิจเอกชนและบุคคลทั่วไปสามารถ

เข้าไปถือหุ้นของบริษัทได้ โดยมีวัตถุประสงค์ของการดำเนินการเพื่อกระจายทรัพยากรและเพื่อส่งเสริมการลงทุนให้เกิดขึ้นในพื้นที่ชนบท โดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดย่อม (SME) หรือธุรกิจของชาวบ้านในลักษณะของการร่วมลงทุน หรือให้กู้ยืมเงินแก่กิจการ โครงการหรือกิจกรรมสร้างรายได้ต่าง ๆ ที่มีศักยภาพ นอกจากนี้ยังมีการให้บริการด้านการวิจัยและศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการธุรกิจที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชนบท การฝึกอบรมในด้านการบริหารจัดการแก่ธุรกิจของกลุ่มชาวบ้าน ปัจจุบันบริษัทร่วมทุนชนบทได้ดำเนินการร่วมทุนกับชาวบ้านไปแล้ว 6 โครงการและให้กู้ยืมไปแล้วกว่าจำนวน 18 โครงการ นอกจากนี้ยังปรากฏการดำเนินกิจการเพื่อสังคมของกลุ่มเอกชนอื่น ได้แก่ บริษัทสยามบ้านดิน จำกัด ที่ทำการออกแบบและสร้างบ้านดินที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมช่วยแก้ปัญหาที่พักอาศัยแก่ผู้ที่ไร้บ้านและผู้ที่มีรายได้น้อย ส่วนบริษัทไทยคราฟท์เทรต จำกัด ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2535 ประกอบกิจการค้าเกี่ยวกับสินค้าหัตถกรรมซึ่งผลิตจากแหล่งผลิตทั่วประเทศโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดราคาซื้อขายสินค้าหัตถกรรมที่เป็นธรรมและค่าแรงที่เหมาะสมกับผู้ผลิต เพื่อส่งเสริมการทำสินค้าหัตถกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนทั่วประเทศไทย อีกทั้งยังสามารถสร้างรายได้เสริมให้กับเกษตรกรหลังฤดูการเพาะปลูกได้อีกด้วย (มูลนิธิฟื้นฟูชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, ม.ป.ป.) การแก้ไขปัญหาความยากจนโดยการประกอบกิจการเพื่อสังคมที่ดำเนินการโดยภาครัฐและภาคเอกชนนี้กำลังได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลและภาคเอกชนที่สนใจทำให้การเกิดการขยายตัวออกไปอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน

2. การแก้ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ปัญหาการลดลงของทรัพยากรธรรมชาติและการทำลายสิ่งแวดล้อมนับว่าเป็นประเด็นปัญหาที่ประเทศไทยกำลังเผชิญในปัจจุบัน สาเหตุของปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นจากปัจจัยต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในช่วงระยะสามทศวรรษที่ผ่านมาทำให้เกิดการใช้ทรัพยากร

ธรรมชาติเพื่อตอบสนองความต้องการผลิตสินค้าและบริการที่เพิ่มมากขึ้นอย่างไร้ขีดจำกัด เกิดการล้างผลาญทรัพยากรธรรมชาติอย่างมหาศาล การบุกรุกที่ป่าสงวนเพื่อทำการเกษตรและการท่องเที่ยวส่งผลให้ปริมาณทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไทยลดน้อยลงเป็นอย่างมากและนำมาซึ่งปัญหาทางสิ่งแวดล้อมติดตามาได้แก่ ปัญหาดินเสื่อมโทรม ปัญหาน้ำเน่าเสียเนื่องมาจากการปล่อยน้ำทิ้งที่สกปรกจากโรงงานอุตสาหกรรม การใช้สารเคมีในภาคการเกษตรที่ส่งผลให้เกิดการปนเปื้อนของสารเคมีในอาหารและแหล่งน้ำเพื่อการบริโภค ปัญหาการทิ้งขยะของเสียโดยเฉพาะอย่างยิ่งขยะพลาสติกที่ต้องใช้ระยะเวลาในการย่อยสลายมากส่งผลให้เกิดการสูญเสียของสิ่งมีชีวิตหลายชนิดที่อาศัยอยู่ในแหล่งธรรมชาติ การบุกรุกทำลายป่าไม้เพื่อทำการเกษตรและการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นอย่างมากส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศของประเทศไทยที่นำมาสู่ภาวะแห้งแล้งที่มีความรุนแรงขึ้นในทุกปีและปัญหาน้ำท่วมเนื่องจากไม่มีป่าไม้เพื่อดูดซับน้ำในช่วงฤดูฝน ปัญหาการเผาวัสดุที่ใช้ในการเกษตรและการลักลอบเผาป่าที่เกิดขึ้นทุกปีในช่วงฤดูแล้งของไทยส่งผลให้เกิดปัญหาหมอกควันพิษที่ส่งผลให้เกิดการเจ็บป่วยของคนไทย ปัญหาทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเหล่านี้เป็นสิ่งที่คนไทยทุกคนรับรู้และตระหนักถึงความรุนแรงของสภาพปัญหาในปัจจุบัน

นอกจากปัญหาทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นภายในประเทศแล้ว แรงกดดันที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการเพื่อลดปัญหาทางด้านการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติและปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เป็นอันตรายต่อการดำรงชีวิตของมนุษยชาติที่เกิดขึ้นจากข้อตกลงกันในที่ประชุมของประเทศต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติในหัวข้อทางด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (Earth Summit) ที่เมืองริโอ เดอ จาเนโร ประเทศสาธารณรัฐบราซิล ในปี พ.ศ. 2552 (ค.ศ. 2009) ที่ผ่านมา (นฤมล อภินิเวช, เกื้อเมธา ฤกษ์พรพิพัฒน์ และอำไพ เกตุสฤติย์, 2557, น. 10) ซึ่งผลจากการประชุมดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการกำหนดนโยบายและกลไกเพื่อนำไปสู่การดำเนินการจำนวน

7 ข้อ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำพาโลกไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 ใจความสำคัญของแนวนโยบายดังกล่าวเพื่อต้องการลดผลกระทบจากระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่มุ่งแสวงหาผลกำไรเพื่อสะสมความมั่งคั่งให้เป็นระบบเศรษฐกิจที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป ด้วยหรือที่เรียกกันว่า ระบบเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ซึ่งเริ่มมีการดำเนินการแล้วในกลุ่มประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติจำนวน 121 ประเทศ รวมถึงประเทศไทยที่เข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกและดำเนินการภายใต้กรอบข้อตกลงเศรษฐกิจสีเขียวในปี พ.ศ. 2555

การเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกว่าด้วยการนำโลกเข้าสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนส่งผลทำให้ประเทศไทยต้องดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายเศรษฐกิจสีเขียวและช่วยลดผลกระทบจากการพัฒนาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สุจิตรา วาสนาดำรงดี, 2556, น. 4) ได้แก่ การปรับโครงสร้างการบริหารประเทศโดยกำหนดให้หน่วยงานราชการเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลและดำเนินการเพื่อลดปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การมอบหมายให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดำเนินการร่างยุทธศาสตร์เพื่อการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในปี พ.ศ. 2556 ถึง ปี พ.ศ. 2561 นอกจากนี้ยังมีการดำเนินการเกี่ยวกับการออกกฎหมายเพื่อควบคุมการนำเข้าสารเคมีอันตรายและการทิ้งสารเคมีลงสู่แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ การกำหนดมาตรการทางด้านภาษีเพื่อเป็นแรงจูงใจให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมการใช้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าอีกด้วย

ผลจากการดำเนินการของประเทศไทยภายใต้การปรับเปลี่ยนเป็นระบบเศรษฐกิจสีเขียวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจของประเทศอย่างกว้างขวางในช่วงระยะเวลาต่อมา การดำเนินการในลักษณะของเศรษฐกิจสีเขียวเกิดขึ้นทั้งในลักษณะของการทำกิจกรรมเพื่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมและกลุ่มธุรกิจต่าง ๆ ที่นำกำไรจากการประกอบการมาจัด

กิจกรรมเพื่อรณรงค์ให้สังคมตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือที่รู้จักกันในชื่อการจัดกิจกรรมเพื่อสังคม (CSR) ในลักษณะต่าง ๆ เช่น การจัดวิ่งการกุศลเพื่อสิ่งแวดล้อม การประชาสัมพันธ์และรณรงค์เพื่อให้คนตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและ ความรุนแรงของปัญหาสิ่งแวดล้อม สำหรับกิจการเพื่อสังคมปรากฏว่าได้มีการประกอบกิจการที่มุ่งแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยตรง เช่น การผลิตกาแฟเพื่อสิ่งแวดล้อมของร้าน อาชา อามา ในเมืองเชียงใหม่ ซึ่งเป็นของนาย आयู จือปา ชายหนุ่มในวัย 35 ปี ที่มีบรรพบุรุษเป็นชาวอาชาที่ตั้งรกรากอยู่บนพื้นที่สูงของอำเภอแม่สะลอง จังหวัดเชียงราย นาย आयู จือปา หรือ ลี ได้ปรับใช้ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษในการปลูกกาแฟร่วมกับต้นไม้ในป่า โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและใช้กลวิธีทางธุรกิจมาพัฒนาการจำหน่ายกาแฟของตนเองจนกระทั่งเป็นที่รู้จักในสังคมและสามารถขยายธุรกิจกาแฟให้เติบโตอย่างต่อเนื่องได้ ธุรกิจกาแฟอาชา อามา นอกจากเป็นการประกอบอาชีพที่สุจริตแล้วยังช่วยแก้ปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวอีกด้วย

กิจการเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นการประกอบกิจการในรูปแบบใหม่ที่กำลังได้รับความนิยมและมีการประกอบกิจการในลักษณะนี้เกิดขึ้นอย่างมากในปัจจุบัน เช่น การผลิตสินค้าของที่ระลึก (Souvenir) จากใบตองของกลุ่มธุรกิจ PAD. Banana Leaf Product กลุ่มผู้ผลิตโปรตีนจากหนอนแมลงวันลายเพื่อลดปริมาณขยะที่เกิดจากการบริโภคในครัวเรือนและโครงการแก้ไขปัญหามลพิษของภาคเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่ที่ได้จัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจเพื่อสังคมจังหวัดเชียงใหม่เพื่อแก้ปัญหาหมอกควันที่ส่งผลกระทบต่อค่าดัชนีชี้วัดและสุขภาพของชาวเชียงใหม่ในทุกปีโดยมุ่งแก้ไขปัญหามลพิษในพื้นที่ที่เป็นต้นเหตุของปัญหามลพิษหมอกควัน ได้แก่ พื้นที่อำเภอแม่แจ่มที่เป็นพื้นที่สำคัญที่ทำให้เกิดหมอกควันขึ้นในทุกปี เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการปลูกข้าวโพดจำนวนมากและมีการเผาตอข้าวโพดของเกษตรกรภายหลังจากการเก็บเกี่ยวผลผลิต โดยกลุ่มวิสาหกิจเพื่อสังคมจังหวัด

เชียงใหม่ได้เข้าไปให้คำแนะนำตลอดจนการช่วยเหลือเงินทุนให้เกษตรกร เพื่อลดพื้นที่ปลูกข้าวโพดในที่สูงและแนะนำให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนมาประกอบอาชีพที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น การทำเกษตรอินทรีย์ การปลูกพืชสมุนไพรและการปลูกป่า 3 อย่างตามพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ 9 เป็นต้น การดำเนินการของกลุ่มวิสาหกิจเพื่อสังคมดังกล่าวช่วยลดพื้นที่ปลูกข้าวโพดในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ลงไปเป็นจำนวนมาก

3. การแก้ปัญหาสังคมผู้สูงอายุ

สังคมผู้สูงอายุ หรือ ภาวะประชากรสูงอายุ เป็นปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นในทุกภูมิภาคของโลกและมีความแตกต่างกันออกไปตามลักษณะการพัฒนาในประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนาที่มีแนวโน้มจำนวนประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไปรวมกันแล้วมากกว่า 1,500 ล้านคนในปี พ.ศ. 2593 ส่งผลทำให้ภาวะของประชากรสูงอายุจะปรากฏในประเทศต่าง ๆ รวมกันมากถึง 64 ประเทศในอีก 31 ปี ข้างหน้า สำหรับประเทศไทยกำลังประสบกับปัญหาสังคมสูงอายุโดยพบว่า ในปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยจะมีจำนวนประชากรสูงอายุเพิ่มมากขึ้นคิดเป็น 20% ของประชากรทั้งประเทศ แสดงให้เห็นประเทศไทยได้เข้าสู่ภาวะสังคมผู้สูงอายุ (Aged Society) โดยสมบูรณ์แล้วตามคำนิยามสังคมผู้สูงอายุขององค์การสหประชาชาติ การเคลื่อนสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยได้มีการคาดการณ์ผลกระทบต่อโครงสร้างของสังคมไทยที่จะเกิดขึ้นทั้งในระดับจุลภาคและระดับมหภาคกล่าวคือ ภาวะสังคมสูงอายุทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ลดลง นอกจากนี้ปริมาณรายได้ต่อหัวของประชากรและการออมมีแนวโน้มลดลงด้วยซึ่งส่งผลกระทบต่อการลงทุนของรัฐบาล การผลิตสินค้าและบริการของภาคเอกชน และส่งผลต่อการวางแผนสำหรับการรับมือต่อภาวะสังคมผู้สูงอายุ (ชมพูนุช พรหมภักดี, 2556) ในส่วนของภาคแรงงานได้มีการศึกษาผลกระทบของภาวะสังคมผู้สูงอายุต่อสถานการณ์แรงงานของไทย (จารีย์ ปิ่นทอง และคนอื่น ๆ, 2561) พบว่าการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานโดยพบว่าแรงงานที่อยู่ในตลาดปัจจุบันมีแนวโน้มอายุมากขึ้น ภาวะสังคม

ผู้สูงอายุส่งผลทำให้แรงงานบางส่วนนอกจากการทำงานกลางคันเพื่อดูแลสมาชิกในครอบครัวที่มีปัญหาทางด้านสุขภาพและส่งผลให้แรงงานที่ออกนอกระบบเหล่านั้นไม่กลับเข้ามาทำงานในระบบอีกแต่หันไปทำงานนอกระบบแทนเนื่องมาจากเงื่อนไขทางด้านเวลา เป็นต้น

การเผชิญกับปัญหาสังคมผู้สูงอายุทำให้สังคมไทยตระหนักถึงปัญหาจากการเปลี่ยนไปสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยได้มีการกำหนดให้สังคมผู้สูงอายุเป็นวาระแห่งชาติ และกำหนดแนวทางเพื่อรับมือกับปัญหาสังคมผู้สูงอายุที่จะเกิดขึ้น ดังได้ปรากฏว่ามีการดำเนินการเกี่ยวกับผู้สูงอายุภายใต้แผนผู้สูงอายุแห่งชาติตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา นอกจากนี้ยังมีการประกาศพระราชบัญญัติผู้สูงอายุในปี พ.ศ. 2546 โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมในฉบับที่ 2 ในปี พ.ศ. 2553 และได้แก้ไขเพิ่มเติมต่อเนื่องอีกเป็นครั้งที่ 3 ในปี พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุของประเทศไทยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการดำเนินงานในด้านการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนต่อสิทธิและประโยชน์ของผู้สูงอายุให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและให้ผู้สูงอายุได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การบริการทางการแพทย์ การศึกษา ศาสนาและข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพและการฝึกอาชีพที่เหมาะสม การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม และเครือข่ายทางสังคม การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยแก่ผู้สูงอายุ การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ การช่วยเหลือผู้สูงอายุจากการทำทารุณกรรม และการแสวงหาประโยชน์จากผู้สูงอายุโดยมิชอบทางกฎหมาย เป็นต้น ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการดำเนินการตามที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุไปบ้างแล้ว โดยหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐที่มีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในเรื่องดังกล่าว

อย่างไรก็ตามในการดำเนินการที่ผ่านมาได้ปรากฏปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ โดยเฉพาะปัญหาจากการดำเนินงานของภาครัฐที่ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันเนื่องจากขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวเป็นสิ่งที่ทำให้การเตรียมความพร้อม

ของประเทศไทยเพื่อก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเกิดความล่าช้าและไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ดีเท่าที่ควร (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2562)

สำหรับการศึกษาบทบาทของกิจการเพื่อสังคมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาสังคมผู้สูงอายุโดยไม่นับรวมสถานสงเคราะห์คนชราที่ก่อตั้งโดยรัฐบาลพบว่าในปัจจุบันมีการประกอบกิจการเพื่อสังคมในลักษณะนี้เกิดขึ้นค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในลักษณะของกิจการเพื่อการดูแลผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้และอยู่ในครอบครัวที่มีฐานะยากจน เช่น การประกอบกิจการของบัดดี้โฮมแคร์ (Buddy Home Care) เป็นกิจการเพื่อสังคมในจังหวัดเชียงใหม่ที่ต่อยอดจากการดำเนินโครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้านโดยการจัดส่งเจ้าหน้าที่ไปดูแลให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาและฟื้นฟูศักยภาพของผู้สูงอายุให้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้สูงสุด การดูแลผู้สูงอายุของบัดดี้โฮมแคร์เกิดขึ้นในลักษณะของการช่วยเหลือและการแบ่งปันข้อมูลให้ทุกฝ่ายทั้งที่เป็นเจ้าหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน (Caregivers) และครอบครัวของผู้สูงอายุได้เห็นข้อมูลและทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น การประเมินประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ผู้ดูแล และการเฝ้าระวังสถานการณ์ของผู้สูงอายุ เป็นต้น การประกอบกิจการเพื่อสังคมเพื่อแก้ปัญหาสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทยนี้นับว่ายังมีความต้องการอีกมาก เพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์และนโยบายของรัฐเพื่อดำเนินการแก้ปัญหาสังคมผู้สูงอายุที่กำลังจะมาถึงในเวลาอันใกล้รวมถึงการแก้ปัญหากลุ่มประชากรเปราะบางอื่น ๆ เช่น คนเร่ร่อน คนไร้บ้าน เยาวชน และผู้พิการ อีกด้วย

แนวโน้มของกิจการเพื่อสังคมไทยในอนาคต

การศึกษาความเป็นมาและลักษณะของกิจการเพื่อสังคมที่ปรากฏในประเทศไทยปัจจุบันทำให้ผู้เขียนมีความมั่นใจว่าการประกอบกิจการเพื่อสังคมเป็นสิ่งที่จำเป็นในฐานะนวัตกรรมใหม่ที่เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาของสังคมที่สะสมมานานและส่งผลกระทบต่อผู้คนในสังคมไทยมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตื่นตัวและการดำเนินการของทั้งภาครัฐและเอกชนที่ให้การสนับสนุน เรียนรู้ และปฏิบัติกิจการเพื่อสังคมที่ได้เริ่มต้น

ขึ้นไปแล้วนั้นสามารถที่จะเข้าถึงและสามารถแก้ไขปัญหาสังคมไทยในบางมิติได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีแรงสนับสนุนจากปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้การประกอบกิจการเพื่อสังคมสามารถเติบโตได้อย่างมั่นคง และมีความยั่งยืนในอนาคต ได้แก่

1. การสนับสนุนจากภาครัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประกาศพระราชบัญญัติวิสาหกิจชุมชนซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติการของวิสาหกิจชุมชนที่เกิดขึ้นแล้วในพื้นที่ชุมชนต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย ส่งผลให้กิจการเพื่อสังคมในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนได้รับการยอมรับและสามารถที่พัฒนาให้ก้าวหน้าขึ้นได้โดยชุมชนที่เป็นเจ้าของวิสาหกิจชุมชนนั้น

2. การสนับสนุนจากเครือข่ายกิจการเพื่อสังคมในปัจจุบันได้ปรากฏการรวมกลุ่มในลักษณะของเครือข่ายของผู้ประกอบการเพื่อสังคมขึ้นในหลายพื้นที่ของไทย ได้แก่ กลุ่มเครือข่ายผู้ประกอบการธุรกิจเพื่อสังคมที่ได้รับการสนับสนุนโดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อส่งเสริมให้มีการพัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจเพื่อสังคมในกรุงเทพมหานครและต่อมาได้มีการขยายเครือข่ายออกไปสู่ภูมิภาค กลุ่มปาลาจะเป็นนิติบุคคลก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2556 มีจุดมุ่งหมายเพื่อจุดประกายและดำเนินวาทกรรมสาธารณะว่าด้วยธุรกิจที่ยั่งยืนในประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีกลุ่มสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย (SE Thailand) ซึ่งก่อตั้งในปี พ.ศ. 2559 เพื่อสนับสนุนการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมของไทย การเกิดขึ้นของเครือข่ายกิจการเพื่อสังคมดังกล่าวส่งผลทำให้เกิดเครือข่ายกิจการเพื่อสังคมในภูมิภาคของไทยในปัจจุบัน ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจเพื่อสังคมในจังหวัดเชียงใหม่ (Chiang Mai SE) และกลุ่มกิจการเพื่อสังคมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้น

3. การสนับสนุนจากสถาบันการศึกษา การเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มผู้ประกอบการเพื่อสังคมทำให้เกิดความสนใจจากนักวิชาการของไทยเพื่อศึกษาและพัฒนากิจการเพื่อสังคมให้มีความก้าวหน้า ส่งผลให้เกิดการนำเอาองค์ความรู้จากการศึกษากิจการเพื่อสังคมเข้ามาใช้ในการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยของไทยหลายแห่ง ที่เกิดขึ้นในลักษณะของวิชาเรียนในหลักสูตรการบริหารการจัดการธุรกิจ

หลักสูตรนิเทศศาสตร์ หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต เป็นต้น นอกจากนี้ยังปรากฏว่ามีการจัดทำหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับกิจการเพื่อสังคมโดยตรง ได้แก่ หลักสูตร SE 101 ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเพื่อทำการอบรมให้ความรู้กับผู้ประกอบการใหม่ที่สนใจกิจการเพื่อสังคม หลักสูตรนวัตกรรมกรรมการประกอบการทางสังคมของมหาวิทยาลัยพายัพซึ่งเป็นหลักสูตรที่ทำการเรียนการสอนตลอดระยะเวลา 4 ปี หลักสูตรผู้นำนักบริหารกิจการเพื่อสังคมซึ่งเปิดสอนในระดับปริญญาตรีระยะเวลา 4 ปี นอกจากนี้ยังปรากฏหลักสูตรนักบริหารวิสาหกิจเพื่อสังคมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งทำการเรียนการสอนในลักษณะของหลักสูตรระยะสั้น เป็นต้น การเข้ามามีบทบาทของสถาบันการศึกษานี้ทำให้กิจการเพื่อสังคมได้รับการพัฒนาและมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการผลิตผู้ประกอบการเพื่อสังคมที่มีส่วนสำคัญต่อการขยายตัวของกิจการเพื่อสังคมของไทยในอนาคต

สรุปและข้อเสนอแนะ

ประเทศไทยนับว่าเป็นประเทศหนึ่งในโลกที่ประสบกับปัญหาสังคมในหลายด้านและส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยมาช้านาน การแก้ไขปัญหาทางสังคมเป็นสิ่งที่รัฐบาลและทุกภาคส่วนของสังคมไทยได้ดำเนินการมาโดยตลอดซึ่งสามารถแก้ไขปัญหาได้บางประการ อย่างไรก็ตามการเกิดขึ้นของปัญหาสังคมไม่ได้หมดสิ้นไปจากสังคมไทยในปัจจุบัน เนื่องจากสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคมโลกที่ส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมในรูปแบบใหม่ เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ และปัญหาสังคมผู้สูงอายุ การเกิดขึ้นของปัญหาสังคมดังกล่าวทำให้สังคมไทยต้องนำเอาวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นนวัตกรรมแบบใหม่ที่สามารถแก้ไขปัญหาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืนมาใช้

การเสนอแนวความคิดการให้สินเชื่อขนาดเล็กเพื่อแก้ปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้นในสังคมชาวบังคลาเทศของ ดร. มุฮัมหมัด ยูनुส เป็นการสร้างนวัตกรรมใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของชาวบังคลาเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งระบบการให้บริการ

สินเชื่อทางการเงินของระบบธนาคารเดิมไม่สามารถตอบสนองความต้องการสินเชื่อของคนยากจนในประเทศบังคลาเทศที่ไม่มีสินทรัพย์ค้ำประกันได้ การก่อตั้งธนาคารกรามีน ของ ดร. มุฮัมหมัด ยูनुส นับได้ว่าเป็นตัวอย่างที่ดีในการประกอบกิจการเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมอย่างแท้จริงและมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการก่อตัวของกิจการเพื่อสังคมในประเทศไทยในปัจจุบัน การตื่นตัวของสังคมไทยต่อกิจการเพื่อสังคมทำให้เกิดการรวมตัวเพื่อประกอบกิจการเพื่อสังคมที่เกิดขึ้นทั้งในส่วนของภาครัฐและภาคเอกชนทำให้กิจการเพื่อสังคมสามารถเข้าไปมีบทบาทในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของสังคมไทยในปัจจุบัน ได้แก่ การแก้ไขปัญหาวิกฤติทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของไทย การแก้ไขปัญหาความยากจน และปัญหาสังคมผู้สูงอายุ เป็นต้น การรวมตัวกันของผู้ประกอบการเพื่อสังคมก่อให้เกิดเครือข่าย SE ขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ตลอดจนการเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาพัฒนากิจการเพื่อสังคมของฝ่ายวิชาการต่าง ๆ เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงการให้ความสำคัญและการตื่นตัวของภาคประชาสังคมที่มีต่อกิจการเพื่อสังคม

แนวโน้มการเติบโตของกิจการเพื่อสังคมในประเทศไทยนี้เป็นอีกความหวังหนึ่งของสังคมที่จะช่วยแก้ไขและบรรเทาผลกระทบจากปัญหาสังคมที่มีต่อการดำเนินชีวิตและคุณภาพชีวิตของคนไทยในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามผู้เขียนมีข้อเสนอแนะบางประการเกี่ยวกับการพัฒนากิจการเพื่อสังคมที่กำลังเติบโตอย่างรวดเร็วในประเทศไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเกี่ยวกับการสร้างและขยายเครือข่ายของกิจการเพื่อสังคมที่กำลังเกิดขึ้นทั้งในพื้นที่ของประเทศไทยและกลุ่มกิจการเพื่อสังคมที่อยู่ในกลุ่มประเทศยุโรปและประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีการพัฒนาประกอบกิจการเพื่อสังคมไปมากแล้ว การเชื่อมต่อเครือข่ายกิจการเพื่อสังคมภายในประเทศกับเครือข่ายที่เกิดขึ้นในต่างประเทศเป็นสิ่งที่มีความท้าทายอย่างยิ่งและเป็นประโยชน์ในการพัฒนากิจการเพื่อสังคมในประเทศไทยทั้งในด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการประกอบกิจการเพื่อสังคมซึ่งมีความสำคัญต่อผู้ประกอบการหน้าใหม่ที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมไทยปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา สมมิตร. (2557). สถานการณ์ธุรกิจเพื่อสังคมภายใต้บริบททุนทางสังคมในอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยพายัพอีเอสเทอร์น*, 7(2), 120–131.
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2562). *มาตรการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติในสังคมผู้สูงอายุ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ อัมรินทร์.
- กรมทรัพยากรดิน. (ม.ป.ป.). *การใช้ที่ดินของประเทศไทย ระหว่างปีพ.ศ. 2558 ถึง ปี พ.ศ. 2559*. สืบค้นจาก http://www1.ddd.go.th/WEB_OLP/result/luse_result58-59.htm
- จารีย์ ปันทอง, ธนกร จิตินันท์, ประภัสสร แสงสุขสันต์ และณัฏฐา กุลนาถศิริ. (2561). *สังคมสูงวัยกับการท้าทายของตลาดแรงงานไทย*. สืบค้นจาก <https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AAA/AgePeriodCohort.pdf>
- จิตอุษา ชันทอง. (2559). *กิจการเพื่อสังคมไม่หวังผลกำไรจริงหรือ*. สืบค้นจาก http://www.tpa.or.th/publisher/pdfFileDownloadS/qm213_p45-47.pdf
- ชมพูนุช พรหมภักดี. (2556). การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย. *วารสารสำนักงานรัฐสภา*, 3(1), 1–19.
- ณัฏฐา พิชิตปัญญาการ. (2533). *ปัญหาสังคม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์รามคำแหง.
- ดวงรัตน์ ประจักษ์ศิลปไทย. (ม.ป.ป.). *วิสาหกิจเพื่อสังคม*. สืบค้นจาก <https://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2558/hi2558-010.pdf>
- นฤมล อภินิเวช, เกื้อเมธา ฤกษ์พรพิพัฒน์ และอำไพ เกตุสถิตย์. (2557). *แนวทางสร้างสรรค์โรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- ประยงค์ อ่อนตา. (ม.ป.ป.). *ปัญหาสังคม*. สืบค้นจาก <http://human.bsru.ac.th/e-learning/@PWP%20to%20PDF/57%20Social/57%20Social%20Prayong%202204332.pdf>
- มูลนิธิฟื้นฟูชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์. (ม.ป.ป.). *ร่วมทุนชนบท*. สืบค้นจาก <http://rcp.in.th/ร่วมทุนชนบท>
- สานิตย์ หนูนิน. (2557). กิจการเพื่อสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*, 32(4), 196–206.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2550). ปัญหาสังคมแนวพุทธ. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม*, 3(1), 1–8.
- สุจิตรา วาสนาดำรงดี. (2556). เศรษฐกิจสีเขียว: แนวคิดและประเด็นท้าทายสำหรับประเทศไทย. *วารสารสิ่งแวดล้อม*, 17(4), 1–8.
- สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580 (ฉบับย่อ)*. สืบค้นจาก <https://infocenter.nationalhealth.or.th/Ebook/NationalStrategy/book.html>
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2560). *รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม ปี พ.ศ. 2560*. สืบค้นจาก <http://library.onep.go.th/onep-r-envisit-2560/>
- สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. (2554). *การติดตามและประเมินผลวิสาหกิจชุมชนในเขตปฏิรูปที่ดินปี พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ. (2562). *รายงานภาวะสังคมไทยไตรมาสที่ 2 ของปี พ.ศ. 2562*. สืบค้นจาก https://www.nesdb.go.th/ewt_news.php?nid=9270&filename=index
- Borzaga, C., and Galera, g. (2012). The concept and practice of social enterprise. Lessons from the Italian experience. *International Review of Social Research*, 2(2), 85–102.

- Defourny, M., and Nyssens, M. (2010). Conceptions of social enterprise and social entrepreneurship in Europe and the United State: Convergences and divergences. *Journal of Social Enterpraneuship*, 1(1), 32–53.
- Grieco, C. (2015). *Assessing social impact of social enterprises*. New York: Springer Publishing.
- Kerbo, H. R., and Coleman, J. W. (2006). Social problem. *Journal of social science*, January, 362–369. Retrieve from https://www.researchgate.net/publication/46572319_Social_Problems
- Kornblum, W., Julian, J. and Smith, C. D. (2012). *Social problems*. (14nd ed.). United Stated: Pearson Education Publisher.
- Lauer, R., (2018). *Social problems and quality of life*. (14nd ed.). New York: Mc Kraw–Hill Education Press.

บทบาทวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหารในการน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อเศรษฐกิจชุมชน
THE ROLES OF FOOD SCIENCE AND TECHNOLOGY IN INDUCING THE KING'S PHILOSOPHY TO FOOD EDUCATION AND FOOD PRODUCT DEVELOPMENT FOR COMMUNITY ECONOMY

สุพจน์ บุญแรง¹, วิศน์ สุประดิษฐอาภรณ์², กัญจน์พัชร บุญธรานุกรักษ์³, อัยริญป์ เจนเจริญโกโดย⁴
อภิรดา พรปิ่นณวิชัย⁵, ทิดารัตน์ นนอสุวรรณ⁶, ปิลันตสุทธิ สุวรรณเลิศ⁷, และ นกสิทธ์ ปัญญโญใหญ่^{8*}
Supot Boonraeng¹, Wissanee Supraditareporn², Kanjapach Boontranurak³, Aiyarin Jencharoenpokai⁴
Apirada Phonpannawit⁵, Tidarat Norsuwan⁶, Piluntasoot Suwannalert⁷, and Naksit Panyoyai^{8*}

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ศูนย์แม่ริม ต.สะลวง อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ 50330¹⁻⁸

Chiang Mai Rajabhat University, Mae-Rim Campus, Saluang Sub-district, Mae-Rim District, Chiang Mai Province, 50330¹⁻⁸

*Corresponding author E-mail: naksit_pan@cmru.ac.th

(Received: Sep 29, 2019; Revised: Jan 14, 2020; Accepted: Jan 22, 2020)

บทคัดย่อ

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหารเป็นวิทยาศาสตร์ประยุกต์ที่ศึกษาเกี่ยวกับอาหาร โดยอาศัยความรู้สากลทางด้านการแปรรูปอาหาร วิศวกรรมอาหาร เคมีอาหาร จุลชีววิทยาอาหาร และการประกันคุณภาพอาหาร มาประยุกต์พัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่น องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยและบริการวิชาการของอาจารย์ นักวิชาการและนักศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่จะใช้ส่งเสริมการพัฒนาชุมชน ในด้านการออกแบบเครื่องมือแปรรูปตามหลักวิศวกรรม การออกแบบขั้นตอนการแปรรูปและใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชุมชน การควบคุมและประกันคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้ปลอดภัยจากจุลินทรีย์และสารเคมีอันตรายต่อสุขภาพ นอกจากนี้ การวิเคราะห์ทำความเข้าใจในบริบทและเข้าถึงความต้องการของชุมชนทำให้เกิดหลักการผลิตสินค้าชุมชนบนฐานคิดความพอเพียง ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน ซึ่งองค์ความรู้จากอาหารท้องถิ่นศึกษาจะพัฒนานักศึกษาในหลักสูตรวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหารให้มีความเป็นผู้บริหารจัดการผลิตอาหารที่ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในการประกอบอาชีพและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนให้ผลิตสินค้าที่มีมาตรฐานและความปลอดภัยเป็นไปตามข้อกำหนดขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนจากความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

คำสำคัญ: วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร, ศาสตร์พระราชาสู่, การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร, เศรษฐกิจชุมชน

^{1,2,8} ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร คณะเทคโนโลยีการเกษตร

^{3,4,5,6} อาจารย์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร คณะเทคโนโลยีการเกษตร

⁷ นักวิทยาศาสตร์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร

ABSTRACT

Food science and technology is an applied science that studied food. The international knowledge in the fields of food processing, food engineering, food chemistry, food microbiology, and food quality assurance is applied for local product development. The new knowledge from research and community services of lectures, academic staff, and students is a part of the philosophy of sufficiency economy, which will support the community development. The development is relevant to engineering design of food machines, process design and technology selection, quality control and assurance of the products from hazard microbial and chemical substances to health. In addition, analysis the community context and the needs of the community is a food production on a basis of moderation, reasonableness, and self-immunity. The knowledge of local food education will develop food science and technology students to be the food managers relying on the philosophy of sufficiency economy. The food education supports community enterprises to produce a safety and standard local food products leading to drive community economy on a collaboration with Rajabhat University, the University for Community Development.

KEYWORDS: Food Science and Technology, The King's Philosophy, Food Education and Product Development, Community Economy

บทนำ

วิทยาศาสตร์การอาหาร (Food Science) ตามคำจำกัดความของ สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหารแห่งสหราชอาณาจักร (Institute of Food Science and Technology of the United Kingdom: IFST) ระบุว่า วิทยาศาสตร์การอาหารเป็นองค์ความรู้และความเข้าใจที่เป็นระบบ และมีความเชื่อมโยงกันของธรรมชาติและองค์ประกอบของวัสดุอาหาร รวมทั้งพฤติกรรมอาหารภายใต้สภาวะต่าง ๆ ส่วนเทคโนโลยีอาหาร (Food Technology) เป็นการนำวิทยาศาสตร์การอาหารมาประยุกต์ใช้ในการคัดเลือก การถนอม การแปรรูป การบรรจุ การกระจายอาหาร โดยผลิตภัณฑ์อาหารนั้นต้องเป็นอาหารที่มีความปลอดภัย มีคุณค่าทางโภชนาการ และบริสุทธิ์ (Murano, 2003)

บทบาทของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหารที่สำคัญ คือ การผลิตบัณฑิตวิทยาศาสตร์ที่ทำงานในภาคอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปอย่างต่อเนื่อง โดยแนวโน้มด้านความต้องการบุคลากรด้านเกษตรและอุตสาหกรรมอาหารในปี พ.ศ. 2562 มีสูง ในการผลิตนักวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร

ของสถาบันการศึกษา มีองค์การอิสระทางวิชาชีพ คือ สมาคมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทางอาหารแห่งประเทศไทย (Food Science and Technology Association of Thailand: FoSTAT) เป็นผู้กำหนดกรอบสาระและยังประสานองค์ความรู้ การพัฒนางานด้านอาหารใน 4 ประเด็น ได้แก่ จุลชีววิทยาทางอาหาร การแปรรูปและวิศวกรรมอาหาร เคมีอาหาร และการประกันคุณภาพและสุขาภิบาลอาหาร ดังตารางที่ 1

สาขาความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหารถือว่าเป็นความรู้สากลที่นักวิทยาศาสตร์การอาหารต้องศึกษาและทำความเข้าใจอย่างดีเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับงานด้านอาหารในรูปแบบต่าง ๆ เช่น โรงงานอุตสาหกรรมอาหารและสถานที่ผลิตอาหารระดับวิสาหกิจชุมชน ซึ่งนักวิทยาศาสตร์การอาหารต้องนำหลักการต่าง ๆ ไปใช้ได้อย่างถูกต้องโดยมุ่งให้ผลิตภัณฑ์อาหารมีความสะอาด ได้คุณภาพมาตรฐาน และความปลอดภัยต่อผู้บริโภค ซึ่งเป็นหัวใจของจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพวิทยาศาสตร์การอาหาร

ตารางที่ 1 สาขาความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร

สาขาความรู้	เนื้อหา
จุลชีววิทยาทางอาหาร	จุลินทรีย์ในอุตสาหกรรมอาหาร จุลินทรีย์ที่ทำให้เกิดโรค มาตรฐานและการวิเคราะห์อาหารทางจุลินทรีย์
การแปรรูปและวิศวกรรมอาหาร	หลักการถนอมอาหาร การแปรรูปอาหารชนิดต่าง ๆ การทำลายจุลินทรีย์ที่ก่อให้เกิดโรคเพื่อความปลอดภัย ปัจจัยการแปรรูปที่มีผลต่อคุณภาพ บรรจุภัณฑ์และการเก็บรักษาสลัดภัณฑ์ สมดุลมวลและพลังงาน การถ่ายโอนความร้อนและมวลสาร กลศาสตร์ของไหล การออกแบบเครื่องจักรอาหาร
เคมีอาหาร	โครงสร้างและสมบัติทางเคมีขององค์ประกอบอาหารด้านคุณภาพและความปลอดภัย เคมีการเปลี่ยนแปลงระหว่างการแปรรูปและเก็บรักษาอาหาร มาตรฐานและการวิเคราะห์อาหารทางเคมี โภชนศาสตร์ วัตถุเจือปนอาหาร และอันตรายทางเคมีในอาหาร
การประกันคุณภาพและสุขาภิบาลอาหาร	ความปลอดภัยด้านอาหาร ระบบการประกันคุณภาพ สุขาภิบาล การจัดการน้ำและของเสียในโรงงาน กฎหมายและมาตรฐานอาหาร

มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นได้ดำเนินการขับเคลื่อนแผน ยุทธศาสตร์เพื่อยกคุณภาพมาตรฐานมหาวิทยาลัย ราชภัฏสู่คุณภาพความเป็นเลิศระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2558–2567) โดยการเปิดหลักสูตรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร มุ่งผลิตบัณฑิตไปช่วยแก้ไขปัญหา และพัฒนาท้องถิ่นด้านเกษตรและอาหารให้มีคุณภาพ ที่ดีขึ้น มหาวิทยาลัยราชภัฏจึงต้องศึกษาและน้อมนำ ศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นที่สำคัญ คือ ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง (The Philosophy of Sufficiency Economy) ไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นดังกล่าวต่อไป

เศรษฐกิจพอเพียง ศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนา เศรษฐกิจชุมชน

ศาสตร์พระราชา เป็นองค์ความรู้จากการ ทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ที่ได้ทรงศึกษาร่วมกับชุมชน ให้ทราบว่าชุมชนมีปัญหา คืออะไร ความต้องการของชาวบ้านคืออะไร ซึ่งพบว่า ส่วนใหญ่เป็นปัญหาความยากจน มีหนี้สิน ขาดอาชีพ ต้องการสร้างรายได้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงเห็นว่าการดำเนินชีวิตตามแนวทางสายกลาง มีหลักในการดำเนินชีวิตและบริหารจัดการที่ดีต่อตนเอง และชุมชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญ โดยทรงพระราชทาน ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy) เพื่อ

เป็นแนวทางให้ประชาชนชาวไทยได้น้อมนำไปปฏิบัติและ วางแผนในการพัฒนาตามบริบทสังคมไทย

ประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาเศรษฐกิจ จากการเกษตรเป็นหลัก วัตถุประสงค์ทางการเกษตรส่วนหนึ่ง ซึ่งเป็นต้นโซ่อุปทานนำมาสร้างมูลค่าเพิ่มในอุตสาหกรรม ให้เป็นเครื่องบริโภคและเครื่องอุปโภค โดยเฉพาะ ผลิตภัณฑ์อาหารเป็นสินค้าที่ชุมชนสามารถผลิตได้ง่าย มีความหลากหลาย และจำหน่ายทั่วไประยะนั้น ดังนั้น ผลิตภัณฑ์อาหารจึงเป็นสินค้าในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ชุมชนที่สำคัญยิ่ง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย 3 ปัจจัย คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และภูมิคุ้มกัน (อนุชา เสมารัตน์, 2560) โดยความพอประมาณ คือ ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่ เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภค ที่อยู่ในระดับพอประมาณ ความมีเหตุผล คือ การตัดสินใจ เกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมี เหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจน คำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ และภูมิคุ้มกัน คือ การเตรียมตัวให้พร้อม รับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

ดังนั้น การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารตามหลักการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร เมื่อนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับให้สอดคล้องกับบริบทการทำงานของราชการ เช่น แผนปฏิบัติการภาควิสาหกิจอุตสาหกรรมเกษตร คณะเทคโนโลยีการเกษตร ปีงบประมาณ 2562 ด้านการบริการวิชาการและการวิจัยเชิงพื้นที่บนฐานคิดเศรษฐกิจพอเพียง และผลจากการติดตามโครงการปีงบประมาณ 2561-2562 ที่เห็นเป็นรูปธรรม คือ การยกระดับ “ผลิตภัณฑ์น้ำพริกสำเร็จรูป” ของชุมชนบ้านเมืองกลาง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ นำมาสังเคราะห์แนวทางปฏิบัติที่ดี พบว่า

1. ความพอประมาณ คือ ความพอดี สมดุล ในการจัดหาวัตถุดิบลำไยในชุมชนเพื่อนำมาผลิตสินค้าสนองความต้องการของตลาด โดยนำหลักการจัดทำบัญชีวัตถุดิบว่ามาจากสมาชิกกลุ่มรายได้ มีปริมาณและคุณภาพเหมาะสมหรือไม่ และมีการจัดทำบัญชีปริมาณผลิตภัณฑ์ที่จะนำออกจำหน่ายตามความต้องการของตลาด รวมทั้งการตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ เพื่อจะได้เกิดความสมดุลของรายการรับวัตถุดิบและรายการจัดส่งผลิตภัณฑ์ที่แปรรูป จะได้นำมาคิดคำนวณต้นทุน และการตั้งราคาสินค้าให้เหมาะสมพอที่จะแบ่งปันให้กับแรงงานสมาชิกในกลุ่ม ค่าบำรุงรักษาเครื่องจักร ค่าสาธารณูปโภคที่จำเป็น การหมุนเวียนเศรษฐกิจในกลุ่มจึงเป็นระบบผ่านปัจจัยทั้ง 5 คือ แรงงานของสมาชิก เงินทุนจากสมาชิกทั้งในรูปแบบเงินและวัตถุดิบ การบริหารจัดการบัญชีวัตถุดิบและเงินทุน และการจัดการปริมาณและคุณภาพสินค้าให้สนองตลาด

2. ความมีเหตุผล คือ ความมีเหตุผลในการผลิตและการบริหารจัดการด้านอาหาร วิเคราะห์ศักยภาพตนเองและกลุ่มผู้ผลิต โดยพิจารณาปัจจัยการผลิตที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปริมาณวัตถุดิบลำไยพอเพียง มีแหล่งเพาะปลูกในชุมชน วัตถุดิบคุณภาพดีมีหลักวิศวกรรมอาหารออกแบบตู้อบลำไยให้อบแห้งได้เร็ว ประหยัดพลังงาน กลุ่มจะมีลำไยอบแห้งไว้ใช้แปรรูปน้ำพริกได้ตลอดปี แรงงานมีความรู้ มีทักษะในการถนอมอาหาร การแปรรูปผลิตภัณฑ์น้ำพริกโดยผ่านการอบรมและ

พัฒนาทักษะโดยคณาจารย์ นักวิชาการและนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ กลุ่มมีทุนสะสมเพียงพอที่จะบริหารจัดการระบบการผลิตได้ตามความต้องการของตลาด สถานที่ผลิตสะอาด ถูกสุขลักษณะตามหลักการสุขาภิบาลอาหาร กระบวนการผลิตได้มาตรฐานหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้จึงจะได้มาตรฐาน สะอาดปลอดภัยจากจุลินทรีย์ก่อโรคหรือทำให้อาหารเสื่อมเสีย มีการวิเคราะห์ผู้บริโภคและตลาดที่จะนำสินค้าไปจำหน่ายในช่องทางตลาดต่าง ๆ เศรษฐกิจในชุมชนจึงจะดำเนินได้ต่อเนื่องและไม่ขาดทุน

3. ภูมิคุ้มกัน กล่าวถึง การเตรียมพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต มีการบริหารงานและจัดการกับความเสี่ยง เช่น การบริหารจัดการแหล่งวัตถุดิบในพื้นที่ให้มีการส่งเสริมการปลูกลำไยและพริกคุณภาพดี การจัดหาเครื่องจักรทดแทนแรงงานที่ลดจำนวนลงหรือเป็นผู้สูงอายุ การเพิ่มทักษะให้กับแรงงานใหม่ด้านการแปรรูป การจัดทำบัญชีและการตลาด การปรับปรุงสถานที่ผลิตอาหารให้ได้มาตรฐานที่ตรงตามมาตรฐานอาหาร การจัดหาสวัสดิการที่จำเป็นให้กับสมาชิกกลุ่มทางผู้ผลิตอาหารในชุมชนต้องวางแผนและคิดหาทางแก้ปัญหาล่วงหน้า

เศรษฐกิจของอาหารแปรรูปชุมชนจะเกิดความพอเพียงได้มีเงื่อนไขการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับความพอเพียง 2 ประการ ได้แก่

3.1 ความรู้ การนำองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหารสากลที่กล่าวในหัวข้อแรกมาปรับใช้ กล่าวคือ การนำองค์ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปและถนอมอาหารที่ถูกหลักการทางวิทยาศาสตร์ การควบคุมกระบวนการผลิตให้ปลอดภัยจากจุลินทรีย์ก่อโรค การใช้ประโยชน์จากแหล่งพลังงานแสงอาทิตย์และชีวมวลในชุมชนในการอบแห้งพริกและลำไย การตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงทางเคมี เช่น การเกิดกลิ่นหืนของผลิตภัณฑ์ในระหว่างการเก็บรักษา รวมทั้งภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่น เช่น สูตรส่วนผสมการทำน้ำพริกและขั้นตอนการคัดเลือกวัตถุดิบจากคนในชุมชนมาประกอบเพื่อให้การพัฒนาเศรษฐกิจมีความเข้มแข็งจากฐานคิดของชุมชนมากขึ้น

3.2 คุณธรรม การนำหลักธรรมที่เกี่ยวข้องมาใช้ ควบคุมการผลิตอาหารและเศรษฐกิจ ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความสามัคคีในชุมชน ความร่วมรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคมด้วยการผลิตสินค้าอาหารที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน รักษาสิ่งแวดล้อม การพึ่งพาอาศัยกัน และการปฏิบัติตามหลักทางสายกลางของเศรษฐกิจพอเพียง

การประยุกต์ใช้หลักทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหารในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อชุมชนนั้นอาจไม่เพียงพอในการพัฒนาอาหารท้องถิ่น จำต้องอาศัยศาสตร์พระราชามากำกับศาสตร์สากล ด้วยหลักความพอประมาณ มีเหตุผลในการปฏิบัติ และมีภูมิคุ้มกันตัว รวมทั้งใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรมช่วยค้ำชู

บทบาทด้านอาหารศึกษาเพื่อเศรษฐกิจชุมชน

อาหารศึกษา หมายถึง กระบวนการส่งเสริมพัฒนาและวิจัยเพื่อให้ความรู้ ความตระหนัก และพฤติกรรมที่ถูกต้องในห่วงโซ่อาหารตั้งแต่วัตถุดิบอาหารจนถึงการบริโภคอาหาร (พระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ, 2551) จากคำจำกัดความข้างต้นจะเห็นว่า การให้การศึกษาด้านอาหารในระดับอุดมศึกษานั้น เป็นการส่งเสริม พัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้จากการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้มีผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้วางแนวทางในการพัฒนานักศึกษาให้เข้าถึงอาหารศึกษาโดยใช้ชุมชนที่น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการผลิตอาหารเป็นฐานบูรณาการกับรายวิชาที่สำคัญในหลักสูตร (มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, คณะเทคโนโลยีการเกษตร, สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร, 2562) ดังต่อไปนี้

1. ผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อเศรษฐกิจชุมชน
วิชานี้มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนศึกษาชนิดของผลิตภัณฑ์อาหารชุมชนของตนเอง การใช้หลักการแปรรูปอธิบายกระบวนการผลิตอาหารชุมชน การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อยกระดับเทคโนโลยีการผลิตสู่อุตสาหกรรม

การให้ผู้เรียนวิเคราะห์ศักยภาพการตลาดของผลิตภัณฑ์อาหาร และการอธิบายความสัมพันธ์ของผลิตภัณฑ์อาหารต่อเศรษฐกิจชุมชนโดยใช้พื้นที่ยุทธศาสตร์ของจังหวัดในการดำเนินกิจกรรมการบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอนตามแผนปฏิบัติการภาคีวิชาอุตสาหกรรมเกษตร คณะเทคโนโลยีการเกษตร เป็นกรณีศึกษาตัวอย่างของการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้สอดคล้องกับบริบทวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร

2. การวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร
วิชานี้เน้นการคิดโครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร โดยบูรณาการกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่น และพัฒนาด้วยฐานวิทยาศาสตร์ โดยหลักสูตรมีการส่งเสริมผลิตภัณฑ์เด่นของนักศึกษาให้ไปแข่งขัน เช่น จั๊กจั่นเจ้าขนมน้ำนาสามัคคี (ขนมเทียนแช่เยือกแข็ง) สำหรับผู้สูงอายุ ที่มีส่วนผสมแป้งกล้วยดิบ ไล่ทำจากงาดำ และงาขี้ม่อน รองชนะเลิศอันดับที่ 1 การแข่งขันประกวดนวัตกรรมอาหารเพื่อผู้สูงอายุ งานเครือข่ายเกษตรมหาวิทยาลัยราชภัฏ ฦ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ปี พ.ศ. 2562 และเครื่องดื่มจากข้าวเหนียวลิ้มผัวผสมโสมข้าวโพดลิ้มม่วง รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 การประกวดนวัตกรรมอาหารเพื่อสุขภาพ การประชุมเครือข่ายคณะเกษตรศาสตร์และสาขาที่เกี่ยวข้อง มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ ปี พ.ศ. 2559

3. ปัญหาพิเศษ รายวิชานี้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารในชุมชนที่สนใจ โดยนักศึกษาใช้กระบวนการวิจัย มีอาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำเพื่อฝึกทักษะการนำความรู้ในสาขาวิชาไปเชื่อมโยงกับการทำงานจริงในภาคการผลิตอาหารและชุมชน ผลงานวิจัยที่เกิดขึ้นนำไปเผยแพร่ในที่ประชุมวิชาการหรือนำไปใช้ในการบริการวิชาการ การนำไปใช้จริงในสถานประกอบการอาหารท้องถิ่น เป็นต้น

บทบาทด้านบริการวิชาการผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อเศรษฐกิจชุมชน

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มีการกำหนดเป้าหมายเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

ด้านอาหารในท้องถิ่น เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร เช่น การยกระดับ “ผลิตภัณฑ์น้ำพริกสำเร็จ” ของชุมชนบ้านเมืองกลาง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

การดำเนินโครงการนี้ ระยะที่ 1 ในปี พ.ศ. 2561 ได้เริ่มจากการให้อาจารย์ประจำหลักสูตรที่มีประสบการณ์ในการวิจัยและบริการวิชาการในชุมชน รวมทั้งการสอนรายวิชา ผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อเศรษฐกิจชุมชน และการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารมาจัดการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาโดยผ่านการทำโครงงานกลุ่ม การศึกษาคุณงานวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารต่าง ๆ เพื่อให้เห็นลักษณะการทำงานของกลุ่มชุมชนบนฐานคิดเศรษฐกิจพอเพียง และให้ทราบถึงปัญหา ความต้องการ จากนั้นให้ผู้เรียนเลือกกำหนดหัวข้อปัญหาที่ต้องการศึกษานำมาพัฒนาเทคโนโลยีการแปรรูปและยกระดับมาตรฐานของผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นให้ทันสมัยตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค โดยใช้ฐานคิดวิทยาศาสตร์การอาหารและเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสมเหตุผลในทางปฏิบัติ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ให้วิสาหกิจชุมชนนำไปต่อยอดและสร้างเศรษฐกิจได้

ในกิจกรรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากลำไย นักศึกษาได้นำเสนอกระบวนการผลิตหลากหลายรูปแบบให้ทางชุมชนได้มีส่วนร่วมในการผลิตและพิจารณาถึงความเป็นไปได้ และมีการฝึกปฏิบัติกับกลุ่มอาจารย์ให้ได้ผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่เหมาะสม คือ น้ำพริกสำเร็จ ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีรสชาติเฉพาะ และใช้วัตถุดิบในชุมชน กลุ่มแปรรูปมีการนำเสนอผลิตภัณฑ์ให้กับหน่วยงานภาครัฐในชุมชนให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

การดำเนินโครงการในระยะที่ 2 ในปี พ.ศ. 2562 คณาจารย์ในหลักสูตรได้ถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับชุมชน ได้แก่ การพัฒนาสูตรน้ำพริก การอบรมสุขลักษณะสถานที่ผลิตอาหาร การเปิดโอกาสให้วิสาหกิจชุมชนได้ไปศึกษาดูงานวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากลุ่ม การปรับปรุงอาคารสถานที่ผลิตอาหารเพื่อเตรียมการขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ การประสานกับคณาจารย์ในหลักสูตรอื่น ๆ เพื่อบริการวิชาการในด้านการตลาด การพัฒนาตราสินค้า การ

ทำบัญชี เป็นต้น ผลจากการดำเนินงานทำให้ชุมชนได้มีโอกาสพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนจากความร่วมมือจากหลักสูตรต่าง ๆ ทั้งนักศึกษา นักวิชาการ และอาจารย์ได้มีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นและประชาสัมพันธ์หลักสูตร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่มีเอกลักษณ์ให้รับใช้ชุมชน

แนวทางพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหารกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ

มหาวิทยาลัยราชภัฏได้น้อมนำพระราโชบายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 มากำหนดยุทธศาสตร์ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) โดยสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, คณะเทคโนโลยีการเกษตร, สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร, 2562) ได้มุ่งมั่นในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพได้มาตรฐานการอุดมศึกษาและมีบทบาทกับการพัฒนาอาหารท้องถิ่น เน้นหัวใจสำคัญที่การพัฒนาคน ได้แก่ บัณฑิต และคนในชุมชน ให้ได้ความรู้ด้านอาหารศึกษาในท้องถิ่น กล่าวคือการนำองค์ความรู้จากการให้บริการวิชาการอาหารในชุมชน และการวิจัยผลิตภัณฑ์อาหารชุมชนที่ดีมาเป็นตัวอย่างหลักการคิดและการดำเนินงานอย่างเป็นระบบที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อขยายผลให้กับบัณฑิตรุ่นใหม่ที่มีความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการผลิตอาหาร และการพัฒนาคนในชุมชนที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารให้มีเครือข่ายสร้างความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับมหาวิทยาลัยราชภัฏ

1. การยกระดับคุณภาพด้านอาหารท้องถิ่นศึกษา การผลิตบัณฑิตและคณาจารย์ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหารที่มีทักษะในการประยุกต์ความรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหารสากลงไปพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารบนฐานคิดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นแต่ละชนิด (ดังแสดงในตารางที่ 2) ผ่านการจัดการเรียนรู้การแปรรูปอาหารตลอด

ห่วงโซ่อาหาร เพื่อให้บัณฑิตเป็นผู้ประกอบการรุ่นใหม่ (Startup) โดยหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563 คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มุ่งเน้นพัฒนานักศึกษาให้ยกระดับอาหารท้องถิ่นในเชิงสร้างสรรค์ ใช้ นวัตกรรม “5 Ps สู่ 4 เป็น” (5Ps Innovation to Entrepreneurship Passion) กล่าวคือ นวัตกรรมเชิงกระบวนการที่มีแนวคิดสอดคล้อง เศรษฐกิจพอเพียง (Paradigm Innovation) ผลิตรายการที่ใช้การต่อยอดภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่น (Product Innovation) กระบวนการผลิตใช้เทคโนโลยีง่ายและ มีประสิทธิภาพ (Process Innovation) การบรรจุภัณฑ์ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Package Innovation and Local

Design) และการตลาดที่เน้นการหมุนเวียนวัตถุดิบใน ชุมชนและส่งเสริมค้าสู่นอกชุมชนอย่างสมดุล (Position Design) โดยใช้ตัวอย่างจากผลงานวิจัยและการบริการ วิชาการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้ประกอบการที่ประสบ ความสำเร็จมาพัฒนาทักษะนักศึกษา 4 ด้าน ที่เรียกว่า 4 เป็น ได้แก่ “คิดเป็น ทำเป็น ขายเป็น และบริหารเป็น” ผ่าน 5 กระบวนวิชา ได้แก่ การสร้างสรรค์นวัตกรรม อาหาร หลักการประกอบธุรกิจอาหารแปรรูป การวางแผน พัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร การจัดการโซ่อุปทานและ โลจิสติกส์ เทคนิคการสื่อสารดิจิทัลและการนำเสนอ ผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อเพิ่มทักษะการใช้ภาษาในการ ประกอบอาชีพและสอดคล้องกับความต้องการผู้ใช้ บัณฑิตในศตวรรษที่ 21

ตารางที่ 2 ตัวอย่างผลงานวิจัยและบริการวิชาการของสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ผลงานวิจัยและบริการวิชาการ	หลักคิดบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง	คำอธิบายการตาม 5Ps
การทดแทนแป้งสาลีด้วยผงผักทองญี่ปุ่นต่อสมบัติทางกายภาพและเคมีของขนมปัง (ธิดารัตน์ หน่อสุวรรณ, จุรรรัตน์ ธรรมศรี, ธนพร แซ่ลิว, และญจน์พัชร อุบลศิลป์, 2562)	การใช้หลักเหตุและผลในการออกแบบ ส่วนผสมอาหารให้มีคุณสมบัติใกล้เคียง กับผลิตภัณฑ์ที่มีแป้งสาลีชนิดเดียว ผู้ประกอบการอาหารนำไปผลิตได้ โดยต้นทุนไม่เพิ่ม ผู้บริโภคต่างชาติและผู้รักสุขภาพให้ความสนใจ	การพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมอบ ที่ลดปริมาณกลูเตนในแป้งสาลี ด้วยผงผักทอง สำหรับผู้บริโภค ที่แพ้กลูเตน โดยใช้แป้งจากผัก ในท้องถิ่น
การพัฒนาข้าวคั่วสมุนไพรในระดับอุตสาหกรรมท้องถิ่น (วิคณี สุประดิษฐ์อรุณ และประมวล ศรีกาหลง, 2560)	การใช้หลักความพอเพียงของวิสาหกิจ ชุมชนเมืองเมืองแกน อำเภอแม่แตง ในการเลือกใช้วัตถุดิบสมุนไพรต่าง ๆ มาพัฒนาสินค้าเพื่อสุขภาพ มีการจัดทำ บัญชีรับซื้อสมุนไพรเกษตรกรในชุมชน	การยกระดับการทำข้าวคั่วและ ออกแบบเครื่องคั่วข้าวคั่วต้นทุนต่ำ และเทคนิคการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ ในบรรจุภัณฑ์ให้กรอบนาน
การศึกษาอุณหภูมิและเวลาที่ เหมาะสมในการผลิตน้ำพริกน้ำผัก กิ่งสำเร็จรูป (อภิญา ทองทับ, เฉลิมพล สีดำ และ ภูมิรินทร์ นามวงศ์, 2558)	การตอบสนองความต้องการของ ผู้บริโภคในปัจจุบันที่ต้องปรับเปลี่ยนให้ สะดวกแก่การบริโภคในพื้นที่	การยืดอายุผลิตภัณฑ์อาหาร พื้นบ้าน โดยการควบคุมการเติบโต ของจุลินทรีย์ด้วยการพาสเจอร์ไรซ์ และเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม
การพัฒนาผลิตภัณฑ์ไส้กรอกปลาหมูพื้นเมือง (อภิรดา พรปัญญาวิชัย, 2557)	การใช้หลักของการปรับตัวของผลิตภัณฑ์ ให้ทันสมัยผสมผสานอาหารล้านนาใน รูปแบบของผลิตภัณฑ์พร้อมบริโภค	การศึกษาสูตรที่เหมาะสมรส ชาติที่ผู้บริโภคต่างวัฒนธรรม รับประทานได้ ผลิตภัณฑ์มีความ สะดวกในการรับประทาน

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ผลงานวิจัยและบริการวิชาการ	หลักคิดบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง	คำอธิบายการตาม 5Ps
การพัฒนาระบบความน่าเชื่อถือในกระบวนการผลิตมะม่วงอบแห้ง (สุทธิตา กาวิทย์, เบญจมาภรณ์ ต๊ะสุยะ และสุพจน์ บุญแรง, 2561)	การใช้หลักเหตุและผลในการสร้างมาตรฐานการคัดเลือกสีของมะม่วงอบแห้งที่สัมพันธ์กับรสชาติและปริมาณน้ำตาลในผลิตภัณฑ์ การควบคุมน้ำหนักในการบรรจุมะม่วงอบแห้งให้ได้มาตรฐานเพื่อลดต้นทุนการสูญเสียน้ำหนักโดยไม่จำเป็น	การใช้สีเป็นการแบ่งชั้นคุณภาพและสร้างแผนภูมิควบคุมน้ำหนักของมะม่วงอบแห้งสำหรับวิสาหกิจชุมชนบ้านแคว อำเภอสารภ
คุณภาพน้ำอัญชันบรรจุขวดพร้อมดื่มที่สภาวะการให้ความร้อนในการฆ่าเชื้อที่แตกต่างกันและระหว่างการเก็บรักษา (ปิลันธสุทธิ์ สุวรรณเลิศ, 2558)	การใช้หลักเหตุและผลในการเลือกใช้อุณหภูมิในการคงคุณภาพสีและอายุการเก็บรักษา โดยผลิตภัณฑ์ได้คุณภาพและความปลอดภัยด้านอาหาร	การพัฒนากระบวนการแปรรูปอุณหภูมิและเวลาให้ความร้อนที่มีผลต่ออายุการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ที่อุณหภูมิห้อง โดยวิธีพาสเจอร์ไรซ์ และสเตอริไลซ์

2. การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อเศรษฐกิจชุมชน

การส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเป็นภารกิจที่สำคัญของมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีการศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการลักษณะเป็น “ศูนย์พัฒนาและวิจัยผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อเศรษฐกิจชุมชน” โดยมีหลักการที่สำคัญคือ ร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง และเตรียมความพร้อมในการบริการวิชาการให้กับชุมชน คิษฐ์เก๋ำผู้ประกอบการอาหาร ดังตารางที่ 3

การศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่มีส่วนสำคัญยิ่งในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารชุมชนโดย

ใช้องค์ความรู้สากล การเข้าใจบริบท ข้อจำกัดและศักยภาพชุมชน การเข้าถึงความต้องการของชุมชน และการพัฒนาคนในชุมชนโดยผ่านหลักสูตรการพัฒนานักวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหารในระดับปริญญาตรีที่มีศักยภาพในการพัฒนาอาหารท้องถิ่น และหลักสูตรระยะสั้นให้กับคิษฐ์เก๋ำ ผู้ประกอบการและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน การทำงานร่วมกับเครือข่ายหน่วยงาน อาทิ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะวิทยาการจัดการ วิทยาลัยพัฒนาเศรษฐกิจและเทคโนโลยีชุมชนแห่งเอเชีย ศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเกษตรอำเภอ เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนงานด้านการพัฒนาอาหารท้องถิ่นในเชิงบูรณาการเสริมความร่วมมือกับชุมชน และผู้ประกอบการยกระดับอาหารแปรรูปให้ได้มาตรฐาน

ตารางที่ 3 แนวทางในการให้บริการของศูนย์พัฒนาและวิจัยผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อเศรษฐกิจชุมชน

การให้บริการ	รายละเอียด
1. การเป็นวิทยากรในสถาบันอุดมศึกษาและในพื้นที่เกี่ยวกับศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาระบบการผลิตอาหารอย่างยั่งยืน	การบรรยายให้นักศึกษาในรายวิชาศึกษาทั่วไป คือ ศาสตร์พระราชา บรรยายให้ครู และผู้นำชุมชนในการน้อมนำศาสตร์พระราชาต่าง ๆ มาประยุกต์กับหลักการผลิตอาหารปลอดภัยอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับหลักคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ การอนุรักษ์ดิน น้ำ การประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงกับอาหารศึกษา
2. การให้คำปรึกษาทางวิชาการด้านผลิตภัณฑ์อาหาร	การให้ข้อมูลที่จำเป็นในการขอรับรองมาตรฐานอาหารจากหน่วยงานเครือข่ายอำเภอและจังหวัด
3. การบริการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านสุขลักษณะอาหาร	การให้ความรู้กับวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารและปรับปรุงสถานที่ผลิตให้ได้มาตรฐานอาหารในชุมชน
4. การบริการฝึกอบรมระยะสั้น เกี่ยวกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเกษตร	การฝึกอบรมแปรรูปอาหารและผลิตภัณฑ์สมุนไพรใช้ภายนอกให้กับชุมชน นักศึกษา นักเรียนและครู
5. การตรวจวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปในชุมชนและผู้ประกอบการใหม่	การตรวจทางเคมี ทางจุลินทรีย์ ทางด้านประสาทสัมผัส ผลึกและการบรรจุตามมาตรฐานอาหาร
6. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวสารด้านอาหาร	การเผยแพร่ข้อมูลใหม่ ๆ ให้กับผู้ที่สนใจผ่านเว็บไซต์ของหลักสูตร และการออกงานแสดงสินค้าอาหารชุมชน
7. การสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาอาหารท้องถิ่นในระดับประเทศและนานาชาติ	การสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงระหว่างวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ มูลนิธิชัยพัฒนา โครงการหลวงในการแลกเปลี่ยนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาอาหารท้องถิ่นและการขยายหลักคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่กลุ่มประเทศในอาเซียน และประเทศที่น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปพัฒนาต่อยอดความสุขมวลรวม คือ ราชอาณาจักรภูฏาน รวมทั้งองค์การเกษตรและอาหารแห่งสหประชาชาติ

บทสรุป

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้บูรณาการศาสตร์สาขาวิชาฯ กับศาสตร์ของพระราชา เรื่อง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารในท้องถิ่น โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงให้ความสำคัญกับการพัฒนา คือ ทรัพยากรมนุษย์ เพื่อขับเคลื่อนพันธกิจหลักที่สำคัญของอุดมศึกษา ได้แก่ การผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ มีความรู้และคุณธรรม การวิจัยและบริการวิชาการร่วมกับคนใน

ท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจในชุมชน การยกระดับผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นตามยุทธศาสตร์พัฒนาเชิงพื้นที่ เช่น ผลิตภัณฑ์น้ำพริกกล้วยของชุมชนบ้านเมืองกลาง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ให้ได้มาตรฐานความปลอดภัย มีฐานการผลิตโดยใช้วัตถุดิบในพื้นที่ ใช้หลักความพอเพียง การวางแผนการผลิต การจัดทำบัญชีวัตถุดิบและรายรับรายจ่าย หลักการเหตุผล การควบคุมการแปรรูปให้ถูกต้องตามหลักคุณภาพและความปลอดภัยของวิทยาศาสตร์การอาหาร หลักการภูมิคุ้มกัน การวางแผนการปรับการผลิตตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจ การยกย่องความรู้

ภูมิปัญญาให้ตรวจสอบได้ และมีมาตรฐานทางวิทยาศาสตร์ การส่งเสริมกระบวนการทำงานและคุณธรรมกลุ่มในชุมชน รวมทั้งหลักสูตรวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหารได้วางแนวทางในการผลิตบัณฑิตที่มีความเป็นผู้ประกอบการในท้องถิ่นโดยศึกษาจากการทำงานและบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ ที่ประสบความสำเร็จจากการที่หลักสูตรได้บริการ

วิชาการให้มีแนวคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นให้เป็นสากล และการมุ่งให้หลักสูตรพัฒนางานบริการวิชาการไปสู่ “ศูนย์พัฒนาและวิจัยผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อเศรษฐกิจชุมชนในประเทศและนานาชาติ” สอดคล้องกับเอกลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏที่ว่า “สถาบันอุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น”

เอกสารอ้างอิง

- ธิดารัตน์ หน่อสุวรรณ, จุรารัตน์ ธรรมศรี, ธนพร แซ่ลิว, และกัญจน์พัชร อุปลศิลป์. (2562). การทดแทนแป้งสาลีด้วยผงพื้ทองญี่ปุ่นต่อสมบัติทางกายภาพและเคมีของขนมปัง. ใน *เรื่องเต็มการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 57 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (The Proceedings of 57th Kasetsart University Annual Conference)* (น. 823–830), 29 มกราคม – 1 กุมภาพันธ์, 2562. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปิลันธสุทธิ์ สุวรรณเลิศ. (2558). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์การประเมินคุณภาพน้ำอัญชันบรรจุขวดพร้อมดื่มที่สภาวะการให้ความร้อนในการฆ่าเชื้อที่แตกต่างกันและระหว่างการผลิตเก็บรักษา. เชียงใหม่: คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- พระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ. 2551. (2551). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 125 ตอนที่ 31 ก หน้า 39–46.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, คณะเทคโนโลยีการเกษตร, สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร. (2562). *หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร หลักสูตรปรับปรุง 2563*. เชียงใหม่: คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- วิคณี สุประดิษฐาภรณ์ และประมวล ศรีกาหลง. (2560). การพัฒนาข้าวคั่วผสมโปรตีนในระดับอุตสาหกรรมท้องถิ่น : กรณีศึกษาชุมชน เมืองแกนพัฒนา อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารเกษตรพระจอมเกล้า*, 35(3), 89–97.
- สุดธิดา กาวีชัย, เบญจมาภรณ์ ต๊ะสุยะ และสุพจน์ บุญแรง. (2561). ปัญหาพิเศษ เรื่อง การพัฒนาระบบความน่าเชื่อถือต่อปริมาณความชื้นในผลิตภัณฑ์มะม่วงอบแห้ง. เชียงใหม่: คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- อนุชา เสมารัตน์. (2560). ศาสตร์พระราช. *รัฐสารอักษร*, 59(1), 112–126.
- อภิษฎา ทองทับ, เฉลิมพล สีดำ และภุมรินทร์ นามวงศ์. (2558). การศึกษาอุณหภูมิและเวลาที่เหมาะสมในการผลิตน้ำพริกน้ำผักกึ่งสำเร็จรูป. ใน *การประชุมสัมมนาทางวิชาการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก* (น. 98–102), 5 มิถุนายน 2558. ชลบุรี: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก.
- อภิรดา พรปัญญาวิชัย. (2557). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ไส้กรอกปลาหมูพื้นเมือง. ใน *เรื่องเต็มการประชุม การประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 52 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (The Proceedings of 52th Kasetsart University Annual Conference)* เล่มที่ 6 สาขาอุตสาหกรรมเกษตร (น. 326–333), 4–7 กุมภาพันธ์ 2557, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Murano, P. S. (2003). *Understanding Food Science and Technology*. California, USA: Thomson Learning, Inc.

การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนกับสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสี

A CONTRASTIVE STUDY OF CHINESE AND THAI COLOR IDIOMS

เมิ่งเต๋ย หลี่^{1*}, สนิท สัตตโยภาส² และ ขวัญใจ กิจชาลารัตน์³

Li Mengdie^{1*}, Sanit Sattayopas² and Kwanjai Kitchalarat³

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 202 ถ.ช้างเผือก ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300^{1,2,3}

Chiang Mai Rajabhat University, 202 Chang Puak Road, Chang Puak Sub-district, Maung District, Chiangmai Province 50300^{1,2,3}

*Corresponding author E-mail: xyqq19920520@163.com

(Received: July 19, 2019; Revised: Jun 22, 2020; Accepted: Jun 22, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนกับสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบแหล่งที่มา ความหมาย เจตนาการใช้ระหว่างสำนวนจีนกับสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสี และเพื่อศึกษาความเหมือนและความแตกต่างในด้านลักษณะการใช้และภาพสะท้อนจากสำนวนจีนกับสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสี ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลแหล่งที่มา ความหมาย เจตนาการใช้ และภาพสะท้อนจากลักษณะการใช้สำนวนของสำนวนจีนกับสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสี การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้หนังสือ ตำรา เอกสาร ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พจนานุกรมสำนวนจีน พจนานุกรมจีน-ไทย สำนวนไทย เป็นหลักในการพิจารณา และผู้วิจัยใช้ความรู้ของตนและอาจารย์เจ้าของภาษา จากการศึกษาได้รวบรวมสำนวนจีน 124 สำนวน และสำนวนไทย 92 สำนวน แล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า สำนวนจีนที่เกี่ยวกับสีมีแหล่งที่มา 6 แหล่ง ส่วนของสำนวนไทยมีแหล่งที่มา 12 แหล่ง สำนวนจีนที่เกี่ยวกับสีส่วนใหญ่มาจากวรรณกรรมโบราณ ส่วนสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีส่วนใหญ่ที่มาจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และความเชื่อทางศาสนา ความหมายของสำนวนจีนและสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีมีความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย ส่วนอารมณ์ของสำนวนนั้น สำนวนจีนที่เกี่ยวกับสีแบ่งเป็น 4 ประเภท คือ เชิงบวก เชิงลบ ความเป็นกลาง และทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ส่วนสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีมีเพียง 3 ประเภท คือ เชิงบวก เชิงลบ และความเป็นกลาง ไม่มีที่มีความหมายทั้งเชิงบวกและลบ สำหรับเจตนาการใช้ทั้งสำนวนจีนและสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีมีลักษณะเหมือนกัน 5 ลักษณะ คือ สำนวนที่บ่งบอกเจตนาตำหนิ ตักเตือน แสดงความเห็น ชื่นชม และประชดประชัน ภาพสะท้อนจากลักษณะการใช้สำนวนนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่คือ สะท้อนให้เห็นถึงภาพรวมในด้านสิ่งแวดล้อมของทั้งสองประเทศ ซึ่งภูมิประเทศและภูมิอากาศมีความต่างกัน อีกประเภทหนึ่งคือสะท้อนให้เห็นถึงภาพรวมของวัฒนธรรมทั้งสองชนชาติในด้านวิถีชีวิต อาชีพ ทักษะคิด ค่านิยม และอวัยวะของมนุษย์ ฯลฯ เนื่องจากทั้งจีนและไทยเป็นสังคมเกษตรกรรมเช่นเดียวกัน แต่ถิ่นที่อยู่และสิ่งแวดล้อมต่างกัน จึงทำให้วัฒนธรรมของทั้งสองประเทศมีทั้งความเหมือนและความแตกต่างไปด้วย

คำสำคัญ: สำนวนจีน, สำนวนไทย, สำนวนเกี่ยวกับสี, การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนกับสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสี

¹ นักศึกษาลัทธิศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

² รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

³ อาจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ABSTRACT

The objectives of this research were to compare sources, meanings, and intention to use between Chinese and Thai idioms related to colors; and to investigate similarities and differences between the use and reflection of those Chinese and Thai idioms. 124 Chinese idioms and 92 Thai idioms were collected and analyzed in terms of sources, meanings, intention to use, and reflection on using those idioms. The data was analyzed mainly using Chinese Idioms Dictionary, Chinese-Thai Dictionary, and Thai Idioms. Moreover, the knowledge and experiences of the researcher and a native lecturer were used to analyze the data.

The results revealed that there were six sources of the Chinese idioms and 12 sources of the Thai idioms related to colors. Most of the Chinese idioms were from ancient literatures, while many Thai idioms were from natural environment and religious beliefs. The Chinese and Thai idioms related to colors had both implicit and explicit meanings. There were four moods in Chinese idioms, including positive, negative, neutral, and positive-negative. Meanwhile, Thai idioms had only three moods, which were positive, negative, and neutral. The intentions to use the Chinese and Thai idioms related to colors were the same. There were five aspects of the intention, including to blame, to warn, to comment, to admire, and to be sarcastic. The reflection on using the idioms was divided into two main aspects as follows. The idioms reflected the overview of environment of the both countries. Both countries had different terrains and weathers as well as their environments. Another reflection was involved with the overview of cultures of the both countries in several aspects, such as lifestyles, occupations, attitudes and values, and human organs. China and Thai were agricultural societies. However, they lived in different places and environments, so their cultures had both similarities and differences.

KEYWORDS: Chinese Idioms, Thai Idioms, Color Idioms, Comparative Study of Chinese and Thai Color Idioms

บทนำ

มนุษย์อาศัยอยู่บนโลกที่เต็มไปด้วยสีสัน เราสามารถเห็นสีที่แตกต่างกันทุกวัน หลังจากสีสะท้อนเข้ามาในตาเรา สมองจะส่งสัญญาณความรู้สึกเกี่ยวกับสีอย่างรวดเร็ว เช่น ทองฟ้าสีฟ้า เมฆสีขาว หุ่นยนต์สีขาว เป็นต้น เนื่องจากมนุษย์มีสายตาที่มองเห็นสิ่งต่าง ๆ เหมือนกัน แม้ว่าภาษาที่ใช้ในการบรรยายความรู้สึกจะแตกต่างกัน แต่เรารู้ดีว่าทองฟ้าสีฟ้า เมฆสีขาว หุ่นยนต์สีขาว หลังจากที่มีมนุษย์มีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม และภาษาที่ลึกซึ้งขึ้น มนุษย์จึงเริ่มตระหนักถึงความหมาย แม้ว่าการรับรู้ของมนุษย์ในเรื่องของแสงและสีจะเหมือนกัน แต่การรับรู้และความเข้าใจของผู้คนเกี่ยวกับสัญลักษณ์สีมีความต่างกัน ทั้งนี้ การเรียนการวิเคราะห์สีในแต่ละภาษา แต่ละวัฒนธรรมจะมีความสำคัญต่อการเรียนภาษาและวัฒนธรรมนั้น ๆ เช่นกัน

ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นชาวจีนและได้เรียนหนังสือที่ประเทศไทยเป็นเวลานานพอสมควร ทำให้ผู้วิจัยได้รู้ซึ่งถึงเสน่ห์ของภาษาและวัฒนธรรม ความสัมพันธ์และวัฒนธรรมของประเทศไทยและประเทศจีนมีประวัติอันยาวนาน เนื่องด้วยภาษาจีนและภาษาไทยอยู่ในภาษาตระกูลจีน-ทิเบต (Sino-Tibetan Languages) ประเทศไทยเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับสีอย่างยิ่ง ตั้งแต่พระมหากษัตริย์ พระภิกษุสงฆ์ หน่วยงานของรัฐ จนถึงประชาชนทั่วไป ต่างก็มีสีที่เป็นสัญลักษณ์ เช่น วันจันทร์ใส่เสื้อฟ้าสีเหลือง วันอังคารใส่เสื้อชมพู วันพุธใส่เสื้อเขียว วันพฤหัสบดีใส่เสื้อส้ม วันศุกร์ใส่เสื้อฟ้า วันเสาร์ใส่เสื้อม่วง วันอาทิตย์ใส่เสื้อแดง วันพ่อใส่เสื้อสีเหลือง วันแม่ใส่เสื้อสีฟ้า ฯลฯ ในภูมิหลังที่แตกต่างกัน มนุษย์ให้ความรู้สึก อารมณ์ และความหมายของสีที่ต่างกัน ความหมายที่เหมือนหรือต่างกันจะขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม

ที่แตกต่างจากวัฒนธรรมอื่นจึงทำให้ยากต่อการศึกษา และจดจำ ซึ่งการศึกษาคำที่เกี่ยวข้องกับสีจะให้คุณค่าอย่างยิ่งต่อผู้ศึกษา

การใช้ภาษาสื่อสารกันในชีวิตประจำวันเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเมื่อต้องการสื่อความหมายให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ทั้งนี้เนื่องจากความหมายของสารที่ผู้ส่งสารต้องการจะสื่อให้ผู้รับสารนั้น แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย เช่น คำว่า “สีดำ” นั้น ถ้าความหมายโดยตรง หมายถึง “เป็นสีของวัตถุที่ไม่สะท้อนแสงที่สเปกตรัมสะท้อนออกมาเป็นสี สีหนึ่งที่สามารถบ่งบอกคุณลักษณะต่าง ๆ ของวัตถุ เช่น แมวสีดำ หรือภาพศิลปะสีดำ” ส่วนความหมายโดยนัย หมายถึง “สัญลักษณ์ของความลึกลับน่ากลัว ความมีอำนาจ” เพราะฉะนั้น เราอาจใช้จำนวนโดยนัยความหมายนี้ในทางลบ ซึ่งปรากฏในสำนวนต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก การใช้จำนวนเป็นการใช้ความหมายโดยนัย หรือความหมายในเชิงอุปมา เมื่อเป็นเช่นนี้จึงมีการนำ 2 สิ่ง มาเปรียบเทียบ เช่น โดยการใช้สีมาสะท้อนความหมายเพื่อให้เข้าใจความหมายชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น สำนวนว่า “แถมดำ” หมายถึง “คนเลว เปรียบกับคนที่อยู่ในหมู่คนดี” “โกรธหมาดำทำหมาแดง” หมายถึง “โกรธคนหนึ่ง แต่ทำอีกคนหนึ่ง เป็นการเปรียบเทียบความไม่มีเหตุผลของคนที่โกรธคนไหนแล้วไม่ทำคนนั้น จะเป็นเพราะรักหรือเกรงใจหรือกลัวอันใดก็ตาม กลับหันไปลงโทษอีกคนหนึ่ง ซึ่งไม่เกี่ยวข้องอะไรด้วย” ทั้งนี้หลายสำนวน เช่น ขาวเป็นไขปกอก กันหม้อไม้ทันคำ ธงแดง ตาเขียว ฯลฯ มีการนำสีหลาย ๆ สีมาใช้ในการเปรียบเทียบ เช่น สีขาว สีดำ สีแดง สีเขียว สีทอง ฯลฯ เนื่องด้วยชีวิตประจำวันของมนุษย์มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสี มนุษย์ใช้สีในการแยกแยะสิ่งต่าง ๆ และสีก็มีอยู่ทั่วไปในสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์อาศัยอยู่ มนุษย์จึงมีความผูกพันกับสีเหล่านั้นจนสามารถเข้าใจลักษณะและสัญลักษณ์ของแต่ละสี จึงมักจะนำลักษณะของสีมาเปรียบเทียบกับลักษณะของมนุษย์หรือธรรมชาติเพื่อเป็นคติสอนใจในเรื่องต่าง ๆ

ด้วยเหตุที่สำนวนภาษาจีนและสำนวนภาษาไทย มีความเหมือนและคล้ายคลึงกันทั้งในด้านความหมายและเจตนาการใช้ รวมทั้งสำนวนเหล่านั้นยังแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนทั้งสองชนชาติ ด้วยความสนใจของผู้วิจัยในฐานะที่เป็นชาวจีนและได้เรียนภาษาและวัฒนธรรมไทยมาเป็นเวลา 4 ปี ได้สัมผัสกับภาษาและวัฒนธรรมของทั้งจีนและไทย จึงเกิดความสนใจและแรงบันดาลใจทำงานวิจัยเรื่องนี้ขึ้นเพื่อจะได้แนะนำชาวจีน ภาษาจีนและวัฒนธรรมจีนมาให้ชาวไทยได้รู้จัก และสามารถนำผลวิจัยที่เป็นภาษาไทยมาแลกเปลี่ยนความคิดกับนักวิชาการ อาจารย์หรือนักศึกษาทั้งหลายที่กำลังศึกษาหรือคิดจะศึกษาภาษาและวัฒนธรรมไทย-จีนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบแหล่งที่มา ความหมาย เจตนาการใช้ระหว่างสำนวนจีนกับสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสี
2. เพื่อศึกษาความเหมือนและความแตกต่าง ในด้านลักษณะการใช้และภาพสะท้อนจากสำนวนจีนกับสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสี

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนและสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสี ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) อันประกอบไปด้วย กระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ส่วนคำอ่านใช้ระบบของภาษาจีนที่เรียกว่า พินอิน (Pinyin)

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสาร ผู้วิจัยมุ่งศึกษาวิเคราะห์สำนวนจีนและสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสี ซึ่งสำนวนที่จะคัดเลือกและนำมาศึกษานั้น จะคัดเลือกจากหนังสือและพจนานุกรมจำนวน 4 เล่ม ดังนี้

- 1.1 ราชบัณฑิตยสถาน. (2545). ภาษีศ คำพังเพย สำนวนไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: สหมิตรพรินติ้ง.

1.2 ขุนวิจิตรมาตรา (สง่า กาญจนาคพันธุ์). (2543). สำนวนไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โรงเรียนภาษาและวัฒนธรรมสมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย - ญี่ปุ่น).

1.3 กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ. (2545). สำนวนไทย หนังสืออ้างอิงระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

1.4 Idiom Dictionary Editorial Board. (2015). Dictionary of Idioms (成语大词典). Beijing: Commercial Press Co., Ltd.

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะแหล่งที่มา ความหมาย เจตนาการใช้ ลักษณะการใช้และภาพสะท้อนจาก สำนวนจีนกับสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสี โดยคัดเลือก จากหนังสือหรือพจนานุกรมดังกล่าวข้างต้น

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. ตารางบัญชีแสดงจำนวนของแต่ละสีที่ใช้ ในสำนวนจีนและสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสี

2. ตารางบัญชีสำนวนจีนและสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีโดยแบ่งตามสีแดง ขาว ดำ เหลือง เขียว ฟ้ำ เทา และ ม่วง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ศึกษารวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสำนวน จีนและสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสี ทฤษฎีและแนวคิดทาง สังคมวิทยาภาษาศาสตร์

ผู้วิจัยได้อ่านและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ทั้ง 4 เล่ม ตามขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล ซึ่งได้สำนวนจีนที่เกี่ยวกับสี 124 สำนวน สำนวนไทยที่เกี่ยวกับสี 92 สำนวน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ ข้อมูลด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ แล้วนำมาสังเคราะห์ ความเหมือน ความคล้ายคลึง ความแตกต่าง และภาพ สะท้อนจากสำนวนจีนและสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสี ดังนี้

1. ศึกษารวบรวมสำนวนจีนกับสำนวนไทย ที่เกี่ยวข้อง

2. ดำเนินการอ่านวิเคราะห์สำนวน แล้วบันทึก สำนวนตามสีในตาราง

3. สังเคราะห์รายละเอียดของสำนวนตาม แหล่งที่มา ความหมาย เจตนาการใช้ ลักษณะการใช้ และภาพสะท้อนของสำนวนจีนกับสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสี ด้วยการเขียนพรรณนาประกอบการยกตัวอย่าง

4. สรุปผลการศึกษาและอภิปรายผลด้วยการ เขียนบรรยายประกอบการยกตัวอย่าง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนกับ สำนวนไทยที่เกี่ยวกับสี และรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสำนวนจีน และสำนวนไทย ที่มีคำเกี่ยวกับสี โดยสำนวนจีนที่มีคำเกี่ยวกับสี 124 สำนวน และสำนวนไทยที่มีคำเกี่ยวกับสี 92 สำนวน ผลการศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนกับสำนวนไทย ที่เกี่ยวกับสีสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบแหล่งที่มาของสำนวน จีนและสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสี

ความเหมือน

สำนวนจีนและสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีนั้น มีแหล่งที่มาเหมือนกันอยู่ 4 แหล่ง คือ 1) ตำนาน 2) วรรณกรรมคลาสสิก 3) เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ 4) ภาษาพูดพื้นบ้านและชีวิตประจำวัน

ความแตกต่าง

1) สำนวนจีนเกี่ยวกับสีส่วนใหญ่มาจาก วรรณกรรมโบราณ (รวมทั้งตำนาน วรรณคดี เรื่องราว ทางประวัติศาสตร์) ส่วนสำนวนไทยเกี่ยวกับสีที่มาจาก วรรณกรรมโบราณมีจำนวนน้อย

2) สำนวนไทยเกี่ยวกับสีที่มาจากความเชื่อ และศาสนามีจำนวนมาก ส่วนสำนวนจีนมีเพียงไม่กี่ สำนวน

3) แหล่งที่มาของสำนวนไทยเกี่ยวกับสีแบ่งย่อย เป็น ความเชื่อทางศาสนา สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต ประเพณี ลัทธิ พิธีพินธุ อาหารการกิน อวัยวะของมนุษย์ โรค การละเล่นพื้นบ้าน ฯลฯ แต่แหล่งที่มาของสำนวนจีน เกี่ยวกับสีไม่มีการแบ่งเช่นนี้

2. ผลการศึกษาเปรียบเทียบความหมายของ สำนวนจีนและสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสี

ความเหมือน

ความหมายของสำนวนจีนและสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีนั้น มีทั้งความหมายโดยตรงซึ่งหมายถึงความหมายของสำนวนนั้นตามความหมายของตัวอักษร และความหมายโดยนัยซึ่งหมายถึงความหมายของสำนวนนั้นคือความหมายขยายหรือความหมายเชิงเปรียบเทียบทั้งสำนวนจีนกับสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีนั้นมีจำนวนมากที่เป็นความหมายโดยนัย

ตัวอย่างสำนวนจีนที่มีความหมายโดยตรง

柳绿桃红 (Liu Lu Tao Hong)

半青半黄 (Ban Qing Ban Huang)

ตัวอย่างสำนวนไทยที่มีความหมายโดยตรง

แดงเหมือนชาด

ขาวเป็นไขปอก

ตัวอย่างสำนวนจีนที่มีความหมายโดยนัย

白面书生 (Bai Mian Shu Sheng)

脸红耳赤 (Lian Hong Er Chi)

ตัวอย่างสำนวนไทยที่มีความหมายโดยนัย

กินไข่แดง

โกรธหาคำทำหมาแดง

ความแตกต่าง

ความแตกต่างด้านอารมณ์ของสำนวนจีนกับสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีนั้น สำนวนจีนที่เกี่ยวกับสีสามารถแบ่งเป็น 4 ประเภท คือ อารมณ์เชิงบวก อารมณ์เชิงลบ อารมณ์ความเป็นกลาง อารมณ์ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ส่วนสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีมีเพียง 3 ประเภท คือ อารมณ์เชิงบวก อารมณ์เชิงลบ และอารมณ์ความเป็นกลาง ไม่มีสำนวนไหนที่มีอารมณ์ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ

ตัวอย่างสำนวนจีนที่มีอารมณ์เชิงบวก

白头偕老 (Bai Tou Xie Lao)

黄道吉日 (Huang Dao Ji Ri)

ตัวอย่างสำนวนจีนที่มีอารมณ์เชิงลบ

黄口小儿 (Huang Kou Xiao Er)

黑天昏地 (Hei Tian Hun Di)

ตัวอย่างสำนวนจีนที่มีอารมณ์ความเป็นกลาง

白发苍苍 (Bai Fa Cang Cang)

红白喜事 (Hong Bai Xi Shi)

ตัวอย่างสำนวนจีนที่มีอารมณ์ทั้งเชิงบวก

และเชิงลบ

绿林好汉 (Lu Lin Hao Han)

红杏出墙 (Hong Xing Chu Qiang)

ตัวอย่างสำนวนไทยที่มีอารมณ์เชิงบวก

ข้าวแดงแกงร้อน

เด็กเหมือนผ้าขาว

ตัวอย่างสำนวนไทยที่มีอารมณ์เชิงลบ

พกลีม่วงดวงสีแดง

คำดีสีไม่ตก ขาวสกปรกคืบไม่ได้

ตัวอย่างสำนวนไทยที่มีอารมณ์ความเป็นกลาง

โปแดง

เขียว ๆ แดง ๆ

3. ผลการศึกษาเปรียบเทียบเจตนาการใช้ ของสำนวนจีนและสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสี

สำนวนจีนและสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีมีเจตนาการใช้เหมือนกัน ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ลักษณะ คือ

1) สำนวนบ่งบอกเจตนาตำหนิ

ตัวอย่างสำนวนจีนที่บ่งบอกเจตนาตำหนิ

白壁青蝇 (Bai Bi Qing Ying)

黄粱一梦 (Huang Liang Yi Meng)

ตัวอย่างสำนวนไทยที่บ่งบอกเจตนาตำหนิ

แกะดำ

ใช้เป็นเงินแดง

2) สำนวนบ่งบอกเจตนาตักเตือน

ตัวอย่างสำนวนจีนที่บ่งบอกเจตนาตักเตือน

不分皂白 (Bu Fen Zao Bai)

灰心丧气 (Hui Xin Sang Qi)

ตัวอย่างสำนวนไทยที่บ่งบอกเจตนาตักเตือน

เขียว ๆ อย่าเลืยว่าพระอินทร์

ชาดไม่ดี ทาสีไม่แดง

3) สำนวนบ่งบอกเจตนาแสดงความเห็น

ตัวอย่างสำนวนจีนที่บ่งบอกเจตนาแสดง

ความเห็น

筈路蓝缕 (Bi Lu Lan Lu)

白驹过隙 (Bai Ju Guo Xi)

ตัวอย่างสำนวนไทยที่บ่งบอกเจตนาแสดง

ความเห็น

แทงใจดำ

ฝนตกไม่ทั่วฟ้า

4) สำนวนบ่งบอกเจตนาชื่นชม

ตัวอย่างสำนวนจีนที่บ่งบอกเจตนาชื่นชม

白璧无瑕 (Bai Bi Wu Xia)

青史留名 (Qing Shi Liu Ming)

ตัวอย่างสำนวนไทยที่บ่งบอกเจตนาชื่นชม

โบแดง

ขาวสะอาด

5) สำนวนบ่งบอกเจตนากล่าวประชดประชัน

ตัวอย่างสำนวนจีนที่บ่งบอกเจตนากล่าว

ประชดประชัน

红颜薄命 (Hong Yan Bo Ming)

信口雌黄 (Xin Kou Ci Huang)

ตัวอย่างสำนวนไทยที่บ่งบอกเจตนากล่าว

ประชดประชัน

ขาวเป็นลาลี่เม็ดใน

จับด่าถล่มแดง

4. ผลการศึกษาเปรียบเทียบลักษณะการใช้และภาพสะท้อนของสำนวนจีนและสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสี

ความเหมือน

ลักษณะการใช้สำนวนทั้งสำนวนจีนและสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีสามารถใช้ในการลักษณะการบรรยายคนหรือการเล่าเรื่องได้

ตัวอย่างสำนวนจีนที่ใช้ในลักษณะการบรรยายคนหรือการเล่าเรื่อง

惨绿愁红 (Can Lu Chou Hong)

黄茅白苇 (Huang Mao Bai Wei)

ตัวอย่างสำนวนไทยที่ใช้ในลักษณะการบรรยายคนหรือการเล่าเรื่อง

อ่อนเป็นลูกแดง

กบดำกบแดง

ความแตกต่าง

1) ขอบเขตในด้านลักษณะการใช้สำนวนจีนที่เกี่ยวกับสีที่ใช้ในการพรรณนาคนหรือเล่าเรื่องจะกว้างกว่าสำนวนไทย เช่น ลักษณะการใช้งานและภาพสะท้อนจากสำนวนจีนที่เกี่ยวกับสี “ขาว” ที่ใช้บรรยายคนหรือเล่าเรื่อง มีจำนวน 19 ข้อ ส่วนสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสี “ขาว” ในด้านนี้มี 5 ข้อ และไม่มีลักษณะการใช้ในด้านสิ่งแวดล้อม

ตัวอย่างสำนวนจีน

月白风清 (Yue Bai Feng Qing)

白虹贯日 (Bai Hong Guan Ri)

ตัวอย่างสำนวนไทย

กุลาขาว

ชีปะขาว

2) สำนวนจีนที่เกี่ยวกับสีสามารถใช้ในการพรรณนาสิ่งแวดล้อมได้ทุกสี และมีสำนวนจำนวนมากที่ใช้พรรณนาสิ่งแวดล้อม เช่น ทิวทัศน์ทางธรรมชาติ การก่อสร้าง ภูมิอากาศ ส่วนสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีมีแค่สี “เขียว” (青或绿) “ฟ้า/น้ำเงิน” (蓝) ที่ใช้ในการพรรณนาสิ่งแวดล้อม ส่วนสีอื่นใช้บรรยายคนหรือเล่าเรื่อง

ตัวอย่างสำนวนจีน

绿肥红瘦 (Lu Fei Hong Shou)

黄茅白苇 (Huang Mao Bai Wei)

ตัวอย่างสำนวนไทย

สุดหล้าฟ้าเขียว

ครีมฟ้าครีมฝน

3) ในสำนวนจีนมีสี “青” (Qing) “绿” (Lu) ทั้งสองคำมาแสดงความเป็นสี “เขียว” แต่ในภาษาไทยใช้สี “เขียว” อย่างเดียว

ตัวอย่างสำนวนจีน

青山绿水 (Qing Shan Lu Shui)

绿叶成荫 (Lu Ye Cheng Yin)

ตัวอย่างสำนวนไทย

สุดหล้าฟ้าเขียว

4) สำนวนที่เกี่ยวกับสี “ม่วง” กับสี “เทา” ใช้ในภาษาจีนอย่างมาก สามารถใช้พรรณาสีสิ่งแวดล้อม และบรรยายคนหรือเล่าเรื่องได้ แต่ในภาษาไทยไม่มีสำนวนเกี่ยวกับสี “เทา” ส่วนสี “ม่วง” มีเพียงสำนวนเดียว

ตัวอย่างสำนวนจีน

色若死灰 (Se Ruo Si Hui)

万紫千红 (Wan Zi Qian Hong)

ตัวอย่างสำนวนไทย

พลสีม่วงควงสีแดง

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสำนวนจีนและสำนวนไทย แล้วนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการเปรียบเทียบสำนวนจีนกับสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีสามารถสรุปได้ ดังนี้ 1. ด้านแหล่งที่มา พบว่าสำนวนจีนกับสำนวนไทยมีแหล่งที่มาเหมือนกัน 4 แหล่ง ได้แก่ 1) ตำนาน 2) วรรณกรรมคลาสสิก 3) เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ 4) ภาษาพูดพื้นบ้านและชีวิตประจำวัน

ส่วนแหล่งที่มาที่มีความหมายแตกต่างกัน มี 3 แหล่ง คือ 1) สำนวนจีนที่เกี่ยวกับสีส่วนใหญ่มาจากวรรณกรรมโบราณ (รวมทั้งตำนาน วรรณคดี เรื่องราวทางประวัติศาสตร์) ส่วนสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีมีจำนวนน้อยที่มาจากวรรณกรรมโบราณ 2) สำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีมีจำนวนมากที่มาจากความเชื่อและศาสนา ส่วนสำนวนจีน ที่เกี่ยวกับสีมีเพียงไม่กี่สำนวน 3) แหล่งที่มาของสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสียังแบ่งย่อยเป็น ความเชื่อทางศาสนา สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต ประเพณี สัตว์ พืชพันธุ์ อาหารการกิน อวัยวะของมนุษย์ โรค การละเล่นพื้นบ้าน ฯลฯ แต่แหล่งที่มาของสำนวนจีนที่เกี่ยวกับสีไม่มีการแบ่ง เช่นนี้ ด้านความหมาย พบว่าสำนวนจีนและสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีที่มีความหมายเหมือนกันทั้งความหมายของสำนวนจีนและสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีนั้น มีทั้งความหมายโดยตรงซึ่งหมายถึงความหมายของสำนวนนั้นตามความหมายของตัวอักษร และความหมายโดยนัยซึ่งหมายถึงความหมายของสำนวนนั้นคือความหมายขยายหรือความหมายเชิงเปรียบเทียบ ทั้งสำนวนจีนกับ

สำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีนั้นมีจำนวนมากที่มีความหมายโดยนัย ส่วนความแตกต่างด้านความหมายพบว่า อารมณ์ของสำนวนจีนกับสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีนั้น สำนวนจีนที่เกี่ยวกับสีสามารถแบ่งเป็น 4 ประเภท คือ อารมณ์เชิงบวก อารมณ์เชิงลบ อารมณ์ความเป็นกลาง อารมณ์ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ส่วนสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีมีเพียง 3 ประเภท คือ อารมณ์เชิงบวก อารมณ์เชิงลบ และ อารมณ์ความเป็นกลาง ไม่มีสำนวนใดที่มีอารมณ์ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ

ด้านเจตนาการใช้ของสำนวนจีนและสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสี พบว่าสำนวนจีนและสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีมีเจตนาการใช้เหมือนกัน ทั้ง 5 ลักษณะ คือ 1) สำนวนบ่งบอกเจตนาตำหนิ 2) สำนวนบ่งบอกเจตนาตักเตือน 3) สำนวนบ่งบอกเจตนาแสดงความเห็น 4) สำนวนบ่งบอกเจตนาชื่นชม และ 5) สำนวนบ่งบอกเจตนากล่าวประชดประชัน

ด้านภาพสะท้อนจากสำนวน พบว่าทั้งสำนวนจีนและสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีสามารถใช้ในการบรรยายคนหรือการเล่าเรื่องราวได้ ส่วนสำนวนที่มีความหมายต่างกัน พบจำนวน 4 ลักษณะ คือ 1) สำนวนจีนที่เกี่ยวกับสีที่ใช้ในการพรรณาคคนหรือเล่าเรื่องจะกว้างกว่าสำนวนไทย เช่น ลักษณะการใช้งานและภาพสะท้อนจากสำนวนจีนที่เกี่ยวกับสี “ขาว” ที่ใช้บรรยายคนหรือเล่าเรื่อง มี 5 สำนวน ส่วนสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีมี 19 สำนวน และไม่มีลักษณะการใช้พรรณาสีสิ่งแวดล้อม 2) สำนวนจีนที่เกี่ยวกับสีสามารถใช้พรรณาสีสิ่งแวดล้อมได้ทุกสี และมีสำนวนจำนวนมากที่ใช้พรรณาสีสิ่งแวดล้อม เช่น ทิวทัศน์ทางธรรมชาติ การก่อสร้าง ภูมิอากาศ ส่วนสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีมีเพียงสี “เขียว” (青或绿) (Qing Huo Lu) “ฟ้า/น้ำเงิน” (蓝) (Lan) ที่ใช้ในการพรรณาสีสิ่งแวดล้อม ส่วนสีอื่นใช้เฉพาะบรรยายคนหรือเล่าเรื่อง 3) ในสำนวนจีนมีสี “青” (Qing) “绿” (Lu) ทั้งสองคำมาแสดงความเป็นสี “เขียว” แต่ในภาษาไทยใช้สี “เขียว” อย่างเดียว 4) สำนวนจีนที่เกี่ยวกับสี “เทา” และ สี “ม่วง” มีจำนวนมาก สามารถใช้พรรณาสีสิ่งแวดล้อม และบรรยายคนหรือเล่าเรื่องได้ แต่ในภาษาไทยไม่มีสำนวนเกี่ยวกับสี “เทา” ส่วนสี “ม่วง” มีเพียงสำนวนเดียว

ส่วนภาพสะท้อนจากลักษณะการใช้สำนวนนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่คือ สะท้อนให้เห็นถึงภาพรวมในด้านสิ่งแวดล้อมของทั้งสองประเทศ ซึ่งทั้งสองประเทศมีภูมิประเทศและภูมิอากาศที่ต่างกัน สิ่งแวดล้อมของทั้งสองประเทศก็จะต่างกัน อีกประเภทหนึ่งคือสะท้อนให้เห็นถึงภาพรวมของวัฒนธรรมของทั้งสองชนชาติในด้านวิถีชีวิต อาชีพ ทศนคติ ค่านิยม และอวัยวะของมนุษย์ ฯลฯ เนื่องด้วยทั้งจีนและไทยเป็นสังคมเกษตรกรรมเช่นเดียวกัน แต่ถิ่นที่อยู่และสิ่งแวดล้อมต่างกัน วัฒนธรรมของทั้งสองประเทศจึงมีทั้งความเหมือนและความแตกต่างไปด้วย

การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนและสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสี สามารถสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างสองชนชาติในด้านต่าง ๆ อาทิ สภาพแวดล้อม สภาพชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยมระหว่างชายกับหญิง ตลอดจนทัศนคติต่าง ๆ ของทั้งสองประเทศ ซึ่งมีทั้งความคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละสังคม การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจะช่วยให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างคนทั้งสองเชื้อชาติได้ดียิ่งขึ้น และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนทั้งสองภาษา เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ต้องการค้นคว้าวิจัยที่เกี่ยวกับภาษาจีนและภาษาไทยในอนาคต

การอภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยสามารถนำมาเป็นประเด็นในการอภิปรายผลได้ ดังนี้

ผลการศึกษาแหล่งที่มาของสำนวนจีนกับสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีพบว่า มีทั้งเหมือนและแตกต่างกัน โดยสรุปแล้ว ทั้งสำนวนจีนและสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีนั้นมีแหล่งที่มาเหมือนกันอยู่ 4 แหล่ง คือ 1) ตำนาน 2) วรรณกรรมคลาสสิก 3) เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ 4) ภาษาพูดพื้นบ้านและชีวิตประจำวัน ส่วนความแตกต่างมี 3 แหล่งที่มา คือ 1) สำนวนจีนที่เกี่ยวกับสีส่วนใหญ่มาจากวรรณกรรมโบราณ (รวมทั้งตำนาน วรรณคดี เรื่องราวทางประวัติศาสตร์) ส่วนสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีมีจำนวนน้อยที่มาจาก

วรรณกรรมโบราณ 2) สำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีมีจำนวนมากที่มาจากความเชื่อและศาสนา ส่วนสำนวนจีนที่เกี่ยวกับสีมีเพียงไม่กี่สำนวน 3) แหล่งที่มาของสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสียังแบ่งย่อยเป็น ความเชื่อทางศาสนา สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต ประเพณี สัตว์ พืชพันธุ์ อาหารการกิน อวัยวะของมนุษย์ โรค และการละเล่นพื้นบ้าน ฯลฯ แต่แหล่งที่มาของสำนวนจีนที่เกี่ยวกับสีไม่มีการแบ่งแบบนี้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะประเทศจีนเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน ถึงแม้กาลเวลาผ่านไปอย่างยาวนาน แต่ยังมีวรรณกรรมโบราณประมาณ 80,000 รายการขึ้นไปที่ได้รับการอนุรักษ์ไว้และสืบทอด เผยแพร่ จนถึงปัจจุบันนี้ มรดกทางวัฒนธรรมที่ทำให้สำนวนจีนที่เกี่ยวกับสีมาจากวรรณคดีโบราณเป็นส่วนใหญ่ ส่วนประเทศไทยเป็นประเทศที่นับถือศาสนาพุทธมาตั้งแต่สมัยโบราณ ถึงแม้ประวัติศาสตร์ไทยจะสั้นกว่าประเทศจีนก็ตาม แต่ประเทศไทยก็มีวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ฯลฯ ที่เป็นเอกลักษณ์ของตน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2556) ที่ว่า ภาษาเป็นสมบัติของสังคม และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ฉิน หยงหลิน (2526) ที่ทำงานวิจัยเรื่อง สำนวนจีนและสำนวนไทย: การศึกษาเปรียบเทียบ พบว่าลักษณะทั่วไปของสำนวนจีนและสำนวนไทยมีทั้งเหมือนและต่างกันในด้านจำนวนคำการใช้คำ และความหมาย

ส่วนผลการศึกษาความหมายของสำนวนจีนกับสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีพบว่า ความหมายของสำนวนจีนและสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีมีความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย ส่วนอารมณ์ของสำนวนนั้น สำนวนจีนที่เกี่ยวกับสีแบ่งเป็น 4 ประเภท คือ เชิงบวก เชิงลบ ความเป็นกลาง ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ส่วนสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีมีเพียง 3 ประเภท คือ เชิงบวก เชิงลบ ความเป็นกลาง ไม่มีสำนวนที่มีความหมายทั้งเชิงบวกและลบ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะลักษณะการใช้ภาษาของภาษาจีนกับภาษาไทยนั้นมีความคล้ายคลึงกัน ที่ต้องการคำเพื่อใช้สื่อสารความรู้สึก เมื่อต้องการคำให้เพียงพอกับการสื่อความรู้สึกจึงต้องคิดคำใหม่ขึ้น ซึ่งอาจจะอิงคำเดิม แต่เปลี่ยนความหมายไป หรืออิงคำเดิมและ

ความหมายคล้ายเดิม ส่วนความแตกต่างระหว่างอารมณ์ของสำนวนจีนกับสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีนั้น เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของภาษา ในสมัยก่อนมีความหมายเช่นนี้ แต่ระยะเวลาผ่านไปตามด้วยการเปลี่ยนแปลงของสังคม ความหมายของภาษาก็จะมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ซึ่งผลวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2556) ที่ว่า ภาษาอยู่ภายใต้อิทธิพลของสังคมและเปลี่ยนแปลงตามสภาวะของสังคม ภาษากับสังคมมีความใกล้ชิดกันมาก ภาษามาจากสังคมและบ่งบอกลักษณะการเปลี่ยนแปลงของสังคม ขณะเดียวกันภาษาก็เปลี่ยนแปลงตามสังคมที่เปลี่ยนแปลง

สำหรับผลการศึกษาเจตนาการใช้ของสำนวนจีนกับสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีพบว่า สำนวนทั้งสองภาษามีเจตนาการใช้เหมือนกัน สามารถแบ่งออกเป็น 5 ลักษณะ คือ 1) สำนวนบ่งบอกเจตนาตำหนิ 2) สำนวนบ่งบอกเจตนาตักเตือน 3) สำนวนบ่งบอกเจตนาแสดงความเห็น 4) สำนวนบ่งบอกเจตนาชื่นชม 5) สำนวนบ่งบอกเจตนากล่าวประชดประชัน จะเห็นได้ว่าสำนวนเป็นมรดกทางภาษาที่แสดงถึงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของคนโบราณ ทั้งชาวจีนและชาวไทยได้ใช้สำนวนกันอย่างแพร่หลายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การใช้สำนวนได้อย่างถูกต้องต้องเข้าใจเจตนาการใช้ของแต่ละสำนวนก่อน ซึ่งทำให้ภาษาไพเราะสละสลวย และการสื่อสารมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ สุนันท์ อัญชลินุกูล (2543) เรื่องการใช้สำนวน นอกจากกล่าวถึงลักษณะทั่วไปแล้วยังให้ความสำคัญเรื่องการสื่อความหมายของสำนวนจะทำให้เห็นเจตนาการใช้แตกต่างกัน และได้จำแนกเจตนาการใช้คำพังเพยในภาษาไทยออกเป็น 4 ลักษณะ คือ 1) คำพังเพยชนิดบอกเจตนาตำหนิ 2) คำพังเพยชนิดบอกเจตนาตักเตือน 3) คำพังเพยชนิดบอกเจตนาแสดงความเห็น 4) คำพังเพยชนิดบอกเจตนาชื่นชม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิดา ตั้งเทียนชัย (2550) ซึ่งทำวิจัยเรื่องสำนวนจีน: โครงสร้างทางภาษาและเจตนาการใช้ แล้วพบว่า เจตนาการใช้สำนวนจีนในภาษาจีนสรุปได้ 5 ลักษณะ คือ สำนวนจีนชนิดบ่งบอกเจตนาตำหนิ

บ่งบอกเจตนาตักเตือน บ่งบอกเจตนาแสดงความเห็น บ่งบอกเจตนาชื่นชม และบ่งบอกเจตนาประชดประชัน

ทั้งนี้ผู้วิจัยยังพบว่าในด้านภาพสะท้อนจากสำนวนจีนกับสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสีสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ลักษณะภูมิประเทศ ทัศนคติ ความเชื่อ วัฒนธรรมและอื่น ๆ อีกหลายด้านของทั้งสองชนชาติได้อย่างชัดเจน ซึ่งค่อนข้างมีความคล้ายคลึงกันมาก โดยเฉพาะในเรื่องของการดำเนินชีวิตที่ค่อนข้างผูกพันกับธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ ทั้งในด้านอาหารการกินความเป็นอยู่ การแยกแยะถูกผิด แสดงอารมณ์ ฯลฯ โดยอาจจะมีความแตกต่างกันในบางด้าน เช่น พิธีกรรมทางธรรมชาติ อาหารการกินบางชนิด ประเพณี สภาพสังคม และประวัติศาสตร์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะทางภูมิประเทศ ภูมิอากาศ สิ่งแวดล้อม ของแต่ละประเทศเป็นสำคัญ ด้วยเหตุที่ประเทศจีนมีอาณาบริเวณตั้งแต่เขตร้อนไปถึงเขตหนาว ส่วนประเทศไทยเป็นประเทศที่ตั้งอยู่ในเขตร้อน สภาพทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของทั้งสองประเทศย่อมต่างกันจึงทำให้ลักษณะทางกายภาพของมนุษย์ พันธุ์พืช นั้นแตกต่างกันตามสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศนั้น ๆ ซึ่งเป็นผลให้เกิดข้อแตกต่างกันบางประการ แต่ทั้งนี้วิถีการดำเนินชีวิตของคนทั้งสองประเทศก็ดำเนินไปบนพื้นฐานในการสั่งสอนและอบรมให้ลูกหลานของตนกระทำในสิ่งที่ถูกที่ควร ส่งเสริมและพัฒนาชนชาติของตนให้ดียิ่งขึ้นสืบเนื่องต่อไป นอกจากนี้ ประเทศจีนกับประเทศไทยยังมีภูมิประเทศ สัตว์ อาหารการกินที่คล้ายคลึงกันมากกว่าแตกต่างกัน เพราะประเทศไทยกับประเทศจีนต่างก็อยู่ในทวีปเอเชีย และเป็นสังคมเกษตรกรรมเช่นเดียวกัน ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2556) ที่ว่า ภาษาอยู่ภายใต้อิทธิพลของสังคมและเปลี่ยนแปลงตามสภาวะของสังคม และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Rao (2547) ที่ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนไทยที่มีคำว่า “หัว” กับสำนวนจีนที่มีความหมายตรงกันหรือคล้ายคลึงกัน ซึ่งสะท้อนสภาพภูมิประเทศและชีวิตความเป็นอยู่ สัตว์ที่อยู่อาศัย การบริโภคและทัศนะเกี่ยวกับศิระ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยนี้สามารถเป็นแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่าโดยการรวบรวมมรดกทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคมต่อไป
2. ผลการวิจัยนี้สามารถเป็นแนวทางแก่ผู้ที่กำลังเรียนหรือสอนภาษาจีนหรือภาษาไทยในด้านการเรียนการสอนสำนวนต่าง ๆ ได้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ. (2545). *สำนวนไทย หนังสืออ้างอิงระดับมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ขุนวิจิตรมาตรา (สง่า กาญจนาคพันธุ์). (2543). *สำนวนไทย*. กรุงเทพฯ: โรงเรียนภาษาและวัฒนธรรมสมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย - ญี่ปุ่น).
- ฉิน, หยงลิน. (2526). *สำนวนจีนและสำนวนไทย: การศึกษาเปรียบเทียบ*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- วนิดา ตั้งเทียนชัย. (2550). *สำนวนจีน: โครงสร้างทางภาษาและเจตนาการใช้*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุนันท์ อัญชลีกุล. (2543). คำพังเพย: รูปภาษาและเจตนาการใช้. *วารสารภาษาและวรรณคดีไทย*, 17, 145-155.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2545). *ภาษิต คำพังเพย สำนวนไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: สหมิตรพรินต์.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2556). *ภาษาศาสตร์สังคม*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Idiom Dictionary Editorial Board. (2015). *Dictionary of idioms (成语大词典)*. Beijing: Commercial Press Co., Ltd.
- Li, H. (2550). *An analysis of the meaning of color words in modern Chinese (现代汉语颜色词语义分析)*. Bei Jing: Commercial Press Co., Ltd.
- Rao, R. (2547). *การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนไทยที่มีคำว่า “หัว” กับสำนวนจีนที่มีความหมายตรงกันหรือคล้ายคลึงกัน*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา).

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการจัดรวบรวมสำนวนเป็นพจนานุกรมเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมทางภาษาอันเป็นมรดกที่ล้ำค่าของมนุษย์ไว้ให้ลูกหลานภาคภูมิใจ
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนที่ประกอบด้วยคำมากกว่า 4 คำ กับสำนวนไทยในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องสำนวนจีนและสำนวนไทยมีความหลากหลาย กว้างขวาง และสมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น

การศึกษาความสุภาพในการสื่อสารระหว่างภาษาไทยกับภาษาจีน

THE STUDY OF POLITENESS IN COMMUNICATION BETWEEN THAI AND CHINESE

หยิ่ง หลี่^{1*}, ศรีวิไล พลมณี² และ ขวัญใจ กิจชาลารัตน์³

Li Ying^{1*}, Sriwilai Ponmanee² and Kwanjai Kitchalarat³

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 202 ถ.ช้างเผือก ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300^{1, 2, 3}

Chiang Mai Rajabhat University, 202 Chang puak Road, Chang Puak Sub-district, Mueang District, Chiang Mai Province 50300^{1, 2, 3}

*Corresponding author E-mail: hiroki862614@126.com

(Received: Jul22, 2019; Revised: Jun 25, 2020; Accepted: Jun 25, 2020)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสุภาพในการสื่อสารระหว่างภาษาไทยกับภาษาจีน ทั้งความเหมือนและความแตกต่าง และเพื่อศึกษาความสุภาพระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมจีน โดยศึกษาข้อมูลจากหนังสือ จำนวน 6 เล่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกการวิเคราะห์ความสุภาพในการสื่อสาร แบบบันทึกการสังเกตความเหมือนและความแตกต่างระหว่างภาษาไทยกับภาษาจีน และแบบบันทึกการวิเคราะห์ความสุภาพระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมจีน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา การสังเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างของความสุภาพในการสื่อสารระหว่างภาษาไทยกับภาษาจีน

ผลการวิจัยพบว่า การใช้ภาษาไทยกับการใช้ภาษาจีนมีความแตกต่างอย่างชัดเจน เช่น การวางตำแหน่งคำนาม คำนำหน้าคำนาม การใช้ทางเสียงลงท้ายประโยค อธิบายบทท่างที่แตกต่าง ส่วนด้านความเหมือนหรือความคล้ายคลึงของแต่ละด้านพบว่า ในการแนะนำตนเองและผู้อื่น ต้องแนะนำผู้อ่อนอาวุโสให้รู้จักกับผู้อาวุโสก่อน เพื่อเป็นการให้ความเคารพแก่ผู้อาวุโส และนิยมแนะนำฝ่ายชายให้ฝ่ายหญิงได้รู้จักก่อนเพื่อเป็นการให้เกียรติผู้หญิง หากเป็นบุคคลรุ่นเดียวกัน วัยวุฒิ คุณวุฒิ และเพศเดียวกัน จะแนะนำใครให้รู้จักกันก่อนก็ได้

ในด้านวัฒนธรรม การใช้วัจนภาษาของแต่ละประเทศนั้น มีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิง วัฒนธรรมไทยจะมีการแสดงออกด้วยการไหว้ การนั่ง การยืน การเดิน การแต่งกายที่สามารถแสดงถึงความเคารพต่อบุคคลและสถานที่อย่างเป็นทางการมากกว่าของวัฒนธรรมจีน สืบเนื่องมาจากรากฐานสังคมไทยได้รับอิทธิพลจากหลักศาสนา ศีลธรรม ระบบชนชั้นวรรณะ ที่มีความสำคัญต่อสังคมไทยมาอย่างช้านาน

คำสำคัญ: ความสุภาพ, การสื่อสาร, วัฒนธรรม

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

² รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

³ อาจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ABSTRACT

The objectives of this research were to study the difference and similarities of politeness in communication and cultures between Thai and Chinese from 6 books. The research instruments consisted of politeness in communication between Thai and Chinese form, observation of the similarities and differences between Thai and Chinese languages form and content analysis between Thai and Chinese culture form. The data was analyzed by content analysis and synthesis of differences and similarities of politeness in communication between Thai and Chinese.

The research results revealed that language use in Thai language and Chinese language was clearly different in the positions of nouns and pre-nominal modifiers, intonation, and gestures. For the similarities, it was found that, in introducing oneself and others, younger was first introduced to older and male was first introduced to females in order to show respect. For individuals with the same age, qualifications and gender, who was first introduced to whom did not make any difference.

Culturally, the use of non-verbal language was completely different between the two cultures. In Thai, the greeting gesture (Wai), sitting, standing, walking and dress could indicate respect toward individuals and places more concretely than in Chinese. Because Thai social foundation had been influenced by Buddhism and class system which had been deeply rooted in Thai society.

KEYWORDS: Politeness, Communication, Culture

บทนำ

สังคมคือบุคคลจำนวนหนึ่งที่อยู่ร่วมกัน มีการร่วมมือกันเพื่อกิจกรรมการดำเนินชีวิต มีการกระทำทางสังคมตอบสนองต่อกัน มีความเข้าใจในพฤติกรรมที่แสดงต่อกัน ทั้งโดยการแสดงออกด้วยการกระทำ คำพูด ภาษา สังคมทำหน้าที่เพื่อการดำรงอยู่ของบรรดาสมาชิกของสังคม โดยมีแบบอย่าง แนวทาง ที่เป็นวิถีการดำเนินชีวิตเป็นของตนเอง สังคมแต่ละแห่งที่มีลักษณะเด่นพิเศษของแต่ละสังคม ซึ่งแตกต่างจากสังคมอื่น เช่น การแต่งกาย อาหาร ภาษา ระบบความเชื่อ ความสุภาพ

ภาษาเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสังคมมนุษย์เป็นอย่างมาก สังคมหมายถึงการอาศัยอยู่ในพื้นที่ทั่วไป ซึ่งใช้ภาษาเดียวกัน มีประเพณีร่วมกัน และประเพณีทางวัฒนธรรมของชุมชนมนุษย์โดยทั่วไป ที่เรียกกันว่า ชนเผ่า หรือ สัญชาติ ในบรรดาสรรพสิ่งทั้งหลายที่มนุษย์ใช้เป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ไม่มีเครื่องมือใดจะใกล้ชิดกับมนุษย์เท่ากับภาษา เพราะมนุษย์ใช้ภาษาในการกระทำ

กิจกรรมแทบทุกอย่างในชีวิต ทั้งคิด ถาม แสดงความรัก ความโกรธ ออกคำสั่ง นินทา ฯลฯ ด้วยเหตุดังกล่าว ภาษาจึงสามารถสะท้อนพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ได้ดี

การสื่อสารเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเป็นปกติวิสัยของคนทุกคน และมีความเกี่ยวข้องไปถึงบุคคลอื่น ตลอดจนถึงสังคมที่แต่ละคนเกี่ยวข้องอยู่ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งใด ล้วนต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือช่วยให้บรรลุจุดประสงค์ทั้งสิ้น จะเห็นได้จากการที่คนพยายามคิดค้นและพัฒนาวิธีการสื่อสารมาตั้งแต่สมัยโบราณทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน ตลอดจนเครื่องมือ หรือเทคนิควิธีการต่าง ๆ ล้วนเกิดจากความพยายามอย่างสูงของคนต่อเนื่องมาหลายชั่วอายุ หากการสื่อสารไม่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เครื่องมือและวิธีการสำหรับการสื่อสารต่าง ๆ เหล่านี้ ก็คงไม่เกิดขึ้นและพัฒนา การสื่อสารมีความสำคัญต่อบุคคลและสังคมมาก หากคนในสังคมขาดความรู้ความเข้าใจในการสื่อสาร ไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ความคิด หรือทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างกันได้ ย่อมจะทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย

Berlo (1960) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า การสื่อสารเป็นกระบวนการถ่ายทอด ได้ตอบระหว่างมนุษย์ที่มีความเคลื่อนไหวตลอดเวลา ซึ่งคุณสมบัตินี้สอดคล้องกับคำว่าวัฒนธรรม เพราะวัฒนธรรมจะมีการเคลื่อนไหวปรับตัวและเปลี่ยนแปลงไปได้ตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป การสื่อสารเป็นเรื่องเฉพาะตัวของคนแต่ละคนที่คิด ตีความ และให้ความหมาย แต่บุคคลจะนึกถึงการเรียนรู้เฉพาะตน การตีความในการสื่อสารจึงต้องอาศัยวัฒนธรรมเป็นเครื่องช่วยกำหนดขอบเขตของการตีความสารนั้น ๆ ในการทำความเข้าใจและประมวลสิ่งที่ตนได้จากการตีความ (กริช สืบสนธิ์, 2538, น. 3)

ความสุภาพคือกิริยามารยาทที่แสดงออกด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน และเรียบร้อย ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการให้ความเคารพสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่น ความสุภาพเป็นสิ่งที่มนุษย์แสวงหาหรือพยายามใช้ในการติดต่อสื่อสารกัน เพราะความสุภาพทำให้เกิดความราบรื่น ลดความเครียด ทำให้การติดต่อระหว่างกันเป็นไปด้วยดี ความสุภาพได้รับการยกย่องอย่างกว้างขวางจากชุมชน เพราะมีหน้าที่สำคัญหลายอย่าง เช่น ช่วยปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเองให้ดีขึ้น มีส่วนร่วมในการจัดตั้งภาพลักษณ์ ช่วยส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของผู้คน พัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ส่งเสริมการสร้างอารยธรรมทางสังคม ประเทศจีนเป็นที่รู้จักกันว่าเป็น “เมืองเจ้าแห่งความสุภาพ” ส่วนประเทศไทยเป็น “ดินแดนแห่งรอยยิ้ม” ต่างก็เห็นความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเกี่ยวกับความสุภาพ ทั้งสองประเทศมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันมาเป็นเวลานาน แต่มีความแตกต่างในรูปแบบทางวัฒนธรรม เนื่องจากอิทธิพลของหลายปัจจัย เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิอากาศ และศาสนา เมื่อมีการแลกเปลี่ยนที่ใกล้ชิดระหว่างประเทศจีนและประเทศไทย สิ่งสำคัญคือต้องเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างทั้งสองประเทศ

การแสดงออกซึ่งความสุภาพของมนุษย์สามารถแสดงออกได้ทั้งทางวัจนภาษาและอวัจนภาษา (Watts, 1992; Eelen, 2001 อ้างถึงใน ทรงธรรม อินทจักร, 2550, น. 123) ดังนั้น มนุษย์จำเป็นต้องรู้ภาษาสุภาพและนำไปใช้ในโอกาสอันเหมาะสม (ทรงธรรม อินทจักร,

2550, น. 123) เพราะความสุภาพของภาษาไม่ใช้การใช้วาจาที่ไพเราะเท่านั้น แต่เป็นการเลือกใช้ภาษาสุภาพโดยมีเจตนาในการรักษาหน้าของอีกฝ่าย (Brown & Levinson, 1987) ซึ่งความสุภาพของภาษาเป็นการลดการคุกคามหน้าของอีกฝ่าย เพราะในการสื่อสารทั้งผู้พูดและผู้ฟังต้องกระทำการหลายอย่างที่อาจทำให้ทั้งสองฝ่ายเสียหน้า Brown & Levinson (1987) ยืมแนวคิดเรื่องหน้ามาจาก Goffman (1967) ซึ่งกล่าวว่า “หน้า” คือภาพลักษณ์ของผู้พูดอันเป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณะ และเป็นความต้องการเบื้องต้นที่มนุษย์ทุกคนพึงประสงค์พึงทำให้ดีขึ้น พึงรักษาไว้และไม่ต้องการให้สูญหายไป การรักษาหน้า (Facework หรือ Maintenance of Face) สามารถกระทำทั้งกับหน้าของตนเองและผู้อื่น ซึ่งการเลือกใช้ภาษาที่ป้องกันไม่ให้เกิดประโยชน์ของตัวผู้พูดสูญเสียไป คือ กลวิธี การป้องกันหน้าตนเอง เช่น ผู้พูดเลี่ยงที่จะไม่กล่าวถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่จะทำให้ตนเองดูด้อยในสายตาผู้อื่น แต่ในการสื่อสาร ผู้พูดควรแสดงความยกย่องและสุภาพให้กับผู้อื่นตามที่เห็นสมควรโดยต้องรู้จักระมัดระวังคำพูดอันอาจจะพาดพิงถึงผู้อื่นในแง่ลบ ซึ่งก็คือ กลวิธีปกป้องหน้าผู้อื่น ฉะนั้น เป้าหมายของการสื่อสาร คือ การปกป้องหน้าหรือภาพลักษณ์เอาไว้ ซึ่ง Brown & Levinson (1987) ได้นำแนวคิดนี้มาอธิบายเรื่องความสุภาพในภาษาและเสริมประเด็นว่าหน้าประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) หน้าด้านบวก (Positive Face) คือ ความต้องการพื้นฐานที่จะให้ผู้อื่นชื่นชมคุณสมบัติที่ผู้ใช้ภาษามี เป็นความต้องการที่จะได้รับการยอมรับ ชมเชย หรือ ยกย่องจากผู้อื่น เช่น การชม การแสดงความยินดี เป็นต้น 2) หน้าด้านลบ (Negative Face) คือ ความต้องการพื้นฐานที่จะไม่ถูกผู้ใดละเมิดสิทธิ เป็นความต้องการที่จะไม่ถูกละเมิดหรือล่วงเกินในสิทธิหรือขอบเขตของตนเอง เช่น การกล่าวขอโทษเมื่อต้องขัดจังหวะการสนทนาของผู้อื่น เป็นต้น การแสดงถ้อยคำต่าง ๆ ขณะสนทนานั้นเป็นได้ทั้งการรักษาหน้าและการคุกคามหน้าทั้งด้านบวกและด้านลบของผู้พูดและผู้ฟัง ดังนั้น ผู้พูดควรระมัดระวังการใช้คำพูดโดยเลือกใช้ถ้อยคำให้เหมาะสมและเข้ากับสถานการณ์ที่กำลังดำเนินอยู่ (วีณา สร้างกลาง, 2556, น. 9)

ความสุภาพเกิดขึ้นในการใช้ชีวิตร่วมกันของมนุษย์และการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ได้รับการปรับปรุงโดยประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิต ฯลฯ เป็นการแสดงออกของคุณภาพภายนอกและคุณภาพภายในของบุคคลและองค์กรสำหรับบุคคล ความสุภาพเป็นอุดมการณ์และคุณธรรมที่แสดงออกของภาพภายนอก มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาอาชีพส่วนตัว ส่งเสริมการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น สามารถสร้างความสามัคคี และสร้างภาพลักษณ์ภายนอกได้ สำหรับสังคม ความสุภาพเป็นภาพสะท้อนถึงอารยธรรมทางสังคม คุณธรรม และวิถีชีวิตของประเทศ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสุภาพในการสื่อสารระหว่างภาษาไทยกับภาษาจีน และศึกษาถึงความเหมือนและความต่างในการใช้ภาษาที่แสดงถึงความสุภาพ ตลอดจนวัฒนธรรมที่ปรากฏในการใช้ภาษาสุภาพ อันเป็นเรื่องที่จะอำนวยความสะดวกต่อการศึกษาการใช้ภาษาในภาษาไทยกับภาษาจีน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสุภาพในการสื่อสารระหว่างภาษาไทยกับภาษาจีนทั้งความเหมือนและความแตกต่าง
2. เพื่อศึกษาความสุภาพระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมจีน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสุภาพในการสื่อสารระหว่างภาษาไทยกับภาษาจีนทั้งความเหมือนและความแตกต่างและศึกษาความสุภาพระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมจีนโดยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ประเภทการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method)

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร จากหนังสือ 6 เล่ม ที่กล่าวถึงความสุภาพของภาษาไทยและภาษาจีน ที่สามารถสะท้อนให้เห็นความแตกต่างระหว่างสองภาษา ดังนี้

- 1.1 กมล กุปพานันท์. (2557). *สนทนาภาษาจีนในชีวิตประจำวัน*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

- 1.2 ฉี, ร่วย. (2018). *ความสุภาพทั่วไป (礼仪常识)*. ปักกิ่ง, จีน: จงกั๋วหัวเฉียว.

- 1.3 โสียง, จิงยวู่. (2003). *ความสุภาพในการสื่อสาร (现代实用社交礼仪)*. ปักกิ่ง, จีน: จินตุน.

- 1.4 ธนู ทดแทนคุณ และกานต์วี แพทย์พิทักษ์. (2552). *ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

- 1.5 ทศนีย์ เมธาพิสิฐ. (2551). *เคล็ดลับและมารยาทในการพูด*. กรุงเทพฯ: ภาษาและวัฒนธรรม.

- 1.6 กัลยา ธาตุเหล็ก. (2544). *มารยาทไทยเชิงปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือราชภัฏพระนคร.

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

2.1 ศึกษาลักษณะความสุภาพในการสื่อสาร

- 2.1.1 ความสุภาพในการสื่อสารที่ใช้วัจนภาษา เช่น การพูด การฟัง การอ่าน และการเขียน

- 2.1.2 ความสุภาพในการสื่อสารที่ใช้อวัจนภาษา เช่น การแต่งกาย การใช้คำปฏิกิริยาท่าทางการเคลื่อนไหวของร่างกาย

- 2.2 ศึกษาความสุภาพระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมจีน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. แบบบันทึกการวิเคราะห์ความสุภาพในการสื่อสารระหว่างภาษาไทยกับภาษาจีน และแบบบันทึกการสังเกตความเหมือนและความแตกต่าง จากการใช้ภาษาที่ปรากฏในหนังสือภาษาไทยและภาษาจีน

2. แบบบันทึกการวิเคราะห์ความสุภาพระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมจีนจากหนังสือฉบับภาษาไทยและฉบับภาษาจีน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาวิเคราะห์หนังสือที่เป็นแหล่งข้อมูลทั้ง 6 เล่มที่กล่าวมาแล้วข้างต้น กำหนดคำถามวิจัยและความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า รวบรวมและศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสุภาพในการสื่อสารระหว่างภาษาไทยกับภาษาจีน แปลและถอดเอกสารหรือข้อมูลภาษาจีนเป็นภาษาไทย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำมา สังเคราะห์ความเหมือน ความแตกต่างของความรู้สึกภาพ ในการสื่อสารระหว่างภาษาไทยกับภาษาจีนและจัดการ ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและจัดหัวข้อ วิเคราะห์ตามประเด็น เพื่อศึกษาความหมาย ลักษณะของ ความรู้สึกในการสื่อสารของภาษาไทยกับภาษาจีนด้วย การเขียนบรรยายประกอบการยกตัวอย่าง

ผลการวิจัย

การศึกษาความรู้สึกภาพในการสื่อสารระหว่าง ภาษาไทยกับภาษาจีน จากการศึกษา และรวบรวมข้อมูล ที่เกี่ยวข้องกับความสุภาพในการสื่อสาร แล้วนำมา วิเคราะห์ผลการศึกษาความรู้สึกภาพในการสื่อสารระหว่าง ภาษาไทยกับภาษาจีนสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การทักทาย

ภาษาไทย

- 1) ยินดีที่ได้รู้จัก ผมชื่อติมุระครับ
- 2) ยินดีที่ได้รู้จักค่ะ ดิฉันชื่อทาฮาซาคะ

ภาษาจีน

1) อรุณสวัสดิ์ สบายดีไหม? (早上好, 你好吗?) (Zao Shang Hao, Ni Hao Ma?)

2) สวัสดิ์ ฉันสบายดี แล้วคุณล่ะ (早上好, 我很好, 谢谢, 你呢?) (Zao Shang Hao, Wo Hen Hao, XieXie, Ni Ne?)

3) สบายดี ขอขอบคุณ (很好, 谢谢) (Hen Hao, Xie Xie)

ความเหมือน: ใช้คำว่า สวัสดิ์ เมื่อทักทายกับผู้อื่น

ความแตกต่าง: ในประเทศไทย เวลาทักทายจะใช้คำว่า สวัสดิ์ค่ะ/ครับ พร้อมยกมือไหว้ สำหรับประเทศ จีน ไม่มีคำลงท้ายประโยค นอกจากคำ สวัสดิ์ (你好) (Nihao) แล้ว ยังนิยมทักทายตามช่วงเวลาเช่นกัน เช่น อรุณสวัสดิ์ สวัสดิ์ตอนเย็น

2. การแนะนำตัวเองและผู้อื่น

ภาษาไทย

1) คุณธีระยุทธครับ นี่คุณมงคล หัวหน้าแผนกคนใหม่ของเราครับ

2) คุณมงคลครับ นี่คุณธีระยุทธ ประจำอยู่แผนกช่างไฟฟ้าครับ

ภาษาจีน

1) อรุณสวัสดิ์ นางสาว หลิน ผมชื่อวิชัย (早上好, 林小姐, 我是威猜) (Zao Shang Hao, Lin Xiao Jie, Wo Shi Wei Cai)

2) ขออนุญาตแนะนำคุณให้กับหัวหน้าของฉัน เขาชื่อหมาเค่อ คุณหมา ท่านนี้คือคุณวิชัย (可以让你介绍你给我的老板吗? 他叫马克, 马先生, 这位是威猜先生) (Ke Yi Rang Wo Jie Shao Ni Gei Wo De Lao Ban Ma? Ta Jiao Ma Ke, Ma Xian Sheng, Zhe Wei Shi Wei Cai Xian Sheng)

ความเหมือน: ต้องแนะนำฝ่ายชายให้ฝ่ายหญิง ได้รู้จักก่อนเพื่อเป็นการให้เกียรติผู้หญิง แต่หากฝ่ายชายมีคุณวุฒิ วิทยุติ ตำแหน่งหน้าที่การงานที่สูงกว่าฝ่ายหญิง ต้องแนะนำให้ฝ่ายหญิงได้รู้จักกับผู้อาวุโสก่อน เพื่อเป็นการแสดงความเคารพและให้เกียรติผู้อาวุโส

ความแตกต่าง: ในประเทศไทยกรณีไม่มีคนกลางเป็นผู้แนะนำ ควรแนะนำตนเองก่อนด้วยการบอกตำแหน่งหน้าที่การงาน และชื่อ-สกุล สำหรับประเทศ จีนจะแนะนำตนเองก่อนด้วยการบอกสกุล-ชื่อตำแหน่ง หน้าที่การงานเวลาเรียกตัวเอง ภาษาไทยจะแยกตามเพศ เช่น ผม/ดิฉัน แต่ภาษาจีนไม่มีคำเหล่านี้ ใช้แค่คำว่า ฉัน (我) (Wo) ในการแนะนำผู้อื่น ภาษาไทยใช้คำว่า คุณ/ท่าน ไม่จำกัดทางเพศ แต่ในภาษาจีนจะแบ่งเป็นเขียนซึ่ง/เสียวเจีย (先生/女士/小姐) (Mr./Mrs./Miss)

3. การแสดงความเคารพ

วัฒนธรรมไทย

1) การไหว้ เป็นมารยาทอันดีงามของไทย ทุกครั้งที่เริ่มต้นและจบการแนะนำตนเอง

2) การถอนสายบัว และการถวายนามับ เป็นการแสดงความเคารพต่อพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์

3) การถวายนามับ ใช้ในโอกาสแสดงความเคารพพระมหากษัตริย์ในพระราชพิธีอันเป็นโบราณ

ราชประเพณีที่ถือปฏิบัติมาจนทุกวันนี้ เช่น พระราชพิธี เถลิงถวัลย์ราชสมบัติ พระราชพิธีสถาปนาพระบรม ราชวงศ์ ฯลฯ และใช้ถวายบังคมพระมหากษัตริย์ที่ สวรรคตแล้ว

วัฒนธรรมจีน

1) การจับมือ (握手礼) (Wo Shou Li) การจับ มือกันจะลำดับตามฐานะ อายุ เพศของทั้งสองฝ่าย ผู้ที่ มีอาวุโสสูงกว่า เป็นคนที่เอื้อมมือก่อน

2) การถวายคำนับ (鞠躬礼) (Ju Gong Li) เป็น ประเพณีที่เก่าแก่และมีอารยธรรมของการแสดงความ เคารพ

3) การแสดงความเคารพโดยใช้มือประสานกัน (拱手礼) (Gong Shou Li) เป็นวิธีการทักทายที่สำคัญ ในสมัยโบราณ นอกจากการจับมือแล้ว ยังใช้วิธีนี้ ในเมื่อพบกับเพื่อน

ความแตกต่าง: ในประเทศจีน การแสดง ความเคารพโดยใช้มือประสานกัน เป็นวิธีการทักทาย ที่สำคัญในสมัยโบราณ ซึ่งในปัจจุบันจะใช้เฉพาะในช่วง วันตรุษจีน เมื่อผู้คนไปเยี่ยมญาติอีกอย่างที่แตกต่างกันคือ ในประเทศไทย มีการถวายบังคม ใช้ในโอกาสที่แสดง ความเคารพพระมหากษัตริย์ในพระราชพิธี

4. การแต่งกาย

วัฒนธรรมไทย

1) พึงประณามว่างานนั้น ๆ ควรแต่งกายอย่างไร จึงจะถูกต้องกับลักษณะของงาน เช่น งานทำบุญวันเกิด งานขึ้นบ้านใหม่ งานมงคลสมรส ควรแต่งกายให้ดู สวยงามและเหมาะสม แม้จะอยู่ในระหว่างไวท์ทุกข์ หากมี ความจำเป็นต้องไปในงานมงคลก็ไม่ควรแต่งกายไวท์ทุกข์ ไปร่วมงาน

2) พึงแต่งกายให้ถูกต้องกับเวลาของงาน เช่น งานราตรีควรแต่งชุดราตรีหรืองานรัฐพิธีที่กำหนด เครื่องแต่งกายไว้ในกำหนดการก็ต้องแต่งกายตามนั้น

3) การแต่งเครื่องแบบนักเรียน นักศึกษา เครื่องแบบข้าราชการทหาร ตำรวจ และพลเรือน ล้วนเป็น เครื่องแบบที่ทางราชการกำหนดเป็นความถูกต้อง เหมาะสมและมีเกียรติ ฉะนั้น การแต่งเครื่องแบบดังกล่าว จึงสามารถแต่งไปในงานพิธีต่าง ๆ ทั้งงานมงคลงานสมรส

เป็นต้น และงานอวมงคลหรืองานศพได้

วัฒนธรรมจีน

1) งานมงคล (喜庆场合) (Xi Qing Chang He) ลักษณะของงานคือ มีความสุข ร่าเริง ซึ่งควรแต่งตัว ให้สดใส เพื่อเหมาะกับบรรยากาศที่ดี

2) งานที่เป็นทางการ (庄重场合) (Zhuang Zhong Chang He) เป็นงานที่ไม่เหมือนงานมงคล ควรแต่ง ตัวให้สะอาด สง่างามและทางการ

3) ในประเทศจีน ไม่มีข้อบังคับเรื่องการแต่งกาย ของสุภาพบุรุษ โดยปกติแล้ว ในสถานที่ทางการ จะใส่ ชุดจงซาน (中山装) (Zhong Shan Zhuang) หรือ ชุดของชนกลุ่มน้อยตามแต่ละเผ่าพันธุ์ ในปัจจุบัน ชุดสุท เป็นชุดทางการที่คนนิยมใส่ ส่วนสตรีจีนจะใส่ชุดกี่เพ้า (旗袍) (Qi Pao) ซึ่งเป็นชุดประจำชาติจีน แสดงความเป็น ผู้หญิง สง่างาม ถือเป็นตัวแทนการแต่งกายของผู้หญิงที่ศ ะวันออก

ความเหมือน: นิยมใส่ชุดประจำชาติของแต่ละ ประเทศไปงานต่าง ๆ แต่งกายให้ถูกต้องกับเวลาของงาน แต่งกายให้เหมาะสมกับวัย

จากข้อมูลข้างต้นเห็นได้ว่าความสุภาพในการ สื่อสารระหว่างภาษาไทยกับภาษาจีน ทั้งความเหมือน และความแตกต่าง พบว่า ภาษา คือสัญลักษณ์ในการ สื่อสารที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการ สื่อสารและสร้างความเข้าใจระหว่างกันของคนใน สังคม ช่วยสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน ช่วยสร้างความ สัมพันธ์ของคนในสังคม ถ้าคนในสังคมพูดกันด้วยถ้อยคำ ที่ดี จะช่วยให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ความ แตกต่างของความสุภาพในการสื่อสารระหว่างภาษาไทย กับภาษาจีนคือ ในการเรียกหรือการแนะนำบุคคล ภาษาจีนจะใช้นามสกุล ชื่อ+คำเรียกขาน เช่น คุณหม่าเค่อ (马克先生) (Ma Ke Xiansheng) ภาษาไทยจะใช้ คำเรียกขานร่วมกับชื่อและนามสกุล เช่น อาจารย์ธนุ ทดแทนคุณ แต่เนื้อหาและความหมายที่แสดงออกของ การแนะนำเหมือนกัน คำว่า คุณหรือท่านในภาษาไทย สามารถใช้ได้ทุกกรณีที่แสดงความเคารพแก่ผู้อื่น ไม่จำกัดเพศ โดยปกติจะใช้เมื่อสนทนากับผู้มีคุณวุฒิ วิทยุติที่สูงกว่าตน แต่ในภาษาจีนจะแบ่งเป็นนาย/นางสาว

ในภาษาไทยนิยมใช้คำว่า ค่ะ ครับ ลงท้ายประโยค เป็นคำที่ใช้แสดงความสุภาพโดยตรง อีกทั้งยังสามารถใช้ในประโยคตอบรับด้วย ซึ่งในภาษาจีนไม่มีคำเหล่านี้ ความสุภาพในการสื่อสารเป็นกฎทางภาษา และข้อตกลงระหว่างสมาชิกของสังคม ภาษาเป็นการแสดงออกที่บริสุทธิ์และแสดงออกถึงความสุภาพ เมื่อสื่อสารกับผู้อื่น ควรใช้คำพูดที่แสดงถึงความสุภาพ และมีมารยาทตามแต่สถานการณ์ เช่น ขอโทษ ขอคุณ ขออภัย เป็นต้น ไม่ควรแสดงอาการโกรธหรือมีอารมณ์ฉุนเฉียวขณะสื่อสาร ไม่ใช่คำที่ดูدن หรือวางอำนาจเหนือผู้อื่น ควรใช้น้ำเสียงที่สุภาพนุ่มนวลชวนฟัง ให้เกียรติผู้ฟังหรือคู่สนทนา ในขณะสื่อสาร จะช่วยสร้างบรรยากาศในการสื่อสารได้เป็นอย่างดี เช่น การให้เกียรติแก่สุภาพสตรีก่อนสุภาพบุรุษ การยกย่องในความสามารถหรือความสำเร็จของผู้อื่น เป็นต้น รู้จักกาลเทศะในการสื่อสาร ผู้ส่งสารจะต้องคำนึงถึงกาลเทศะ คือ โอกาส สถานที่และเวลา เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับผู้รับสาร ความสุภาพในการสื่อสารระหว่างภาษา มีผลต่อการส่งเสริมการสื่อสารระหว่างบุคคล ทำให้ผู้สื่อสารเข้าใจนิสัยและความแตกต่างในการใช้ภาษา

ความสุภาพระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมจีน พบว่าในด้านการแสดงความเคารพ ปัจจุบันนี้ ประเทศจีนนิยมใช้การจับมือเมื่อพบกับคนอื่น ซึ่งต่างจากของประเทศไทยที่ใช้วิธีการไหว้ และการกราบ ส่วนการถวายนับของประเทศไทย จะใช้เมื่อพบอาจารย์ หรือเมื่อนักแสดงจบการแสดงบนเวที แต่ในประเทศไทย การถวายนับเป็นการแสดงความเคารพต่อพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ในประเทศจีน การแสดงความเคารพโดยใช้มือประสานกันเป็นวิธีการทักทายที่สำคัญในสมัยโบราณ ซึ่งในปัจจุบันจะใช้ในช่วงวันตรุษจีนมากกว่า เมื่อผู้คนไปเยี่ยมญาติอีกอย่างที่แตกต่างกันคือ ในประเทศไทย มีการถวายนับคมใช้ในโอกาสที่แสดงความเคารพพระมหากษัตริย์ในพระราชพิธี ในด้านการนั่ง ยืน เดิน ประเทศจีนไม่มีข้อบังคับเกี่ยวกับการนั่ง การยืน และการเดิน แต่จะมีหลักการในการนั่ง ยืน เดิน เช่น การนั่งควรให้ผู้อาวุโสนั่งก่อน เวลานั้นให้นั่งจากทางซ้าย ไม่ควรทำเสียงดังเวลานั่ง สำหรับการยืน ควรยืนตรง

วางมือข้างกาย ก้มหน้า ส่วนการเดินควรเดินตรง ไม่ควรหลังค่อม ฯลฯ สำหรับประเทศไทย ความสุภาพในการนั่งจะแบ่งเป็นการนั่งเก้าอี้ การนั่งกับพื้น การนั่งของประเทศไทยในสมัยโบราณนิยมนั่งคุกเข่า แต่มีการเปลี่ยนแปลงตามวิถีชีวิตในสมัยราชวงศ์ถัง เริ่มมีเก้าอี้เข้ามา ทำให้ผู้คนเริ่มนั่งสูงขึ้น เพอร์นิเจอร์ของจีนก็เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงสมัยราชวงศ์ซ่ง การนั่งเก้าอี้เข้าแทนที่นั่งกับพื้น ซึ่งในปัจจุบัน คนจีนจะไม่นิยมนั่งกับพื้น การยืนต่อหน้าผู้ใหญ่และพระสงฆ์ไม่ควรยืนตรงหน้าผู้ใหญ่หรือพระสงฆ์ควรยืนเฉียงไปทางใดทางหนึ่งในระยะพอควร ไม่ใกล้เกินไป การเดินผ่านหน้าผู้ใหญ่ที่อาวุโสมากและคุ้นเคยกันขณะนั่งพื้นหรือนั่งเก้าอี้ควรปฏิบัติดังนี้เดินเข้ามาใกล้พอสมควรนั่งพับเพียบเก็บเท้ากราบตั้งมือ ๑ ครั้ง แล้วเดินเข้าค้อมตัวผ่านไป เป็นต้น ในด้านการแต่งกาย ทั้งสองประเทศนิยมใส่ชุดประจำชาติของแต่ละประเทศไปงานต่าง ๆ และควรแต่งกายให้ถูกต้องกับเวลาของงาน แต่งกายให้เหมาะสมกับวัย

การอภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยพบว่า ในภาษาไทยความสุภาพอาจแสดงออกได้หลายทาง อาทิ การใช้คำสุภาพ เช่น ค่ะ ครับ หรือการหลีกเลี่ยงไม่ใช้คำในบางโอกาส ลักษณะของความสุภาพในภาษาไทย คือน้ำเสียงที่ใช้พูดเป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่จะทำให้ผู้ฟังรู้สึกได้ว่า ผู้พูดกำลังพูดแสดงความสุภาพอยู่หรือไม่ เสียงถือว่าเป็นตัวชี้บอกถึงความสำคัญเกี่ยวกับการพูด การพูดอย่างสั้น ๆ ห้วน ๆ ถือว่าไม่สุภาพ ดังคำกล่าวที่ว่า พูดจาไม่มีหางเสียง การพูดเบา ๆ และทอดเสียงให้ยาว ถือว่าเป็นการพูดที่สุภาพ การแสดงออกโดยการเลือกใช้คำในภาษา คำที่ใช้แสดงความสุภาพโดยตรง เช่นคำว่า ค่ะ ครับ คำพวกนี้ตรงข้ามกับคำที่ถือว่าเป็นคำชั้นสูง ส่วนมากเป็นคำยืมจากภาษาบาลี สันสกฤต หรือเขมร ซึ่งอาจใช้เป็นคำราชาศัพท์ หรือคำที่ใช้ในภาษาราชการก็ได้ เช่น บิดา รับประทาน ถือว่าสุภาพกว่า พ่อ และ กิน ซึ่งเป็นคำไทยแท้ คำที่แฝงความสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตนของผู้พูด และยกย่องผู้ฟังในภาษาจีน ลักษณะการพูดแบบนอบน้อม พูดทางอ้อมเพื่อไว้วางใจผู้อื่น และให้ความเคารพ การแสดงออกตรงไปตรงมาจะทำให้ผู้อื่น

โกรธได้ง่าย ทำให้ผู้คนรู้สึกอึดอัดใจ ซึ่งจะมีผลต่อความสามัคคีและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น ไม่เริ่มต้นด้วยคำว่า “ฉัน” (我) (Wo) เสมอเวลาสื่อสารกับผู้อื่น จะทำให้ผู้ฟังรู้สึกว่าผู้พูดเป็นคนที่เห็นแก่ตัว คนส่วนใหญ่ไม่ชอบคนที่เห็นแก่ตัว เวลาให้คำแนะนำกับผู้อื่น อาจจะให้คนอื่นคิดว่าคนที่เห็นแก่ตัวไม่สามารถพูดอะไรที่เป็นประโยชน์ได้ ฉะนั้น เมื่อสื่อสารกับคนอื่นไม่ควรเล่าแต่เรื่องตัวเอง ควรให้ความสำคัญกับผู้ฟัง เมื่อพูดในนามของกลุ่ม ควรใช้คำว่า “พวกเรา” (我们) (Wo Men) หรือ “ทุกคน” (大家) (Da Jia) และคำอื่น ๆ ที่เป็นสรรพนามส่วนบุคคล ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของบราวน์และเลวินสัน (Brown and Levinson, 1987) ที่ว่าการใช้ภาษาให้สุภาพไว้ในหนังสือ “Politeness: Some Universals in Language Usage” โดยที่บราวน์และเลวินสันได้นำแนวคิดเรื่อง “หน้า” ของ Goffman (1967, อ้างถึงใน ธิติรัตน์ น้อมมนัส, 2546, น. 8) มาใช้อธิบายแนวคิดเรื่องการใช้ภาษาให้สุภาพ ซึ่งกอฟฟ์แมนอธิบายว่า “หน้า” (Face) หมายถึงภาพลักษณ์ของตนเองต่อสาธารณะ (Public Self-Image) เป็นความรู้สึกทางอารมณ์และสังคมเกี่ยวกับตนเอง สมาชิกในสังคมทุกคนจะมีและคาดหวังให้ผู้อื่นตระหนักถึงความรู้สึกนี้ (Face Wants) และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เฉิน (2016) ซึ่งทำวิจัยเรื่องการศึกษาคำต้องห้ามในภาษาจีนและภาษาไทย พบว่า ตั้งแต่สมัยโบราณประเทศจีนกับประเทศไทยมีความสัมพันธ์ที่เป็นมิตร มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการค้าบ่อยครั้ง และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมมากมายเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สำคัญ ภาษามีบทบาทสำคัญในกระบวนการสื่อสารระหว่างสองประเทศ ในกระบวนการสื่อสารภาษา เราต้องให้ความสำคัญกับการเลือกคำศัพท์ มิฉะนั้น จะทำให้เกิดข้อผิดพลาดในการสื่อสาร ตัวอย่างของ “คำต้องห้าม” เช่น ในประเทศไทย มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จึงมีคำราชาศัพท์โดยเฉพาะ เช่น พุด-พระราชดำรัส ไป-เสด็จพระราชดำเนิน เป็นต้น ในการสื่อสารทั้งสองฝ่ายจำเป็นต้องเข้าใจภาษาและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ สถานที่ต่าง ๆ และการแสดงออกของคำศัพท์ที่เหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญโดยเฉพาะหากผู้พูดไม่ทราบเกี่ยวกับคำต้อง

ห้ามของภาษาอื่นในการสื่อสารอย่างเพียงพอ จะทำให้เกิดอุปสรรคในการสื่อสาร และอาจก่อให้เกิดความขัดแย้ง ดังนั้น จึงควรศึกษาความแตกต่างระหว่างคำต้องห้ามของจีนกับคำต้องห้ามของไทย และความหมายทางวัฒนธรรม

2. จากผลการวิจัยพบว่า ภูมิหลังวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ทำให้ความสุภาพในวัฒนธรรมการสื่อสารแตกต่างกัน และอาจส่งผลให้ผู้สื่อสารทั้งสองฝ่ายเข้าใจผิดกันได้ เราจึงต้องเข้าใจความแตกต่างในการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของฟิชแมน (Fishman, 1968) ที่ว่าสังคมวิทยาภาษา ศึกษาการแปรร่วมกันของความหลากหลายและของรูปแบบในสาขาภาษาศาสตร์และสังคมวิทยา โดยปกติแล้วภาษาจะถูกใช้ในบริบทของสังคม และสังคมใช้ภาษาเป็นสื่อในการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ดังนั้น จึงควรแสดงออกอย่างเหมาะสมทั้งทางภาษาและสังคม และยังคงสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อิน (2017) ซึ่งศึกษามารยาทในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมในการดำเนินธุรกิจในสังคมจีนและสังคมไทย พบว่าภายใต้แนวโน้มการพัฒนาของโลกาภิวัตน์ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างคนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การเรียนภาษาไม่ได้เป็นเพียงแค่การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศแต่ยังต้องเรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมด้วย คนที่มีประสบการณ์ภูมิหลังทางวัฒนธรรม ทักษะทางภาษา และทักษะการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมที่แตกต่างกันจะมีมุมมองและค่านิยมที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ที่พวกเขาจะพบกับความขัดแย้งระหว่างการสื่อสาร เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งเราจึงต้องศึกษาวัฒนธรรมและความหมายที่แตกต่างกันก่อน แล้วนำเสนอแนวทางในการแก้ปัญหา เนื่องจากการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของยุคโลกาภิวัตน์ มีการสร้างโอกาสทางธุรกิจและผลกำไรมากขึ้นในทุกประเทศ ไม่เพียงแต่จะมีกิจกรรมทางธุรกิจระหว่างประเทศมากขึ้นเรื่อย ๆ ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างคนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันจะกลายเป็นเรื่องที่พบได้บ่อยขึ้น และคู่แข่งจากต่างประเทศจะเข้ามามีส่วนในการแข่งขันทางธุรกิจมากขึ้น ดังนั้นความเข้าใจเกี่ยวกับ

ความแตกต่างทางวัฒนธรรมและการยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรมจะช่วยให้ได้รับประโยชน์จากความร่วมมือทางธุรกิจ และจะทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จมากขึ้น เป็นอีกหนึ่งวิธีที่ประสบความสำเร็จในการเจรจาธุรกิจระหว่างประเทศในสภาพแวดล้อมใหม่ และเป็นความท้าทายในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมที่ทุกบริษัทควรพิจารณาถึงมารยาทในการทำธุรกิจ จรรยาบรรณทางธุรกิจเป็นจรรยาบรรณที่ผู้คนควรปฏิบัติตามในการติดต่อทางธุรกิจและแสดงความเคารพต่อกันและกันในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ผู้คนจากภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันจะปฏิบัติตามจรรยาบรรณธุรกิจที่แตกต่างกัน ความแตกต่างเหล่านี้บางครั้งอาจทำให้เกิดปัญหา ความเข้าใจผิดและความขัดแย้ง เพื่อการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องเข้าใจความแตกต่างในมารยาททางธุรกิจจากมุมมองข้ามวัฒนธรรม การวิจัยนี้ชี้ให้เห็นความคล้ายคลึงกันและความแตกต่างระหว่างจริยธรรมในการประกอบธุรกิจของจีนและไทย รวมทั้งชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดจากความแตกต่างในจรรยาบรรณทางธุรกิจของจีนและไทย จากนั้นหาปัจจัยที่มีผลต่อมารยาททางธุรกิจของจีนและไทยจากการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมในธุรกิจระหว่างประเทศ จริยธรรมในการประกอบธุรกิจของประเทศหนึ่ง ๆ บางครั้งก็กลายเป็นการประทุพผิดในประเทศอื่น เนื่องจากปัญหาที่เกิดจากความแตกต่างในมารยาททางธุรกิจ ผู้เขียนจึงชี้ว่าควรหลีกเลี่ยงความเข้าใจผิดในธุรกิจอย่างไร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. เพิ่มการแพร่กระจายของวัฒนธรรมระหว่างสองประเทศ ในขณะที่การทำความเข้าใจกับวัฒนธรรมจีนยังเป็นวิธีการแบ่งปันวัฒนธรรมไทย ทำให้ผู้คนในทั้งสองประเทศเข้าใจกันได้ง่ายขึ้น ยกย่องมิตรภาพระหว่างกัน เรียนรู้จากกันและกัน มีความอดทนซึ่งกันและกัน

2. บูรณาการเข้ากับชีวิตในทั้งสองประเทศ ให้ดีขึ้น สำหรับความสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน ทำความเข้าใจกับคุณภาพในการสื่อสารของแต่ละประเทศเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อเข้าใจวัฒนธรรม เคารพประเพณีท้องถิ่น ขยายความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หลีกเลี่ยงความเข้าใจผิดในการสื่อสาร

3. ปรับปรุงคุณภาพ การฝึกฝนของผู้คน และสร้างบุคลิกภาพที่ดีต่อคุณภาพในการสื่อสาร มักจะสะท้อนให้เห็นถึงระดับของอารยธรรม ขนบธรรมเนียมและมาตรฐานจริยธรรมของสังคม นอกจากนี้ ยังเป็นสัญลักษณ์สำคัญของจิตสำนึกทางอุดมการณ์ คุณภาพทางวัฒนธรรมและสภาพจิตใจ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษากระบวนการพัฒนาด้านการสื่อสารระหว่างผู้สื่อสารและผู้รับสารที่มีความแตกต่างในภาษาไทยกับภาษาจีน

2. ควรมีการศึกษาความผันแปรของอารมณ์และความหมายในการสื่อสารระหว่างภาษาไทยกับภาษาจีน

เอกสารอ้างอิง

- กมล กฤษณันท์. (2557). *สนทนาภาษาจีนในชีวิตประจำวัน*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- กรีซ สืบสนธิ์. (2538). *วัฒนธรรมและพฤติกรรมสื่อสารในองค์การ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กัลยา ธาตุเหล็ก. (2544). *มารยาทไทยเชิงปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือราชภัฏพระนคร.
- ฉี, รวย. (2018). *ความสุภาพทั่วไป*. ปักกิ่ง, จีน: จงกั๋วหัวเฉียว.
- เณน, เहां. (2016). *เปรียบเทียบคำต้องห้ามระหว่างภาษาไทยกับภาษาจีน*. เสงวน, จีน: มหาวิทยาลัยเสงวน.
- ทรงธรรม อินทจักร. (2550). *แนวคิดพื้นฐานด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทัศนีย์ เมธาพิสิฐ. (2551). *เคล็ดลับและมารยาทในการพูด*. กรุงเทพฯ: ภาษาและวัฒนธรรม.
- ธนู ทดแทนคุณ และกานต์วี แพทย์พิทักษ์. (2552). *ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียน สโตร์.
- ธิดารัตน์ น้อมมนัส. (2546). *กลวิธีการตอบปฏิเสธของคนไทย*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชา ภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- วีณา สว่างกลาง. (2556). *การตอบรับคำชมและการถ้อยคำทางภาษาของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย เปรียบเทียบกับ ผู้พูดภาษาญี่ปุ่นชาวญี่ปุ่น*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- โสง, จ้งย๋ว. (2003). *ความสุภาพในการสื่อสาร*. ปักกิ่ง, จีน: จินตุน.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2556). *ภาษาศาสตร์สังคม*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อิน, ถึงถึง. (2017). *การศึกษามารยาทในการดำเนินธุรกิจของจีนและสังคมไทยในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม*. เสงวน, จีน: มหาวิทยาลัยแห่งครูเสงวน.
- Berlo, D. K. (2503). *The process of communication*. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Brown, P., and Levinson, S. C. (1987). *Politeness Some universals in language usage*. United Kingdom: Cambridge University Press.
- Fishman, J. A. (ed.). (1968). *Readings in the sociology of language*. The Hague, Paris: Mouton.
- Goffman, E. (1967). *Interaction ritual*. New York: Doubleday Anchor.

เปรียบเทียบนวนิยายเรื่องนาคีของไทยกับตำนานเรื่องนางพญางูขาวของจีน

COMPARATIVE ANALYSIS BETWEEN THAI NOVEL NAKEE AND CHINESE LEGEND WHITE SNAKE

จ้อยหยวี หลี่^{1*}, ศรีวิไล พลมณี² และ ขวัญใจ กิจชาลารัตน์³
Li Ziyu^{1*}, Sriwilai Ponmanee² and Kwanjai Kitchalarat³

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 202 ถ.ช้างเผือก ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300^{1,2,3}
Chiang Mai Rajabhat University, 202 Chang Puak Road, Chang Puak Sub-district, Mueang District, Chiang Mai Province 50300^{1,2,3}

*Corresponding author E-mail: CassiopeiaLumi@hotmail.com

(Received: Jul 22, 2019; Revised: Jun 17, 2020; Accepted: Jun 17, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างวรรณกรรมเรื่องนาคีกับเรื่องนางพญางูขาวในด้านโครงสร้างทางวรรณกรรม ได้แก่ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร และลักษณะนิสัยของตัวละครเอก และศึกษาความเชื่อที่ปรากฏในวรรณกรรมสองเรื่องนี้ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับงูในสังคมจีนกับสังคมไทย ความเชื่อเกี่ยวกับอดีตชาติและการเวียนว่ายตายเกิด ความเชื่อเกี่ยวกับรักข้ามภพและความรักระหว่างคนกับงู ความเชื่อเกี่ยวกับกฎแห่งกรรมทางพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า

นวนิยายเรื่องนาคีกับตำนานเรื่องนางพญางูขาวในด้านโครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร และลักษณะนิสัยของตัวละครเอกมีทั้งความเหมือนและความแตกต่าง วรรณกรรมสองเรื่องนี้เปิดเรื่องโดยกล่าวถึงที่มาของตัวละครนางเอก ด้านจุดเด่นในการดำเนินเรื่องเหมือนกันแต่ตอนจบกลับแตกต่างกัน ทั้งสองเรื่องมีแก่นเรื่องเหมือนกันคือความรักระหว่างคนกับงู และความเชื่อเกี่ยวกับกฎแห่งกรรม วรรณกรรมทั้งสองเรื่องมีแก่นเรื่องย่อยที่แตกต่างกันคือ ในเรื่องนาคียังมีแก่นเรื่องย่อยเป็นความรักของแม่ที่มีต่อลูก แต่ในเรื่องนางพญางูขาวเป็นความรักของลูกที่มีต่อแม่ ในด้านตัวละคร วรรณกรรมทั้งสองเรื่องมีตัวละครเอกเหมือนกัน คือนางเอกเป็นงู พระเอกเป็นคน และแบ่งตัวละครหลักในเรื่องเป็นสองฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายสนับสนุนกับฝ่ายขัดขวาง จำนวนของตัวละครฝ่ายขัดขวางในเรื่องนาคีจะมากกว่าเรื่องนางพญางูขาว ลักษณะนิสัยของตัวละครนางเอกทั้งสองเรื่องมีทั้งความดีและความชั่ว จากการศึกษาค้นคว้าที่ปรากฏในวรรณกรรมทั้งสองเรื่องเห็นได้ว่า งูเป็นตัวแทนของอสรพิษและปีศาจ มีลักษณะน่ารังเกียจ จึงไม่เป็นที่ยอมรับในสังคม เป็นสัตว์ชั้นต่ำ อยู่ร่วมกับมนุษย์ไม่ได้ เพราะงูสังคมมีชนชั้น และเป็นสังคมที่ไล่ล่าความแตกต่าง มนุษย์ในสังคมแบ่งชนชั้นเป็นชนชั้นสูงและชนชั้นต่ำ ผู้ที่ฝ่าฝืนกฎก็จะกลายเป็นผู้แปลกแยก ถูกชนกลุ่มมากในสังคมไล่ล่าด้วยเหตุนี้ ความรักของตัวละครเอกในวรรณกรรมทั้งสองเรื่องจึงไม่สมหวัง นอกจากนี้ วรรณกรรมสองเรื่องนี้ยังเน้นความเชื่ออดีตชาติและการเวียนว่ายตายเกิด และความเชื่อเกี่ยวกับกฎแห่งกรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า สังคมมีชีวิตยอมรับการเวียนว่ายตายเกิดตามกรรมที่ทำได้ ทำได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ผู้กระทำจะเป็นผู้รับผลเอง

คำสำคัญ: นาคี, นางพญางูขาว, ความเชื่อ, กฎแห่งกรรม

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

² รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

³ อาจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ABSTRACT

The objectives of this research were to analyze the similarities and differences between the two literatures: Nakhee and the White Snake, in terms of literary structure, including plots, themes, characters, and habits of the heroines, and to investigate the belief systems found in the two literatures, which included the beliefs about snakes in Thai and Chinese societies, previous lives and rebirth, love across dimensions and love between a man and a snake, and the law of action in Buddhism. The research results were as follows:

The plots, themes, characters and habits of the heroines in the two literatures were both similar and different. The opening of the two literatures started with the backgrounds of the two heroines. Major storylines were the same, but the endings were different. The themes were the same, which were about the love between humans and snakes and the belief in the law of action or karma. Additionally, the sub-theme of Nakheewas about the love of a mother toward her child, while that of the White Snake was about the love of a child toward her mother. The characters in the literatures were the same, with the hero being a human being and the heroine being a snake. The main characters were divided into two types: the good and the villain. There were more villains in Nakhee than in the White Snake. The habits of the two heroines were both good and bad.

The investigation on the beliefs in the two literatures revealed that snakes represented venom and monsters, being detested, socially unacceptable and low. They were unable to live with human beings because society had classes and the opponents were hunted for. Human societies classified its members into high and low, and they did not inhabit together. Social violators were different and hunted by the majority. Therefore, love of the two heroines was not fulfilled. Moreover, the two literatures also focused on the beliefs in previous lives, rebirth and the law of action. It was reflected that sentient beings were subject to the cycle of rebirth. Consequences of an action brought about rebirths. Good deeds were rewarded and bad deeds were punished. An actor was the recipient of his/her own action.

KEYWORDS: Nakhee, The White Snake, Belief, Law of Action

บทนำ

วรรณกรรมแต่ละเรื่องย่อมมาจากชีวิตจริง แต่เหนือชีวิตจริง ผู้แต่งวรรณกรรมอาจใช้จินตนาการ ในการแต่งเรื่อง วรรณกรรมเหมือนกระจกส่องชีวิต ที่จะสะท้อนให้เห็นชีวิตจริงเสมอ พิทยา ว่องกุล (2540, น. 1) กล่าวว่า วรรณกรรมเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ชาติที่เจริญแล้วทุกชาติจะต้องมีวรรณกรรมเป็นของตัวเอง และวรรณกรรมจะมีมากหรือน้อย ดีหรือเลวก็แล้วแต่ความเจริญของงานแห่งจิตใจของชนในชาตินั้น วรรณกรรมเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า ชาติใดมีความเจริญทางวัฒนธรรมสูงแค่ไหนและยุคใดมีความเจริญสูงสุด ยุคใดมีความเสื่อมทรามลง เพราะฉะนั้นวรรณกรรมแต่ละชาติจึงเป็นเครื่องชี้วัดได้ว่า ยุคใดจิตใจของประชาชนในชาติมีความเจริญหรือเสื่อมอย่างไร

การศึกษาหรืออ่านวรรณกรรมแต่ละเรื่องทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพสังคมวัฒนธรรม การเมือง และเศรษฐกิจของยุคสมัยที่ผู้ประพันธ์ได้สะท้อนผ่านมุมมองของตนออกมา รวมทั้งทำให้ผู้อ่านเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้คนที่มีต่อสภาพการณ์เหล่านั้นด้วย ดังนั้น วรรณกรรมจึงมีความสำคัญต่อมนุษย์แทบทุกด้าน อาจกล่าวได้ว่า สังคมมนุษย์ที่เจริญมีอารยธรรมและเทคโนโลยีในปัจจุบันนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของวรรณกรรมทั้งสิ้น วรรณกรรมต่างมีบทบาท ความสำคัญ และอิทธิพลไม่มากก็น้อย วรรณกรรมทำหน้าที่สืบต่อวัฒนธรรมของชาติจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง เป็นสายใยเชื่อมโยงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ ในวรรณกรรมมักจะบ่งบอกคตินิยมของคนในชาติไว้

วรรณกรรมของชาตินี้มักจะกล่าวถึงประเพณีนิยม คติชีวิต การใช้ถ้อยคำภาษา การดำรงชีวิตประจำวัน การแก้ปัญหา สังคม อาหารการกิน ที่อยู่อาศัย เป็นต้น เพื่อให้คนรุ่นหลังมีความรู้เกี่ยวกับคนรุ่นก่อน ๆ และเข้าใจวิถีชีวิตของคนรุ่นก่อน เข้าใจเหตุผลว่าทำไมคนรุ่นก่อน ๆ จึงคิดเช่นนั้น ทำเช่นนั้น ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน (พิทยา ร่องกุล, 2540)

ประเทศไทยกับประเทศจีนเป็นประเทศที่อยู่ในทวีปเอเชียเหมือนกัน วัฒนธรรมระหว่างประเทศจีนกับประเทศไทยมีประวัติอันยาวนาน การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างจีนกับไทยมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ เนื่องจากทั้งสองประเทศได้รับอิทธิพลจากการถ่ายทอดของพุทธศาสนา แนวคิดของพุทธศาสนาได้แทรกซึมเข้าไปในทุก ๆ ด้าน เช่น การดำรงชีวิต วัฒนธรรม และวรรณกรรม วรรณคดีและวรรณกรรมเป็นมรดกทางวัฒนธรรม การศึกษาวัฒนธรรมระหว่างประเทศจีนกับประเทศไทยโดยศึกษาวรรณกรรมระหว่างทั้งสองประเทศจะทำให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ในด้านประวัติศาสตร์ ความเชื่อ วัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น

เรื่องนาคกับเรื่องนางพญางูขาวเป็นตำนานที่ยาวนาน ถูกสร้างและนำเสนอในหลายรูปแบบ มีความเหมือนกันคือตัวละครเอกมีรูปร่างเป็นงูขาว และเกิดความรักกับชายหนุ่มที่เป็นมนุษย์ธรรมดา ผู้แต่งวรรณกรรมได้สร้างลักษณะนิสัยให้กับตัวละครที่เป็นตัวเอกให้มีทั้งความดีและความชั่วร้าย ทำให้เกิดความขัดแย้งที่น่าสนใจ และยังสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อทางพุทธศาสนาอย่างชัดเจน เช่น ความเชื่อในอภิปิศาจ ความเชื่อในเวรกรรม ทั้งสองเรื่องนี้มีตัวละครที่คล้ายคลึงกัน แต่ตอนจบกลับแตกต่างกัน จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาความเหมือนและความแตกต่างระหว่างวรรณกรรมสองเรื่องนี้ รวมทั้งความเชื่อที่สะท้อนความเหมือนและความแตกต่างระหว่างวรรณกรรมสองเรื่องนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างระหว่างนวนิยายเรื่องนาคกับตำนานเรื่องนางพญางูขาวในด้านโครงสร้างทางวรรณกรรม ได้แก่ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร และลักษณะนิสัยของตัวละครเอก

2. เพื่อศึกษาความเชื่อที่ปรากฏในวรรณกรรมสองเรื่องนี้ ได้แก่ ความเชื่อที่เกี่ยวกับงูในสังคมจีนกับสังคมไทย ความเชื่อเกี่ยวกับอภิปิศาจและการเวียนว่ายตายเกิด ความเชื่อเกี่ยวกับรักข้ามภพและความรักระหว่างคนกับงู ความเชื่อเกี่ยวกับกฎแห่งกรรมทางพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยเรื่อง เปรียบเทียบนวนิยายเรื่องนาคของไทยกับตำนานเรื่องนางพญางูขาวของจีน การกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (Methodology) ในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) อันประกอบไปด้วยกระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research)

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร โดยใช้หนังสือวรรณกรรมสองเรื่องที่มีเนื้อหาที่สมบูรณ์และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่

1.1 นาคี ของตรี อภิรุณ

1.2 นางพญางูขาว (白蛇全传) (Bai She Quan Zhuan) ของเมิ่งฮัวกวนจู (梦花馆主) (Meng Hua Guan Zhu)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษานวนิยายเรื่องนาคีกับตำนานเรื่องนางพญางูขาวในด้านโครงสร้างทางวรรณกรรม ได้แก่ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร และลักษณะนิสัยของตัวละครเอก และศึกษาความเชื่อที่ปรากฏในวรรณกรรมสองเรื่องนี้ ได้แก่ ความเชื่อที่เกี่ยวกับงูในสังคมจีนกับสังคมไทย ความเชื่อเกี่ยวกับอภิปิศาจและการเวียนว่ายตายเกิด ความเชื่อเกี่ยวกับรักข้ามภพและความรักระหว่างคนกับงู ความเชื่อเกี่ยวกับกฎแห่งกรรมทางพระพุทธศาสนา

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. แบบบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับความเหมือนและความแตกต่างระหว่างนวนิยายเรื่องนาคีกับตำนานเรื่อง

นางพญางูขาวในด้านโครงสร้างทางวรรณกรรม ได้แก่ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร และลักษณะนิสัยของตัวละครเอกตามประเด็นวัตถุประสงค์ข้อ 1

2. แบบบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนาศิกกับตำนานเรื่องนางพญางูขาว ได้แก่ ความเชื่อที่เกี่ยวกับงูในสังคมจีนกับสังคมไทย ความเชื่อเกี่ยวกับอดีตชาติและการเวียนว่ายตายเกิด ความเชื่อเกี่ยวกับรักข้ามภพและความรักระหว่างคนกับงู ความเชื่อเกี่ยวกับกฎแห่งกรรมทางพระพุทธศาสนาตามประเด็นวัตถุประสงค์ข้อ 2

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา คัดเลือกข้อมูลที่สอดคล้องกับงานวิจัยโดยสร้างแบบบันทึกตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับความเหมือนและความแตกต่างระหว่างนวนิยายเรื่องนาศิกกับตำนานเรื่องนางพญางูขาวในด้านโครงสร้างทางวรรณกรรม ได้แก่ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร และลักษณะนิสัยของตัวละครเอก และแบบบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนาศิกกับตำนานเรื่องนางพญางูขาว ได้แก่ ความเชื่อที่เกี่ยวกับงูในสังคมจีนกับสังคมไทย ความเชื่อเกี่ยวกับอดีตชาติและการเวียนว่ายตายเกิด ความเชื่อเกี่ยวกับรักข้ามภพและความรักระหว่างคนกับงู ความเชื่อเกี่ยวกับกฎแห่งกรรมทางพระพุทธศาสนา แล้วจัดหัวข้อวิเคราะห์ตามประเด็น เพื่อศึกษาความเหมือนและความแตกต่างระหว่างนวนิยายเรื่องนาศิกกับตำนานเรื่องนางพญางูขาว และความเชื่อที่สะท้อนจากวรรณกรรมสองเรื่องนี้ด้วยการเขียนบรรยายประกอบการยกตัวอย่าง

ผลการวิจัย

1. การเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างระหว่างนวนิยายเรื่องนาศิกกับตำนานเรื่องนางพญางูขาวในด้านโครงสร้างทางวรรณกรรม

ผลการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างระหว่างนวนิยายเรื่องนาศิกกับตำนานเรื่องนางพญางูขาวในด้านโครงสร้างทางวรรณกรรม ได้แก่ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร และลักษณะนิสัยของตัว

ละครเอก พบว่า ความเหมือนด้านโครงเรื่อง คือ ทั้งสองเรื่องได้เปิดเรื่องโดยใช้ที่มาของตัวละครนางเอก และใช้เรื่องพระเอกทำให้ตัวนางเอกกลายร่างเป็นงูเป็นจุดเด่นในการดำเนินเรื่อง ผู้เขียนใช้เรื่องนี้เป็นต้นเหตุนำเรื่องไปสู่ตอนจบ และได้ใช้เรื่องนางเอกแสดงฤทธิ์ทำให้น้ำท่วมเมืองเป็นเหตุการณ์สำคัญที่สะท้อนแก่นเรื่อง และเป็นเรื่องที่เชื่อมโยงกับตัวละครหลัก ทำให้เรื่องราวที่เกิดขึ้นต่อไปสมเหตุสมผล ในด้านความแตกต่าง ในการดำเนินเรื่อง เรื่องนาศิกได้แบ่งการเล่าเรื่องอดีตชาติ ส่วนนางพญางูขาวดำเนินเรื่องในชาติปัจจุบัน ตอนจบของเรื่องนาศิกเป็นโศกนาฏกรรม แต่ตอนจบของเรื่องนางพญางูขาวเป็นสุขนานกรรม นวนิยายเรื่องนาศิกกับตำนานเรื่องนางพญางูขาวมีความเหมือนด้านแก่นเรื่องคือ ทั้งสองเรื่องมีแก่นเรื่องใหญ่เหมือนกัน ได้แก่ ความรักระหว่างคนกับงู และความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความแตกต่างด้านแก่นเรื่อง ในนวนิยายนาศิกยังปรากฏความรักของแม่ที่มีต่อลูก ในเรื่องนางพญางูขาวปรากฏเป็นความรักของลูกที่มีต่อแม่

นวนิยายเรื่องนาศิกกับตำนานเรื่องนางพญางูขาวมีความเหมือนด้านตัวละคร คือ ตัวละครนางเอกของทั้งสองเรื่องเป็นนางพญางู และพระเอกของทั้งสองเรื่องเป็นมนุษย์ ผู้เขียนได้สร้างบทบาทของตัวละครเหมือนกัน คือ มีตัวละครที่รับบทบาทเป็นฝ่ายมิตร และมีตัวละครที่รับบทบาทเป็นฝ่ายศัตรู เพื่อสร้างความขัดแย้งทำให้เรื่องน่าสนใจ ในด้านความแตกต่าง เรื่องนาศิกมีตัวละครสำคัญโดยเฉพาะที่เป็นฝ่ายศัตรูมากกว่าเรื่องนางพญางูขาว ทำให้เรื่องลึกลับซับซ้อน น่าติดตาม

จากการอ่านหนังสือวรรณกรรมทั้งสองเล่ม ผู้วิจัยได้พบว่า ลักษณะนิสัยของตัวละครนางเอก คือ คำแก้ตัวกับไปชู้เงินมีความเหมือนกันที่ว่า มีความซื่อสัตย์ต่อความรัก รักเดียวใจเดียว ยอมสละชีวิตเพื่อคนรัก มีความสามารถในการโต้แย้งด้วยความฉลาดและมีไหวพริบ นางเอกทั้งสองคนในส่วนอุดมคติที่แม่กำเนิดเดิมเป็นปีศาจ แต่ก็พยายามควบคุมความโหดร้ายที่มาจากสัญชาตญาณสัตว์ และนางเอกทั้งสองคนก็มีนิสัยที่ก้าวร้าว ดุร้าย ในด้านความแตกต่าง นิสัยของคำแก้ตัวเจ็บช้ำ เก็บตัว แต่ไปชู้เงินกลับเป็นสตรีที่ปรับตัวเข้ากับสังคมได้ มีนิสัยเข้มแข็ง สุภาพเรียบร้อย ใจดี ขยัน

ซึ่งเป็นผู้หญิงที่มีความเป็นหญิงมากที่สุด ส่วนพระเอกในวรรณกรรมทั้งสองเรื่อง คือทศพลกับสวี่เซียน ทั้งสองคนมีความเหมือนกันคือหลงรักผู้หญิงสวยงามด้วยสัญชาตญาณแห่งการมีชีวิต (Life Instinct) และพลังอัต (Id) ในด้านความแตกต่าง สวี่เซียนเป็นคนนิสัยอ่อนน้อมหวานไหวในความรักที่มีต่อไปสู่เงิน ทศพลจะมีความกล้าที่จะคุ้มครองความรักมากกว่า

2. ความเชื่อที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องนาคกับเรื่องนางพญางูขาว

จากการอ่านนวนิยายเรื่องนาคกับตำนานเรื่องนางพญางูขาว พบว่าในวรรณกรรมสองเรื่องนี้เป็นตัวแทนของอสรพิษและปีศาจ มีลักษณะน่ารังเกียจไม่เป็นที่ยอมรับในสังคม เป็นสัตว์ชั้นต่ำ อยู่ร่วมกับมนุษย์ไม่ได้ ความเชื่ออดีตชาติและการเวียนว่ายตายเกิดเป็นความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ความเชื่อของการเวียนว่ายตายเกิดมาจากการหมุนเวียนสืบทอดของชีวิต กรรมเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการเวียนว่ายตายเกิด และมีอิทธิพลต่อสามชาติ คืออดีตชาติ ชาติปัจจุบัน และชาติหน้า กรรมไม่เพียงเป็นผลต่อชาติปัจจุบัน ยังส่งผลต่อชาติหน้า เวียนไปไม่มีวันสิ้นสุด คนเราตายแล้วเกิด เกิดแล้วตาย ส่วนจะเกิดเป็นอะไรในชาติต่อไป ย่อมแล้วแต่กรรมของผู้นั้นทำไว้ในชาตินี้และอดีตชาติ

ในนวนิยายเรื่องนาคี ความรักระหว่างค่างัวกับทศพลที่ข้ามภพสัตว์กับมนุษย์ ข้ามอดีตกับปัจจุบัน ในนางพญางูขาว ความรักของไป๋ซู่เจินที่มีต่อสวี่เซียน เริ่มต้นที่การตอบแทนบุญคุณ เป็นความรักข้ามภพสัตว์กับมนุษย์ รักข้ามภพของนวนิยายสองเรื่องนี้เป็นภาพแทนสังคม สะท้อนให้เห็นว่า สังคมมีชนชั้น และเป็นสังคมที่ไล่ล่าความแตกต่าง มนุษย์ในสังคมแบ่งชนชั้นเป็นชนชั้นสูงและชนชั้นต่ำ และไม่ยอมอยู่ร่วมกัน ผู้ที่ฝ่าฝืนกฎก็จะกลายเป็นผู้แตกต่าง ถูกชนกลุ่มมากในสังคมไล่ล่าด้วยเหตุนี้ ในนวนิยายจึงมีตัวละครที่เป็นฝ่ายขัดขวางทำให้ความรักของทั้งสองคู่ไม่สมหวัง แต่นวนิยายเรื่องนาคีกับตำนานเรื่องนางพญางูขาวได้แพร่กระจายถึงปัจจุบัน และเป็นตำนานรักที่ได้รับความนิยม แสดงว่าผู้เขียนใช้นวนิยายสองเรื่องนี้เป็นตัวแทนที่ต่อสู้กับปัญหาสังคมที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

จากการศึกษาวรรณกรรมทั้งสองเรื่องนี้เห็นว่าทั้งสองเรื่องได้เน้นความเชื่อเรื่องกรรม ซึ่งความเชื่อนี้เป็นแก่นเรื่องใหญ่ของวรรณกรรมทั้งสองเรื่องและปรากฏในวรรณกรรมตลอดเรื่อง ความเชื่อเรื่องกรรมเป็นหลักที่สำคัญที่สุดในพระพุทธศาสนา ถือว่าเมื่อมีเหตุแล้วต้องมีผล หรือผลต้องมาจากเหตุ ทำอย่างไรย่อมได้รับผลอย่างนั้น ทำดีย่อมได้รับผลดี ที่ได้รับผลชั่วก็เพราะได้ทำชั่ว ไม่ว่าจะทำในที่ลับหรือที่แจ้ง จะมีผู้อื่นรู้เห็นหรือไม่ ผลย่อมเกิดตามกรรมเสมอ สิ่งที่เราพบประสบในชีวิตนี้เป็นผลแห่งกรรมที่เราประกอบไว้ในอดีต ทั้งในชาตินี้และชาติก่อน ๆ ความโชคร้ายหรือเคราะห์ร้ายที่ได้รับเป็นผลแห่งกรรมที่ตนเองตัดสินใจทำเองทั้งสิ้น ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมสอนให้รู้ว่า สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน กรรมนั้นย่อมเป็นของเราโดยเฉพาะ และเราจะเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น จะโอนให้ผู้อื่นไม่ได้ กรรมใดที่ทำลงไปจะเป็นกรรมดีหรือกรรมชั่วก็ตาม ย่อมให้ผลตอบแทนเสมอ และย่อมติดตามผู้ทำเสมือนเงาติดตามตัว

การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างระหว่างนวนิยายเรื่องนาคกับตำนานเรื่องนางพญางูขาวในด้านโครงสร้างทางวรรณกรรม ได้แก่ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร และลักษณะนิสัยของตัวละครเอก พบว่าทั้งสองเรื่องมีทั้งความเหมือนและความแตกต่างหลายประเด็นด้านโครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร และลักษณะนิสัยของตัวละครเอก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้เขียนมีความมุ่งหมายที่จะใช้วรรณกรรมสองเรื่องนี้เป็นภาพสะท้อนสังคม เนื่องจากการพัฒนาของสังคมมีผลต่อการสร้างวรรณกรรม วรรณกรรมแต่ละสมัยจะสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมของสมัยนั้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จีราวดิ เงินแถบ (2524) ซึ่งศึกษาเรื่อง หงส์หิน : การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมอีสานและล้านนา ผู้วิจัยได้ศึกษาลักษณะอักษรและอักขรวิธี ที่ปรากฏในเรื่องหงส์หินฉบับอีสาน และพบว่าวรรณกรรมเรื่องหงส์หิน ฉบับอีสานได้รับเค้าโครงเรื่องจากวรรณกรรมเรื่องหงส์หินฉบับล้านนา โดยผ่านทางอาณาจักรล้านช้าง มาอีกทอดหนึ่ง และได้ดัดแปลงเนื้อเรื่องให้ต่างไป

จากต้นฉบับเดิม เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพสังคม ชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อประเพณี และค่านิยมของคนในท้องถิ่นนั้น

จากผลการศึกษาความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับงูในสังคมจีนกับสังคมไทยที่ปรากฏในวรรณกรรมสองเรื่องนี้ ความเชื่อคติชาติและเวียนวายตายเกิด ความเชื่อด้านรักข้ามภพและความรักระหว่างคนกับงู ความเชื่อเรื่องกรรมทางพระพุทธศาสนาที่สะท้อนจากนวนิยายเรื่องนาศิกกับตำนานเรื่องนางพญางูขาว พบว่าทั้งสองเรื่องได้เน้นความเชื่อการเวียนวายตายเกิด และความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการพัฒนาของสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทยกับประเทศจีนได้รับอิทธิพลของศาสนาพุทธ แนวคิดของพุทธศาสนาได้แทรกอยู่ในชีวิตทุก ๆ ด้าน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สมัย วรรณอุตร (2545) ซึ่งศึกษาเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมอีสานและลาวเรื่อง ลำพูษา พบว่าทั้ง 2 ฉบับได้สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตทั้งสภาพสังคมขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามที่ชาวอีสานและชาวลาวสืบทอดกันมา ค่านิยม ความเชื่อ คติธรรมคำสอนของชาวอีสานและชาวลาวที่ได้รับการปลูกฝังสั่งสมมาจากบรรพบุรุษที่เหมือนกัน กล่าวคือชาวอีสานและชาวลาวมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม การเวียนวายตายเกิด นรกสวรรค์ บพเพสันนิวาส พระโพธิสัตว์ ภูตผีปิศาจ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตลอดจนเรื่อง โชคชะตา โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้สะท้อนให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาเข้ามามีอิทธิพลต่อจิตใจของชาวอีสานและชาวลาวไม่ว่าจะเป็นหลักในการปกครอง หลักในการดำเนินชีวิต ตลอดจนจารีตประเพณี คติความเชื่อ และค่านิยม ล้วนเกี่ยวข้องกับหลักคติธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น

จากผลการศึกษาลักษณะนิสัยของตัวละครเอกพบว่า คำแก้วที่เป็นตัวละครนางเอกของนวนิยายเรื่องนาศิก มีนิสัยเย็บซิม เก็บตัว และยอมทำทุกอย่างเพื่อได้อยู่กับคนรัก ตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2554) จะเห็นได้ว่า คำแก้วมีสัญชาตญาณแห่งการมีชีวิตร (Life Instinct) มนุษย์ทุกคนต้องการความรัก ซึ่งความรักเกิดจากสัญชาตญาณทางเพศสืบเนื่องมาจาก

สัญชาตญาณแห่งการมีชีวิตร (Life Instinct) และคำแก้วยังมีความหวาดกังวล ได้แก่ Reality Anxiety และ Neurotic Anxiety เป็นความหวาดกลัวสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่อยู่รอบตัว และความหวาดกลัวว่าตัวเองจะถูกประจาน ประณามและถูกลงโทษ คำแก้วมีนิสัยเย็บซิม เก็บตัว เพราะว่าการปกป้องตัวเองให้รอดจากการทำร้ายของสังคมที่อยู่รอบตัว ส่วนไปชูเงินที่เป็นตัวละครนางเอกของตำนานเรื่องนางพญางูขาว กำเนิดเดิมเป็นปีศาจงูบำเพ็ญเป็นพันปีได้กลายร่างเป็นคน มีนิสัยเข้มแข็ง สุภาพเรียบร้อย ใจดี ขยัน ซึ่งเป็นผู้หญิงที่มีความเป็นหญิงมากที่สุด เหตุผลที่ทำให้ไปชูเงินมีนิสัยดังกล่าว เป็นไปตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2554) ที่ไปชูเงินมีสัญชาตญาณแห่งการมีชีวิตร (Life Instinct) ต้องการความรักจากสวี่เซียน และด้วยพลังอีโก้ (Ego) กับพลังซูเปอร์อีโก้ (Superego) ทำให้ไปชูเงินต้องเป็นผู้หญิงที่ยอดเยียมเพื่อคุ้มครองความรัก และไปชูเงินก็มีความหวาดกลัวสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่อยู่รอบตัว เนื่องจากปีศาจกับมนุษย์อยู่ร่วมกันไม่ได้ซึ่งเป็นกฎของสังคม ไปชูเงินจึงต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคม เพื่อได้รับการยอมรับจากสังคม นางเอกทั้งสองคนมีนิสัยที่ก้าวร้าว ดุร้าย เพราะมีสัญชาตญาณแห่งความตาย (Death Instinct) ซึ่งความปรารถนาที่จะทำลายสิ่งต่าง ๆ ให้ตาย จะถูกแปรรูปโดย อีโก้ ให้กลายเป็นความก้าวร้าว (Aggressive) เพื่อต่อสู้กับฝ่ายตรงข้าม การกระทำที่ก้าวร้าว (Aggressive Action) จะทำให้บุคคลป้องกันตนเองจากการทำร้ายของตนเองหรือการทำร้ายของศัตรูได้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของจารวิบัวขม (2558) ได้วิจัยเรื่อง โครงสร้าง บุคลิกภาพ และคุณค่าต่อสังคมในนวนิยายของ “กิ้งก่า” ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อบุคลิกภาพตัวละครเอกตามแนวทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของซิกมันด์ ฟรอยด์พบว่าบุคลิกภาพของตัวละครเอกทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงมีลักษณะเหมือนกับมนุษย์ปुरुชณ์ทั่วไป ที่มีทั้งดีและไม่ดีซ่อนอยู่ภายใน ไม่ใช่สมบูรณ์แบบทุกด้าน ดังนั้นลักษณะบุคลิกภาพของตัวละครเอกทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงที่ปรากฏจึงพบปัจจัยอันส่งผลต่อบุคลิกภาพที่สามารถอธิบายด้วยทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ

ซิกมันด์ ฟรอยด์ ได้ 5 แนวคิด ได้แก่ ด้านจิตใต้สำนึก สัญชาตญาณ ความหวาดกลัว อีโก้ และกลวิธาน ป้องกันตัว ส่วนแนวคิดด้านขั้นตอนการพัฒนาบุคลิกภาพ นั้นไม่สามารถอธิบายถึงสาเหตุของบุคลิกภาพตัวละคร เอกได้ชัดเจน และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กุลวัชรีย์ ชีระกุล (2540) ได้วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ พฤติกรรมตัวละครในวรรณคดีมรดกตามทฤษฎีจิตวิทยา ผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า พฤติกรรมที่แสดงออกของ ตัวละครในวรรณคดีมรดกทั้ง 4 เรื่อง สามารถอธิบาย ได้โดยทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพของ ซิกมันด์ ฟรอยด์ และคาร์ล จุง ดังนี้ ตัวละครทั้งชายและหญิงแสดง พฤติกรรมก้าวร้าวทำลาย อันเกิดจากสัญชาตญาณ มุ่งตาย ตัวละครชายแสดงพฤติกรรมเจ้าชู้ อันเกิดจาก สัญชาตญาณมุ่งเป็น ตัวละครชาย ได้แก่ ทศกัณฐ์และ อิเหนา แสดงพฤติกรรมเอาแต่ใจตนเอง อันเกิดจากพลัง อำนาจของ Id ตัวละครทั้งชายและหญิงมีพฤติกรรม แสดงความความเป็นหญิงและชายอยู่ในตนเอง พระอภัย มณีเป็นตัวละครชายที่มีพฤติกรรมแสดงความเป็นหญิง มากที่สุด ตัวละครหญิง ได้แก่ นางสีดาและนางบุษบา แสดงพฤติกรรมรักและซื่อสัตย์ต่อสามี ในขณะเดียวกัน

นางบุษบา นางจันทะหราและนางสุวรรณมาลีก็แสดง พฤติกรรมรักศักดิ์ศรีของตนเอง และการรักษานวลสงวนตัว อันเกิดจากพลังอำนาจของ Super Ego ตัวละครเช่น นางวันทอง ต้องถูกตัดสินโทษประหารอันเนื่องมาจาก พฤติกรรมวิตกกังวลต่อมโนธรรม และจิตสำนึกที่ไฝ่ดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1. เป็นแนวทางในการศึกษาวรรณคดีเปรียบเทียบ และวรรณคดีวิจารณ์
2. เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ความเชื่อทาง พระพุทธศาสนา
3. เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ภาพสะท้อน ของวรรณกรรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาภาพสะท้อนด้านคติชนวิทยา เช่น วิถีชีวิต ประเพณีพื้นบ้าน
2. ควรมีการศึกษาภาพสะท้อนปัญหาสังคม
3. ควรมีการศึกษาลักษณะการใช้ถ้อยคำในการ แต่งนวนิยาย

เอกสารอ้างอิง

- กุลวัชรีย์ ชีระกุล. (2540). *การวิเคราะห์พฤติกรรมตัวละครในวรรณคดีมรดกตามทฤษฎีจิตวิทยา*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- จารวี บัวชม. (2558). *โครงสร้าง บุคลิกภาพ และคุณค่าต่อสังคมในนวนิยายของ “กึ่งฉัตร”*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่).
- จิราวดี เงินแถบ. (2524). *หนังสือ: การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมอีสานและล้านนา*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจารึกภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- ตรี อภิรุณ. (2559). *นาดี*. กรุงเทพฯ: บริษัท โพลัส พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- เม้งฮั่ว, ก่วนจู่. (2555). *ตำนานนางพญางูขาว*. ฉางซา: โรงพิมพ์ยู่ลู่.
- พิทยา ว่องกุล. (2540). *ผลงานภาพแห่งวรรณกรรม*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2554). *ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ (รู้เรา รู้เขา)*. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- สมัย วรรณอุดร. (2545). *การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมอีสานและลาวเรื่อง ลำบุงบา*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจารึกภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร).

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิธีสอนภาษาอังกฤษโดยบูรณาการ
แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

THE DEVELOPMENT OF ORGANISING LEARNING ACTIVITY IN METHODS OF
TEACHING ENGLISH COURSE BY INTEGRATING CONTEMPLATIVE EDUCATION

สิตา ทายะติ^{1*}

Sitah Thayati^{1*}

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 202 ถ.ช้างเผือก ต.ช้างเผือก อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ 50300¹

Chiang Mai Rajabhat University, 202 Chang Phueak Road, Chang Phueak Sub-district,

Mueang Chiang Mai District, Chiang Mai Province 50300¹

*Corresponding Author E-Mail: sitah@g.cmru.ac.th

(Received: Nov 8, 2019; Revised: Jun 15, 2020; Accepted: Jun 15, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารายละเอียดของรายวิชา (มคอ.3) ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ของกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ประชากร ได้แก่ นักศึกษาสาขารายวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 27 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญา และรายละเอียดของรายวิชา (มคอ.3) 2) แบบประเมินคุณภาพรายละเอียดของรายวิชาวิธีสอนภาษาอังกฤษ (มคอ.3) 3) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อผลการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิธีสอนภาษาอังกฤษ 4) บันทึกการเรียนรู้ (Learning Log) และ 5) บันทึกการสอน (Teaching Log) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการเรียนการสอนรายวิชาวิธีสอนภาษาอังกฤษโดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาส่งผลให้ได้รายละเอียดของรายวิชา (มคอ.3) ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่มีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้สอนได้จริงเพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของนักศึกษาครู จากการศึกษาปัญหา อุปสรรคของกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา พบว่า ขนาดและลักษณะการจัดห้องเรียนเป็นเพียงอุปสรรคเดียวที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, วิธีสอนภาษาอังกฤษ, จิตตปัญญาศึกษา

¹ อาจารย์ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์

ABSTRACT

The purpose of this research was 1) to develop the course specification which integrated the concept of contemplative education, and 2) to study the problems and obstacles of the organising learning activity that integrates the concept of contemplative education. The population was the 27 4th year students of the Faculty of Education, Chiang Mai Rajabhat University currently studying at the bachelor degree level in the first semester of academic year 2018. The research instruments consisted of 1) integrated learning model for contemplative education, and the course specification, 2) the assessment form for the course specification of the English language teaching method course, 3) the questionnaire of the students on the results of organising learning activity of the English teaching method course, 4) learning Log, and 5) teaching Log. Data was analyzed by using statistics, frequency, percentage, mean, standard deviation and content analysis.

The results of the research showed that the development of organising learning activity in methods of teaching English course by integrating the contemplative education, resulting in the course specification which integrated the concepts of contemplative education that could be effectively practical to promote self-development of student teachers. From the study of the problems and obstacles of the learning management process that integrated the concept of contemplative education, it was found that the size and nature of classroom arrangement was the only obstacle affecting the organising learning activity.

KEYWORDS: Organising Learning Activity, Teaching English, Contemplative Education

บทนำ

การฝึกนักศึกษาครูให้มีความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในชั้นเรียนของตนได้นั้น นักศึกษาพึงมีสมรรถนะด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยเฉพาะจิตวิญญาณของความเป็นครู ตามที่หลักสูตรได้ตั้งเป้าหมายไว้ ทั้งนี้ในการจัดการเรียนรู้นักศึกษาครู ถือเป็นการทำให้ผู้สอนเข้าใจตนเอง (กฤษณมูรติ จินตฯ, 2556) แต่สถาบันผลิตครูยังคงประสบความล้มเหลวในกระบวนการเรียนการสอนที่ไม่สามารถหล่อหลอมให้นักศึกษาครูเข้าถึงจิตวิญญาณความเป็นครู ทำให้บัณฑิตส่วนใหญ่ยังมีศรัทธาอุดมการณ์ และเจตคติต่อวิชาชีพครูในระดับต่ำ (ประเวศ วะสี, 2546) ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ควรส่งเสริมให้นักศึกษาครูได้ตระหนักรู้ในตนเองเพื่อพัฒนาคุณภาพภายในของตนให้สูงขึ้นนำไปสู่การเข้าใจผู้อื่น และขยายไปสู่สังคมต่อไปได้

จิตตปัญญาศึกษาเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยใจที่ใคร่ครวญโดยมีความเชื่อที่ว่าเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคลและเชื่อมโยงกับรูปแบบการเรียนรู้

(Learning Style) ของตัวเอง โดยเริ่มต้นในการเรียนรู้ภายในตนเองก่อนที่จะเชื่อมโยงไปยังคนอื่น ซึ่งจะเป็นระดับที่ให้ผู้คนเข้าใจสิ่งรอบตัว เข้าใจธรรมชาติ และขยายสู่ระดับทางสังคม โดยใช้ความเข้าใจนั้นไปทำประโยชน์ให้เกิดแก่สังคม หรือทำกิจกรรมจิตสาธารณะ กิจกรรมสร้างสรรค์ แบ่งปันสังคม ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลนั้นมีความสอดคล้องกับพหุปัญญา (Multiple Intelligences) ที่มีหลักการในเรื่องความแตกต่างของศักยภาพระหว่างบุคคลและช่วยในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของแต่ละคนด้วย โดยกิจกรรมพื้นฐานของจิตตปัญญาศึกษา เช่น สุนทรีสนทนา การฟังอย่างลึกซึ้ง การสะท้อนคิด การทำงานศิลปะ การฝึกสมาธิ เป็นต้น สามารถนำมาบูรณาการได้ในทุกสาขาวิชา โดยผู้สอนจะเป็นผู้คัดเลือกกิจกรรมตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาให้เหมาะสมกับรายวิชาที่ตนเองรับผิดชอบและคัดสรรให้หลากหลายเพื่อให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน

หากกล่าวถึงจิตตปัญญาในมิติการศึกษาการนำมาใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาการเรียนรู้ของมนุษย์แล้วนั้น จิรฐกาล พงศ์ภคเธียร (2553) ได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตตปัญญาศึกษาทั้งในและต่างประเทศ อธิบายว่า โดยส่วนใหญ่พบว่าเป็นการศึกษาวิจัยผลการนำเอาแนวทางจิตตปัญญาศึกษาไปใช้ในชีวิตและในงานสอนของครูและมีการนำไปใช้ในการสอนผู้เรียนโดยเน้นการเรียนรู้แบบเป็นองค์รวมทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา เน้นกระบวนการคิดแบบเชื่อมโยงทั้งตนเองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการเชื่อมโยงกับตนเองและการตระหนักรู้ภายใน โดยการนำประเด็นหัวข้อที่เป็นตัวตนและความสนใจความต้องการของผู้เรียนมาออกแบบการเรียนรู้ จิตตปัญญาศึกษาสามารถนำไปใช้ได้อย่างกว้างขวางมากทั้งในระดับเด็กเล็กจนถึงระดับมหาวิทยาลัยและยังนำไปใช้ได้หลากหลายสาขาวิชา ตั้งแต่ศิลปะ นาฏศิลป์ การสอนแบบบูรณาการและใช้ได้ในการสอนวิชาจริยศึกษาโดยตรง จิตตปัญญาศึกษา ยังเป็นการพัฒนาครูอีกด้วยเนื่องจากครูที่สอนแบบเป็นองค์รวมได้นั้นต้องผ่านการเรียนรู้ในแบบองค์รวม จิตตปัญญาเป็นการตั้งศักยภาพภายในตนออกมา ทั้งในศักยภาพที่เป็นทักษะความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นศักยภาพขั้นสูง ซึ่งได้แก่ การตระหนักรู้เห็นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของสรรพสิ่ง

จากแนวคิดและรูปแบบของจิตตปัญญาศึกษาที่สามารถนำมาใช้ได้หลากหลายสาขานี้ ผู้วิจัยจึงนำมาพัฒนาการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิธีสอนภาษาอังกฤษ รายวิชานี้มีจุดมุ่งหมายตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิในการพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ทักษะการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะการจัดการเรียนรู้ หากพิจารณาในด้านคุณธรรม จริยธรรม นักศึกษาจะต้องสามารถจัดการปัญหาทางคุณธรรมและจริยธรรม โดยใช้ดุลยพินิจทางค่านิยม ความรู้สึกของผู้อื่น และแสดงพฤติกรรมทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม โดยมีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ

นักศึกษาจะต้องสามารถทำงานเป็นกลุ่มโดยมีทักษะเป็นผู้นำและเป็นสมาชิกกลุ่ม มีความคิดริเริ่ม วิเคราะห์ปัญหา ได้บนพื้นฐานของตนเองและกลุ่ม ซึ่งการพัฒนา นักศึกษาทั้งสองด้านนี้ต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงภายในใจของตนเองจึงจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนหรือสร้างพฤติกรรมเหล่านี้ได้ ทักษะทั้งสองด้านนี้เป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญที่จะช่วยหล่อหลอมให้เกิดจิตวิญญาณความเป็นครู สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเอง ได้แก่ การเข้าใจตนเอง ผู้อื่น และสรรพสิ่งอย่างลึกซึ้ง ความรัก ความเมตตา ความอ่อนน้อมถ่อมตน และการเกิดจิตสำนึกต่อส่วนรวม อันจะนำไปสู่การกระทำเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมและโลก (ธนา นิลชัยโกวิท, 2551)

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาที่เน้นการพัฒนาจิตใจของมนุษย์ ไม่แยกส่วนความจริง ความดี และความงาม เรียกว่า จิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) วิจักขณ์ พานิช (2550) ได้ให้ความหมายของ จิตตปัญญาศึกษาว่า เป็นการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ เป็นกระบวนการของการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การเข้าใจตนเองก่อให้เกิดความรู้ทางปัญญาที่เชื่อมโยงระหว่าง 3 ภาค คือ ภาควิชาชีพ ภาควิชาชีพ และภาคจิตวิญญาณ การเรียนรู้เช่นนี้จำเป็นต้องเกิดในสิ่งแวดล้อมที่สบาย เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ด้านใน เอาใจใส่จิตใจของผู้เรียนในทุกขณะ

สลักจิต ตรีธเนศวร (2553) ให้ความหมายของจิตตปัญญาศึกษา คือ กระบวนการในการเรียนรู้ของบุคคลที่เน้นการเรียนรู้จากภายใน คิดและใคร่ครวญ จนเกิดความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งที่เรียนรู้ เกิดความเข้าใจในความเป็นธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เกิดปัญญาทำให้จิตใจได้รับการพัฒนาอย่างแท้จริง

ทั้งนี้จุดมุ่งหมายของกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา คือ การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเอง ได้แก่ การเข้าใจตนเอง ผู้อื่น และสรรพสิ่งอย่างลึกซึ้ง ความรัก ความเมตตา ความอ่อนน้อมถ่อมตน และการเกิดจิตสำนึกต่อส่วนรวม อันจะนำไปสู่การกระทำเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมและโลก

(ธนา นิลชัยโกวิทย์, 2551) สอดคล้องกับ สลักจิต ตรีนโณภาส (2553) ที่ได้อธิบายถึงจุดมุ่งหมายสำคัญของกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษานั้นมีอยู่ 2 มิติ ได้แก่

1. การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเอง เป็นการเปลี่ยนแปลงตนเองโดยการเกิดความรู้ความเข้าใจในตนเอง ผู้อื่นและสรรพสิ่งอย่างลึกซึ้งและสอดคล้องกับความเป็นจริง เกิดความรัก ความเมตตา ความอ่อนน้อม ถ่อมตน และมีทัศนคติที่ดีต่อตน

2. การเกิดจิตสำนึกต่อส่วนรวม เป็นการเปลี่ยนแปลงตนเองโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเข้าถึงความจริงสูงสุด คือ ความจริง ความดี ความงาม แล้วนำไปสู่การลงมือปฏิบัติเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมและโลก โดยสามารถกระทำได้ในลักษณะการลบลอกคิดจากสิ่งต่าง ๆ มีความรัก ความเมตตา ความเข้าใจต่อเพื่อนมนุษย์ และสรรพสิ่งต่าง ๆ

การนำแนวคิดจิตตปัญญาศึกษามาดูกระบวนการในการจัดการเรียนรู้นั้น ธนา นิลชัยโกวิทย์ (2551) ได้อธิบายหลักการพื้นฐานของการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาซึ่งเคราะห์ออกมาเป็น "หลักจิตตปัญญา 7" หรือเรียกในชื่อย่อภาษาอังกฤษว่า 7 C's ดังนี้

1. หลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) คือการเข้าสู่ภาวะจิตใจที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้แล้วสามารถนำจิตใจดังกล่าวไปใช้ทำงานอย่างใคร่ครวญทั้งด้านพุทธิปัญญา (Cognitive) ด้านระหว่างบุคคล (Interpersonal) และด้านภายในบุคคล (Intrapersonal) หลักการนี้เป็นหัวใจของการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาที่ผู้จัดกระบวนการจะต้องออกแบบกระบวนการที่สร้างเงื่อนไขและกระตุ้นให้ผู้ร่วมกระบวนการเกิดการใคร่ครวญอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับตนเอง ความสัมพันธ์และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่สัมผัสโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของจิตใจที่สงบผ่อนคลายมีสมาธิ และมีความตระหนักรู้

2. หลักความรักความเมตตา (Compassion) คือการสร้างบรรยากาศของความรักความเมตตา ความไว้วางใจ ความเข้าใจและการยอมรับ รวมทั้งการเกื้อหนุนซึ่งกันและกันบนพื้นฐานของความเชื่อมั่นในศักยภาพของความเป็นมนุษย์ เน้นความสำคัญของความไว้วางใจการเปิดกว้างความรู้สึกลดภัย

ความจริงใจเห็นอกเห็นใจ (Empathy) และห่วงใย

3. หลักการเชื่อมโยงสัมพันธ์ (Connectedness) คือการบูรณาการการเรียนรู้ในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนรู้ที่เป็นองค์รวมเชื่อมโยงกับชีวิตและสรรพสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติอย่างแท้จริง

4. หลักการเผชิญความจริง (Confronting Reality) คือการเปิดโอกาสการสร้างเงื่อนไขให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการได้เผชิญความเป็นจริงสองด้าน ได้แก่

4.1 ความเป็นจริงในตนเอง เช่นความคิด ความรู้สึกที่ไม่รู้ตัว หลีกเลี่ยงหรือเก็บกดไว้ ด้วยการส่งเสริม การสืบค้น และสัมผัสกับตัวตนของตนในแง่มุมต่าง ๆ ผ่านกิจกรรมและการใคร่ครวญอย่างลึกซึ้งโดยไม่หลีกเลี่ยงภายใต้บรรยากาศที่ปลอดภัยเปิดกว้าง ยอมรับและมีความรักความเมตตาทั้งต่อตนเองและต่อกัน

4.2 การเผชิญกับสภาพความเป็นจริงที่แตกต่างไปจากกรอบความเคยชินของตนเช่นคนที่มีพื้นฐานต่างกัน สภาพความเป็นจริงในชุมชนและสังคมที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ในแง่มุมใหม่ได้เผชิญกับความขัดแย้งที่เกิดจากความแตกต่าง

5. หลักความต่อเนื่อง (Continuity) ความต่อเนื่องของกระบวนการเรียนรู้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญกับการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงมากเพราะการเปลี่ยนแปลงในขั้นพื้นฐานมักเกิดขึ้นจากประสบการณ์สะสมที่ช่วยสร้างเงื่อนไขภายในให้สูงพร้อมที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน

6. หลักความมุ่งมั่น (Commitment) ความมุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการนำสิ่งที่ได้รับรู้เข้ามาสู่ใจของตนเองและนำเอากระบวนการที่ได้รับกลับไปใช้ในชีวิตเพื่อการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงภายในตนอย่างต่อเนื่อง

7. หลักชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community) ความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้คือความรู้สึกเป็นชุมชนร่วมกันที่เกื้อหนุนให้เกิดการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงภายในของแต่ละคน รวมทั้งการจัดกระบวนการที่ก่อให้เกิดการมีเวลาใคร่ครวญตามลำพังและการใช้เวลาอยู่ร่วมกับผู้อื่น

จากหลักการข้างต้นนำมาสู่การปฏิบัติตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เช่น สถาบัน The Center for

Contemplative Mind in Society (2000) ได้แบ่งวิธีการในการปฏิบัติตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาออกเป็น 7 แนวทางซึ่งแนวทางเหล่านี้อยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาความตระหนักรู้และการเชื่อมโยงกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือปัญญาภายในดังนี้

1. ฝึกกับการสงบนิ่ง ได้แก่ การปฏิบัติสมาธิ
2. ฝึกกับการเคลื่อนไหว ได้แก่ โยคะ การเดิน
3. ฝึกกับกิจกรรมทางสังคม ได้แก่ การทำงานอาสาสมัคร
4. ฝึกกับกิจกรรมสร้างสรรค์ ได้แก่ การสวดมนต์ การแผ่เมตตา การทอผ้าไหม
5. ฝึกกับพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ นิเวศภาวนา การสวดมนต์ภาวนา
6. ฝึกกับกระบวนการเชิงความสัมพันธ์ ได้แก่ สุนทรียสนทนา การฟังอย่างลึกซึ้ง การฟังเรื่องเล่า
7. ฝึกกับกระบวนการสร้างสรรค์ ได้แก่ การร้องเพลง การทำงานศิลปะ การเขียนบันทึก

จะเห็นได้ว่ากิจกรรมตามแนวคิดจิตตปัญญาจะเน้นการอยู่กับตัวเอง มีสมาธิในการทำกิจกรรม ขณะนั้น สอดคล้องกับ Zinger (2008) กล่าวว่า นักการศึกษาจำนวนมากมีความเห็นว่าการจัดการศึกษาที่เน้นการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล การวิพากษ์วิจารณ์ และการวิเคราะห์เชิงปริมาณอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ ไม่เพียงพอในการพัฒนาผู้เรียน หากการศึกษาต้องทำให้ผู้เรียนได้รับการซ่อมแซมสุขภาวะทางปัญญาผ่านการพัฒนาทางจิตวิญญาณ การปฏิบัติตามแนวคิดจิตตปัญญาก่อให้เกิด “การรู้ตัว” ซึ่งเป็นความสามารถในการดำรงอยู่กับปัจจุบันขณะ ข้อดีของการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญา ได้แก่ ลดความเครียดความกังวล ลดการขาดเรียนแบบไร้เหตุผล เพิ่มสมาธิและความจดจ่อ เพิ่มความสามารถในการจดจำและมีความสามารถในการ “อยู่กับปัจจุบัน” และลดความตื่นตระหนกและความกังวลเมื่อต้องพูดในที่สาธารณะ

สมาธิและการอยู่กับปัจจุบันขณะช่วยให้ผู้เรียนเปิดรับโลก ชั้นเรียน และผู้อื่นมากขึ้น มีความเมตตามากขึ้น รวมทั้งการมีประสบการณ์กับการไม่รีบตัดสิน ทำให้มองเห็นอย่างกระจ่างชัด มองเห็นตามความเป็นจริง

และเท่าทัน การรับรู้ประสบการณ์ อย่างไรก็ตามผู้สอนต้องเรียนรู้การลดการควบคุมชั้นเรียนเพื่อสร้างให้เกิดความอดทนอดกลั้น การเปิดรับ การรับฟังและพื้นที่อิสระในการเรียนรู้ที่มากขึ้น ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนในด้านความถนัดในการเรียนรู้และความสนใจที่เกี่ยวข้องกับเทคนิควิธีที่ผู้สอนจะนำมาใช้ในชั้นเรียนสมาธิในชั้นเรียนทำให้เกิดการตระหนักรู้ในตนเอง ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้สังเกตอารมณ์ ความรู้สึกของตน และสร้างช่องว่างระหว่างประสบการณ์และปฏิกิริยาตอบสนอง

ในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายของแนวคิดนี้ ควรพิจารณาถึงลักษณะสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา (จิรัฐกาล พงศ์ภคเธียร, 2553) ดังนี้

1. เน้นกิจกรรมที่ให้ผู้เข้าร่วมได้เรียนรู้และฝึกฝนอย่างต่อเนื่องจนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันจนเข้าใจตนเองและกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นกระบวนการกลุ่มที่ทำให้เกิดปัญญาร่วม (Collective Wisdom) ทำให้เกิดความรู้ที่เป็นเสมือนผลกระทบต่อกันเป็นวงกว้าง
2. การมีกลุ่มกัลยาณมิตรที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ฝึกปฏิบัติร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ (Community of Practice) เกิดเป็นความร่วมมือร่วมใจขับเคลื่อนงานจนเกิดผลเป็นรูปธรรมและมีการสานต่อเกิดเป็นโครงการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น โครงการวิจัยและจัดการความรู้จิตตปัญญาศึกษา โครงการอบรมกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา เป็นต้น
3. กิจกรรมต่าง ๆ ส่งผลให้ผู้เข้าร่วมได้พัฒนาความตระหนักรู้ (Awareness) และการฝึกให้เวลากับการใคร่ครวญ (Contemplation) ถึงสิ่งต่าง ๆ ทำให้สามารถมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ได้ตามความเป็นจริง เห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงและเหตุปัจจัยของสิ่งต่าง ๆ ได้มากขึ้น
4. การให้ความสำคัญกับการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่แต่ละกิจกรรมต้องคำนึงถึง ทั้งในเรื่องของบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลายมีความเป็นกันเอง อบอุ่นด้วยความเป็นมิตรรวมถึงการจัดหาสถานที่ที่สะดวกสบายเหมาะต่อการฝึกปฏิบัติ

ท่ามกลางสภาพธรรมชาติที่เอื้อให้เกิดความอ่อนโยนในจิตใจ

ลักษณะข้างต้นเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้ผู้สอนได้คำนึงถึงในการจัดการเรียนรู้ให้แก่นักศึกษา เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

งานวิจัยที่นำแนวคิดจิตตปัญญาศึกษามาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาภาษาอังกฤษยังไม่ปรากฏให้เห็นมากนัก แต่มีงานวิจัยที่น่าสนใจที่ได้นำแนวคิดนี้มาใช้ในการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาอังกฤษได้แก่ งานวิจัยของ วรางคณา ภูศิริภิณูญ (2561) ที่ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน และระบบพี่เลี้ยงเพื่อเตรียมความพร้อมนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาภาษาอังกฤษสู่ชุมชน พบว่า นักศึกษาเกิดความรู้สึกเข้าใจตนเองและผู้อื่นผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา เช่น การสะท้อนคิด การฟังอย่างใคร่ครวญ ฟ้อนพักตระหนักรู้ กิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้นักศึกษารับฟังเพื่อนมากขึ้น ทำให้เข้าใจเพื่อนมากขึ้น เวลาทำงานกลุ่มจะฟังจนจบโดยไม่ขัดเพื่อนและมีสมาธิในการเรียนมากขึ้น ได้เรียนรู้จากประสบการณ์และความคิดของเพื่อน ๆ บางครั้งรู้สึกโกรธที่เพื่อนไม่ช่วยทำงาน แต่เมื่อได้ทำกิจกรรมการฟังอย่างใคร่ครวญ โดยให้เพื่อนเล่าถึงปัญหาในการทำงานกลุ่มจึงเข้าใจเพื่อนมากขึ้นและจะพยายามสื่อสารในการทำงานและหาข้อตกลงร่วมกันในการทำงาน นอกจากนี้ยังรู้จักควบคุมอารมณ์มากขึ้นเพราะบางครั้งเวลาทำกิจกรรมการสะท้อนผลการทำงานของแต่ละกลุ่มบางครั้งโกรธที่เพื่อนวิจารณ์งานของตนเอง แต่เมื่อพิจารณาเหตุและผลก็ทำให้เข้าใจได้ว่า เราสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้จากการสะท้อนคิดของคนอื่น นอกจากนี้นักศึกษายังกล้าเผชิญหน้าความกลัว นักศึกษาสะท้อนว่ารายวิชานี้มีการฝึกปฏิบัติเป็นหลักและมีการนำเสนอซึ่งเมื่อก่อนนักศึกษาไม่มั่นใจในตนเองกลัวการพูดต่อหน้าผู้ชม

แต่กิจกรรมตามแนวคิดจิตตปัญญาช่วยให้นักศึกษารู้จักพิจารณาอารมณ์ตนเองและช่วยกันสร้างบรรยากาศที่ส่งพลังด้านบวกทำให้นักศึกษาเริ่มกล้าที่จะพูดกล้าที่จะนำเสนอมากขึ้น และนักศึกษามีคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นครู ซึ่งนักศึกษาสะท้อนว่าครูต้องมีความเสียสละและมีความยุติธรรมเข้าใจผู้เรียนและควรจัดการเรียนรู้โดยแทรกแนวคิดจิตตปัญญาเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านหลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ หลักความรักความเมตตา หลักการเชื่อมโยงสัมพันธ์ หลักการเผชิญความจริง หลักความต่อเนื่อง หลักความมุ่งมั่นและหลักชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อฝึกการตระหนักรู้ในการกระทำของตนเองและเรียนรู้จากการสังสมประสบการณ์และการสะท้อนคิด

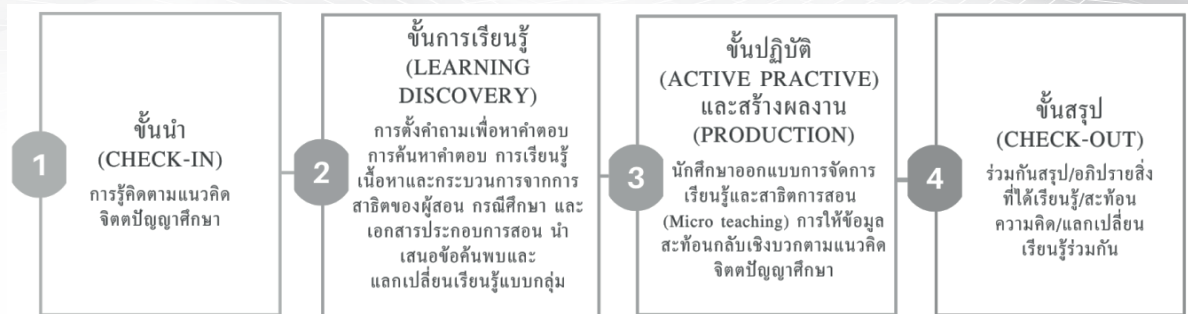
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารายละเอียดของการจัดการเรียนรู้ (มคอ.3) ของรายวิชาวิธีสอนภาษาอังกฤษโดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ของกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Method) มีการเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา
2. ประชุมวิชาการเชิงปฏิบัติการร่วมกับอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือทั้ง 8 แห่ง โดยอาจารย์ตัวแทนแต่ละมหาวิทยาลัยเข้าร่วมการประชุมแยกตามกลุ่มสาขาวิชาเพื่อสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของแต่ละสาขาวิชา ผู้วิจัยปรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มวิชาภาษาเพื่อให้เหมาะกับบริบทของผู้เรียน โดยได้รูปแบบ 4 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาวิธีสอนภาษาอังกฤษ

3. นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบรายละเอียดรายวิชา (มคอ.3) โดยมีการสร้างกรอบกำหนดเนื้อหาวิชาจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้ก่อนนำไปสร้างรายละเอียดรายวิชา (มคอ.3) เพื่อใช้จัดการเรียนรู้ในรายวิชาที่ผู้วิจัยรับผิดชอบสอนในภาคการศึกษาที่ 1 จำนวน 1 รายวิชา คือ รายวิชาวิธีสอนภาษาอังกฤษ 2

4. นำแบบประเมินไปใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ทั้งนี้คณะกรรมการฝ่ายวิชาการของโครงการวิจัยและพัฒนาระบบและกระบวนการผลิตและพัฒนาครูโดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ระบบพี่เลี้ยง และการวิจัยเป็นฐาน ได้ออกแบบประเมินเพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณทั้งหมด 2 ชุดคือ 1) แบบประเมินรายละเอียดของรายวิชา มคอ.3 2) แบบสะท้อนความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์ และเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพคือ บันทึกการเรียนรู้ และบันทึกการสอนของผู้สอน

5. นำแบบประเมินรายละเอียดของรายวิชา (มคอ.3) ให้อาจารย์ที่อยู่โครงการวิจัยและพัฒนาระบบและกระบวนการผลิตและพัฒนาครูโดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ระบบพี่เลี้ยง และการวิจัยเป็นฐาน มหาวิทยาลัยกลุ่มราชภัฏภาคเหนือ จำนวน 5 คน เป็นผู้ทำแบบประเมินโดยประเมินจากการพิจารณา รายละเอียดรายวิชาที่ผู้วิจัยสอน (มคอ.3)

6. นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ทดลองนำกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ (มคอ. 3) ไปใช้กับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ 27 คน ซึ่งการวัดและประเมินผลตามเกณฑ์ที่ระบุไว้ใน มคอ.3 ของรายวิชาโดยระหว่างเรียนในแต่ละบทเรียน นักศึกษาจะต้องสะท้อนคิดผ่านการเขียนบันทึก

การเรียนรู้และทำแบบสะท้อนความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้ ระหว่างการสอนและหลังสิ้นสุดการเรียน ผู้สอนจะบันทึกพฤติกรรมของผู้เรียนผ่านแบบบันทึกการสอน

7. วิเคราะห์และสรุปผลนำข้อมูลที่เก็บได้มาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อนำไปสรุปและอภิปรายผล

ประชากร

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ นักศึกษาคณะครุศาสตร์ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2561 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และลงทะเบียนเรียนในรายวิชาวิธีสอนภาษาอังกฤษ 2 จำนวน 1 หมู่เรียน รวมนักศึกษาทั้งหมด 27 คน

เครื่องมือการวิจัย

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญา และรายละเอียดของรายวิชา (มคอ.3)

2. แบบประเมินเพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ 2 ฉบับ คือ

2.1 แบบประเมินรายละเอียดของรายวิชา (มคอ.3) โดยให้อาจารย์ที่เป็นนักวิจัยในโครงการจำนวน 5 ท่าน รวมทั้งผู้สอนเป็นผู้ประเมินรายละเอียดของรายวิชา (มคอ.3)

2.2 แบบสะท้อนความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้ ระหว่างการสอนและหลังสิ้นสุดการเรียน

3. เครื่องมือเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบด้วย

3.1 บันทึกการเรียนรู้ (Learning Log) ใช้เก็บข้อมูลระหว่างเรียนซึ่งนักศึกษาจะต้องบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้ สะท้อนความคิดหลังจากเรียนเสร็จแต่ละคาบเรียน

3.2 บันทึกการสอน (Teaching Log) ผู้วิจัยใช้เก็บข้อมูลพฤติกรรมของนักศึกษาโดยการสังเกตแล้วจดบันทึกทุกคาบเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนาโดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์โดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจำแนกประเด็นการสะท้อนคิดออกเป็นหมวดหมู่ และนำมาตีความ สังเคราะห์ วิเคราะห์ และสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลจากการประเมินรายละเอียดของรายวิชา (มคอ.3) โดยให้อาจารย์ที่เป็นนักวิจัยในโครงการ จำนวน 5 ท่าน รวมทั้งผู้สอนเป็นผู้ประเมินรายละเอียดของรายวิชา (มคอ.3) พบว่าประเด็นที่นักวิจัยและเพื่อนนักวิจัยมีความเห็นสอดคล้องในคุณภาพรายละเอียดของรายวิชาวิธีสอนภาษาอังกฤษ คือ

1.1 การกำหนดจุดประสงค์ มีการกำหนดจุดประสงค์ตาม Curriculum Mapping

1.2 การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน

1) มีกิจกรรมเตรียมความพร้อมผู้เรียนแบบใดแบบหนึ่งในลักษณะ Active Learning 2) มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง 3) มีการใช้กิจกรรมกลุ่มร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชั้นเรียนผ่านการสะท้อนคิด (Reflection) 5) มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นครู 6) มีการใช้คำถามกระตุ้นการคิดของผู้เรียน (ถามคือสอน) 7) มีกิจกรรมการสื่อสารและนำเสนออย่างสร้างสรรค์ 8) มีกิจกรรมสรุปความรู้จากการเรียนรู้สาระรายวิชา

1.3 การวัดและประเมินผล 1) มีการประเมินแบบมีส่วนร่วม โดยให้ผู้เรียนประเมินตนเอง ประเมินโดยเพื่อนร่วมชั้นเรียนและประเมินโดยผู้สอน 2) มีการประเมินระหว่างเรียนเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น การถามคำถามโต้ตอบระหว่างเรียน การสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนระหว่างเรียน การให้ผู้เรียนสรุปสาระสำคัญหลังเรียน การให้ผู้เรียนสะท้อนความคิด/

ความรู้สึกล้างเรียน 3) มีการประเมินผลผลิต/ชิ้นงานที่เป็นผลจากการเรียนรู้ เช่น ประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นตามผลลัพธ์การเรียนรู้หรือจุดประสงค์ของรายวิชาโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย

1.4 มีการระบุเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินอย่างชัดเจน มีการประเมินให้ผู้เรียนรู้วิธีการพัฒนาตนเอง (เช่น ให้ผู้เรียนประเมินตนเองและบอกข้อเสนอแนะในการปรับปรุงตนเอง หรือสะท้อนความคิดหลังการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงไปสู่การพัฒนา/ปรับปรุงตนเอง) มีการใช้สื่อ/ทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน มีการใช้สื่อ/ทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน มีการใช้สื่อ/ทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ที่สร้างเสริมความรู้ด้วยตนเอง และมีการใช้สื่อ/ทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ที่สร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้

นอกจากนี้มีความเห็นที่สอดคล้องกัน ใน 2 ประเด็น ที่ไม่ปรากฏใน มคอ.3 คือ

1) ไม่มีการกำหนดจุดประสงค์การบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ

2) ไม่มีการประเมินกระบวนการเรียนรู้ เช่น การประเมินกระบวนการและขั้นตอนดำเนินงานของผู้เรียนทั้งชั้นเตรียมการดำเนินการ และสรุปทั้ง 2 ประเด็นนี้ ผู้วิจัยนำผลการประเมินมาปรับแก้ไข มคอ.3 ก่อนดำเนินการจัดการเรียนรู้

2. ผลจากการศึกษาปัญหาและอุปสรรค ของกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่ได้จากผลการวิเคราะห์แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษابันทักการเรียนรู้อและบันทึกการสอน พบว่า

2.1 ผลจากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์ระหว่างการสอน และหลังสิ้นสุดการเรียนแบ่งเป็นประเด็น ดังนี้

ด้านการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 100 โดยมีประเด็นวิเคราะห์ คือ ผู้สอนแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ของรายวิชาก่อนเรียน ผู้สอนแจ้งประเด็นที่จะประเมินและเกณฑ์การวัดและประเมินผลใน

รายวิชาอย่างชัดเจนก่อนเรียน

ด้านการจัดการเรียนรู้คิดเป็นร้อยละ 100 โดยมีประเด็นวิเคราะห์ คือ ผู้สอนมีกิจกรรมเตรียมความพร้อมก่อนเรียน ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ผู้สอนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชั้นเรียนผ่านการสะท้อนคิด (Reflection) ผู้สอนมีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักศึกษาอยากเป็นครูที่ดี ผู้สอนมีกิจกรรมการสื่อสารและนำเสนออย่างสร้างสรรค์ แต่ในประเด็นผู้สอนมีกิจกรรมให้ผู้เรียนสรุปความรู้จากการเรียนรู้สาระรายวิชาด้วยตนเองมีร้อยละของการปฏิบัติน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 89.36

จากการแสดงความคิดเห็นของนักศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการกิจกรรมที่ผู้สอนใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สามารถสังเคราะห์เป็นประเด็น ดังนี้

- 1) การใช้ข้อความหรือบทกลอนที่เป็นแรงบันดาลใจ ข้อคิดในการใช้ชีวิตและการสอนในโรงเรียน ช่วยให้นักศึกษามีความมุ่งมั่นและเกิดศรัทธาในวิชาชีพครู
- 2) การเปิดพื้นที่ให้นักศึกษาได้วิพากษ์งาน เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็น ร่วมตอบคำถาม แลกเปลี่ยนความคิดหรือแบ่งปันวิธีการเรียนรู้ เช่น การสร้างสื่อที่แปลกใหม่เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียน

ด้านการวัดและประเมินผล คิดเป็นร้อยละ 100 โดยมีประเด็นวิเคราะห์ คือ ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและ/หรือประเมินโดยเพื่อน ร่วมกับประเมินโดยผู้สอน ผู้สอนประเมินกระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษา เช่น มีการประเมินกระบวนการและขั้นตอนดำเนินงาน ทั้งขั้นเตรียมการ ดำเนินการ และสรุป และผู้สอนใช้สื่อ/ทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน

อย่างไรก็ตามการประเมินระหว่างเรียนเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น การใช้คำถามโต้ตอบระหว่างเรียน การสังเกตพฤติกรรม ผู้เรียนระหว่างเรียน การให้ผู้เรียนสรุปสาระสำคัญหลังเรียน การให้ผู้เรียนสะท้อนความคิด/ความรู้สึกลหลังเรียน และส่วนด้านการใช้ทรัพยากรสนับสนุนการ

เรียนรู้ในประเด็นผู้สอน มีการใช้สื่อ/ทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ที่สร้างเสริมความรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา มีร้อยละของการปฏิบัติน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 95.65

จากการแสดงความคิดเห็นของนักศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล นักศึกษาชื่นชอบการให้ข้อมูลย้อนกลับ หากพิจารณาวิธีการวัดและประเมินผลสามารถสังเคราะห์เป็นประเด็น ดังนี้

- 1) การวิพากษ์งานเพื่อนทั้งรูปแบบการพูด และการเขียนใน Peer Response Sheet ช่วยให้การพบปะในการพัฒนาจุดบกพร่องของตนเองเพื่อนำไปปรับปรุงในการสอนครั้งต่อไป

- 2) การทำแบบประเมินตนเอง Self-Reflection ทำให้ทราบถึงจุดเด่นที่ตนเองสามารถทำได้ดี มีกำลังใจ ชื่นชมตนเอง และยังช่วยให้ทราบและยอมรับข้อผิดพลาดของตนเอง

2.2 ผลจากการวิเคราะห์บันทึกการเรียนรู้ของนักศึกษา

สามารถอธิบายผลที่เกิดจากการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา จากการวิเคราะห์บันทึกการเรียนรู้ของนักศึกษาได้ดังนี้

จากการจัดการเรียนรู้ผ่านหลักการพื้นฐานที่เป็นองค์ประกอบของแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ทั้ง 7 ข้อ คือ การพิจารณาด้วยใจที่ใคร่ครวญ ความรัก ความเมตตา การเชื่อมโยงสัมพันธ์ การเผชิญความจริง ความต่อเนื่อง ความมุ่งมั่น และหลักชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทำให้นักศึกษา

2.2.1 เกิดความตระหนักรู้ในตนเอง เช่น กิจกรรมการสะท้อนคิด Self-Reflection ได้กลับมาพิจารณาการกระทำของตนเองในทุก ๆ กิจกรรมที่ได้ทำ เป็นช่วงเวลาที่ทำให้ได้อยู่กับตัวเอง คิดถึงกิจกรรมที่ได้ทำอย่างถี่ถ้วน พิจารณาหาเหตุผลของการกระทำของตัวเอง สิ่งไหนที่ทำได้ดี และเพราะเหตุใดจึงทำให้ประสบความสำเร็จ และสิ่งไหนที่ควรปรับปรุงแก้ไข ทำให้เกิดความเข้าใจและยอมรับตนเอง

2.2.2 รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ด้วยกิจกรรมรับฟังอย่างลึกซึ้ง อาจารย์จะแจ้งให้นักศึกษารับทราบและปฏิบัติตามโดยทั่วกันในช่วงแรกของการทำ

กิจกรรม ทุกคนจะต้องฟังเพื่อนพูด โดยที่ไม่ขัดจังหวะ ผู้พูด จะต้องรับฟังอย่างกัลยาณมิตร ไม่โกรธกัน เพราะเราอยากต้องการข้อเสนอแนะในการพัฒนาการสอนของเรา จึงทำให้ต้องฟังเพื่อนพูดโดยที่ไม่พูดแทรก ถึงแม้ว่าบางครั้งอยากจะอธิบาย อยากจะแย้งในสิ่งที่เพื่อนพูดก็ตาม แต่ก็ต้องอดทนไม่ขัดจังหวะ หลังจากที่ได้รู้จักฟังให้มากขึ้น จึงทำให้เข้าใจมุมมองของเพื่อนมากขึ้น

2.2.3 ก้าวข้ามความกลัว ในการฝึกปฏิบัติการสอนหน้าชั้นเรียนเป็นกลุ่มย่อยนั้น นักศึกษาเกิดความประหม่าอยู่บ้าง แต่ด้วยในการทำงานเป็นทีม จึงอยากให้งานออกมาเป็นดังที่คาดหวังไว้แม้ว่าจะตื่นเต้นแค่ไหนก็ตาม เมื่อถึงเวลาในการปฏิบัติการสอนของตนเองจะต้องก้าวข้ามความกลัวนี้ไปได้

ตัวอย่างการสะท้อนคิดของนักศึกษา ที่ทำให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตนเองและเกิดสำนึกเพื่อส่วนรวม ตามจุดมุ่งหมายของแนวคิดนี้ได้

“ต้องฝึกการออกเสียงให้มากขึ้น และดูวิดีโอที่ตัวเองสอนแล้วรู้สึกว่าคุณดูลำบากมาก เหนื่อยมาก ตลอดการทำงานร่วมกับผู้อื่น บางครั้งเราก็ไม่อยากทำงานกลุ่มกับสมาชิกที่เราไม่ได้เลือกเองแต่ก็ทำให้ตนเองฝึกเข้าสังคมกับผู้อื่นและรู้จักนิสัยใจคอเพื่อนร่วมห้องมากขึ้น” (นักศึกษาคนที่ 1, บันทึกการเรียนรู้, 22 สิงหาคม 2561)

“ชอบกิจกรรมที่อาจารย์ และเพื่อน ๆ ร่วมกัน วิพากษ์การสอนของกลุ่มตนเอง ทำให้ได้ข้อเสนอที่ชัดเจน ไม่รู้สึกโกรธเพื่อนที่วิจารณ์งานของเรา เพราะเข้าใจความปรารถนาดีของเพื่อน ๆ ทุกคน” (นักศึกษาคนที่ 2, บันทึกการเรียนรู้, 5 กันยายน 2561)

“ยอมรับการประเมินจากอาจารย์และเพื่อน และพร้อมที่จะปรับปรุงการสอนของตนเองให้ดีขึ้นในครั้งต่อไป” (นักศึกษาคนที่ 3, บันทึกการเรียนรู้, 19 กันยายน 2561)

“การเตรียมตัวให้พร้อมทุกครั้งก่อนทดลองสอน ทำให้มีความมั่นใจและทำได้ทุกครั้ง” (นักศึกษาคนที่ 4, บันทึกการเรียนรู้, 4 ตุลาคม 2561)

2.3 ผลจากการวิเคราะห์จากบันทึกการสอน พบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักศึกษาใน 2 ประเด็น ดังนี้

ด้านคุณธรรม จริยธรรม

จากกิจกรรมกลุ่มการสอน นักศึกษาจะมีบทบาทการสอนตามขั้นตอนการสอนของกลุ่ม และบทบาทนักเรียนที่จะต้องช่วยเพื่อนกลุ่มอื่น บทบาทผู้กำกับ และผู้ประเมิน ซึ่งจะมีการหมุนเวียนบทบาทไปตามวาระ การแสดงออกทางพฤติกรรมของนักศึกษา ทำให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนที่ได้รับมอบหมาย มีความเสียสละช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกรณีที่มีข้อจำกัดทางด้านเวลา บุคคล สื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ

ในการทำกิจกรรมสะท้อนคิด นักศึกษาสามารถวิเคราะห์ตนเองได้โดยยอมรับข้อบกพร่องของตนเองและพร้อมนำไปปรับปรุงให้ดีขึ้น นักศึกษาสามารถสะท้อนจุดเด่นและจุดที่ควรปรับปรุงของตนเองได้เป็นอย่างดี รวมทั้งสามารถให้ข้อเสนอแนะแก่เพื่อนกลุ่มอื่น ๆ โดยใช้ภาษาในการสื่อสารอย่างเป็นกัลยาณมิตร หลีกเลี่ยงการใช้คำพูดที่จะทำให้ร้ายความรู้สึกของผู้ฟัง

ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ

บุคคลและความรับผิดชอบ

ในกิจกรรมการร่วมกันวางแผนการสอนของแต่ละกลุ่ม มีการหมุนเวียนสมาชิกในกลุ่มทบทวนเพื่อฝึกให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับสมาชิกใหม่เสมอ ได้เปิดโอกาสในการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งนี้ จากการสังเกตพฤติกรรมการทำงาน การแสดงออก การมีส่วนร่วมกับการทำกิจกรรมของนักศึกษา นักศึกษาให้ความร่วมมือกับเพื่อนสมาชิกในการวางแผนเตรียมการสอน ทำสื่อ และแผนการสอนได้อย่างสมบูรณ์ตามเวลาและหัวข้อที่กำหนด และจากการนำเสนอผลงานของแต่ละกลุ่มก่อนทำการทดลองสอนจริง ในขั้นตอนนี้แสดงให้เห็นถึงการนำเสนอความคิดริเริ่มของกลุ่ม และได้แลกเปลี่ยนความคิดใหม่ ๆ จากคำแนะนำของกลุ่มเพื่อนอีกด้วย ทำให้เกิดการพัฒนาผลงานกลุ่มของตนเองได้ดีขึ้น

สรุปผลการวิจัย

ผลการพัฒนาระบบและกระบวนการผลิตและพัฒนาครุฑรายวิชาวิธีสอน ภาษาอังกฤษโดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

1. การพัฒนาการเรียนการสอนรายวิชาวิธีสอน ภาษาอังกฤษโดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ส่งผลให้ได้รายละเอียดของรายวิชา (มคอ.3) ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่มีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้สอนได้จริงเพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของนักศึกษาครู

2. จากการศึกษาปัญหา อุปสรรค ของกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา พบว่า ขนาดและลักษณะการจัดห้องเรียนเป็นเพียงอุปสรรคเดียวที่กระทบต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

การพัฒนาการเรียนการสอนรายวิชาวิธีสอน ภาษาอังกฤษโดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ส่งผลให้ได้รายละเอียดของรายวิชา (มคอ.3) ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่มีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้สอนได้จริงเพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของนักศึกษาครู ทั้งนี้เนื่องมาจาก

1. ปัจจัยเกื้อหนุน ได้แก่ การจัดหลักสูตรในระดับรายวิชา ซึ่งหลักการพื้นฐานในการออกแบบหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนานักศึกษาให้เกิดความตระหนักรู้ และได้รู้จักตัวตนของตัวเองอย่างแท้จริงนั้น ต้องอาศัยการคัดเลือกประสบการณ์ที่สอดคล้องกับเป้าหมายรายวิชา สัมพันธ์กับเนื้อหา และการออกแบบกิจกรรมที่ตรงกับความสามารถของนักศึกษาที่พึงปฏิบัติได้ด้วย โดยมีประเด็นที่สำคัญ คือ

การสร้างความสะดวกสบายระหว่างการกำหนดกรอบโครงสร้างของเนื้อหาและกระบวนการใน มคอ. 3 และการดำเนินการจัดการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยปรับกระบวนการไปตามสถานการณ์เฉพาะหน้า เพื่อให้

สามารถปฏิบัติได้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้น ๆ ไม่ฝืนกับธรรมชาติของนักศึกษา และบริบทของวิชาที่สอน ยืดความยืดหยุ่นภายใต้กรอบโครงสร้าง (Flexibility within Structure) แต่ยังคงรักษาเป้าหมายของกระบวนการเรียนรู้ นั้น ๆ ไว้ (ธนา นิลชัยโกวิท, 2551) ทำให้สามารถใช้ได้จริงและส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้ในตนเองได้ การคัดเลือกกิจกรรมตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา โดยเน้นการใช้กิจกรรมกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน สอดคล้องกับหลักชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community) ที่มีลักษณะสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ในด้านการมีกลุ่มกัลยาณมิตรที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติร่วมกัน อย่างสม่ำเสมอ (Community of Practice) (จิรัฐกาล พงศ์ภคเธียร, 2553)

แต่อย่างไรก็ตาม มีปัจจัยที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาปรากฏอยู่เช่นกัน จากการศึกษาบันทึกการสอนและจากการสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษา อุปสรรคที่นักศึกษาจะพูดถึงบ่อยครั้ง คือ เรื่องของห้องเรียนที่ไม่มีห้องฝึกปฏิบัติการสอน ห้องเรียนที่ใช้สอนจริงมีขนาดเล็ก ประกอบกับกระดานเลื่อนกับจอโปรเจคเตอร์อยู่ซ้อนกันทำให้ลำบากในการจัดกิจกรรมและส่งผลต่อการบริหารเวลา หากให้นักศึกษาทำกิจกรรมที่จะต้องนั่งกับพื้น กิจกรรมกลุ่มวงกลมหลายกลุ่ม หรือเดินรอบห้อง ก็จะไม่สะดวกนัก ซึ่งไม่สอดคล้องกับปัจจัยเกื้อหนุนในด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (จิรัฐกาล พงศ์ภคเธียร, 2553) นอกจากบรรยากาศในชั้นเรียนที่มีความเป็นนามธรรมสัมผัสได้ด้วยใจแล้วยังมีส่วนของบรรยากาศทางกายภาพ เช่น การจัดห้องเรียน ขนาด ชั้นเรียน สถานที่เรียน เป็นต้น หากสถานที่เรียนที่มีความสงบสบายจะมีผลต่อจิตใจของผู้เรียนเอื้อให้เกิดความสงบภายในและเรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น การได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติยังจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้จากครูที่ยิ่งใหญ่คือการเรียนรู้ความดีความงามความจริงจากธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น

2. ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และกัลยาณมิตร

และปัจจัยภายใน ได้แก่ การมีประสบการณ์ตรง และการใคร่ครวญ หากพิจารณาจากกระบวนการเรียนรู้ ในการจัดกิจกรรม นักศึกษาได้ลงมือทำด้วยตนเอง มีการทำกิจกรรมที่ใช้เวลาใคร่ครวญอยู่กับตนเอง แล้วแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นเรียนเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในจึงเชื่อมโยงกันในกระบวนการเรียนรู้นี้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

นักศึกษาร่วมทำกิจกรรมการสะท้อนคิด การรับฟังอย่างลึกซึ้งซึ่งตามหลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) ในการทำกิจกรรมสะท้อนคิด และให้ข้อมูลย้อนกลับ มีวิธีการสะท้อน 2 วิธี คือ 1) การสะท้อนผ่านการเขียนบันทึกการเรียนรู้ 2) การสะท้อนผ่านการพูดซึ่งกิจกรรมนี้ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของตนเองและผู้อื่น ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในตนเองได้ ตามแนวคิดของ Mezirow (2000) ที่ว่ากระบวนการเปลี่ยนแปลงภายในตนเองนั้นอาจเกิดขึ้นได้ทั้งรู้ตัว ผ่านการใคร่ครวญอย่างจริงจัง และไม่รู้ตัวซึ่งผ่านการสะสมประสบการณ์ของตนเองจนค่อย ๆ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง กิจกรรมสะท้อนคิด รับฟังอย่างลึกซึ้ง และให้ข้อมูลย้อนกลับนี้ทุกคนให้ความสนใจ ยอมรับผลการสะท้อนจากผู้สอนและมุมมองของเพื่อนร่วมชั้นเรียน เพราะทุกคนอยากรู้ข้อบกพร่องของตนเอง เพื่อที่จะได้นำไปปรับปรุงและได้รู้แนวทางการทำงานของตนเองว่าถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ ซึ่งจากการประเมินโดยผู้สอนและเพื่อนนั้นเป็นกิจกรรมที่ให้ความรู้สึกไปในทางบวก นักศึกษารับฟังอย่างตั้งใจ ไม่ขัดจังหวะในการพูดของเพื่อน และไม่รีบตัดสินเพื่อนทันที เนื่องจากในการสอนแต่ละครั้ง นักศึกษาพยายามที่จะพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้นกว่าเดิม ถึงแม้จะพัฒนาได้ไม่มากแต่มีความมุ่งมั่นที่จะทำให้ดีขึ้นกว่าเดิมต่อไป กิจกรรมส่วนนี้ยังพบว่านักศึกษาให้ความช่วยเหลือเพื่อน ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่เพื่อนอย่างจริงใจ ทุกคนมีความมุ่งมั่นที่จะปรับปรุงพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษณา ขำปากพลี (2557) ที่ได้ศึกษาผลการใช้การบันทึกเชิงสะท้อนคิดที่มีต่อพฤติกรรมของผู้สอนและผู้เรียนในชั้นเรียนวิจัยการศึกษา: การวิจัยเชิงทดลองแบบผสมวิธี พบว่า

จากการใช้การบันทึกเชิงสะท้อนคิดในกลุ่มที่ใช้บันทึกเชิงสะท้อนคิดตลอดการทดลอง มีความตระหนักรู้ในตนเอง การพัฒนาตนเอง และทักษะการเรียนรู้วิชาวิจัยการศึกษา มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตลอดช่วงการทดลอง

เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Moore & Teather (2013) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของนักเรียนในกระบวนการพิชญพิจารณา: ข้อมูลย้อนกลับเป็นการเรียนรู้ การสำรวจพบว่านักเรียนมีความกระตือรือร้นมีส่วนร่วมในการประเมินผลและให้ข้อมูลย้อนกลับ ซึ่งการมีส่วนร่วมในกระบวนการพิชญพิจารณาถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินที่สำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ความสามารถในการกำกับกับการเรียนรู้ของตัวนักเรียน และการรับรู้ความสามารถของตนเองในด้านงานวิชาการ และในโลกแห่งความเป็นจริง และงานวิจัยของ Kuroda (2013) ที่ได้ศึกษาการใช้จิตตปัญญาศึกษาในการสอน นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่าการเรียนการสอนโดยใช้จิตตปัญญาศึกษาสามารถสนับสนุนการพัฒนาความสนใจ ความเข้าใจการควบคุมอารมณ์ตนเอง การเอาใจใส่ ความเมตตาต่อตนเองและผู้อื่นและพฤติกรรมที่ส่งเสริมและเปลี่ยนการเรียนรู้ด้วยตนเอง เสริมสร้างการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและการสร้างจุดแข็งและทักษะภายในตนเองที่ดีขึ้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยใช้ภาพ ข้อความ เพลงบรรเลง และวีดิทัศน์ที่สร้างแรงบันดาลใจในการเป็นครู ในการทำกิจกรรมขึ้น Check-in และ Check-out กระตุ้นกำลังใจ สร้างประสบการณ์ทางสุนทรีย์ะ เป็นพื้นฐานของการมองโลกในแง่บวก เพื่อสร้างเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครูให้แก่ นักศึกษาที่จะต้องออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูปีการศึกษาต่อไป และประกอบอาชีพครูในอนาคต มีส่วนช่วยให้เกิดความรัก เจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรกฤษณ์ จันทะคุณ (2560) ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่ส่งผลต่อความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของนิสิตครู มหาวิทยาลัยพะเยา พบว่า นิสิตครูตระหนักเห็นความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่น มีความศรัทธาต่ออาชีพครูมากขึ้น เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความรับผิดชอบและมีทักษะในการแก้ปัญหาดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. การสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษานั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนจะต้องมีประสบการณ์ในการฝึกปฏิบัติและพัฒนามิติด้านในของตนเองและนำประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดให้แก่ศิษย์ในชั้นเรียน

2. การบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาผู้สอนสามารถปรับจังหวะความเร็วในการทำกิจกรรมเพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียนตามบริบทของแต่ละรายวิชา

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการศึกษาวิจัยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในวิชาอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณมูรติ จินตทพ. (2556). *การศึกษาและสาระสำคัญของชีวิต* [Education and the Significance of Life] (นวลคำ จันภา, แปล). กรุงเทพฯ: มูลนิธิอันวิภินา.
- กฤษณา ขำปากพลี. (2557). *ผลการใช้การบันทึกเชิงสะท้อนคิดที่มีต่อพฤติกรรมของผู้สอนและผู้เรียนในชั้นเรียนวิจัยการศึกษา: การวิจัยเชิงทดลองแบบผสมวิธี*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- จิรัฐกาล พงศ์ภคเธียร. (2553). *จิตตปัญญาศึกษา: การเรียนรู้สู่จิตสำนึกใหม่*. กรุงเทพฯ: บริษัท แปลนพรีนติ้ง จำกัด.
- จักรกฤษณ์ จันทะคุณ. (2560). *ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่ส่งผลต่อความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของนิสิตครู มหาวิทยาลัยพะเยา. วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) มหาวิทยาลัยนเรศวร, 10(4), 186–199.*
- ธนา นิลชัยโกวิท. (2551). *บทความการประชุมวิชาการประจำปี 2551 เรื่อง ศิลปะการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงแนวคิดจิตตปัญญา The Art of Contemplative Oriented Transformative Facilitation. ใน จิตตปัญญาศึกษา: การศึกษาเพื่อการพัฒนามนุษย์. กรุงเทพฯ: โครงการศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.*
- ประเวศ วะสี. (2546). *การพัฒนาคนรุ่นใหม่เพื่ออนาคตที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- วรางคณา ภูศิริภิษฎา. (2561). *การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน และระบบพี่เลี้ยงเพื่อเตรียมความพร้อม นักศึกษาวิชาชีพครูสาขาภาษาอังกฤษสู่ชุมชน. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 10(2), 110–111.*
- วิจักขณ์ พานิช. (2550). *เรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ: การศึกษาดังเส้นทางแสวงหาทางจิตวิญญาณ*. กรุงเทพฯ: สวนเงินมีมา.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *การผลิตบัณฑิตใน ศตวรรษที่ 21. วารสารเทคโนโลยีสุรนารี, 6(2), 129–152.*
- สลักจิต ตรีธณโภาส. (2553). *การพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยกระบวนการเรียนรู้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา รายวิชาจิตวิทยาสำหรับครู นักศึกษาโปรแกรมวิทยาศาสตร์ทั่วไป. พิบูลสงคราม: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย* พิบูลสงคราม.
- Kuroda, A. (2013). Contemplative education approaches to teaching teacher preparation program. *Procedia – Social and Behavioral Sciences, 116(2014), 1400 – 1404.*
- Mezirow, J. (2000) .*Learning as transformation: Critical perspectives on a theory in progress*. San Francisco: Jossey-Bass.

Moore, C., and Teather, S. (2013). Engaging students in peer review: Feedback as learning. *Issues in Educational Research*, 23(2), 196–211.

The Center of Contemplative Mind in Society. (2000). *What are contemplative practices?*. Retrieved from <http://www.contemplativemind.org/practices/>

Zinger, L. (2008). Educating for tolerance and compassion: Is there a place for meditation in a college classroom?. *College Teaching Methods & Styles Journal*, 4(4), 25–28.

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์
วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
โรงเรียนบ้านด้ายเทพกาญจนอุปถัมภ์ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
THE 5-STEP LEARNING MANAGEMENT APPROACH FOR CRITICAL READING
SKILLS DEVELOPMENT IN THAI LANGUAGE COURSE OF MATTHAYOMSUKSA 3
BANDAITEPKANJANAUBHATHAM SCHOOL, MAE SAI DISTRICT,
CHIANG RAI PROVINCE

วรรณภา ศรีสายัณห์^{1*}, สมหวัง อินทร์ไชย² และ เบญจมาภรณ์ สุริยวงค์³
Wannapa Srisayan^{1*}, Somwang Inchai² and Benjamaporn Suriyawong³

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย 80 ถ.พหลโยธิน ต.บ้านดู่ อ.เมืองเชียงราย จ.เชียงราย 57100 ^{1,2,3}
Chiangrai Rajabhat University, 80 Pahonyothin Road, Baan Du Sub-district, Muang District,
Chiang Rai Province, 57100 ^{1,2,3}

*Corresponding author E-mail: wannapablue14@hotmail.com

(Received: Nov 22, 2019; Revised: May 4, 2021; Accepted: May 24, 2021)

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์วิชาภาษาไทย 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์วิชาภาษาไทย ก่อนเรียนและหลังเรียน และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์วิชาภาษาไทย ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 3 ห้องเรียน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบ้านด้ายเทพกาญจนอุปถัมภ์ จำนวน 69 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 จำนวน 25 คน ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 7 แผน 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 40 ข้อ และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 20 ข้อ สถิติที่ใช้ ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า t-test ผลการวิจัย พบว่า

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น พบว่า มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 81.31/81.25

¹ นักศึกษาลัทธิศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์

³ อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์วิชาภาษาไทย ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น พบว่า มีพัฒนาการที่ดีขึ้น โดยก่อนเรียนได้คะแนนเฉลี่ย 19.36 คะแนน (ร้อยละ 48.40) ส่วนหลังเรียนได้คะแนนเฉลี่ย 32.48 คะแนน (ร้อยละ 81.20) ซึ่งคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.50)

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น, การอ่านคิดวิเคราะห์

ABSTRACT

The aims of this study were to 1) construct and examine the efficiency of the learning management plan for critical reading skills development on Thai language course, 2) to compare the students' learning achievement on critical reading skills development in Thai language course before and after implementation, and 3) to assess the students' satisfaction towards critical reading skills development on Thai language course. The population was 69 Matthayomsuksa 3 students from 3 classes of Bandaitepkanjanaubhatham School in their semester 1/2019. The samples were 25 students from class 3/2 selected by simple random sampling using class as selecting factor. The research instruments were 1) 7 learning management plans on critical reading skills development of Thai language course, 2) 40-item achievement test assessing critical reading skills development on Thai language course, and 3) 20-item students' satisfaction questionnaire towards the implementation of critical reading skills development of Thai language course for Matthayomsuksa 3 students. The statistics for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and t-test. The results revealed that:

1. The learning management plan for critical reading skills development on Thai language course of Matthayomsuksa 3 students by using the 5-Step Learning Management Approach showed the efficiency scores (E_1/E_2) at 81.31/81.25.

2. The learning achievement of Matthayomsuksa 3 students on critical reading skills development by using the 5-Step Learning Management Approach showed the advancement as the pre-test mean score was 19.36 (48.40%) while the posttest mean score was 32.48 (81.20%) which meant the posttest was higher than that of the pre-test at the significance level of .01.

3. The students' satisfaction towards critical reading skills development on Thai language course of Matthayomsuksa 3 students by using the 5-Step Learning Management Approach, in overall, was rated at the highest level ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.50).

KEYWORDS: The 5-Step Learning Management Approach, Critical Reading Skills

บทนำ

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจกรรม การงาน และดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์ จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ พัฒนาระบบการคิดวิเคราะห์ วิจัย และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ยังเป็นสื่อแสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ด้านวัฒนธรรม ประเพณี และสุนทรียภาพ เป็นสมบัติล้ำค่าควรแก่การเรียนรู้ อนุรักษ์ และสืบสาน ให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

นอกจากที่ภาษาไทยมีความสำคัญดังได้กล่าวมาแล้ว ภาษาไทยยังเป็นภาษาราชการ ใช้เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร เพื่อสร้างความเข้าใจ สร้างสัมพันธภาพอันดี เป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้ ดังนั้น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงได้กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ สามารถประกอบอาชีพ และศึกษาตลอดชีวิต โดยมีสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างฐานการคิด เป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและเป็นรากฐานการพัฒนาการศึกษาของคนในชาติ การพัฒนาทักษะภาษาไทยจึงต้องมีการฝึกฝนทั้งการฟัง การพูด การอ่าน การเขียนตามหลักการใช้ภาษาไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

การอ่านเป็นทักษะสำคัญที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ หากได้รักการอ่าน อ่านได้แตกฉานก็จะเป็นพื้นฐานและสร้างนิสัยให้ถาวร เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

เพราะความสามารถในการอ่านจะมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเรียนรู้ จากความสำคัญในการอ่านดังกล่าว หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ อีกทั้งใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

ความสามารถในการอ่านคิดวิเคราะห์เป็นหนึ่งในสมรรถนะที่มุ่งเน้นให้เกิดกับผู้เรียน เพราะการอ่านคิดวิเคราะห์เป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้และการดำเนินชีวิต บุคคลที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ จะมีความสามารถในด้านอื่น ๆ เหนือกว่าบุคคลอื่น ๆ ทั้งทางด้านสติปัญญา และการดำเนินชีวิต การคิดวิเคราะห์เป็นพื้นฐานของการคิดทั้งหมดเป็นทักษะที่ทุกคนสามารถพัฒนาได้ รวมทั้งสามารถสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นได้ (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2551) การคิดเชิงวิเคราะห์เปรียบเหมือนการเห็นผลลัพธ์ของบางสิ่ง แล้วไม่ด่วนสรุปทันทีว่ามันเกิดจากสาเหตุใด มีองค์ประกอบใด มีความเป็นมาอย่างไร แต่พยายามหาข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเสียก่อนว่า ผลลัพธ์ที่เราเห็นนั้น เกิดจาก “สาเหตุที่แท้จริงคืออะไร” โดยมาจากสมมติฐานที่ว่า ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นมานั้นย่อมมีที่มาที่ไป ย่อมมีเหตุมีผล และมีองค์ประกอบย่อย ๆ ซ่อนอยู่ภายใน ซึ่งอาจจะสอดคล้องหรือตรงกันข้ามกับสิ่งที่ปรากฏภายนอก ดังนั้น การจะเข้าใจสภาพที่แท้จริงจึงจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ เพื่อตอบคำถามว่า “สิ่งนี้เป็นมาจากอะไร และเพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น” ก่อนที่เราจะสรุปความ หรือตัดสินใจบางอย่างเกี่ยวกับเรื่องนั้น (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2553) การพัฒนาการคิดวิเคราะห์ทำให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง รู้ข้อเท็จจริง รู้เหตุและรู้ผล เข้าใจเหตุการณ์ต่าง ๆ ช่วยพัฒนาความเป็นคนช่างสังเกต หาความแตกต่างอย่างสมเหตุสมผล อันเป็นการพัฒนาความคิด สติปัญญา จริยธรรม อารมณ์ ความรู้สึกตามหลักเหตุและผล การคิดเชิงวิเคราะห์ ช่วยให้เราเข้าใจหลักการวิเคราะห์

และนำไปใช้วิเคราะห์ทุก ๆ สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตสามารถอ่านสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวได้อย่างทะลุปรุโปร่ง ช่วยในการดำเนินชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี และสามารถนำหลักแนวคิดวิธีการไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ อันจะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและองค์กรต่อไปในอนาคต

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนบ้านด้ายเทพกาญจนอุปถัมภ์ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ปีการศึกษา 2560 - 2561 พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่วนใหญ่มีคุณภาพต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งพิจารณาจากการรายงานผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ผลการทดสอบอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่าได้รับการพัฒนา โดยปีการศึกษา 2560 มีค่าคะแนนเฉลี่ยโดยภาพรวมร้อยละ 48.98 น้อยกว่ามาตรฐาน การเรียนรู้ ท 1.1 การอ่าน ซึ่งมีค่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 54.44 ส่วนปีการศึกษา 2561 มีค่าคะแนนเฉลี่ยโดยรวมร้อยละ 53.92 น้อยกว่ามาตรฐานการเรียนรู้ ท 1.1 การอ่าน มีค่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 56.77 จากผลการทดสอบข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผลการทดสอบโดยภาพรวมทุกมาตรฐานการเรียนรู้อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข เนื่องจากค่าคะแนนเฉลี่ยไม่ถึงร้อยละ 60 ตามที่โรงเรียนได้ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนมีความสามารถในการอ่านคิดวิเคราะห์ที่ไม่ดีพอ ส่งผลให้มาตรฐานการเรียนรู้อื่น ๆ ต่ำกว่าเกณฑ์ เพราะแบบทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทยส่วนใหญ่มีลักษณะเน้นให้นักเรียนคิดวิเคราะห์และให้เหตุผล ที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูไม่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาระบวนการอ่านคิดวิเคราะห์ เพราะกระบวนการเรียนรู้ยังเน้นการให้ความรู้แบบครูคอยป้อนด้วยการให้ผู้เรียนจำ ทำใช้มากกว่าการสร้างและพัฒนา นอกจากนั้น การจัดการเรียนการสอนของครูส่วนใหญ่ยังมีลักษณะการให้ความรู้มากกว่าการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดอย่างมีเหตุผล รู้จักการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ แก้ปัญหา รู้จักวิธีแสวงหา

ความรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจึงส่งผลให้นักเรียนคิดไม่เป็น ขาดกระบวนการคิดวิเคราะห์ ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพในการอ่านคิดวิเคราะห์จึงเป็นสิ่งจำเป็นและจะช่วยส่งเสริมการปูพื้นฐานทางสมองที่ดีให้แก่เด็กต่อไปในทุกด้าน จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนต้องเร่งหาทางแก้ไข และวิเคราะห์ปัญหาที่ทำให้คะแนนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยในระดับประเทศต่ำกว่าที่กำหนด

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะแก้ไขปัญหาและหากลวิธีในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย โดยเน้นกระบวนการอ่านคิดวิเคราะห์ให้กับนักเรียน รวมทั้งเป็นเครื่องมือให้กับครูผู้สอน นั่นคือ กระบวนการสอนแบบบันได 5 ขั้น ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 การตั้งประเด็นคำถาม เป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิด สังเกต ตั้งข้อสงสัย ตั้งคำถามอย่างมีเหตุผล ขั้นที่ 2 การสืบค้นความรู้จากแหล่งเรียนรู้ เป็นการฝึกแสวงหาความรู้ ข้อมูล และสารสนเทศจากแหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลาย เช่น ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต หรือจากการปฏิบัติทดลอง ขั้นที่ 3 การสรุปองค์ความรู้ เป็นการฝึกให้นำความรู้และข้อมูลหรือสารสนเทศที่ได้จากการอภิปราย การทดลอง มาคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปเป็นองค์ความรู้ ขั้นที่ 4 การสื่อสารและนำเสนออย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการฝึกให้นำความรู้ที่ได้มานำเสนอและสื่อสารให้เกิดความเข้าใจ และขั้นที่ 5 การบริการสังคมและจิตสาธารณะ เป็นการนำความรู้สู่การปฏิบัติ ซึ่งผู้เรียนต้องมีความรู้ในบริบทรอบตัวและบริบทโลกตามวุฒิภาวะที่เหมาะสม โดยนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสร้างสรรค์

การจัดกระบวนการสอนแบบบันได 5 ขั้นนี้สามารถกระตุ้นให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นและเข้าใจในเนื้อหาของบทเรียนมากยิ่งขึ้น ซึ่งการจัดกระบวนการสอนดังกล่าวเหมาะสมกับวัยของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ที่นักเรียนต้องแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ การอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อนำไปสู่การสรุปองค์ความรู้ แล้วสื่อสารนำเสนอให้ผู้อื่นได้ และนำความรู้หรือประสบการณ์ไปทำประโยชน์แก่สาธารณะได้ รวมทั้งมีคุณธรรม จริยธรรมด้วย

สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2555) ได้ระบุไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะ และศักยภาพความเป็นสากล มีกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีลำดับขั้นตอนที่เหมาะสม โดยมีกระบวนการสำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่เรียกว่า “บันได 5 ขั้น ของการพัฒนาผู้เรียนสู่มาตรฐานสากล (Five Steps for Student Development)” ดังเช่น พิษณุ กันธิยะ (2559) วิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น วิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์หลังได้รับการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งนักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยนักเรียนมีการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ด้านการวิเคราะห์เนื้อหา ด้านการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และด้านการวิเคราะห์หลักการมากขึ้น ส่งผลให้นักเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังได้รับการเรียนรู้แบบ บันได 5 ขั้น สูงกว่าค่าคะแนนก่อนเรียน และนักเรียนมี ความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับ กนกวรรณ ขอบทอง และนิลมนิ พิทักษ์ (2559) วิจัยเรื่อง การศึกษาความสามารถด้านการ คิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา สังคมศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น (Big Five Learning) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น (Big Five Learning) ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80.06 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ ที่กำหนดไว้

จากหลักการดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้จัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น จำนวน 7 แผน ตามมาตรฐานตัวชี้วัดการอ่านคิดวิเคราะห์ จากข่าว บทความ บันเทิงคดี สารคดี ตำนาน และวรรณคดี เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์วิชาภาษาไทย อีกทั้งเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนในการพัฒนาการเรียน การสอนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนสูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของแผนการ จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์วิชา ภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัด กิจกรรมการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์วิชาภาษาไทยก่อนเรียน และหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การ จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการพัฒนาทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์วิชาภาษาไทย โดยใช้การจัดกิจกรรมการ เรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปี การศึกษา 2562 โรงเรียนบ้านด้ายเทพกาญจนอุปถัมภ์ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จำนวน 69 คน

กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 ภาคเรียนที่ 1 ปี การศึกษา 2562 โรงเรียนบ้านด้ายเทพกาญจนอุปถัมภ์ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จำนวน 25 คน ได้มา โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะ การอ่านคิดวิเคราะห์วิชาภาษาไทย ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบบันได 5 ขั้น จำนวน 7 แผน ใช้เวลาสอน 21 ชั่วโมง
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดกิจกรรม การเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น แบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ

3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการพัฒนาทักษะการอ่าน
คิดวิเคราะห์วิชาภาษาไทย โดยใช้การจัดกิจกรรม
การเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น จำนวน 20 ข้อ

ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะ
การอ่านคิดวิเคราะห์วิชาภาษาไทย ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
แบบบันได 5 ขั้น มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

1.1 ขั้นการวิเคราะห์

1.1.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้
วิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1.1.2 ศึกษาการเขียนแผนการจัดการ
เรียนรู้ จากเอกสาร ตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.1.3 วิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้
มาตรฐาน ตัวชี้วัด โดยผู้วิจัยได้เลือกสาระการเรียนรู้
เรื่องการอ่านคิดวิเคราะห์ เพื่อกำหนดขอบเขตเนื้อหา
บทเรียน สาระการเรียนรู้ จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
วิธีการสอน การวัดผลและประเมินผล

1.1.4 วิเคราะห์ทฤษฎี หลักการและ
แนวคิดเทคนิควิธีการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
เรื่องการอ่านคิดวิเคราะห์ โดยใช้รูปแบบการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 การตั้งประเด็นคำถาม/
สมมติฐาน (Learning to Question)

ขั้นที่ 2 การสืบค้นความรู้จาก
แหล่งเรียนรู้และสารสนเทศ (Learning to Search)

ขั้นที่ 3 การสร้าง/สรุปองค์ความรู้
(Learning to Construct)

ขั้นที่ 4 การสื่อสารและการนำเสนอ
อย่างมีประสิทธิภาพ (Learning to Communication)

ขั้นที่ 5 การบริการสังคมและจิต
สาธารณะ (Learning to Service)

1.2 ขั้นตอนออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้
ผู้ศึกษาได้ดำเนินการดังนี้

1.2.1 ศึกษาเนื้อหาวิชาภาษาไทย จาก
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช
2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย โดยศึกษา
จุดมุ่งหมายของหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด
และเนื้อหาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เพื่อเป็นแนวทางใน
การแบ่งเนื้อหาของแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้

1.2.2 ศึกษาหลักการ แนวคิด รูปแบบ
และวิธีการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้จากเอกสารและ
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2.3 แบ่งเนื้อหา หน่วยการเรียนรู้ โดย
กำหนดเวลาเรียนเรื่องที่ 1 – 7 เรื่องละ 3 ชั่วโมง รวม 21
ชั่วโมง (รวมการปฐมนิเทศ การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการ
เรียนก่อนเรียนและหลังเรียน)

1.2.4 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้
ให้สอดคล้องกับเนื้อหา พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของ
ผู้เรียนที่จะเกิดขึ้นระหว่างการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

1.2.5 กำหนดรายละเอียดของสาระ
การเรียนรู้ และขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดย
คำนึงถึงเทคนิคการสอน ธรรมชาติของสาระ และความ
แตกต่างระหว่างบุคคล

1.2.6 กำหนดสื่อการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้
และเครื่องมือวิธีการวัดและประเมินผล ให้ครอบคลุม
เนื้อหาสาระ มาตรฐานและตัวชี้วัด ให้เหมาะสมกับการ
จัดกิจกรรมการเรียนรู้

1.2.7 เขียนแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อ
พัฒนาทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์วิชาภาษาไทย ของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดกิจกรรมการ
เรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น จำนวน 7 แผน 21 ชั่วโมง ดังนี้

แผนที่ 1 การปฐมนิเทศ การจัด
กิจกรรมการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น

แผนที่ 2 การพัฒนาทักษะการอ่าน
คิดวิเคราะห์จากข่าวและเหตุการณ์สำคัญ

แผนที่ 3 การพัฒนาทักษะการอ่าน
คิดวิเคราะห์จากบทความ

แผนที่ 4 การพัฒนาทักษะการอ่าน
คิดวิเคราะห์จากบันเทิงคดี

แผนที่ 5 การพัฒนาทักษะการอ่าน
คิดวิเคราะห์จากสารคดี

แผนที่ 6 การพัฒนาทักษะการอ่าน
คิดวิเคราะห์จากตำนาน

แผนที่ 7 การพัฒนาทักษะการอ่าน
คิดวิเคราะห์จากหนังสือวรรณคดีวิภาษในบทเรียน

1.3 ขั้นพัฒนา ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1.3.1 นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบเสนอแนะแก้ไข
ข้อบกพร่อง จากนั้นนำไปปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตาม
ที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แนะนำ

1.3.2 นำแผนการจัดการเรียนรู้ให้
ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน หาค่าความสอดคล้องกับ
จุดประสงค์ และสร้างแบบประเมิน เพื่อหาค่าดัชนี
ความสอดคล้อง (IOC)

+1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับ
จุดประสงค์หรือพฤติกรรมที่ต้องการวัด

0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้อง
กับจุดประสงค์หรือพฤติกรรมที่ต้องการวัด

-1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามไม่สอดคล้อง
กับจุดประสงค์หรือพฤติกรรมที่ต้องการวัด

ผลค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของ
แผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละหัวข้อ ที่คำนวณได้มี
ค่า เท่ากับ 1.00

1.3.3 นำแผนการจัดการเรียนรู้ ให้
ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ประเมินคุณภาพของแผน
การจัดการเรียนรู้ โดยออกแบบการประเมินให้ครอบคลุม
เนื้อหา จุดประสงค์ กิจกรรม สื่อการเรียนรู้ การวัดผล
และประเมินผล เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating
Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert, 1967) แบ่งเป็น 5 ระดับ
ดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง เหมาะสมมาก

คะแนน 3 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง เหมาะสมน้อย

คะแนน 1 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

นำผลการประเมินที่ได้ ไปหาค่าเฉลี่ย
และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการประเมินแผนการ
จัดการเรียนรู้ทั้ง 7 แผน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 ค่าส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.23 มีคุณภาพโดยรวมอยู่ใน
ระดับเหมาะสมมาก

1.4 ขั้นทดลองใช้

1.4.1 การทดลองหาประสิทธิภาพแบบ
หนึ่งต่อหนึ่ง (1:1) ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 3/1 โรงเรียนบ้านด้ายเทพกาญจนอุปถัมภ์ อำเภอมะ
ละยา จังหวัดเชียงราย จำนวน 3 คน เลือกนักเรียน
ที่เรียนเก่ง จำนวน 1 คน ปานกลาง 1 คนและนักเรียนอ่อน
จำนวน 1 คน โดยที่นักเรียนทั้ง 3 คน ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง
ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ นำผลมาวิเคราะห์เพื่อหาประสิทธิภาพ
จากสูตร E_1/E_2 พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้
มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 80.24/80.00 ผู้วิจัยสังเกต
พฤติกรรมในขณะที่ทำการทดลองและสัมภาษณ์ผู้เรียน
ถึงปัญหาด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับบทเรียน การใช้ภาษา
ด้านความยากง่ายของแบบฝึกและการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้ จากนั้นนำมาแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น

1.4.2 การทดลองหาประสิทธิภาพแบบ
กลุ่มเล็ก (1:10) ทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่
3/1 โรงเรียนบ้านด้ายเทพกาญจนอุปถัมภ์ อำเภอมะ
ละยา จังหวัดเชียงราย จำนวน 10 คน แบ่งเป็นกลุ่มเก่ง 3 คน
กลุ่มปานกลาง 4 คน และกลุ่มอ่อน 3 คน โดยไม่ซ้ำกับ
นักเรียนกลุ่มที่ทดลองหาประสิทธิภาพแบบหนึ่งต่อหนึ่ง
แล้วนำผลมาวิเคราะห์เพื่อหาประสิทธิภาพจากสูตร E_1/E_2
พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ เท่ากับ
80.86/80.50

1.4.3 การทดลองหาประสิทธิภาพ
กลุ่มใหญ่ (1:100) ใช้ทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 3/3 โรงเรียนบ้านด้ายเทพกาญจนอุปถัมภ์ อำเภอมะ
ละยา จังหวัดเชียงราย จำนวน 24 คน นำผลมาวิเคราะห์
หาประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 พบว่า
แผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.31/81.25

1.5 ขั้นประเมินผล

นำแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนา
ทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์วิชาภาษาไทย ของนักเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง ที่เรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบ้านด้ายเทพกาญจนอุปถัมภ์ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จำนวน 25 คน เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ต่อไป

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น มีขั้นตอนการหาคุณภาพ ดังนี้

2.1 ขั้นการวิเคราะห์

2.1.1 ศึกษาเนื้อหาและวิธีการสร้างแบบทดสอบ การเขียนข้อสอบ การวิเคราะห์ข้อสอบ

2.1.2 วิเคราะห์เนื้อหา สารการเรียนรู้ และจุดประสงค์การเรียนรู้ของพัฒนาทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์วิชาภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น

2.2 ขั้นการออกแบบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ

2.3 ขั้นพัฒนา

2.3.1 นำแบบทดสอบให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

2.3.2 นำแบบทดสอบให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (IOC) พบว่ามีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 ได้ข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์สามารถนำไปใช้ได้ทุกข้อ

2.4 ขั้นทดลองใช้

ทดลองใช้กับกลุ่มรอบรู้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านด้ายเทพกาญจนอุปถัมภ์ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ที่เรียนวิชาภาษาไทย ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 12 คน แล้วนำมาหาค่าความยากง่าย (p) เลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย ระหว่าง .20 – .80 และหาค่าอำนาจจำแนก

(r) ที่มีค่าตั้งแต่ .20 ขึ้นไป ได้ข้อสอบ จำนวน 40 ข้อ แล้วนำไปหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ KR₂₀ ของ คูเดอร์ – ริชาร์ดสัน (Kuder – Richardson) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.924

2.5 ขั้นประเมินผล

จัดทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับสมบูรณ์ นำไปใช้กับนักเรียนกลุ่มทดลองกลุ่มใหญ่เพื่อหาประสิทธิภาพผลลัพธ์ (E₂) ของแผนการจัดการเรียนรู้และนำไปศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนวิชาภาษาไทย ด้านอ่านคิดวิเคราะห์ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น มีขั้นตอนการหาคุณภาพ ดังนี้

3.1 ขั้นวิเคราะห์

ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียน โดยศึกษาความหมายและองค์ประกอบของความพึงพอใจที่ต้องการประเมิน และศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดความพึงพอใจของผู้เรียน

3.2 ขั้นออกแบบแบบสอบถามความพึงพอใจ

3.2.1 ออกแบบแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาภาษาไทย ด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น จำนวน 20 ข้อ โดยใช้มาตราวัดแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของ ลีเคิร์ท

3.2.2 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนวิชาภาษาไทยด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น จำนวน 20 ข้อ

3.3 ขั้นพัฒนา

3.3.1 นำแบบสอบถามความพึงพอใจให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความเหมาะสมสอดคล้อง ด้านเนื้อหา ภาษาที่ใช้ ระดับชั้น และข้อคำถามของความพึงพอใจ จากนั้นนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข

3.3.2 นำแบบสอบถามความพึงพอใจให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน พิจารณาประเมินคุณภาพ

ด้านเนื้อหา ตัวเลือก ภาษาที่ใช้เหมาะสมกับระดับชั้น และความเหมาะสมของข้อความของแบบประเมิน ซึ่งมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 และผลรวมค่า IOC มีค่าเท่ากับ 0.88

3.4 ขั้นทดลองใช้

นำแบบสอบถามความพึงพอใจไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/3 จำนวน 24 คน ซึ่งเป็นกลุ่มทดลองกลุ่มใหญ่ที่ใช้ทดลองแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อหาข้อบกพร่องเกี่ยวกับการใช้ภาษาในแบบสอบถาม ตลอดจนความเหมาะสมเกี่ยวกับการใช้เวลาในการตอบแบบสอบถาม พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยโดยรวม เท่ากับ 4.12 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.40

3.5 ขั้นประเมินผล

จัดทำแบบสอบถามความพึงพอใจฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. อธิบายและชี้แจงกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนเข้าใจ

2. ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 40 ข้อ

3. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น จำนวน 7 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง รวมเวลา 21 ชั่วโมง

4. ดำเนินการทดสอบหลังเรียน (Post-test) เมื่อจัดการเรียนการสอนเสร็จสิ้นทุกแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ฉบับเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) จำนวน 40 ข้อ

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น

คะแนน	N	$\bar{x}$	S.D.	df	t	sig.
ก่อนเรียน	25	19.36	5.63	24	33.75*	.000
หลังเรียน	25	32.48	4.18			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. ให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาภาษาไทยด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น

6. เก็บรวบรวมข้อมูลมาประมวลผลและวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกณฑ์มาตรฐาน 80/80

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test

3. การสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาภาษาไทยด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการสอนแบบบันได 5 ขั้น มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 81.31/81.25 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 ที่กำหนดไว้

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 19.36 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 32.48 แสดงให้เห็นว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 1

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาภาษาไทยด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ โดยการใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.40) รองลงมา คือ ด้านครูผู้สอน ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.54) อันดับที่สาม คือ ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.56) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านเนื้อหาวิชา ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.51)

การอภิปรายผล

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์วิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 81.31/81.25 เนื่องจากแผนการจัดการเรียนรู้ได้ผ่านขั้นตอนการสร้างอย่างเป็นระบบ มีการศึกษาเอกสารหลักสูตร คู่มือการจัดการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล ตลอดจนเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอนภาษาไทย ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ และผ่านการทดลองใช้กับนักเรียนแบบกลุ่มหนึ่งต่อหนึ่ง แบบกลุ่มเล็ก และการดำเนินการทดลองหาประสิทธิภาพกลุ่มใหญ่ก่อนนำไปใช้จริงและเป็นไปตามขั้นตอนการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิลมรอร์จน์ (2553, น. 289) ที่ได้นำเสนอแนวคิดการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า ต้องชัดเจน แจ่มแจ้ง ใช้ภาษาเขียนที่สื่อความหมายได้เข้าใจตรงกัน เขียนทุกหัวข้อให้สอดคล้องกัน คือ สารสำคัญจะต้องสอดคล้องกับเนื้อหาจุดประสงค์จะต้องสอดคล้องกับเนื้อหา กิจกรรมและการวัดผล สื่อการเรียนจะต้องสอดคล้องกับกิจกรรมและการวัดผล เขียนให้เป็นลำดับขั้นตอน การสอนก่อน-หลังการจัดเนื้อหา กิจกรรมให้เหมาะสมกับเวลาที่กำหนดไว้ และแผนการจัดการเรียนรู้ต้องปฏิบัติได้จริงและสอนตามที่ได้วางแผนไว้ได้ ซึ่งกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัย

ออกแบบนอกจากจะบรรลุวัตถุประสงค์แล้ว ผู้วิจัยสังเกตพบว่า นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ดีขึ้น โดยให้ความสนใจต่อการเรียนวิชาภาษาไทย มีความกระตือรือร้น มีความรับผิดชอบ มุ่งมั่นในการทำงานต่อการจัดกิจกรรมแต่ละขั้นตอน โดยเฉพาะขั้นตอนที่ 2 การสืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้และสารสนเทศ โดยใช้เทคโนโลยี นอกจากนี้นักเรียนยังชื่นชอบที่จะเรียนเนื่องจากได้ปฏิบัติจริงทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน และได้นำเสนอให้นักเรียนชั้นอื่น ๆ ได้ชื่นชมผลงานของตนเองในขั้นตอนการมีจิตสาธารณะทำให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง

2. การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์วิชาภาษาไทยก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการสอนแบบบันได 5 ขั้น พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น โดยคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ รวมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้โดยระดมกำลังสมองเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ซึ่ง พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2557) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น (Big Five Learning) เป็นแนวการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการสืบสอบตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivist) ประกอบด้วยขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ บันไดขั้นที่ 1 การตั้งประเด็นคำถาม/สมมติฐานอย่างมีเหตุผล เป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักคิด สังเกต ตั้งข้อสงสัย ตั้งคำถามอย่างมีเหตุผล บันไดขั้นที่ 2 การสืบค้นความรู้จากแหล่งเรียนรู้และสารสนเทศ เป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักการแสวงหาความรู้ ข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลาย บันไดขั้นที่ 3 การสรุปองค์ความรู้ เป็นการฝึกให้นักเรียนนำความรู้หรือข้อมูลที่ได้จากการอภิปราย การทดลอง มาคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปเป็นองค์ความรู้ บันไดขั้นที่ 4 การสื่อสารและการนำเสนออย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการฝึกให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้มาเสนอและสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพให้เกิดความเข้าใจ บันไดขั้นที่ 5 การบริการสังคมและจิตสาธารณะ เป็นการนำความรู้สู่การปฏิบัติ โดยนักเรียนจะต้องนำ

ความรู้ที่ได้มาไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสร้างสรรค์ ส่งผลให้นักเรียนเกิดการพัฒนาความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ รวมถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ปฏิบัติให้นักเรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนั้น จะเห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น เหมาะกับการจัดกิจกรรมในวิชาภาษาไทย ซึ่งตามบันไดทั้ง 5 เป็นการสร้างให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์และสามารถต่อยอดให้เกิดทักษะด้านอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกวรรณ ขอบทอง และนิลมนิ พิทักษ์ (2559) วิจัยเรื่องการศึกษาความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสังคมศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น (Big Five Learning) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น (Big Five Learning) ร้อยละ 82.76 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80.06 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ พิษณุ กณธิยะ (2559) ได้วิจัยการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น มีทักษะการคิดวิเคราะห์หลังได้รับการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 โดยนักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ในภาพรวมอยู่ในระดับดี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาภาษาไทยด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสอนแบบบันได 5 ขั้นนี้ ทำให้นักเรียนมีอิสระทางความคิด ได้คิดค้นตั้งคำถามสืบค้นหาคำตอบด้วยตนเองจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อสรุปองค์ความรู้และนำเสนอความรู้ที่ได้ต่อผู้อื่น ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ มีความสุข สนุกสนาน มีกำลังใจในการเรียน และเริ่มมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ของตนกับความรู้ในห้องเรียน ทำให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจและพึงพอใจในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการ

จูงใจของ Herzberg ที่กล่าวถึงปัจจัยการจูงใจ ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความพึงพอใจ ได้แก่ โอกาส ความสำเร็จ การยอมรับ ความรับผิดชอบ ความเจริญก้าวหน้า และปัจจัยการบำรุงรักษา (มาลิณี จุโฑปะมา, 2554, น. 43) โดยผลการวิจัยที่ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สกฤตการ สังข์ทอง (2550) เรื่อง การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ตามสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยเทคนิคการใช้และไม่ใช้ผังกราฟฟิก ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยเทคนิคการใช้ผังกราฟฟิกอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ พิษณุ กณธิยะ (2559) ซึ่งวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น วิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูควรศึกษารูปแบบการสอนและหลักการใช้ให้เข้าใจก่อนนำไปใช้ และควรทำความเข้าใจกับนักเรียน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูง
2. ครูผู้สอนควรจัดลำดับเนื้อหาการเรียนรู้อย่างง่ายไปหายาก เพื่อเพิ่มความต่อเนื่องและเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนในการนำความรู้พื้นฐานมาต่อยอดหรือสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สมบูรณ์ ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่คงทนมากยิ่งขึ้น
3. ครูผู้สอนสามารถปรับกิจกรรมในขั้นตอนต่าง ๆ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของนักเรียนและโรงเรียนของตนเองได้

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์วิชาภาษาไทยกับนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ ต่อไป
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในกลุ่มสาระวิชาอื่น ๆ ว่ามีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ ขอบทอง และนิลมณี พิทักษ์. (2559). การศึกษาความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาสังคมศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น (Big Five Learning) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยขอนแก่น).
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). แนวการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมาตรฐานสากล ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2553). การคิดเชิงวิเคราะห์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: ชัดเชส มีเดีย.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2551). การพัฒนาการคิด. กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิคพรินต์.
- พิชญะ กันธิยะ. (2559). การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น วิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่).
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2557). การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาลีณี จุฑาปะมา. (2554). จิตวิทยาการศึกษา. บุรีรัมย์: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2553). นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้. มหาสารคาม: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สกุลการ สังข์ทอง. (2550). การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ตามสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยเทคนิคการใช้และไม่ใช้ผังกราฟฟิก. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- Likert, R. (1967). *Participative Management*. New York: McGraw– Hill.

การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้หนังสือนิทานคุณธรรม
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงราชจรรยาราษฎร์)
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

THE DEVELOPMENT OF READING FOR MAIN IDEAS SKILLS BY USING MORALITY TALE BOOK FOR
PRATHOMSUKSA 1 STUDENTS OF BANSANKHONG (CHIANG RAI JAROONRAT) SCHOOL,
MUEANG DISTRICT, CHIANG RAI PROVINCE

พรสวรรค์ จันทร์เล็ก^{1*}, ยุพิน จันทร์เรือง² และ ปฏิพันธ์ อุทยานกุล³
Phonsawan Janlek^{1*}, Yupin Chanroung² and Patipan Uttayanukul³

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย 80 ถนนพหลโยธิน ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย 57100^{1, 2, 3}
Chiangrai Rajabhat University, 80 Phahonyothin Road, Ban Du Sub-district, Mueang District, Chiang Rai Province, 57100^{1, 2, 3}

*Corresponding author E-mail: phonsawan64@gmail.com

(Received: Nov 23, 2019; Revised: Mar 27, 2020; Accepted: May 1, 2020)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพหนังสือนิทานคุณธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงราชจรรยาราษฎร์) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้หนังสือนิทานคุณธรรมของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงราชจรรยาราษฎร์) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงราชจรรยาราษฎร์) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ที่มีต่อหนังสือนิทานคุณธรรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/10 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงราชจรรยาราษฎร์) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งหมด 37 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย หนังสือนิทานคุณธรรม จำนวน 8 เรื่อง แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความ ได้แก่ แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ (Multiple Choice) 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบการใช้หนังสือนิทานคุณธรรม จำนวน 16 แผน การทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน จำนวน 2 แผน รวมเวลาเรียน 18 ชั่วโมง และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงราชจรรยาราษฎร์) ที่เรียนโดยใช้หนังสือนิทานคุณธรรม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการหาประสิทธิภาพของหนังสือนิทานคุณธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการหาค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 ของหนังสือนิทานคุณธรรม ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนด้วยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและร้อยละของคะแนน และทดสอบ t-test ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสือนิทานคุณธรรม ด้วยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์

² รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์

ผลการศึกษา พบว่า

1. หนังสือนิทานคุณธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงราษฎร์ราษฎร์) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย มีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.11/85.13 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงราษฎร์ราษฎร์) ที่เรียนโดยใช้หนังสือนิทานคุณธรรมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. ความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงราษฎร์ราษฎร์) ที่มีต่อหนังสือนิทานคุณธรรม โดยภาพรวมนักเรียนมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.16

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ, หนังสือนิทานคุณธรรม, การอ่านจับใจความ, ทักษะการอ่าน

ABSTRACT

The objectives of this study were to 1) construct and examine the efficiency of morality tale book for Prathomsuksa 1 students of Bansankhong (Chiang Rai Jaroonrat) School, 2) investigate the learning achievement on reading for main idea before and after implementing the morality tale book for Prathomsuksa 1 students of Bansankhong (Chiang Rai Jaroonrat) School, and 3) assess students' satisfaction towards implementation of the morality tale book for Prathomsuksa 1 students of Bansankhong (Chiang Rai Jaroonrat) School. The samples were 37 Prathomsuksa 1/10 students in their semester 1 of academic year 2019. The research instruments were 8 units of morality tale book, reading for main idea achievement test (20 items of 3-stem multiple choice for pre- and posttest), 16 learning management plans, one pre-test and one post-test plan covering 18 hours, and students' satisfaction questionnaire. The data analysis involved examining efficiency of the morality tale book by applying E_1/E_2 efficiency formula to calculate mean, percentage and t-test of learning achievement scores, and assessing the students' satisfaction by analyzing mean and standard deviation of the questionnaire scores.

The results revealed that:

1. The morality tale book for Prathomsuksa 1 students of Bansankhong (Chiang Rai Jaroonrat) School showed the efficiency scores at 84.11/85.13 which were higher than those of the 80/80 standard criteria.
2. The students' learning achievement after implementing the morality tale book were significantly higher than those of the pre-test at the confidence level of .01
3. The students' satisfaction towards the morality tale book, in overall, was rated at the high level at the mean of 2.80 with standard deviation at 0.16.

KEYWORDS: The Development of Reading for Main Ideas Skills, Morality Tale Book, Reading for Main Ideas, Reading Skills

บทนำ

ภาษา เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทำให้สามารถสื่อสารและเข้าใจกันได้ มนุษย์ใช้ภาษาสื่อสารเพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคม ให้พร้อมและทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา การที่จะใช้ภาษาได้ถูกต้อง จำเป็นต้องมีความรู้ และเข้าใจระเบียบหลักเกณฑ์ของภาษานั้น ๆ เป็นอย่างดี ภาษาไทยเป็นอีกภาษาหนึ่งซึ่งใช้สื่อสารสำหรับคนในชาติ ซึ่งหลักสูตรการศึกษาแกนกลางได้กล่าวถึงความสำคัญของภาษาไทยไว้ว่า ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ เสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติ ให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจ และความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจกรรม การงาน และดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย ได้อย่างสันติสุข และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ พัฒนาระบบการคิดวิเคราะห์ วิจัย และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551ก, น. 1) สอดคล้องกับแนวคิดของนิรดา เวชญาลักษณ์ (2561, น. 90) ซึ่งกล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือการเรียนรู้ที่ไม่มีวันสิ้นสุด การจะพัฒนาประเทศไทยตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ต้องเข้าใจพื้นฐานการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นคนที่มีความสมบูรณ์ ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม และมีคุณธรรม มีจริยธรรม วัฒนธรรมอันดีงามในการดำรงชีวิต และมีเป้าหมายหลักของการจัดการเรียนรู้ คือการสร้างปัญญาในระดับสูงให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในสรรพสิ่งตามความเป็นจริง เป็นผู้รู้จริง รู้รอบ รู้ลึก รู้สำนึก ในสิ่งที่ควรรู้ สรุปได้ว่า ภาษาไทยเป็นวิชาทักษะที่ต้องการการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษา เพื่อการสื่อสาร การอ่านและการฟัง เป็นทักษะการรับรู้เรื่องราวความรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ

การอ่านเพื่อจับใจความสำคัญ เป็นทักษะที่สำคัญในการสอนอ่าน ครูที่สอนในระดับประถมศึกษา

นอกจากจะสอนให้เด็กอ่านคำออก รู้ความหมายของกลุ่มคำที่เป็นวลี เป็นประโยคแล้วยังต้องฝึกให้เด็กได้รู้จักจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านได้ และนอกจากนี้ ทักษะการอ่านยังเป็นทักษะที่มีความสำคัญในการเรียนภาษาไทย วิธีการที่ดีที่สุดคือ ให้ผู้เรียนได้อ่านเอง คิดเอง กรองเอง และวินิจฉัยอย่างอิสระเสรีที่สุด ทั้งนี้ผู้ที่มีความรู้ และประสบการณ์ทางการอ่านหนังสือมามากย่อมได้รับประโยชน์จากการอ่าน การอ่านที่ดีมีประสิทธิผลจะต้องอ่านแล้วจับใจความและสรุปสาระสำคัญของเรื่องที่อ่านได้

สภาพปัญหาเกี่ยวกับการอ่านนั้น จากสรุปผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ปี 2560 ของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (2560) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย ของนักเรียนค่อนข้างต่ำ โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยที่ 45.29 เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายละเอียดสาระการเรียนรู้ พบว่า สาระที่ 1 การอ่าน มีค่าคะแนนเฉลี่ยที่ 44.51 และจากการประเมินผลปลายภาคเรียนในแต่ละครั้ง ทักษะการอ่านจับใจความจะมีผลสัมฤทธิ์อยู่ในเกณฑ์ต่ำ นักเรียนไม่สามารถตอบคำถามจากเรื่องที่อ่านได้ตรงประเด็น สรุปใจความไม่ได้ เรียงลำดับเรื่องและเหตุการณ์ก่อนหลังไม่ได้ นอกจากนี้การวัดประเมินผลปลายปีของโรงเรียนบ้านสันโค้ง (เขียงรายจตุรราษฎร์) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ประจำปีการศึกษา 2560 ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุงถึงร้อยละ 51.48 อยู่ในระดับพอใช้ร้อยละ 26.00 และระดับดีร้อยละ 22.52 (โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เขียงรายจตุรราษฎร์), 2560, น. 2) จากปัญหาดังกล่าว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาการสอนอ่าน โดยมุ่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความให้ถูกต้อง นักเรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จในการอ่าน ถ้าหากได้รับการฝึกฝนด้วยวิธีการที่เหมาะสม จะสามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านได้โดยเฉพาะการปรับปรุงวิธีการสอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู และผู้ศึกษาเห็นว่าหนังสือนิทานคุณธรรมเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา (2561) ได้กล่าวไว้ว่า นิทาน เป็นเรื่องเล่าที่ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน สอดแทรก คติสอนใจ นิทานสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการ พัฒนาการอ่านและเขียนสะกดคำตามมาตรฐานได้ เป็นอย่างดี เป็นการเพิ่มพูนทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน ส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน และยังสอดคล้องกับความคิดเห็น ของ เจตน์ ศศุทธิ์ (2554, น. 66) ที่ได้กล่าวเพิ่มเติมไว้ว่า นิทาน ถือเป็นสื่อสำคัญที่สามารถเป็นสะพานเชื่อมโยง ความปรารถนาดีของทุกคนและทุกฝ่ายเข้าด้วยกัน ได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นสื่อกลางที่ผสมผสานทั้ง ความสนุกสนาน ความบันเทิง คุณธรรม จริยธรรม และ สารความรู้ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนทุกเพศ ทุกวัย โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ที่จะต้องเติบโตเป็น ต้นไม้ที่แข็งแรง ร่มเย็น และพร้อมที่จะช่วยกันสร้างสังคม ที่เปี่ยมสุข นิทานถือเป็นสื่อกลางที่ดีในการสอดแทรก สารความรู้ คุณธรรม ความบันเทิง และจินตนาการ ที่ไร้ขอบเขตจากผู้เล่าสู่ผู้ฟัง และยังเป็นสื่อที่ได้รับ ความนิยมจากผู้ฟังทุกเพศทุกวัยมาโดยตลอด เพราะ นอกจากให้ความสนุกสนานแล้ว ยังสามารถนำมาปรับใช้ ในการดำเนินชีวิตอีกด้วย นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยที่ ยืนยันได้ว่า หนังสือนิทานช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่าน จับใจความของนักเรียนสูงขึ้น ดังผลการวิจัยของ พัฒนา ชาติธานี (2556, น. 72) ที่ได้พัฒนาหนังสือนิทานคุณธรรม พื้นฐาน 8 ประการ เพื่อส่งเสริมการอ่าน กลุ่มสาระ การเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านภาษาไทย โดยใช้ หนังสือนิทานคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ฤทัยรัตน์ อยู่จันทร์ (2554, น. 124) ที่ได้พัฒนาหนังสือนิทานพื้นบ้าน เพื่อส่งเสริมการอ่านภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการอ่านภาษาไทย ของนักเรียนหลังเรียนโดยใช้หนังสือนิทานพื้นบ้านสูงกว่า ก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ ผลการวิจัยของ ปาริชาติ แฝงบุตตา (2553, น. 89) ที่ได้ พัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้ชุดการสอนนิทาน พื้นบ้านนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า

นักเรียนมีทักษะการอ่านจับใจความหลังเรียนสูงกว่าก่อน เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากประสบการณ์ที่ผู้ศึกษาได้ปฏิบัติหน้าที่ การสอนภาษาไทยในโรงเรียน พบว่า หนังสือเรียนภาษา ไทยที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ใช้เรียนในระดับ ประถมศึกษานั้น ไม่เพียงพอต่อการเพิ่มความรู้และสร้าง นิสัยรักการอ่านแก่นักเรียน ขาดสีสันที่สดใส จึงทำให้ ผู้เรียนขาดความสนใจในการอ่าน อ่านแล้วไม่เกิด มโนทัศน์ในเรื่องที่เรียน ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ ผู้เรียนเบื่อหน่าย และไม่เห็นความสำคัญของการอ่าน รวมทั้งหนังสือนิทานในห้องสมุดโรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชียงรายจรูญราษฎร์) มีจำนวนไม่เพียงพอกับความ ต้องการอ่านของนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนขาดทักษะการ อ่าน โดยเฉพาะการอ่านจับใจความสำคัญ จากปัญหา ดังกล่าวผู้ศึกษาจึงได้สร้างหนังสือนิทานคุณธรรมขึ้น เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 8 เล่ม โดยใช้เรื่องราวใกล้ ตัวของผู้เรียนมาแต่งเป็นเรื่องราว จัดทำภาพประกอบ ให้น่าสนใจ กระตุ้นให้อยากอ่าน และมีเนื้อหาเข้าใจง่าย เพื่อเป็นการส่งเสริมการอ่าน และพัฒนาทักษะการอ่าน จับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียน บ้านสันโค้ง (เชียงรายจรูญราษฎร์) ให้มีประสิทธิภาพและ ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่าน จับใจความสูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพหนังสือนิทาน คุณธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชียงรายจรูญราษฎร์) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการ อ่านจับใจความก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้หนังสือ นิทานคุณธรรมของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชียงรายจรูญราษฎร์) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชียงราย จรูญราษฎร์) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ที่มีต่อหนังสือ นิทานคุณธรรม

สมมุติฐานการวิจัย

1. หนังสือนิทานคุณธรรมที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการฝึกทักษะการอ่านจับใจความด้วยหนังสือนิทานคุณธรรมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีความพึงพอใจต่อหนังสือนิทานคุณธรรมในระดับมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำหนังสือนิทานคุณธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ และเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ทดสอบความสามารถของกลุ่มตัวอย่าง โดยทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความก่อนเรียน จำนวน 20 ข้อ ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น
2. จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้หนังสือนิทานคุณธรรม จำนวน 8 เรื่อง ควบคู่กับแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 16 แผน โดยใช้เวลาเรียนเล่มละ 2 ชั่วโมง รวมเวลาทั้งหมด 18 ชั่วโมง
3. เมื่อเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้หนังสือนิทานคุณธรรมจำนวน 8 เล่ม ผู้ศึกษาได้ทำการทดสอบภายหลังการเรียน (Post-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างอีกครั้ง โดยใช้แบบทดสอบชุดเดียวกันกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียนแต่สลับข้อ และสลับตัวเลือก
4. ตรวจให้คะแนนการทดสอบของนักเรียน โดยพิจารณาเปรียบเทียบก่อนเรียนและหลังเรียน นำคะแนนที่ได้ไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาความก้าวหน้า
5. นำแบบสอบถามความพึงพอใจให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างแสดงความพึงพอใจ หลังจากเรียนด้วยหนังสือนิทานคุณธรรม

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562

โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงราษฎร์ราษฎร์ราษฎร์) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 จำนวน 10 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งหมด 363 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/10 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงราษฎร์ราษฎร์ราษฎร์) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งหมด 37 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

เครื่องมือการวิจัย

1. หนังสือนิทานคุณธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 8 เล่ม ได้แก่ เล่มที่ 1 คุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ เรื่อง โจ้กะแจ้ เล่มที่ 2 คุณธรรมด้านความประหยัด เรื่อง บ้านพอเพียง เล่มที่ 3 คุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ เรื่อง โตโตกับกะ เล่มที่ 4 คุณธรรมด้านความมีวินัย เรื่อง ฟ้าโลโลใจสุขภาพ เล่มที่ 5 คุณธรรมด้านความสุภาพ เรื่อง กาแฟเด็กดี เล่มที่ 6 คุณธรรมด้านความสะอาด เรื่อง บ้านสุขใจ เล่มที่ 7 คุณธรรมด้านความสามัคคี เรื่อง บ้านป่าสามัคคี เล่มที่ 8 คุณธรรมด้านความมีน้ำใจ เรื่อง บ้านนี้มีน้ำใจ
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความเป็นแบบทดสอบแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ (Multiple Choice) 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ
3. แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ควบคู่กับหนังสือนิทานคุณธรรม จำนวน 18 แผนการจัดการเรียนรู้ เวลาเรียน 18 ชั่วโมง
4. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงราษฎร์ราษฎร์ราษฎร์) ที่เรียนโดยใช้หนังสือนิทานคุณธรรม

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

หนังสือนิทานคุณธรรม

การสร้างและหาประสิทธิภาพหนังสือนิทานคุณธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทั้ง 8 เรื่อง ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ขั้ววิเคราะห์

1.1 วิเคราะห์สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

1.2 วิเคราะห์เนื้อหา

1.2.1 เนื้อหาที่ใช้ในการสร้างหนังสือ นิทานคุณธรรม เป็นเนื้อหาจากหนังสือเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 1 การอ่าน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

1.2.2 กำหนดโครงเรื่องให้สอดคล้องสัมพันธ์กับเนื้อหา ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลาง กำหนดขอบเขตให้เหมาะสมกับระดับความรู้ ความสามารถของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และมีเนื้อเรื่องที่เป็นการปลูกฝังคุณธรรมด้านต่าง ๆ โดยแต่งเป็นกลอนสี่

1.3 วิเคราะห์จุดประสงค์

กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมในการเรียนรู้จากมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของสาระที่ 1 การอ่าน ให้สอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรม โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียน มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหา และผู้เรียนสามารถแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ดังนี้ อ่านออกเสียงคำ คำคล้องจอง และข้อความสั้น ๆ ได้ บอกความหมายของคำ และข้อความที่อ่านได้ตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านได้ เล่าเรื่องย่อจากเรื่องที่อ่านได้ อ่านหนังสือตามความสนใจ และนำเสนอเรื่องที่อ่านได้ มีมารยาทในการอ่าน

2. ขั้วออกแบบ

2.1 วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

2.2 ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และตัวชี้วัด จากหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เขียงราย จุฬาราชบุรี) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขียงราย เขต 1

2.3 สสำรวจสภาพปัญหาและผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนบ้านสันโค้ง (เขียงราย จุฬาราชบุรี) ทักษะที่เป็นปัญหาได้แก่ทักษะการอ่าน

2.4 กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 1 การอ่าน ให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสันโค้ง (เขียงราย จุฬาราชบุรี) พุทธศักราช 2551 ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560 (โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เขียงราย จุฬาราชบุรี), 2560)

2.5 ศึกษาเอกสารตำราเกี่ยวกับการสร้างหนังสือสำหรับเด็ก และหนังสือนิทานคุณธรรม

2.6 เขียนหนังสือนิทานคุณธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยนำคำศัพท์จากหนังสือเรียนสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และคำพื้นฐานภาษาไทยในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มาวางเค้าโครงเรื่อง จำนวน 8 เรื่อง

2.7 เขียนภาพประกอบเรื่อง

3. ขั้วพัฒนา

3.1 จัดทำหนังสือนิทานคุณธรรมตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ทำเป็นรูปเล่มสวยงามน่าอ่าน

3.2 สร้างแบบประเมินคุณภาพหนังสือนิทานคุณธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สำหรับผู้เชี่ยวชาญตามลำดับขั้นตอนดังนี้ ศึกษาวิธีสร้างแบบประเมินคุณภาพหนังสือนิทานคุณธรรม จากหนังสือเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้อง การประเมินคุณภาพหนังสือสำหรับเด็ก เพื่อเป็นแนวทางในการสร้าง เช่น แบบประเมินของ รังสิมันต์ ฉิมรัศ (2550, น. 69) แบบประเมินของเจตจิต คุชฤทธิ์ (2554, น. 236-237) และเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของเกรทรวง ศึกษาธิการ ซึ่งมี 4 ระดับคือ ดีมาก ดี พอใช้ และควรปรับปรุง (เกรทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 86 - 88)

3.3 นำแบบประเมินหนังสือนิทานคุณธรรมที่จัดทำขึ้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบและประเมินความเหมาะสมของหนังสือนิทานคุณธรรม กับจุดประสงค์ของการสร้าง

3.4 นำผลการประเมินคุณภาพหนังสือนิทานคุณธรรมหาค่าเฉลี่ยและแปลผลให้คะแนนตามเกณฑ์การแปลผลดังนี้ ดีมากให้ 4 คะแนน ดีให้ 3 คะแนน พอใช้ให้ 2 คะแนน ปรับปรุงให้ 1 คะแนน

3.5 นำหนังสือนิทานคุณธรรมที่ผ่านการตรวจสอบแล้วมาปรับปรุงแก้ไข

4. ขั้นตอนการใช้

นำหนังสือนิทานคุณธรรมที่ปรับปรุงแก้ไขเป็นฉบับสมบูรณ์ไปทดลองใช้ (พิสนุ พงศรี, 2550, น. 51) ดังนี้

4.1 ทดลองแบบหนึ่งต่อหนึ่ง (One – by – One Testing) นำไปทดลองหนึ่งต่อหนึ่ง กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ห้องที่ 9 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เขียงรายจรรยาภรณ์) อำเภอเมือง จังหวัดเขียงราย จำนวน 3 คน ได้ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 74.58/73.33 จากนั้นจึงนำหนังสือนิทานคุณธรรมมาปรับปรุงแก้ไข และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองกลุ่มเล็กต่อไป

4.2 ทดลองกลุ่มเล็ก (Small Group Testing) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ห้องที่ 8 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เขียงรายจรรยาภรณ์) อำเภอเมือง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขียงราย เขต 1 จำนวน 10 คน ได้ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 81.63/81.50 จากนั้นจึงนำหนังสือนิทานคุณธรรมมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มทดลองภาคสนามต่อไป

4.3 ทดลองภาคสนาม (Field Testing) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ห้องที่ 7 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เขียงรายจรรยาภรณ์) จำนวน 38 คน เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของหนังสือนิทานคุณธรรม ได้ค่าประสิทธิภาพ เท่ากับ 84.11/85.13

5. ขั้นตอนประเมินผล

ผู้ศึกษานำหนังสือนิทานคุณธรรมมาปรับปรุงแก้ไข จัดทำฉบับจริงและทำสำเนาเอกสารให้เหมือนฉบับจริง แล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ห้องที่ 10 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เขียงรายจรรยาภรณ์) จำนวน 37 คน เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่างต่อไป

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความ

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความก่อนเรียนและหลังเรียนหนังสือนิทานคุณธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นวิเคราะห์

1.1 ศึกษาตำรา เอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบ เช่น เทคนิคการเขียนข้อสอบ เทคนิคการวัดผลของชวาล แพร์ตกุล (2558, น. 1-407) ศึกษาทฤษฎีหลักการและวิธีการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยแบบอิงเกณฑ์ของ นิชาพร ปรีชาวิภาส (2555, น. 106)

1.2 ศึกษาคู่มือแนวทางการวัดและประเมินผลกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ศึกษาและวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด ในแผนการจัดการเรียนรู้ กำหนดเนื้อหาสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สาระการเรียนรู้แกนกลางการอ่านจับใจความ

1.3 ศึกษาและวิเคราะห์ตัวชี้วัดเพื่อสร้างแบบทดสอบ โดยกำหนดพฤติกรรมที่ต้องการวัด

2. ขั้นตอนออกแบบ

ผู้ศึกษาได้ศึกษารูปแบบวิธีการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากเทคนิคการวัดผลการเรียนรู้ของล้วน สายยศ และ อังคนา สายยศ (2554, น. 122-163) เป็นแนวทางและกำหนดรูปแบบของแบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก ให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ ตามรูปแบบที่กำหนดไว้ จำนวน 40 ข้อ

3. ขั้นพัฒนา

3.1 ผู้ศึกษาสร้างแบบทดสอบเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก ให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ ตามรูปแบบที่กำหนดไว้ จำนวน 40 ข้อ

3.2 สร้างแบบประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้

3.3 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่สร้างเสร็จแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและตัวชี้วัด

3.4 นำผลคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมา วิเคราะห์หาดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับ ตัวชี้วัด (IOC) โดยมีเกณฑ์การยอมรับคุณภาพ คือ ค่า IOC ต้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50

3.5 คัดเลือกแบบทดสอบข้อที่มีค่าดัชนี ความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ผลการวิเคราะห์คะแนน ของผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบ ทดสอบ ซึ่งมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 ผ่านเกณฑ์ ค่า IOC ไม่น้อยกว่า 0.50 ทุกข้อ แสดงว่าแบบทดสอบฉบับนี้ สามารถวัดได้ตรงตามตัวชี้วัด

4. ขั้นตอนทดลองใช้

4.1 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนด้านการอ่านจับใจความ ที่ได้ผ่านการประเมินของ ผู้เชี่ยวชาญแล้ว จำนวน 40 ข้อ ไปทดลองใช้กับนักเรียน กลุ่มรอบรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ห้องที่ 8 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชียงรายจรูญราษฎร์) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จำนวน ทั้งหมด 44 คน เพื่อนำมาวิเคราะห์หาความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากนั้นคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย อยู่ระหว่าง 0.20 – 0.80 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป

4.2 นำกระดาษคำตอบของนักเรียนที่ทำ แบบทดสอบมาวิเคราะห์คุณภาพ โดยใช้โปรแกรม คอมพิวเตอร์สำเร็จรูป วิเคราะห์หาความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนก แล้วพิจารณาคัดเลือกข้อสอบไว้ โดยมีค่าความยากง่าย ตั้งแต่ 0.42 – 0.71 และค่าอำนาจ จำแนกตั้งแต่ 0.25 – 0.75 ได้ข้อสอบจำนวน 20 ข้อ

4.3 นำข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์ทั้งหมดมาวิเคราะห์ หาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ เพื่อดูความ สอดคล้องภายในโดยใช้การประมาณค่าความเชื่อมั่น ตามสูตรของ Cronbach's Alpha โดยใช้โปรแกรม คอมพิวเตอร์สำเร็จรูป (เกียรติสุตา ศรีสุข, 2552) ได้ค่า ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เท่ากับ 0.82

5. ขั้นตอนประเมินผล

5.1 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่ผ่านการ ตรวจสอบคุณภาพ จำนวน 20 ข้อ ไปทดลองใช้กับกลุ่ม ทดลองภาคสนาม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ห้องที่ 7 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชียงรายจรูญราษฎร์) จำนวน 38 คน

5.2 ผู้ศึกษานำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความก่อนเรียนและหลัง เรียน โดยใช้หนังสือนิทานคุณธรรมไปใช้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ห้องที่ 10 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชียงรายจรูญราษฎร์) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จำนวน 37 คน ตามจุดประสงค์การวิจัยต่อไป

แผนการจัดการเรียนรู้

การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ควบคู่ กับหนังสือนิทานคุณธรรมมีขั้นตอนในการจัดทำ ดังนี้

1. ขั้นวิเคราะห์

1.1 ศึกษาเอกสารหลักสูตรแกนกลางการ ศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

1.2 ศึกษาเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย สาระที่ 1 การอ่าน จากหนังสือเรียนกลุ่มสาระ การเรียนรู้พื้นฐาน ชุด ภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และเนื้อหาในหนังสือส่งเสริม การอ่านจับใจความ จำนวน 8 เรื่อง

1.3 ศึกษาขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลายจากเอกสาร ที่เกี่ยวข้อง กับวิธีการสอนต่าง ๆ โดยยึดองค์ประกอบของแผนการ จัดการเรียนรู้

1.4 วิเคราะห์และกำหนดจุดประสงค์การ เรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล ตามรูปแบบของแผนการจัดการ เรียนรู้ที่มีองค์ประกอบครบถ้วน

2. ขั้นตอนออกแบบ

2.1 เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีเนื้อหา สอดคล้อง กับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดย กำหนดเวลาเรียนแผนการจัดการเรียนรู้ละ 1 ชั่วโมง

จำนวน 18 แผนการจัดการเรียนรู้ ใช้ควบคู่กับหนังสือ
นิทานคุณธรรม จำนวน 8 เรื่อง ใช้เวลาสอนในเวลาเรียน
ปกติ รวมเวลา 18 ชั่วโมง

2.2 ออกแบบแบบประเมินคุณภาพแผนการ
จัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมตรวจสอบความ
ถูกต้อง ความเหมาะสม ลำดับการจัดกิจกรรม การวัด
และประเมินผล

3. ขั้นพัฒนา

3.1 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างเสร็จ
แล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม จำนวน 3 ท่านประเมิน
คุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้

3.2 นำคะแนนระดับความคิดเห็นของ
ผู้เชี่ยวชาญ ในการประเมินความเหมาะสมและคุณภาพ
ของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยยึดเกณฑ์เฉลี่ย 3.51
– 5.00 เป็นเกณฑ์ตัดสินการผ่านให้นำไปใช้ได้ ทั้งนี้
ได้ค่าเฉลี่ยของแผนการจัดการเรียนรู้ในภาพรวม เท่ากับ
4.43 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.57

4. ขั้นทดลองใช้

นำไปทดลองใช้ประกอบการใช้หนังสือนิทาน
คุณธรรม กับนักเรียนกลุ่มหนึ่งต่อหนึ่ง กลุ่มเล็กหนึ่งต่อสิบ
และกลุ่มทดลองภาคสนาม ซึ่งกล่าวแล้วในหัวข้อการทดลอง
หนังสือนิทานคุณธรรม

5. ขั้นประเมินผล

ผู้ศึกษานำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่าน
การตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาจัดพิมพ์เป็นแผนการ
จัดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ แล้วนำไปใช้กับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ห้องที่ 10 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา
2562 โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เขียงรายจตุรราษฎร์) อำเภอ
เมือง จังหวัดเชียงราย จำนวน 37 คน ต่อไป

แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน

ผู้ศึกษาได้สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ
เพื่อสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสือ
นิทานคุณธรรม มีขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นวิเคราะห์

1.1 ผู้ศึกษาได้ศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ
ความพึงพอใจ และความต้องการของมาสโลว์ (Maslow)
(อ้างใน สุชาติ เจริญฤทธิ์, 2554, น. 57–58) เพื่อใช้เป็น
แนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

1.2 วิเคราะห์องค์ประกอบและเนื้อหา
ในหนังสือส่งเสริมการอ่านจับใจความ ทั้ง 8 เรื่อง
เพื่อสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสือ
นิทานคุณธรรม

2. ขั้นตอนแบบ

2.1 ผู้ศึกษาได้ออกแบบแบบสอบถาม
เพื่อสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสือ
นิทานคุณธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยกำหนด
ข้อความที่แสดงถึงความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อ
หนังสือนิทานคุณธรรม **ให้ครอบคลุมทุกด้าน**

2.2 สร้างแบบสอบถามเพื่อสอบถามความ
พึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้นิทานคุณธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

3. ขั้นพัฒนา

3.1 นำแบบสอบถามความพึงพอใจของ
นักเรียนที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมจำนวน
3 ท่าน ประเมินความสอดคล้อง

3.2 นำคะแนนที่ได้จากแบบประเมินของ
ผู้เชี่ยวชาญ มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง
ข้อคำถามกับลักษณะเฉพาะกลุ่มพฤติกรรม โดยใช้
เกณฑ์ในการตัดสิน คือ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
ที่คำนวณได้ต้องมากกว่า .50 จึงจะถือว่า ข้อคำถามนั้น
อยู่ในเกณฑ์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่ใช้ได้ (นพพร
ธนะชัยพันธ์, 2552, น. 293) ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00
ผ่านเกณฑ์ค่า IOC ไม่น้อยกว่า 0.50 ทุกข้อ

4. ขั้นทดลองใช้

4.1 นำแบบสอบถามความพึงพอใจของ
นักเรียนที่ปรับปรุงแล้ว ไปใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 1 ห้องที่ 7 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียน
บ้านสันโค้ง (เขียงรายจตุรราษฎร์) อำเภอเมือง จังหวัด
เชียงราย ที่เป็นกลุ่มทดลองกลุ่มใหญ่ จำนวน 38 คน

4.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
ความพึงพอใจของนักเรียนโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
(α – Coefficient) ของแบบสอบถามความพึงพอใจ
ของนักเรียนกลุ่มใหญ่ จำนวน 38 คน ได้ค่าความเชื่อมั่น
ของแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนเท่ากับ 0.86

5. ขั้นตอนประเมินผล

5.1 นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่สร้างขึ้นให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ห้องที่ 10 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงราษฎร์ราษฎร์) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จำนวน 37 คน

5.2 นำผลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจไปหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.3 คำนวณหาค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสือนิทานคุณธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.80 แสดงว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ห้องที่ 10 ที่เรียนด้วยหนังสือนิทานคุณธรรม มีความพึงพอใจต่อหนังสือนิทานคุณธรรมทั้ง 8 เรื่อง อยู่ในระดับมาก ได้ค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 2.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.16

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทดสอบความสามารถของกลุ่มตัวอย่าง โดยทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความก่อนเรียน จำนวน 20 ข้อ ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น

2. จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้หนังสือนิทานคุณธรรม จำนวน 8 เรื่อง ควบคู่กับแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 16 แผน โดยใช้เวลาเรียนเล่มละ 2 ชั่วโมง รวมเวลาเรียน 16 ชั่วโมง และทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ใช้เวลา 2 ชั่วโมง รวมเวลาทั้งหมด 18 ชั่วโมง

3. เมื่อเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้หนังสือนิทานคุณธรรมจำนวน 8 เล่ม ผู้ศึกษาได้ทำการทดสอบภายหลังการเรียน (Post-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างอีกครั้ง โดยใช้แบบทดสอบชุดเดียวกันกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียนแต่สลับข้อและสลับตัวเลือก

4. ตรวจให้คะแนนการทดสอบของนักเรียน โดยพิจารณาเปรียบเทียบก่อนเรียนและหลังเรียน นำคะแนนที่ได้ไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความ

5. นำแบบสอบถามความพึงพอใจให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างแสดงความพึงพอใจ หลังจากเรียนด้วย

หนังสือนิทานคุณธรรม และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสือนิทานคุณธรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์หาคุณภาพเครื่องมือ

1.1 การวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเกี่ยวกับจุดประสงค์ โดยใช้ IOC (Item Objective Congruence) ใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างหนังสือนิทานคุณธรรมกับจุดประสงค์ในการสร้าง

1.2 การวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความ ใช้ดัชนี IOC (Item Objective Congruence) เป็นการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามของแบบทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้

1.3 การวิเคราะห์หาค่าความยากง่ายของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความรายข้อ โดยใช้สูตรคำนวณค่าความยากง่าย (P)

1.4 การวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความรายข้อ โดยใช้สูตรคำนวณค่าอำนาจจำแนก (r)

1.5 การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความทั้งฉบับ โดยใช้สูตรของ คูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) KR-20

1.6 การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α) ของแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน

2. วิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความ

3. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของหนังสือส่งเสริมการอ่านจับใจความ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้สูตร E_1/E_2 (พิสนุ พงศ์ศรี, 2550, น. 46-51)

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความ ของนักเรียนก่อนและ

หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้หนังสือนิทาน คุณธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test)

5. วิเคราะห์หาระดับความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีการเรียนโดยใช้หนังสือนิทานคุณธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปแปลความหมายตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของหนังสือนิทานคุณธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงราษฎร์) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 84.11/85.13 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ 80/80 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของหนังสือนิทานคุณธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

หนังสือนิทานคุณธรรม	ประสิทธิภาพ กระบวนการ	ประสิทธิภาพ ผลลัพธ์	E_1/E_2
	(E_1)	(E_2)	
เรื่องที่ 1 – 8	84.11	85.13	84.11 / 85.13

2. ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านการอ่านจับใจความหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ห้องที่ 10 ที่เรียนโดยใช้หนังสือนิทานคุณธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงราษฎร์) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความก่อนการใช้หนังสือนิทานคุณธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.73

ภายหลังการใช้หนังสือนิทานคุณธรรม พบว่า นักเรียนทุกคนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความสูงขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.32 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความ ของนักเรียน ภายหลังการใช้หนังสือนิทานคุณธรรม สูงกว่าก่อนการใช้หนังสือนิทานคุณธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความ ก่อนและหลังการใช้หนังสือนิทานคุณธรรม โดยการทดสอบค่าที (t – test)

	N	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	t – test
ก่อนการใช้หนังสือนิทานคุณธรรม	37	20	7.73	1.56	28.317*
หลังการใช้หนังสือนิทานคุณธรรม	37	20	17.32	1.27	

t .01 , df 36 = 2.720 *p < .01

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ห้องที่ 10 โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงราษฎร์) ที่มีต่อหนังสือนิทานคุณธรรม โดยภาพรวมนักเรียน มีระดับความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =2.80, S.D.= 0.16) หากพิจารณาเป็นรายข้อ คะแนนสูงสุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.92 ($\bar{x}$ = 2.92,

S.D. = 0.28) ส่วนค่าคะแนนต่ำสุด มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.68 ($\bar{x}$ =2.68, S.D.=0.47) แสดงว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ห้องที่ 10 ที่เรียนด้วยหนังสือนิทานคุณธรรม มีความพึงพอใจต่อหนังสือนิทานคุณธรรม ทั้ง 8 เรื่อง อยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ห้องที่ 10 โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงราช จรุงราษฎร์) ที่มีต่อหนังสือนิทานคุณธรรม

ที่	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
1	รูปภาพสวยงามน่าสนใจ	2.89	0.31	มาก
2	รูปภาพสอดคล้องกับเนื้อหา	2.76	0.43	มาก
3	ตัวอักษรชัดเจนอ่านง่าย	2.70	0.46	มาก
4	คำศัพท์อ่านแล้วเข้าใจง่าย	2.68	0.47	มาก
5	เนื้อเรื่องอ่านแล้วเข้าใจง่าย	2.73	0.45	มาก
6	เนื้อเรื่องมีความยาวพอเหมาะและน่าสนใจ	2.86	0.35	มาก
7	มีความสนุกสนานเพลิดเพลินในการอ่าน	2.86	0.35	มาก
8	ช่วยให้นักเรียนรักการอ่านมากขึ้น	2.92	0.28	มาก
9	นำข้อคิดไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	2.76	0.43	มาก
10	รูปเล่มมีขนาดพอเหมาะน่าอ่านน่าสนใจ	2.81	0.40	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม		2.80	0.16	มาก

สรุปผลการวิจัย

1. หนังสือนิทานคุณธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงราชจรุงราษฎร์) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย มีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.11/85.13 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงราชจรุงราษฎร์) ที่เรียนโดยใช้หนังสือนิทานคุณธรรม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงราชจรุงราษฎร์) ที่มีต่อหนังสือนิทานคุณธรรม โดยภาพรวมนักเรียนมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.16

การอภิปรายผลการวิจัย

1. หนังสือนิทานคุณธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ผู้ศึกษาได้ทำการสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 84.11/85.13 หมายความว่า นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบฝึกหัดท้ายเล่ม รวมคิดเป็นค่าเฉลี่ย

ร้อยละ 84.11 และได้คะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความหลังเรียน คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 85.13 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 แสดงว่า หนังสือนิทานคุณธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจและมีทักษะในการอ่านจับใจความ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ศึกษาได้ดำเนินการสร้างหนังสือนิทานคุณธรรม ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้อย่างเป็นระบบซึ่งสอดคล้องกับ

ทฤษฎีของบรูเนอร์ (Bruner's Instruction Theory) ที่สรุปว่า การที่ครูจะจัดการเรียนการสอนให้กับเด็กนั้น จะต้องพิจารณาหลักการ 4 ประการ คือ แรงจูงใจ (Motivation) โครงสร้างของความรู้ (Structure of Knowledge) ลำดับขั้นของการเสนอเนื้อหา (Sequence) การเสริมแรง (Reinforcement) (สุคนธ์ สินธพานนท์, 2551, น. 90-92) การศึกษาครั้งนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของพัฒนา ชาดิขานี (2556, น. 72) ที่ศึกษาการพัฒนาหนังสือนิทานคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ เพื่อส่งเสริมการอ่าน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า หนังสือ

นิทานคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการเพื่อส่งเสริมการอ่าน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ 84.32/83.71 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 สอดคล้องกับผลการศึกษาของสุน์ชานันท์ ทองดี (2553, น. 68) ที่ศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมการอ่านจับใจความจากนิทานคุณธรรม ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจ ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเซนต์โยเซฟ บานา จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัย พบว่า ชุดกิจกรรมการอ่านจับใจความ จากนิทานคุณธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 84.40/87.04 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ มาตรฐาน 80/80

2. จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านการอ่านจับใจความ หลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ห้องที่ 10 โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงราษฎร์ราษฎร์) ที่เรียนโดยใช้หนังสือนิทานคุณธรรม พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าหนังสือนิทานคุณธรรม ที่สร้างขึ้น ช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านการอ่านจับใจความสูงขึ้น มีความก้าวหน้าทางการเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหนังสือนิทานคุณธรรมชุดนี้ ได้สร้างโดยใช้หลักทฤษฎีและความสนใจของเด็กในแต่ละช่วงวัยเด็กในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ ผู้ศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 18 แผน ที่สร้างขึ้นประกอบการใช้ หนังสือนิทานคุณธรรม ทั้ง 8 เล่ม ใช้เวลาเรียนทั้งสิ้น 18 ชั่วโมง กระบวนการเรียนรู้ได้เน้นที่ความหลากหลาย และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของพัฒนา ชาดิขานี (2556, น. 72) ที่ได้พัฒนาหนังสือนิทานคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ เพื่อส่งเสริมการอ่าน กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านภาษาไทย โดยใช้ หนังสือนิทานคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ เพื่อส่งเสริม การอ่านกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .01 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษา ของสุน์ชานันท์ ทองดี (2553, น. 68) ศึกษาผลการใช้ ชุดกิจกรรมการอ่านจับใจความจากนิทานคุณธรรม ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเซนต์โยเซฟ บานา จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อน เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 ห้องที่ 10 โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงราษฎร์ราษฎร์) ที่มีต่อหนังสือนิทานคุณธรรม โดยภาพรวมนักเรียนมี ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.16 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ หนังสือนิทานคุณธรรมที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นมีความน่าสนใจ เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนเป็นอย่างดี นำเสนอเนื้อ เรื่องถูกต้องตามหลักจิตวิทยา ส่งผลให้นักเรียนรักและ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาไทย มีนิสัยรักการอ่าน สอดคล้องกับแนวคิดของวิริยะ สิริสิงห์ (2556, น. 27-28) ที่ได้กล่าวถึงคุณค่าและประโยชน์ของหนังสือไว้ดังนี้ หนังสือช่วยให้เด็กได้รับความบันเทิง และความคิด สร้างสรรค์ของเด็ก ช่วยสร้างความคิดคำนึงและความคิด สร้างสรรค์ของเด็ก ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก ให้เจริญตามวัย ช่วยปลูกฝังคุณธรรม เจตคติ และ แบบอย่างอันพึงปรารถนา ช่วยให้เด็กรู้จักอ่านหนังสือ อ่านหนังสือเป็น อ่านหนังสือเก่ง เกิดนิสัยรักการอ่านและ นิสัยรักการอ่านดำรงอยู่ตลอดไป ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ เด็กต่อไปในอนาคต ช่วยทดแทนความรู้สึกที่เด็กขาดหายไป ช่วยให้เด็กอ่านหนังสือที่มีเนื้อหาสาระเหมาะสมกับวัย สอดคล้องกับการศึกษาของพัฒนา ชาดิขานี (2556, น. 72) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาหนังสือนิทานคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ เพื่อส่งเสริมการอ่านกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้หนังสือ นิทานคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ เพื่อส่งเสริมการอ่าน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก จากผลการศึกษาแสดงว่า หนังสือนิทานคุณธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่สร้างขึ้น

มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ การจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสือนิทานคุณธรรม ช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความสูงขึ้น ทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจมากต่อการเรียนโดยใช้หนังสือนิทานคุณธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูผู้สอนควรเตรียมหนังสือนิทานคุณธรรมให้เพียงพอสำหรับจำนวนนักเรียน เพื่อนักเรียนจะได้อ่านตามความสนใจของนักเรียนแต่ละคน
2. ครูควรส่งเสริมการอ่านของนักเรียน โดยดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด ให้ข้อคิด ชี้แนะ แนะนำหลักการอ่าน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551ก). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551ข). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- เกียรติสุตา ศรีสุข. (2552). *ระเบียบวิธีวิจัย*. เชียงใหม่: โรงพิมพ์ครองช้าง.
- เจด็จ คชฤทธิ์. (2554). *เด็กกับหนังสือ*. กรุงเทพฯ: บ้านหนังสือ.
- ชวาล แพร่ตุล. (2558). *เทคนิคการวัดผล*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- ณิชพร ปรีชาวิภาส. (2555). *การพัฒนาแบบฝึกการอ่านจับใจความโดยใช้ข้อมูลท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2561). *หลักการจัดการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพพร ธนะชัยพันธ์. (2552). *สถิติเพื่อการวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). เชียงราย: คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันราชภัฏเชียงราย.
- ปาริชาติ แผลงบุตดา. (2553). *การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้ชุดการสอนนิทานพื้นบ้าน*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).
- พัฒนา ชาดิขานี. (2556). *การพัฒนาหนังสือนิทานคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ เพื่อส่งเสริมการอ่าน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).
- พิสนุ พงศรี. (2550). *การประเมินทางการศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: พรอพเพอร์ตี้พริ้นท์.
- รังสิมันต์ จิมรักษ์. (2550). *การเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่าน*. กรุงเทพฯ: สุริยสาสน์.
- โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชียงรายจรูญราษฎร์). (2560). *การวัดและประเมินผลการศึกษา*. เชียงราย: โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชียงรายจรูญราษฎร์).
- ฤทัยรัตน์ อยู่จันทร์. (2554). *การพัฒนาหนังสือนิทานพื้นบ้านเพื่อส่งเสริมการอ่านภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

การเลือกอ่านหนังสือที่มีคุณค่า เพื่อพัฒนาทักษะการอ่าน และสร้างเสริมให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรสร้างหนังสือนิทานคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพให้ครบทุกชั้น เพื่อใช้พัฒนาผู้เรียนให้มีนิสัยรักการอ่าน และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความที่สูงขึ้น
2. ควรมีการศึกษาความคงทนในการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เรียนโดยใช้หนังสือนิทานคุณธรรม
3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความ ระหว่างการใช้หนังสือนิทานคุณธรรมกับวิธีการจัดการเรียนรู้แบบอื่น

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2554). *เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: ชมรมเด็ก.

วิริยะ สิริสิงห์. (2556). *การเขียนเรื่องสำหรับเด็ก*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2560). *ผลการสอบ O-NET*. สืบค้นจาก http://www.newonetestresult.niets.or.th/AnnouncementWeb/PDF/SummaryONETP6_2560.pdf

สุคนธ์ ลินธพานนท์. (2551). *นวัตกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน*. กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิคพรินติ้ง.

สุชาติ เจริญฤทธิ์. (2554). *การสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่านสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง “เที่ยวเมืองพังงา”*. (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาเอกภาษาไทย มหาวิทยาลัยทักษิณ).

สุนันท์ ทงดี. (2553). *ผลการใช้ชุดกิจกรรมการอ่านจับใจความจากนิทานคุณธรรมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี).

อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. (2561). *นิทานสีขาว*. กรุงเทพฯ: ซีพี ออลล์.

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) เพื่อพัฒนาความสามารถ
ในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
THE LEARNING MANAGEMENT USING START STRATEGY TO DEVELOP ABILITY
OF CRITICAL READING OF MATTHAYOMSUEKSA 4 STUDENTS

ภัทราณี เวียงนาค^{1*}, และ บำรุง ชำนาญเรือ²
Bhadrani Wiangnak^{1*} and Bamroong Chamnanrua²

มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ เลขที่ 6 ถ.ราชมรรคาใน ต.พระปฐมเจดีย์ อ.เมืองนครปฐม จ.นครปฐม 73000^{1,2}
Silpakorn University Sanam Chandra Palace Campus, No. 6, Ratchamanka Road, Phra Pathom Chedi Sub-district, Mueang Nakhon
Pathom District, Nakhon Pathom Province, 73000^{1,2}

*Corresponding author E-mail: phudtranee.wiang@gmail.com

(Received: Aug 1, 2019; Revised: Mar 26, 2020; Accepted: May 1, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) 2) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 โรงเรียนชนแดนวิทยาคม อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ทั้งหมด 26 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ การอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent Samples t-test) ผลการวิจัยพบว่า

1. ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังจากจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

คำสำคัญ: การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ, กลวิธีสตาร์ท (START)

¹ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์

² อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to compare the ability of critical reading of Matthayomsueksa 4 student's before and after using START strategy, and 2) to study students' opinions towards learning management using START strategy. The sample used in this research were 26 Matthayomsueksa 4 students of Chondaen Wittayakom, Chondaen District, Phetchabun Province in the first semester of the academic year 2019. The research instruments were 1) lesson plans, 2) a learning achievement test, and 3) a questionnaire on the students' opinions towards learning management using START strategy. The data was analyzed by mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.) and dependent samples t-test. The results of this research were as follows :

1) The ability of critical reading of Matthayomsueksa 4 students after using START strategy was significantly higher than before using START strategy at the .05 level.

2) The opinion of Matthayomsueksa 4 students towards learning management using START strategy was at a high agreement level.

KEYWORDS: Critical Reading, START Strategy

บทนำ

ภาษาไทยเป็นภาษาที่คนไทยใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารในชีวิตประจำวันเพื่อถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ข้อมูล ข่าวสารซึ่งกันและกัน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังที่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2529, น. 3) ได้มีกระแสพระราชดำรัสสรุปได้ว่า ภาษาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้วัฒนธรรม ความนึกคิดของคนในชาติ ประชาชนใช้ภาษาเป็นสื่อกลางระหว่างกัน อีกทั้งภาษายังเป็นมรดกที่แสดงถึงความรุ่งเรืองของคนในชาติด้วย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 38) ได้กำหนดการอ่านไว้เป็นสาระที่ 1 ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยระบุมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ว่า นักเรียนมีความสามารถใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้ และความคิด เพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน แสดงให้เห็นว่าทักษะการอ่านเป็นทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ขั้นแรกของมนุษย์ เมื่อมนุษย์มีการรับเข้าข้อมูลหรือเรียนรู้สิ่งที่เป็นประโยชน์จากการอ่านได้เพียงพอแล้ว จึงจะส่งผลให้มนุษย์เกิดทักษะการพูด และการเขียนที่มีความหมายมากขึ้น

การอ่านเป็นทักษะทางภาษาที่สำคัญและมีประโยชน์ต่อมนุษย์อย่างมาก เพราะเป็นพื้นฐานของการศึกษา เรียนรู้ในทุกภาษา บุคคลทุกสาขาวิชาอาศัยการอ่านเป็นเครื่องมือในการนำความรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและประเทศชาติ ดังที่ อัจฉรา ประดิษฐ์ (2550, น. 13) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการอ่านว่า การอ่านหนังสือเป็นเสมือนการเปิดประตูไปสู่โลกกว้าง จะทำให้ผู้อ่านได้เรียนรู้วัฒนธรรม ขนบประเพณี ปรัชญา ศาสนา วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และศาสตร์อื่น ๆ อีกมากมาย อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มประสบการณ์ทางด้านอารมณ์ต่าง ๆ ของผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านรู้จักคิดอย่างเป็นระบบ และ มณีรัตน์ สุขโชติรัตน์ (2548, น. 19) กล่าวไว้โดยสรุปได้ว่า การอ่านช่วยให้เราได้คำตอบจากปัญหาที่ต้องการแก้ไข ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความคิดได้กว้างไกล ทำให้ผู้อ่านมีวิสัยทัศน์ และสติปัญญาที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาตนเอง และอาจช่วยพัฒนาชาติให้มีความก้าวหน้าได้หากมนุษย์มีพื้นฐานความรู้ที่มากพอจะสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นในสังคมโลกได้

การอ่านมีหลายประเภท เช่น การอ่านจับใจความสำคัญ การอ่านเพื่อความเข้าใจ การอ่านเชิงวิเคราะห์ การอ่านแบบตรวจ การอ่านแบบศึกษา

ค้นคว้า และการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งผู้อ่านควรต้องพิจารณาให้เหมาะสมถึงจุดมุ่งหมายในการอ่าน และชนิดของวัสดุที่ใช้อ่าน โดยเฉพาะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นกระบวนการใช้ความคิดขั้นสูงควบคู่ไปกับการอ่านสื่อต่าง ๆ

การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นกระบวนการใช้ความคิดขั้นสูง ได้แก่ กระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าสิ่งที่อ่าน ทำให้เกิดความเข้าใจเรื่องที่อ่านอย่างลึกซึ้งทุกแง่มุม ซึ่งกระบวนการคิดขั้นสูงนี้เป็นพื้นฐานให้ผู้อ่านเป็นผู้ที่เกิดการเรียนรู้ที่ไม่รู้จบ ดังที่ William (1977, อ้างถึงใน พรศิริ สันต์ครบ, 2557, น. 5) กล่าวว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คือ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ต่างกันเพียงการอ่านต้องมีสิ่งพิมพ์เข้ามาเกี่ยวข้อง การอ่านในลักษณะนี้จะต้องอาศัยประสบการณ์ของผู้อ่านประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับความคิดของผู้เขียนด้วย ซึ่ง พะอบ โปษกฤษณะ (2554, น. 109-110) และฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน์ (2557, น. 38) กล่าวว่า ประสบการณ์หรือภูมิหลังของผู้อ่าน เป็นพื้นฐานของการเป็นนักอ่านที่ดี หากผู้อ่านมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่อ่านน้อยควรจะมีการค้นคว้าหรือหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจหรือประเมินค่าเรื่องที่อ่าน จึงเรียกรับการอ่านที่ประกอบการคิดและค้นคว้าเหล่านี้ว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งในสังคมปัจจุบันเป็นสังคมยุคข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีสารสนเทศมีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น ส่งผลให้ข้อมูลข่าวสารแพร่ไปอย่างกว้างขวางในเวลาอันรวดเร็ว ยิ่งเป็นการตอกย้ำว่าการอ่านมีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์มากขึ้น และด้วยข้อมูลที่มีทั้งประโยชน์และโทษ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้อ่านจะต้องมีวิจารณญาณในการอ่าน คิดไตร่ตรองข้อมูลต่าง ๆ ให้มากขึ้น

อย่างไรก็ตามจากการสำรวจการอ่านของประชากร พ.ศ. 2558 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (2559, น. 30) พบว่า ประชากรไทยมีอัตราการอ่านลดลงเมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2556 จากร้อยละ 81.80 เหลือเพียงร้อยละ 77.70 อัตราการอ่านของคนไทยลดลงทุกกลุ่มวัย โดยมีสาเหตุหลายประการ แต่สาเหตุที่น่าสนใจ คือ

คนไทยชอบดูโทรทัศน์มากกว่า ร้อยละ 41.90 คนไทยไม่ชอบหรือไม่สนใจที่จะอ่าน ร้อยละ 24.80 คนไทยไม่มีเวลาอ่าน ร้อยละ 24.60 และคนไทยอ่านไม่ออกถึงร้อยละ 20.60

การเรียนการสอนในรายวิชาภาษาไทยของโรงเรียนชนแดนวิทยาคม ก็ประสบปัญหาการอ่านเช่นเดียวกัน จากรายงานผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2560 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งกำลังจะเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในปีถัดมา ของโรงเรียนชนแดนวิทยาคม (โรงเรียนชนแดนวิทยาคม, กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย, 2560, น. 1) พบว่าผลการทดสอบสาระการอ่านของระดับโรงเรียนนักเรียนมีผลคะแนนเฉลี่ย 51.30 จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน นับว่าได้คะแนนเฉลี่ยในระดับโรงเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 50 มาเพียงเล็กน้อย

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัย แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน พบว่ามีหลากหลายวิธี แต่มีเทคนิควิธีที่ชื่อว่า กลวิธีสตาร์ท START (Students and Teachers Actively Reading Text) เป็นกลวิธีที่ Scharlach (2008) อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยเซินทรัลฟลอริดา สหรัฐอเมริกา คิดค้นโดยได้รับแรงบันดาลใจมาจากแนวคิดอภิปัญญา (Metacognition) และแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้ (Scaffolding) ของ Bruner และ Vygotsky Scharlach เชื่อว่า กลวิธีสตาร์ท (START) จะช่วยแก้ปัญหาและส่งเสริมความสามารถทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณให้แก่เด็กนักเรียนในกระบวนการจัดการเรียนรู้ได้

พาสนา จุลรัตน์ (2556) กล่าวว่า อภิปัญญา หรือ เมตาคอกนิชัน เป็นกระบวนการการรู้คิดของสมอง คือการคิดทุก ๆ อย่าง ตั้งแต่การรับรู้ การระลึกหรือจำได้ การคิดอย่างมีเหตุผล การคิดจินตนาการ การคาดการณ์ล่วงหน้า การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การตีความหมาย เป็นต้น ดังนั้น อภิปัญญาจะช่วยให้อ่านเกิดความเข้าใจเรื่องที่อ่าน จะเป็นตัวพัฒนาและกระตุ้นความ

คิดในกิจกรรมการอ่านอย่างมีจุดประสงค์ ทำให้ผู้อ่านมีความตื่นตัว กระตือรือร้น ช่วยให้ผู้อ่านมีเทคนิคการอ่าน และสามารถตรวจสอบตนเองได้

ส่วนแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้ (Scaffolding) ของ Bruner และ Vygotsky นั้น พรสุตา อินทร์สาน (2558, น. 69-72) และ สริตา บัวเขียว (2559, น. 1-7) ได้ให้ความหมายของคำ Scaffolding ไว้ในทำนองเดียวกันว่า “Scaffolding” มาจากรากศัพท์ว่า “Scaffold” ที่แปลว่า “นั่งร้าน” หมายถึง โครงไม้หรือโลหะที่ตั้งไว้รอบอาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง เพื่ออำนวยความสะดวกในการก่อสร้าง และต้องรื้อทิ้งเมื่อก่อสร้างเสร็จ เปรียบได้กับการช่วยเหลือ สนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนในระบบการจัดการเรียนรู้ เป็นกลวิธีที่ผู้สอนคอยให้การช่วยเหลือผู้เรียนให้สามารถพัฒนาการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น จนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยมีผู้สอนคอยให้การช่วยเหลือ หรือผู้เรียนให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ผู้สอน หรือผู้มีศักยภาพมากกว่า ซึ่งเป้าหมายของการช่วยเหลือคือ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติสิ่งที่ผู้เรียนไม่สามารถทำได้สำเร็จได้ ให้เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยตนเอง โดยมีความเชื่อว่าการเรียนรู้ของคนเราเกิดจากการสังเกตจากตัวต้นแบบหรือตัวแบบ คนเราจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากการสังเกตบุคคลอื่น จนสามารถเก็บจำรายละเอียดของตัวแบบและแสดงพฤติกรรมนั้นตามตัวแบบเมื่อมีโอกาสในเวลาต่อมา การเสริมต่อการเรียนรู้จึงช่วยให้ผู้เรียนสามารถอ่านได้อย่างเข้าใจ และเกิดการเรียนรู้ที่บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ได้

กลวิธีสตาร์ท (START) ตามแนวคิดของ Scharlach (2008, อ้างถึงใน นิติภัทร์ ธาราสุข, 2557, น. 65) มีขั้นตอน คือ 1) การทำนายล่วงหน้า (Predicting/ Inferring) ผู้เรียนคาดเดาเหตุการณ์ล่วงหน้าโดยการสังเกตรูปภาพ อ่านชื่อเรื่อง และใช้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน 2) การจินตนาการภาพหรือฉากของเรื่อง (Visualizing) ผู้เรียนสร้างภาพหรือความเข้าใจที่ได้จากการอ่าน อาจมีการวาดภาพหรือคิดสร้างภาพในใจถึงเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่ได้อ่าน 3) การเชื่อมต่อกับความรู้เดิม (Making Connection) ผู้เรียนเข้าใจสิ่งที่อ่าน

และมีการเชื่อมโยงกับความรู้เดิม ทำให้เข้าใจมากยิ่งขึ้น และช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้มากขึ้น 4) การตั้งคำถาม (Questioning) ผู้เรียนสร้างคำถามเพื่อช่วยในการตรวจสอบความเข้าใจและการจำซึ่งทำให้เข้าใจสิ่งที่อ่านได้มากยิ่งขึ้น 5) การวิเคราะห์ใจความสำคัญ (Determining Main Idea) ผู้เรียนมุ่งให้ความสนใจกับใจความสำคัญและจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่าน 6) การสรุปความ (Summarizing) ผู้เรียนสรุปย่อใจความสำคัญหลังการอ่านให้ครบถ้วน โดยทำให้สั้นลงและเป็นภาษาถ้อยคำของตนเอง 7) การตรวจคำตอบของการคาดเดา (Checking Predictions) ผู้เรียนตรวจสอบผลการอ่านและการประเมินการอ่าน ได้แก่ การประเมินการทำนาย โดยใช้ทักษะการคิดเกี่ยวกับการระบุและการให้เหตุผล 8) การประเมินค่า (Making Judgments) ผู้เรียนประเมินคุณค่าและประโยชน์ที่ได้จากการอ่าน ความรู้ที่เพิ่มขึ้น และการนำไปประยุกต์ใช้

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำกลวิธีสตาร์ท (START) มาใช้ในการแก้ปัญหการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชนแดนวิทยาคม ตำบลชนแดน อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณให้สูงขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนโดยตรงในการแก้ปัญหการอ่านอย่างมีวิจารณญาณให้เกิดผลดีและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START)

2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START)

สมมติฐานการวิจัย

1. ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4 เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งมีแบบแผนการวิจัยก่อนทดลอง (Pre – Experimental Design) แบบหนึ่งกลุ่มสอบก่อนและหลังเรียน (The One – Group Pretest – Posttest Design)

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชนแดนวิทยาคม อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐานมัธยมศึกษา เขต 40 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ทั้งหมด 4 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 96 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 โรงเรียนชนแดนวิทยาคม อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐานมัธยมศึกษา เขต 40 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ทั้งหมด 26 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม ด้วยวิธีจับสลาก

เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) จำนวน 5 แผน คือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1) การอ่านนิทานอย่างมีวิจารณญาณ ใช้เวลา 2 คาบ 2) การอ่านเรื่องสั้นอย่างมีวิจารณญาณ ใช้เวลา 2 คาบ 3) การอ่านบทโฆษณายาวอย่างมีวิจารณญาณ ใช้เวลา 2 คาบ 4) การอ่านข่าวอย่างมีวิจารณญาณ ใช้เวลา 2 คาบ และ 5) การอ่านบทความอย่างมีวิจารณญาณใช้เวลา 2 คาบ

2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นข้อสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ใช้ทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้

3. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) เป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ประกอบด้วยความคิดเห็นของนักเรียน 3 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2) ด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ และ 3) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามระเบียบวิจัย ดังต่อไปนี้

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

1.1 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ และแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START)

1.2 ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบ

1.3 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบสมมติฐานเปรียบเทียบคะแนนวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนที่จัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) ก่อนการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำคะแนนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้มาเปรียบเทียบกัน โดยการทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent Samples t-test)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START)

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START)

การทดลอง	ก่อนเรียน	หลังเรียน
N	26	26
คะแนนเต็ม	30	30
คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	13.85	21.96
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	3.90	4.10
t	23.33	
p	.000	

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) ($\bar{X}$ = 21.96, S.D. = 4.10) สูงวก่าก่อนจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 13.85, S.D. = 3.90) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.31) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยมากทุกด้าน ซึ่งเรียงลำดับดังนี้ ลำดับที่หนึ่ง คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.37) ลำดับรองลงมา คือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.36) และด้านบรรยากาศ เป็นลำดับสุดท้าย ($\bar{X}$ = 4.41, S.D. = 0.54)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังจากจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) สูงวก่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) เพื่อพัฒนาความสามารถ ในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากการวิจัยที่พบว่า ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) สูงวก่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) เป็นกลวิธีที่มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนได้นำความรู้และประสบการณ์เดิมจากการอ่านมาใช้ และสามารถนำความรู้มาทำความเข้าใจกับเรื่องที่อ่านใหม่ ซึ่งช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถ ในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณในบทอ่านได้ละเอียดรอบด้านและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) มีลำดับขั้นตอนการสอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การทำนายล่วงหน้า (Predicting/ Inferring) เป็นขั้นตอนที่กระตุ้นความสนใจด้วยการให้นักเรียนดูรูปภาพ อ่านชื่อเรื่อง และบอกความหมายของชื่อเรื่อง พร้อมทั้งคาดเดาเรื่องราวก่อนอ่านวิธีดังกล่าวถือเป็นการเริ่มต้นของกระบวนการคิด

ของสมองหรืออภิปัญญา (Metacognition) (พาสนา จุลรัตน์, 2556) สอดคล้องกับ สุริย์ภรณ์ บุญมมงคล (2553, น. 11) ชนิดาภา ใหญ่ธรรมสาร (2557, น. 10) และนิตยภัทร์ ธาราสุข (2557, น. 62) ที่ได้กล่าวไว้ว่า อภิปัญญาจะช่วยให้ผู้อ่านเกิดความคิดในกิจกรรม การอ่านอย่างมีจุดประสงค์ ทำให้ผู้อ่านตื่นตัวและ กระตือรือร้นที่จะอ่านและตรวจสอบตนเอง

ขั้นที่ 2 การจินตนาการภาพหรือจากของ เรื่อง (Visualizing) เป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นระหว่างการอ่าน เนื้อเรื่อง โดยให้นักเรียนอ่านเนื้อเรื่องจนจบเรื่อง แล้วให้อธิบายฉากของเรื่อง หรือวาดภาพจากจินตนาการที่ นักเรียนได้รับการอ่าน ซึ่งการบันทึกความประทับใจ หลังจากอ่านเนื้อเรื่องจบ เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ช่วยให้นักเรียนจดจำเรื่องราวที่อ่านได้ดีขึ้น

ขั้นที่ 3 การเชื่อมต่อกับความรู้เดิม (Making Connection) เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนเขียนสิ่งที่ได้เรียนรู้ เพิ่มเติมจากความรู้เดิมที่มีอยู่แล้ว พร้อมกับคิดวิเคราะห์ และเขียนว่าเรื่องที่นักเรียนได้อ่านไปนั้นมีลักษณะหรือให้ แก่คิดคล้ายกับเรื่องใดบ้างจากประสบการณ์ในชีวิตของ นักเรียน เป็นขั้นตอนที่ฝึกให้นักเรียนคิดวิเคราะห์อย่างมี เหตุผล เรียนรู้ที่จะเข้าใจตัวเองและยอมรับผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น

ขั้นที่ 4 การตั้งคำถาม (Questioning) ระหว่าง ที่นักเรียนอ่านเนื้อเรื่อง ให้นักเรียนพยายามสร้างคำถาม เพื่อช่วยในการตรวจสอบความเข้าใจ และช่วยการจดจำ เรื่องของตนเอง หากนักเรียนไม่เข้าใจ หรือสงสัยตอน ไหนให้นักเรียนเขียนคำถามเก็บไว้ และลองเขียนคำตอบ จากการคาดเดาเก็บไว้ เมื่ออ่านจบแต่ละประเด็น หรือ จบเรื่องแล้ว จึงทบทวนตรวจสอบคำตอบกับเพื่อนในห้อง หรือสืบค้นข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้เตรียม ประเด็นคำถามเพื่อกระตุ้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ได้แก่ คำถามเชิงวิเคราะห์ ตีความ วิพากษ์ ตัดสินใจ และ ประยุกต์ใช้ความรู้จากเรื่องที่อ่านเพื่อเป็นแนวทางในการ ดำเนินชีวิตประจำวันของนักเรียน

ขั้นที่ 5 การวิเคราะห์ใจความสำคัญ (Determining Main Idea) ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนเขียนเนื้อเรื่องย่อ หรือใจความสำคัญของเรื่อง โดยใช้เทคนิค 5W1H ช่วยในการเรียบเรียงประเด็นของ

เรื่อง ซึ่งพบว่าเป็นแนวทางที่ทำให้การหาใจความของเรื่อง เป็นไปโดยง่ายและรวดเร็วมากขึ้น

ขั้นที่ 6 การสรุปความ (Summarizing) เป็น ขั้นตอนต่อไปเนื่องจากขั้นที่ 5 หลังจากที่มีการวิเคราะห์ ใจความสำคัญได้แล้ว นักเรียนนำประเด็นใจความ สำคัญของเรื่องที่ได้จากการอ่านขั้นที่ 5 มาเขียนสรุปโดย เรียบเรียงใหม่ด้วยภาษาของตัวเอง ขั้นตอนนี้จะช่วยให้นักเรียนจดจำเนื้อหาของเรื่องที่อ่านได้ตลอดทั้งเรื่อง ซึ่ง ครูสามารถตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียนต่อเรื่องที่ อ่านจากขั้นตอนนี้ได้ โดยผู้วิจัยแนะนำหลักการใช้คำ สั้นชานช่วยในการร้อยเรียงการเขียนสรุปความให้มีความ ชัดเจน กระชับ และสละสลวย พบว่านักเรียนมีแนวทาง และมีพัฒนาการการเขียนสรุปความที่ดีขึ้น

ขั้นที่ 7 การตรวจคำตอบของการคาดเดา (Checking Predictions) ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนตรวจสอบความเข้าใจของตนเองจากการคาดเดาเรื่องในขั้นที่ 1 การทำนายล่วงหน้า (Predicting/ Inferring) และขั้นที่ 4 การตั้งคำถาม (Questioning) ว่า นักเรียนมีประเด็นที่สงสัยกี่ประเด็น แล้วสามารถคาดเดา เรื่องราวหรือความหมายถูกต้องกี่ประเด็น ไม่ถูกต้อง กี่ประเด็น บันทึกเก็บไว้เป็นสถิติการอ่าน พบว่านักเรียน มักคาดเดาผิดพลาดในขั้นที่ 1 การทำนายล่วงหน้า (Predicting/Inferring) ซึ่งการคาดเดาเรื่องก่อนอ่าน ไม่ถูกต้องนี้ทำให้นักเรียนได้ข้อคิดว่าไม่ควรตัดสินเรื่อง จากแค่ชื่อเรื่องและภาพประกอบเท่านั้น เพราะสิ่งสำคัญ คือการอ่าน เนื้อหาของเรื่องอาจให้ความรู้ ข้อคิด และ ความบันเทิงที่หักมุม แต่อาจแฝงความลึกซึ้งไว้ให้ผู้อ่าน ประทับใจก็ได้

ขั้นที่ 8 การประเมินค่า (Making Judgments) เป็นขั้นตอนที่นักเรียนช่วยกันอภิปรายคุณค่าและ ประโยชน์ที่ได้จากการอ่าน และนักเรียนจะนำความรู้ ที่ได้ไปปรับใช้ในชีวิตได้อย่างไร ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ ถึงรูปแบบของงานเขียนหรือบทอ่านหลากหลายประเภท ที่มีทั้งบันเทิงคดีและสารคดี ซึ่งแต่ละประเภทมีลักษณะ แตกต่างกัน การอ่านงานเขียนทุกประเภทจำเป็นอย่างไร ที่ต้องใช้วิจารณญาณในการอ่าน ในขั้นตอนนี้จะมีบทอ่าน ให้นักเรียนอ่านเพื่อทดสอบความสามารถในการอ่าน

อย่างมีวิจารณญาณท้ายแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผน เมื่อนักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนเสร็จแล้ว ครูจะเฉลยคำตอบพร้อมคำอธิบายให้กับนักเรียนเสมอ

จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีลำดับขั้นตอนการสอนต่าง ๆ ที่จะพัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณให้มีประสิทธิภาพและทำให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ ลำดับเหตุการณ์ของเรื่อง วิเคราะห์แยกแยะหาข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น ตีความ วิพากษ์วิจารณ์ ประเมินค่า ตัดสินเรื่องที่อ่าน และนำข้อคิดที่ได้จากการอ่านมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีเหตุผล ดังนั้นการพัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) นักเรียนจึงมีความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรีย์ภรณ์ บุญญมงคล (2553, น. 75 – 79) ที่พบว่า ความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนสูงขึ้นจากระดับอ่อนมากมาเป็นระดับปานกลางหลังการเรียนโดยใช้กลวิธีสตาร์ท โดยนักเรียนมีวิธีการหรือแนวทางในการอ่านภาษาอังกฤษ มีจุดมุ่งหมายในการอ่าน สามารถจับใจความในการอ่านได้อย่างครบถ้วน แยกแยะใจความสำคัญหลัก ใจความสำคัญรอง เรียงลำดับเหตุการณ์ได้ และสามารถจดจำรายละเอียดได้ดี อีกทั้งกลวิธีสตาร์ทยังช่วยพัฒนาความสามารถในการเขียนสรุปความภาษาอังกฤษของนักเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ มีคุณภาพในระดับดี สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ ชนิดาภา ไชยธรรมสาร (2557, น. 52 – 57) ที่พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ กลวิธีสตาร์ทมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับดี ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 ที่กำหนดไว้ โดยนักเรียนสามารถให้เหตุผลได้น่าเชื่อถือ อีกทั้งสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อใช้ในการแสดงเหตุผลที่หนักแน่นมากขึ้น และมีคะแนนความสามารถในการเขียนสรุปความภาษาอังกฤษอยู่ในระดับปานกลาง ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 ที่กำหนดไว้ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิตยภัทร์ ธาราสุข

(2557, น. 147 – 153) ที่พบว่า ความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนหลังจากได้รับการสอนโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้กลวิธีสตาร์ทและแผนภูมิความหมายสูงกว่าก่อนได้รับการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งกิจกรรมช่วยให้นักเรียนได้ฝึกการอ่านอย่างมีเป้าหมาย ตรวจสอบคำถามคำตอบของนักเรียนได้ ทำให้นักเรียนเข้าใจข้อความที่อ่านได้ดีขึ้น ส่งเสริมให้นักเรียนอ่านคิดวิเคราะห์เรื่องที่อ่านได้เชื่อมโยงต่อเนื่องกัน ทำให้นักเรียนสามารถสรุปความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหา คำศัพท์ โครงสร้างภาษา และรูปแบบของข้อมูลได้

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.31) โดยด้านที่นักเรียนมีความคิดเห็นมากที่สุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.37) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก กิจกรรมการเรียนรู้มีเนื้อหาที่หลากหลายน่าสนใจ การจัดการเรียนรู้เป็นไปในลักษณะช่วยเหลือกัน นักเรียนมีส่วนร่วมในการอภิปรายแสดงความคิดเห็น และนำเสนอความรู้ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสตั้งคำถามและค้นหาคำตอบด้วยตัวเอง ซึ่งทำให้ทุกคนสามารถทำกิจกรรมได้โดยไม่รู้สึกรำคาญจนเกินไป เนื่องจากทุกขั้นตอนครูจะคอยช่วยเหลือแนะนำนักเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนที่มีความสามารถมากแนะนำนักเรียนที่มีความสามารถน้อยกว่าซึ่งเป็นเรื่องที่ดีทั้งต่อตัวครูและนักเรียนเองด้วย สอดคล้องกับ ชนิดาภา ไชยธรรมสาร (2557, น. 54) ที่กล่าวว่า ด้วยจำนวนนักเรียนที่ค่อนข้างมาก ทำให้ครูไม่สามารถช่วยเหลือหรือให้คำปรึกษาได้ทั่วถึง การช่วยเหลือระหว่างกันของนักเรียนจึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะนอกจากลดภาระครูแล้ว นักเรียนยังฝึกการเป็นผู้ให้และผู้รับความรู้ซึ่งกันและกันได้ด้วย อีกทั้งกลวิธีสตาร์ท มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เป็นลำดับต่อเนื่องกันทำให้นักเรียนไม่สับสนและมีแนวทางในการอ่านอย่างเป็นขั้นตอน ไม่ว่านักเรียนจะอ่านบทอ่านประเภทไหนก็สามารถนำขั้นตอนของกลวิธีสตาร์ทไปใช้เป็นแนวทางในการอ่านได้อย่างมีวิจารณญาณ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูควรให้ความสนใจนักเรียนให้มากในขั้นตอนการอ่าน หมั่นตรวจสอบความเข้าใจระหว่าง การอ่านโดยตลอด และคอยช่วยเหลือนักเรียนด้วยการ อธิบายหรือเล่าเรื่องที่อ่านซ้ำ ๆ เป็นการทบทวนเรื่องราว บ่อย ๆ เนื่องจากนักเรียนทุกคนมีระดับความสามารถ ในการอ่านและการจดจำที่ไม่เท่ากัน การทบทวน เรื่องราวอย่างละเอียดจะช่วยให้ นักเรียนจดจำเรื่อง ที่อ่านได้ และเป็นการสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาการอ่าน ของนักเรียนให้ดีขึ้นได้
2. การจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) มีหลายขั้นตอน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในด้าน

เวลาที่เหมาะสมควรจะจัดการเรียนการสอนให้มีคาบคู่ เพื่อให้นักเรียนได้มีเวลาในการอ่านและตอบคำถามได้ อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลการเรียน เรื่องการอ่านอย่างมีวิจารณญาณที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ กลวิธีสตาร์ท (START) กับเทคนิคหรือวิธีการสอนอื่น ๆ เช่น เทคนิค KWLH – PLUS การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหา เป็นฐาน หรือ SQ3R เป็นต้น
2. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) ที่ส่งผลกระทบต่อตัวแปรอื่น ๆ เช่น การอ่านงานเขียนประเภทร้อยกรอง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน์. (2557). *จิตวิทยาการอ่าน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ชนิดาภา ไชยธรรมสาร. (2557). *การใช้กลวิธีสตาร์ท เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนสรุปความภาษาอังกฤษ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- นิตยภัทร์ ธาราสุข. (2557). *การพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) และ แผนภูมิความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดไทร (สันติศึกษาลัย)*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- ผะอบ โปษเกษม. (2554). *ลักษณะเฉพาะของภาษาไทย การเขียน การอ่าน การพูด การฟัง และราชาศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- พรศิริ สันต์ตรบ. (2557). *ผลของการใช้คำถามระดับสูงที่มีต่อความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ และความคงทนในการเรียนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยเงินทุน เพื่อการวิจัย กองทุนคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรสุตา อินทร์สาน. (2558). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา ร่วมกับการเรียนรู้ แบบกลุ่มร่วมมือเพื่อสร้างเสริมความสามารถในการอ่านคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- พาสนา จุลรัตน์. (2556). เมตาคอกนิชันกับการเรียนรู้. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, 14(1), 1–17. สืบค้นจาก <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/jedu/article/view/6714/6323>
- มณีนรัตน์ สุกโชติรัตน์. (2548). *อ่านเป็น: เรียนก่อนสอนเก่ง*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- โรงเรียนชนแดนวิทยาคม, กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย. (2560). *รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติดัชนีพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2560 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 40)*. เพชรบูรณ์: โรงเรียน ชนแดนวิทยาคม.

- สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2529). *การพัฒนานวัตกรรมเสริมทักษะการเรียนรู้การสอนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย*. (ปริญญาณิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- สรีตา บัวเขียว. (2559). Scaffolding...ช่วยเสริมสร้างการพัฒนาการเรียนรู้อย่างไร. *วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์*, 18(1), 1-15.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). *การสำรวจการอ่านของประชากร พ.ศ. 2558*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สุรีย์ภรณ์ บุญมงคล. (2553). *การใช้กลวิธีสตาร์ทเพื่อส่งเสริมความเข้าใจในการอ่านและความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- อัจฉรา ประดิษฐ์. (2550). *ชวนเด็กไทยให้เป็นนักอ่าน (1)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานอุทยานการเรียนรู้.
- Scharlach, T. D. (2008). START comprehending: Students and teacher actively reading text. *The Reading Teacher Journal*, 62(1), 20-31. Retrieved from <https://www.scribd.com/doc/221175492/start>

การใช้วรรณกรรมท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านพวงพยอม จังหวัดพะเยา

THE USE OF LOCAL LITERATURE AND QUESTIONING TECHNIQUES
FOR DEVELOPING CRITICAL THINKING SKILLS OF MATTHAYOMSUKSA 2
STUDENTS AT PHUANGPHAYOM SCHOOL, PHAYAO PROVINCE

กัญญาณัฐ มีคง^{1*}, ยุพิน จันทร์เรือง² และ อัญชลี เท่งตระกูล³

Kanyanut Meekong^{1*}, Yupin Chanroeng² and Anchalee Tengtragul³

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย 80 หมู่ 9 ต.บ้านดู่ อ.เมือง จ.เชียงราย 57100^{1,2,3}

Chiangrai Rajabhat University, 80 Moo 9, Ban Du Sub-district, Mueang District, Chiangrai Province 57100^{1,2,3}

*Corresponding author E-mail: krukanyanut@gmail.com

(Received: Dec 27, 2019; Revised: Feb 28, 2020; Accepted: Mar 6, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการใช้วรรณกรรมท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ระหว่างก่อนกับหลังเรียนโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถาม และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านพวงพยอม จังหวัดพะเยา ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านพวงพยอม จังหวัดพะเยา ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ การใช้วรรณกรรมท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์จำนวน 10 แผนการเรียนรู้ ใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้แผนละ 2 ชั่วโมง แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ทั้งก่อนและหลังเรียน แบบปรนัย จำนวน 30 ข้อ และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ ผลการศึกษพบว่า

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้การใช้วรรณกรรมท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนกลุ่มทดลองกลุ่มใหญ่คือ โรงเรียนบ้านธาตุขิงแกง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา เท่ากับ 81.09 / 80.24 มีค่าประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์

² รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านพวงพยอม ระหว่างก่อนกับหลังเรียนโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยผลคะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.50 ผลคะแนนก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 19.00 ค่าความก้าวหน้าทางการเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.50 คิดเป็นร้อยละ 18.33

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านพวงพยอม ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.41$, $\sigma = 0.57$)

คำสำคัญ: วรรณกรรมท้องถิ่น, เทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์, นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ABSTRACT

The objectives of this study were to 1) construct the learning management plan using local literature and questioning techniques for developing critical thinking skills, 2) compare the pre and post-learning achievements on critical thinking skills using local literature and questioning techniques, and 3) examine the students' satisfaction towards learning management using local literature and questioning techniques for developing critical thinking skills of Matthayomsuksa 2 students at Phuangphayom School, Phayao Province. The population was 8 Matthayomsuksa 2 students in the 2nd semester of academic year 2018 at Phuangphayom School, Phayao Province. The research instruments included 10 learning management plans by using local literature and questioning techniques for developing critical thinking skills covering 2 hours per lesson plan, the 30-item multiple-choice test assessing the pre and post-learning achievements on critical thinking skills, and the questionnaire assessing students' satisfaction towards learning management by using local literature and questioning techniques for developing critical thinking skills. The research findings were as follows:

1. The efficiency of the learning management plan by using local literature and questioning techniques for developing critical thinking skills for the majority experimental group of students at Ban That Khing Kaeng School, Chun District, Phayao Province was reported at 81.09/80.24 which agreed with the 80/80 criteria.

2. The comparison of learning achievement on critical thinking skills of Matthayomsuksa 2 students at Phuangphayom School before and after learning by using local literature and questioning techniques revealed that the students' post learning achievement on critical thinking was higher than that of the pre-learning at the mean of 24.50 in which the pre-test mean was 19.00 that accounted for the learning progress at 5.50 or 18.33%.

3. The students' satisfaction towards learning management by using local literature and questioning techniques for developing critical thinking skills of Matthayomsuksa 2 students at Phuangphayom School, in overall, was reported at the high level ($\mu = 4.41$, $\sigma = 0.57$).

KEYWORDS: Local Literature, Questioning Techniques for Developing Critical Thinking Skills, Matthayomsuksa 2 Students

บทนำ

ภาษาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ของมนุษย์เพื่อนำไปใช้ในการสื่อสารได้อย่างเหมาะสมและถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทางภาษา ภาษาจึงมีพลังในการนำถ้อยคำสำนวนที่มีความหมายมาสร้างสรรค์เป็นผลงานด้านภูมิปัญญาทางภาษา ใช้ในการอบรมสั่งสอนผ่านพิธีกรรม ตลอดจนการร้อยเรียงภาษาเป็นคำประพันธ์ในรูปแบบนิทาน ตำนาน บทร้องเล่น บทเห่กล่อม ซึ่งแสดงถึงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษอันเป็นสมบัติที่ล้ำค่าและควรค่าแก่การเรียนรู้ มีการอนุรักษ์และสืบสานให้คงอยู่ ภาษาจึงเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและเป็นกระจกสะท้อนวิถีชีวิตของมนุษย์ จึงกล่าวได้ว่าภาษาเป็นภาพสะท้อนความเจริญของมนุษย์และสังคมภาษาแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์และเป็นสื่อที่แสดงถึงลักษณะความเป็นอยู่ อาหารการกิน ความเชื่อ ในทรัพยากรธรรมชาติของสังคมนั้น ๆ (พรสวรรค์ สุวณฺณศรีย์, 2553) ภาษาจึงเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจคนในชาติรับรู้ความรู้สึกของการมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของภาษาและการใช้ภาษาเดียวกันในการสื่อสารส่งผลให้คนในชาติรักและสามัคคี มีความรู้สึกเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ดังที่สุจริต เพียรชอบ และสายใจ อินทรมพรรย (2538) ได้กล่าวไว้ว่า “ภาษาไทยเป็นศูนย์รวมน้ำใจแสดงความเป็นคนไทยเป็นชาติไทยทำให้เกิดพลังเกิดความรู้สึกเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน” ภาษาไทยจึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของคนไทยของชาติไทยและเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติจึงควรร่วมกันชื่นชมและเห็นคุณค่าของภาษาไทยในฐานะเป็นภูมิปัญญาเป็นภาษาประจำชาติ และฝึกฝนใช้ทักษะทางภาษา ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน การเขียนเพื่อนำมาพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ เป็นคนดี คนเก่งและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

การจัดการเรียนรู้ที่ดีและสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2553 ได้กำหนดแนวทางการ

จัดการศึกษาโดยยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด มีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม สอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่กำหนดเป้าหมายสำคัญไว้ว่า “มุ่งให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพเป็นคนดีคนเก่งมีความสุข มีภูมิคุ้มกันรู้เท่าทันในเวทีโลก” การจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จึงต้องมีความหลากหลายเหมาะสมกับระดับวัยและความสนใจของผู้เรียนเหมาะสมกับธรรมชาติของวิชา ซึ่งนักเรียนต้องได้รับการเรียนรู้และฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อนำไปใช้ใน ชีวิตจริง ทั้ง 5 สาระ ได้แก่ การอ่าน การเขียน การฟัง การดูและพูด หลักภาษาและการใช้ภาษา วรรณคดีและวรรณกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่นักเรียนจะต้องได้เรียนรู้ในวรรณคดีและวรรณกรรมก็คือ การวิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมเพื่อศึกษาข้อมูล แนวความคิด คุณค่าของงานประพันธ์ วรรณกรรมท้องถิ่น ทั้งนี้ตามตำนาน เรื่องเล่าซึ่งถ่ายทอดความรู้สึก ค่านิยม ธรรมเนียมประเพณี เรื่องราวในอดีตและความงดงามของภาษาเพื่อให้เกิดความซาบซึ้งและภูมิใจในบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน เป็นการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพบริบทของท้องถิ่นอย่างเหมาะสม ผู้เรียนเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลาทุกสถานที่ในท้องถิ่น สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2553 หมวด 4 มาตรา 24 (6) ที่ระบุไว้ว่า จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดาผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพะเยาเขต 2, 2560)

ดังนั้นการนำวรรณกรรมท้องถิ่นมาใช้เรียนรู้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย เหมาะสมกับระดับวัยผู้เรียน

และธรรมชาติของวิชาภาษาไทย เพราะวรรณกรรมท้องถิ่น เป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวและสัมพันธ์กับวิถีชีวิตนักเรียน ที่พบในชีวิตประจำวันมากที่สุด เป็นวรรณกรรมที่ชาวบ้าน ในแต่ละท้องถิ่นช่วยกันสร้างสรรค์ขึ้นมาโดยใช้อ่าน และฟังแล้วช่วยกันอนุรักษ์โดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง เก็บรวบรวมข้อมูล เนื้อหาสาระมักอิงความเชื่อทาง ศาสนา และรูปแบบการแต่งวรรณกรรมท้องถิ่นมักจะเป็น ไปตามความนิยมของท้องถิ่นนั้น ๆ (กตัญญู ชูชื่น, 2550) วรรณกรรมท้องถิ่นจึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ของผู้คนในท้องถิ่นซึ่งสะท้อนให้เห็นความคิด ความเชื่อ สภาพสังคมและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของ วรรณกรรมนั้น นอกจากนี้วรรณกรรมท้องถิ่น หมายถึง เรื่องราวความรู้สึกลึกซึ้งนึกคิดของคนพื้นบ้านที่ถ่ายทอด จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งโดยการเล่าสืบทอดกัน เรียกว่า “มุขปาฐะ” หรือโดยการเขียนเป็นลายลักษณ์ อักษรลงใน สมุดไทย ใบลาน ศิลา แผ่นหิน เรียกว่า “อมุขปาฐะ” ซึ่งวรรณกรรมเหล่านี้ จะปรากฏอยู่ใน ท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นความคิดความเชื่อ สภาพชีวิตของคนในแต่ละถิ่นที่ต่างกันอย่างออกไป (เรไร ไพรวรรณ, 2551) ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หากมุ่งเน้นให้นักเรียนมีโอกาสเลือกที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่ ผู้เรียนสนใจและสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้เรียนโดยเฉพาะ เรื่องราวทางภูมิปัญญาและวรรณกรรมท้องถิ่น จะทำให้ ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจและรักท้องถิ่นของตนยิ่งขึ้น ตลอดจนนำไปประโยชน์ด้านจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ใน วรรณกรรมนั้นไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ (เรืองเดช ปันเขื่อนขัตติย์, 2552)

แม้ว่าครูผู้สอนจะใช้วรรณกรรมท้องถิ่นมา จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้และฝึกฝนการใช้ภาษา เพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและนำข้อคิดที่ได้ ไปใช้ในชีวิตจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมที่จะต้อง เรียนรู้จากวรรณกรรมท้องถิ่นนั่นคือ การวิเคราะห์ วรรณกรรมท้องถิ่นเพื่อศึกษาเนื้อหา แนวคิดและ คุณค่าของวรรณกรรมท้องถิ่น เป็นการจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับสภาพบริบทของท้องถิ่นของนักเรียน อย่างเหมาะสม แต่ปัญหาที่พบ คือ นักเรียนขาด ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่านักเรียน ยังคิดตามแบบ ไม่สามารถวิเคราะห์เนื้อเรื่อง เพื่อบอก สาระสำคัญและการนำเสนอแนวคิด คุณค่าจากเรื่องได้ นักเรียนไม่สามารถจัดระบบความคิดและเรื่องราวที่อ่าน เพื่อนำไปสู่การตั้งคำถามจากเรื่องไม่เป็น และตอบคำถาม จากเรื่องไม่ได้ หรือตอบคำถามได้แต่ไม่ตรงกับประเด็น คำถาม เพราะไม่มีการจัดเรียงเรียงความรู้และข้อมูลที่เป็นระบบ (โรงเรียนบ้านพวงพยอม, 2561ง)

สภาพปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระ การเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียน บ้านพวงพยอม พบว่าครูไม่มีเทคนิควิธีสอนในการ คิดวิเคราะห์ให้กับนักเรียน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นเนื้อหาโดยมากเป็นวิธีการสอนแบบบรรยาย ครูไม่ใช้สื่อการเรียนรู้เพื่อสร้างความสนใจผู้เรียนทั้งยัง ขาดการใช้แหล่งเรียนรู้สำหรับให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้า หาความรู้ด้วยตนเอง เพราะในกิจกรรมการเรียนรู้ครูเป็น ผู้บอกความรู้ให้กับผู้เรียนซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียน มีความรู้แต่ในเนื้อหาที่เรียนเท่านั้น ครูผู้สอนจึงไม่ได้ ยึดหลักการแนวคิดและไม่ใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย และเหมาะสม มาใช้จัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เป้าหมาย การสอนจึงมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ตามมาตรฐานและตัวชี้วัด ที่กำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แต่เพียงประการเดียว รูปแบบการจัด การเรียนรู้จึงเป็นการสอนที่บอกความรู้ให้กับผู้เรียน มากกว่าที่จะให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์ (โรงเรียนบ้านพวงพยอม, 2561ข)

ส่งผลให้พัฒนาการทางการเรียนรู้การประเมิน ความสามารถด้านการอ่านคิดวิเคราะห์และเขียนสื่อความ ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 8 คน ปีการศึกษา 2560 ในระดับโรงเรียน พบว่าผู้เรียนอยู่ในระดับคุณภาพดี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 อยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 พบว่าสัดส่วนผู้เรียน มีความสามารถด้านการอ่านคิดวิเคราะห์เขียนสื่อความ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับแค่ผ่านเกณฑ์ การประเมิน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนระดับชาติ (ONET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 8 คน

สาระการเรียนรู้ภาษาไทย มีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 49.13 จากการประเมิน พบว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุงแก้ไข เพราะคะแนนเฉลี่ยไม่ถึงร้อยละ 50 (โรงเรียนบ้านพวงพยอม, 2561ค) และสาระที่โรงเรียนควรเร่งพัฒนาเป็นอันดับแรก เนื่องจากคะแนนของโรงเรียนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ ได้แก่ สาระที่ 5 วรรณคดี และวรรณกรรม สาระที่ 2 การเขียน และสาระที่ 1 การอ่าน จากข้อมูลสภาพปัญหาที่กล่าวมาชี้ให้เห็นว่า ผลการพัฒนาผู้เรียนด้านการคิดวิเคราะห์ การอ่าน และการเขียนสื่อความรวมทั้งการเรียนรู้ด้านวรรณคดี และวรรณกรรมยังคงเป็นปัญหาของนักเรียนที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วนเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถทางการคิดวิเคราะห์

ในการพัฒนาความสามารถทางด้านการคิดวิเคราะห์ให้นักเรียนนั้น มีวิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลาย เช่น เทคนิคการใช้คำถามพัฒนาการคิด สามารถใช้ได้ทั้ง 2 ระดับ คือคำถามระดับต่ำและคำถามระดับสูง คำถามระดับต่ำเป็นคำถามให้สังเกต ทบทวนความจำ บอกความหมายเป็นการใช้คำถามถามนำและคำถามระดับสูง เป็นคำถามให้อธิบาย เปรียบเทียบ ให้จำแนกประเภท เป็นคำถามให้วิเคราะห์ คำถามให้สังเคราะห์ และคำถามประเมินค่า โดยก่อนการเรียนรู้ผู้สอนต้องเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้าโดยฝึกใช้คำถามระดับต่ำก่อน แล้วจึงฝึกการใช้คำถามระดับสูงแก่ผู้เรียนตามลำดับต่อไป (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2557) เทคนิคการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ในระดับมัธยมศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์จากนิทาน ต้องเลือกนิทานที่เหมาะสมกับวัยผู้เรียน การวิเคราะห์โดยใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดการวิเคราะห์โดยใช้เทคนิค KWLH Plus หรือเทคนิคการใช้ผังกราฟฟิก ฝึกการวิเคราะห์ให้กับผู้เรียน โดยผู้สอนควรพิจารณาจากจุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ที่จะสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนในระดับชั้นนั้น (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, นวลจิตต์ เขาวงกิตพงศ์, ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์, ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ และไสว พักขาว, 2557)

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของ ประกายมาศ ทองหมื่น (2554) เรื่องการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

เพื่อกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ในการอ่าน ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการคิดวิเคราะห์ในการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ในการอ่านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แสดงว่าการสอนโดยวิธีการใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการสอนที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีการสร้างแผนการสอนโดยศึกษาความรู้ในเรื่องการอ่านและการจัดทำแผนการเรียนรู้เกี่ยวกับการอ่าน การสอนอ่านคิดวิเคราะห์ จึงทำให้การสอนมีประสิทธิภาพและทุกปัญหานั้นนำมาบรรจุในแผนการสอนล้วนเป็นปัญหาที่ได้มาจากปัญหาที่เกิดขึ้นกับการอ่านของนักเรียนจริงโดยเน้นรูปแบบการทำงานอย่างมีระบบ จึงเป็นการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนโดยการใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงเป็นฐานสำหรับให้นักเรียนร่วมกันแก้ไขปัญหานั้น ทำให้นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

แต่วิธีที่ผู้วิจัยสนใจในการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนคือการใช้วรรณกรรมท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนตามหลักการสอนกระบวนการคิด ทฤษฎี และการนำไปใช้ (ชนาธิป พรกุล, 2554) เป็นวิธีการสอนที่นำแนวทางมาจากเทคนิคการตั้งคำถามตามทฤษฎีของบลูม (Bloom's Taxonomy) เป็นวิธีการที่ใช้คำถามเพื่อพัฒนาการคิดของผู้เรียนตามลำดับการเรียนรู้จากระดับต่ำไประดับสูง 6 ระดับได้แก่ขั้นที่ 1 ระดับความรู้ ขั้นที่ 2 ระดับความเข้าใจ ขั้นที่ 3 ระดับการนำไปใช้ ขั้นที่ 4 ระดับการวิเคราะห์ ขั้นที่ 5 ระดับการสังเคราะห์ และขั้นที่ 6 ระดับการประเมินค่า ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดการใช้เทคนิคการตั้งคำถามการวิเคราะห์ (Analysis) ซึ่งเป็นคำถามการคิดระดับสูงที่มีขั้นตอนการตอบจากง่ายไปหายาก โดยให้ผู้เรียนแยกแยะส่วนต่าง ๆ ที่ซับซ้อนแล้วอธิบายความสัมพันธ์ของส่วนประกอบเหล่านั้น ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยจะใช้คำถาม ถามให้วิเคราะห์ (Analysis) เนื้อหาจากวรรณกรรมท้องถิ่นที่ผู้เรียนได้ผ่านการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วินนา เทพคำ (2553) ที่พบว่าทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสามารถพัฒนาให้สูงขึ้นได้ เมื่อผ่านกิจกรรมที่เป็นขั้นตอนจากง่ายไปหายาก ซึ่งตรงกับหลักการที่ว่านักเรียนไม่สามารถคิดได้โดยปราศจากเนื้อหาการคิด เนื่องจาก

สาระกับกระบวนการคิดมีความสัมพันธ์กัน การใช้เทคนิคการเรียนรู้ เช่น เทคนิคการใช้คำถามเป็นเทคนิคที่พัฒนาการคิดให้สูงขึ้น กิจกรรมใดที่นักเรียนมีส่วนร่วมมีส่วนเกี่ยวข้อง บรรยายภาพของการเรียนรู้ยิ่งสนุกและเกิดผลสำเร็จ ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดนี้มาใช้เป็นเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยแบ่งคำถามเพื่อการวิเคราะห์ (Analysis) ได้ 4 ประเด็นคำถามดังนี้ ประเด็นคำถามที่ 1 เทคนิคการตั้งคำถามถามผู้เรียนเพื่อให้ระบุประเด็นใจความสำคัญ ประเด็นคำถามที่ 2 เทคนิคการตั้งคำถามถามความเกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์ความเกี่ยวข้องโดยการสรุปหรือเชื่อมโยงความรู้ที่ได้จากวรรณกรรมท้องถิ่น ประเด็นคำถามที่ 3 เทคนิคการตั้งคำถามถามเหตุจูงใจเพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์สาเหตุหรือเหตุผลการกระทำ ประเด็นคำถามที่ 4 เทคนิคการตั้งคำถามถามเชิญชวนให้ผู้เรียนวิเคราะห์ พิจารณาก่อนปฏิบัติตามแนวคิดที่ได้จากวรรณกรรมท้องถิ่น

จากเหตุผลและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและต้องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ปรับกิจกรรมการเรียนรู้เปลี่ยนวิธีการสอนโดยการใช้วรรณกรรมท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านพวงพยอมให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านพวงพยอม ระหว่างก่อนกับหลังเรียนโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านพวงพยอมที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์

สมมุติฐานการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านพวงพยอมมีประสิทธิภาพเกินเกณฑ์มาตรฐาน 80 / 80

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านพวงพยอมหลังเรียนโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์สูงกว่าก่อนเรียน

3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านพวงพยอม มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.1 ศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามตามระดับขั้นของการคิด ตามแนวทางการจัดระดับความคิดของบลูม (Bloom's Taxonomy) (สุวิทย์ มูลคำ, 2545)

1.2 ศึกษาแนวคิดการสอนกระบวนการคิดทฤษฎีและการนำไปใช้ (ชนาธิป พรกุล, 2554)

1.3 ศึกษาวิเคราะห์เทคนิคการใช้คำถามพัฒนาการคิด (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2557)

1.4 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมท้องถิ่นและการใช้เทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ นำมาใช้สร้างแผนการจัดการเรียนรู้การใช้วรรณกรรมท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถามพัฒนาการคิดวิเคราะห์ จำนวน 10 แผนการเรียนรู้ ใช้เวลาสอนแผนละ 2 ชั่วโมง รวมเวลาที่ใชสอน 20 ชั่วโมง ประกอบด้วย

1.4.1 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ใช้
วรรณกรรมท้องถิ่น ตำนานพระเจ้าตนหลวง

1.4.2 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 ใช้
วรรณกรรมท้องถิ่น ตำนานประเพณีแปดเป็ง

1.4.3 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 ใช้
วรรณกรรมท้องถิ่น ตำนานหนองเอี้ยง

1.4.4 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 ใช้
วรรณกรรมท้องถิ่น ตำนานวัดติโลกอาราม

1.4.5 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 ใช้
วรรณกรรมท้องถิ่น ตำนานพญาจำเมือง

1.4.6 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 ใช้
วรรณกรรมท้องถิ่น ตำนานช้างป่าเก่าแก่วิทยาและ แม่น้ำ
ร่องช้าง

1.4.7 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 ใช้
วรรณกรรมท้องถิ่น ตำนานพระธาตุขิงแกง

1.4.8 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 ใช้
วรรณกรรมท้องถิ่น ตำนานเจ้าหงส์หิน

1.4.9 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9 ใช้
วรรณกรรมท้องถิ่น ตำนานเวียงลอ

1.4.10 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10 ใช้
วรรณกรรมท้องถิ่น ตำนานพระนั่งดิน

1.5 ศึกษาขั้นตอนการสร้างและการหา
คุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตาม 5 ขั้นตอน
คือ ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ ขั้นที่ 2 การสร้างเครื่องมือ ขั้นที่ 3
การพัฒนาเครื่องมือ ขั้นที่ 4 การทดลองใช้ และขั้นที่ 5
การประเมินผล

3. นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยไปขอคำแนะนำ
จากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และตรวจสอบคุณภาพ
โดยผู้เชี่ยวชาญ แล้วจึงนำไปทดลองใช้กับนักเรียน
กลุ่มทดลอง ในระหว่างทดลองใช้เครื่องมือนี้
ได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์เพื่อที่จะนำ
ไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา
ต่อไป

4. วิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์โดยใช้ค่าสถิติ
พื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน (σ) ค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r)

และค่าความเชื่อมั่น (r^2) ในการจัดทำและวิเคราะห์ข้อมูล

5. สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

ประชากร

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียน
บ้านพวงพยอม ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561
จำนวน 8 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรม
ท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิด
วิเคราะห์ ซึ่งเนื้อหาของวรรณกรรมท้องถิ่นจำนวน
10 เรื่อง ผ่านการวิเคราะห์ความยากง่ายโดยวิธีการ
ของ Edward Fry (Fry Graph Readability) (สุนันทา
มันเศรษฐวิทย์, 2540, น. 83-86) มาปรับใช้โดยพิจารณา
จำนวนประโยคและจำนวนพยางค์ให้เหมาะสมกับระดับ
ความสามารถในการอ่าน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 2

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ด้านการคิดวิเคราะห์

3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มี
ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่น
และเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์

การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรม
ท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิด
วิเคราะห์ ผู้วิจัยได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน
ประเมินความถูกต้องความเหมาะสมตามแบบประเมิน
คุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้และความตรง
เชิงเนื้อหา (IOC) แล้วจึงวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (μ)
และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) จากนั้นจึงนำผลมา
วิเคราะห์และสรุปผลตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยได้หา
ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เกณฑ์
มาตรฐาน 80/80

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ด้านการคิดวิเคราะห์ ผู้วิจัยดำเนินการหาประสิทธิภาพ
ของแบบทดสอบดังต่อไปนี้

2.1 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ จำนวน 50 ข้อ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและนำผลการพิจารณาข้อสอบแต่ละข้อมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างแบบทดสอบว่ามีความถูกต้องตรงเนื้อหาและสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ พบว่า แบบทดสอบมีค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ระหว่าง 0.67-1.00 โดยมีค่าเฉลี่ยรวมของแบบทดสอบเท่ากับ 0.96 ถือว่าเป็นแบบทดสอบมีค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาตามเกณฑ์ที่กำหนดตั้งแต่ 0.50 - 1.00 จำนวน 48 ข้อ แล้วนำข้อบกพร่องที่พบไปปรับปรุงแก้ไขแบบทดสอบให้เหมาะสมก่อนที่จะนำไปทดลองใช้

2.2 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จำนวน 48 ข้อ ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มรอบรู้เพื่อวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบเป็นรายข้อ แล้วจึงคัดเลือกแบบทดสอบที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์การยอมรับคุณภาพ ค่าความยากง่าย (p) ที่มีค่าตั้งแต่ 0.20 - 0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) มีเกณฑ์ความเหมาะสมตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป พบว่าได้แบบทดสอบจำนวน 30 ข้อ จึงนำไปทดลองกับนักเรียนกลุ่มรอบรู้แล้วจึงนำผลคะแนนมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับโดยใช้สูตร $KR - 20$ ของ Kuder - Richardson พบว่าแบบทดสอบมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86 ถือว่าแบบทดสอบมีค่าความเชื่อมั่นระดับสูงสามารถนำไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มประชากรได้

2.3 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนที่ได้จากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน โดยดำเนินการทดสอบก่อนเรียนแล้วจึงจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้การใช้วรรณกรรมท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ จากนั้นจึงทดสอบหลังเรียน ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ฉบับเดิมที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน

แต่ทำการสลับข้อทดสอบ แล้วจึงนำผลคะแนนทดสอบมาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์

3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การใช้วรรณกรรมท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน ประเมินความสอดคล้อง (IOC) และคัดเลือกข้อคำถามในแบบสอบถามที่มีค่า IOC ตามเกณฑ์ที่กำหนดพบว่าค่าเฉลี่ยรวมของทุกข้อเท่ากับ 1.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.00 ทั้ง 10 ข้อ จึงสามารถนำแบบประเมินความพึงพอใจฉบับนี้ไปใช้ได้ โดยลำดับดังต่อไปนี้

3.1 นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การใช้วรรณกรรมท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ 10 ข้อไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองกลุ่มใหญ่และตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามโดยการนำไปหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้สูตรหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาช (Cronbach) พบว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 ถือว่าแบบสอบถามความพึงพอใจมีค่าความเชื่อมั่นระดับสูงสามารถนำไปใช้สอบถามได้

3.2 นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การใช้วรรณกรรมท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ที่มีประสิทธิภาพแล้วไปใช้กับนักเรียนกลุ่มประชากรต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. นำผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 โดยใช้สูตร E_1/E_2 เป็นค่าสถิติค่าร้อยละและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้รูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

2. นำผลการใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

2.1 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนที่ได้จากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนโดยหาค่าเฉลี่ยประชากร (μ) พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยผลคะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.50 ผลคะแนนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 19.00 ค่าความก้าวหน้าทางการเรียน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 5.50 คิดเป็นร้อยละ 18.33 ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานประชากร (σ) ของผลคะแนนหลังเรียนเท่ากับ 2.20 คะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 2.14 มีความก้าวหน้าทางการเรียน เท่ากับ 0.76

2.2 นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้าน การคิดวิเคราะห์ โดยใช้รูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

3. นำผลการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

3.1 นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีประสิทธิภาพแล้ว ไปใช้กับนักเรียนกลุ่มประชากร พบว่าในภาพรวมมีความพึงพอใจระดับมาก โดยผลระดับความพึงพอใจมีค่าเฉลี่ย (m) เท่ากับ 4.41

3.2 นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถามความพึงพอใจ โดยใช้รูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้การใช้วรรณกรรมท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ได้ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 81.09 / 80.24 มีค่าตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านพวงพยอม อำเภोजัน จังหวัดพะเยา ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยผลคะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย (μ)

เท่ากับ 24.50 ผลคะแนนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย (μ) เท่ากับ 19.00 ค่าความก้าวหน้าทางการเรียน มีค่าเฉลี่ย (μ) เท่ากับ 5.50 คิดเป็นร้อยละ 18.33

3. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านพวงพยอม อำเภอจัน จังหวัดพะเยา จำนวน 8 คน ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ พบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจ (μ) เท่ากับ 4.41 อยู่ในระดับมาก

การอภิปรายผลการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้การใช้วรรณกรรมท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สร้างขึ้น 10 แผนการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าผู้วิจัยวางแผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างดี มีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้มาตรฐานและตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยมีองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ อย่างครบถ้วน ดังที่ อาภรณ์ ใจเที่ยง (2550) กล่าวไว้ว่าแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีควรสอดคล้องกับหลักสูตรและแนวการสอนของกระทรวงศึกษาธิการ เขียนอย่างถูกต้องตามหลักวิชา มีรายละเอียดมากพอที่จะทำให้ผู้อ่านสามารถนำไปใช้สอนได้และทุกหัวข้อในแผนการจัดการเรียนรู้ต้องมีความสัมพันธ์กันสามารถนำไปใช้สอนได้จริงและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้แผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นได้ผ่านการประเมินความสอดคล้องของจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ มีการทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้กับนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มรอบรู้ โดยผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อย่างเป็นระบบ จนได้แผนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ จึงนำไปใช้จริงกับนักเรียนในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนโดยใช้เทคนิคคำถาม ซึ่งประการสำคัญที่ส่งผลให้แผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด เพราะผู้วิจัยสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้องค์ความรู้ที่มาจาก

การสังเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการตั้งคำถาม เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ ตามการสอนกระบวนการคิดทฤษฎีและการนำไปใช้ ซึ่งชนาธิป พรกุล (2554) กล่าวว่า เป็นวิธีการสอนที่นำแนวมาจากเทคนิคการตั้งคำถามตามทฤษฎีของบลูม (Bloom's Taxonomy) เพื่อพัฒนาการคิดของผู้เรียนตามลำดับการเรียนรู้จากระดับต่ำไประดับสูง 6 ระดับ ได้แก่ ขั้นที่ 1 ระดับความรู้ ขั้นที่ 2 ระดับความเข้าใจ ขั้นที่ 3 ระดับการนำไปใช้ ขั้นที่ 4 ระดับการวิเคราะห์ ขั้นที่ 5 ระดับการสังเคราะห์ และขั้นที่ 6 ระดับการประเมินค่า ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดการใช้เทคนิคการตั้งคำถามในระดับขั้นที่ 4 มาเป็นวิธีการใช้คำถามเพื่อการวิเคราะห์ (Analysis) ซึ่งเป็นคำถามการคิดระดับสูง 4 ประเด็นคำถามคือ ประเด็นคำถามที่ 1 เทคนิคการตั้งคำถามถามผู้เรียนเพื่อให้ระบุประเด็นสำคัญ ประเด็นคำถามที่ 2 เทคนิคการตั้งคำถามถามความเกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงความรู้ ประเด็นคำถามที่ 3 เทคนิคการตั้งคำถามถามเหตุจูงใจเพื่อวิเคราะห์สาเหตุหรือเหตุผลการกระทำ และประเด็นคำถามที่ 4 เทคนิคการตั้งคำถามถามเชิงชวนเพื่อพิจารณาก่อนปฏิบัติตามแนวคิดที่ได้จากวรรณกรรมท้องถิ่นควบคู่กับเนื้อหาที่ได้อ่าน

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิมลฐน กมล (2560) ที่ศึกษาการพัฒนาการอ่านจับใจความสำคัญ โดยใช้นิทานชาดกสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า กิจกรรมในแผนการจัดการเรียนรู้ได้กำหนดให้นักเรียนทำกิจกรรมการอ่านร่วมกัน ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเล่าความรู้สึกที่มีต่อนิทานชาดกสู่กันฟัง ประกอบกับได้ทำกิจกรรมใบงานและการทดสอบหลังการเรียนทำให้นักเรียนได้ทบทวนเรื่องราวนิทานชาดกหลายรอบ อีกทั้งมีการวางแผนการสร้างอย่างเป็นระบบ มีเนื้อหาหลากหลาย เรื่องลำดับความยากง่าย ใช้ภาษากระชับ เข้าใจง่าย ประการสำคัญนิทานชาดกนี้ผ่านการวิเคราะห์ความยากง่ายของเนื้อหาให้เหมาะสมกับความสามารถในการอ่านสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยวิธีการของ Fry จึงทำให้อ่านมีความเหมาะสมกับระดับความสามารถในการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 ส่งผลให้ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้การอ่านจับใจความสำคัญโดย

ใช้นิทานชาดกมีค่าเท่ากับ 86.01/86.53 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ปัทมภรณ์ พรตวงคำ (2555) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์วรรณกรรมโดยใช้การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ผู้เรียนที่เรียนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ มีความสามารถในการวิเคราะห์วรรณกรรมสูงขึ้นเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนเป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติมจากเอกสาร ตำราเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับเทคนิคการสอนโดยใช้คำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนการใช้คำถามในกิจกรรมการเรียนรู้ ดังที่ ดวงกมล สิ้นเพ็ง (2553) ได้กล่าวถึงเทคนิคการตั้งคำถามไว้ว่า ครูควรเตรียมคำถามไว้หลายประเภท หลายระดับ จากง่ายถึงยาก ให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ปรับคำถามให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิดวิเคราะห์ ทั้งนี้ ทิศนา ขัมมณี (2544) ยังได้กล่าวถึงการใช้คำถามในการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า การใช้คำถามเป็นการช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทางความคิด โดยคำถามจะทำให้ผู้เรียนมีความคิดที่แปลกใหม่ เกิดการอภิปรายอย่างกว้างขวาง นำไปสู่ความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ และคำถามที่ดีควรกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความคิดในระดับที่สูงขึ้น และชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2557) กล่าวว่า ผู้สอนควรใช้คำถามอย่างหลากหลายจากคำถามระดับง่าย ๆ จนถึงคำถามที่ต้องใช้ความคิดที่สูงขึ้นเพราะคำถามที่ใช้ทักษะการคิดขั้นสูงจะช่วยยกระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ จึงกล่าวได้ว่าเทคนิคการตั้งคำถามช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการคิดวิเคราะห์สูงขึ้น

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประกายมาศ ทองหมื่น (2554) ที่ได้ศึกษาการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ในการอ่าน พบว่า ทักษะการคิดวิเคราะห์ในการ

ใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ในการอ่านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แสดงว่าการสอนโดยวิธีการใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการสอนที่มีประสิทธิภาพ ทุกปัญหาที่นำมาบรรจุในแผนการสอนล้วนเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับการอ่านของนักเรียนจริง สำหรับให้นักเรียนร่วมกันแก้ไขปัญหาก็ส่งผลให้นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เช่นเดียวกับ วินนา เทพคำ (2553) ที่ศึกษาการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 พบว่า กิจกรรมในแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน มีสาระและกระบวนการคิดวิเคราะห์เหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของนักเรียน มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นขั้นตอนและหลากหลาย ส่งผลให้นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ที่สูงขึ้น และงานวิจัยของมณฑล คำดวง (2544) ที่ได้ศึกษาเรื่องความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยการใช้กิจกรรมชี้แนะให้คิด พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนโดยการใช้กิจกรรมชี้แนะให้คิดมีผลสัมฤทธิ์ความเข้าใจในการอ่านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เนื่องมาจากการสอนอ่านโดยการใช้กิจกรรมชี้แนะให้คิดช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจอย่างเป็นระบบ คือได้อ่านและได้คิดวิเคราะห์ไปพร้อมกัน การที่นักเรียนได้ฝึกคิดควบคู่ไปกับการอ่าน ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ความเข้าใจในการอ่านสูงขึ้นกว่าก่อนเรียน และมีผลสัมฤทธิ์ความเข้าใจในการอ่านสูงกว่านักเรียนที่เรียนตามปกติ ทำนองเดียวกับ นาแล จะหา (2558) ที่ศึกษาการใช้นิทานพื้นบ้านลาหู่เผ่าเลพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญสำหรับนักศึกษาที่เรียนรายวิชา ภูมิปัญญาชาติพันธุ์ สาขาวิชาชาติพันธุ์ศึกษา อนุภูมิภาค ลุ่มน้ำโขง พบว่า ผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความสำคัญของนักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้นิทานพื้นบ้านลาหู่เผ่าเลควบคู่กับวิธีการสอนแบบ SQ3R หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านพวงพยอมที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถาม

เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เพราะว่ามีผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน มีการใช้เทคนิคการตั้งคำถาม เป็นการสร้างบรรยากาศในการเรียน นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และเมื่อนักเรียนตอบคำถามถูก มีการเสริมแรงนักเรียนด้วยการกล่าวชมเชย และการแสดงออกทางท่าทาง ส่งผลให้นักเรียนมีความมั่นใจในการตอบคำถาม และร่วมแสดงความคิดเห็นได้ตามความต้องการทำให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนและเกิดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ ดังที่ บุญชม ศรีสะอาด (2545) กล่าวว่า หากนักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนแล้วย่อมทำให้มีความกระตือรือร้นและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการเรียน เห็นคุณค่าของการเรียนและกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ โดยครูเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึงและสามารถวิเคราะห์ประเมินคุณค่าที่ได้จากวรรณกรรมท้องถิ่นเพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เรืองเดช บันเชื่อนขันธ์ (2552) ที่กล่าวว่า ในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้หากมุ่งเน้นให้นักเรียนมีโอกาสเลือกที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่ผู้เรียนสนใจและสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้เรียนโดยเฉพาะเรื่องราวทางภูมิปัญญาและวรรณกรรมท้องถิ่นจะทำให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจและรักท้องถิ่นของตนเองมากยิ่งขึ้น ตลอดจนนำไปประโยชน์ด้านจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมนั้นไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้ กตัญญู ชูชื่น (2550) ยังได้กล่าวไว้ว่า การนำวรรณกรรมท้องถิ่นมาใช้เรียนรู้ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย เหมาะสมกับระดับวัยผู้เรียนและธรรมชาติของวิชาภาษาไทยเพราะวรรณกรรมท้องถิ่นเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวและสัมพันธ์กับวิถีชีวิตนักเรียนที่พบในชีวิตประจำวันมากที่สุด ซึ่งเป็นไปได้ว่าวรรณกรรมท้องถิ่นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเรื่องราวที่อยู่รอบ ๆ ตัวผู้เรียน สร้างความพึงพอใจที่ได้เรียนเนื้อหาเหล่านั้น ซึ่งไม่เคยเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้อื่นใดมาก่อน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิบูลย์ กมล (2560) ที่ศึกษาการพัฒนาการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้นิทานชาดก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการใช้ชุดกิจกรรมการอ่านจับใจความอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่า

นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนโดยใช้สื่อประเภทนิทานชาดก นิทานพื้นบ้าน เพราะว่าสื่อเหล่านี้มีเนื้อหาชวนให้ติดตาม มีคติสอนใจ และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตรประจำวันได้จริง ครูผู้สอนจึงควรพัฒนาสื่อการสอนให้มีความหลากหลาย น่าสนใจ เหมาะสมกับวัยและสอดคล้องกับบริบทของชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่เพื่อให้เรียนรู้ด้วยสื่อประเภทนั้น ๆ และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตรประจำวันได้อย่างเหมาะสม เช่นเดียวกับงานวิจัยของ สุริภรณ์ ผดุงโภชน (2556) ที่ศึกษาการใช้แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแม่สายประสิทธิ์ศาสตร์พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะสามารถตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการเสริมแรงทางบวกเป็นการเพิ่มความถี่ของพฤติกรรมของนักเรียนด้วยการให้สิ่งเร้าที่นักเรียนพึงพอใจและสื่อที่ใช้ที่น่าสนใจ มีความหลากหลาย เหมาะกับผู้เรียนทำให้นักเรียนสนใจการเรียนและภูมิใจในผลงานการเรียนรู้ของตน

จากที่กล่าวมาจึงสรุปได้ว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นและเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับมาก ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทาง

การเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์สูงขึ้นและพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนได้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการใช้วรรณกรรมท้องถิ่นร่วมกับเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์สำหรับนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ
2. ควรมีการศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์อย่างถ่องแท้
3. ก่อนนำวรรณกรรมท้องถิ่นไปใช้สอนกับนักเรียนระดับชั้นใด ควรวิเคราะห์ความยากง่ายของเนื้อหาด้วยวิธีการของ Fry โดยพิจารณาจำนวนประโยคและจำนวนพยางค์ให้เหมาะสมกับระดับความสามารถในการอ่านสำหรับนักเรียนระดับชั้นนั้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยวิธีสอนแบบอื่นที่สอดคล้องกับการใช้วรรณกรรมท้องถิ่นเพื่อพัฒนาการคิดในระดับที่สูงขึ้น
2. ควรศึกษารูปแบบการสอนเชิงบูรณาการเทคนิควิธีอื่น ๆ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กัตัญญ ชูชื่น. (2550). *วรรณกรรมท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ชนาธิป พรกุล. (2554). *การสอนกระบวนการคิด : ทฤษฎีและการนำไปใช้*. กรุงเทพฯ: วีปรีนท์ (1991) จำกัด.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2557). *เทคนิคการใช้คำถามพัฒนาการคิด*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: วีปรีนท์ (1991) จำกัด.
- ดวงกมล สิ้นเพ็ง. (2553). *การพัฒนาผู้เรียนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ : การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัท วี ปรีนท์ (1991) จำกัด.
- ทิตนา แหมมณี. (2544). *วิทยาการด้านการคิด*. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์.
- นาแล จะหา. (2558). *การใช้นิทานพื้นบ้านเล่าสู่แม่เล่าพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญสำหรับนักศึกษาที่เรียนรายวิชานิติบัญญัติชาติพันธุ์ สาขาวิชาชาติพันธุ์ศึกษา อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย).*
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สุริยาสาส์.
- ประกายมาศ ทองหมื่น. (2554). *การใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ในการอ่าน. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).*

- ปัทมาภรณ์ พรตวงคำ. (2555). การพัฒนาความสามารถการวิเคราะห์วรรณกรรมโดยใช้การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านเข็กน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- พรสวรรค์ สุวัฒน์ศรีย์. (2553). ภาษากับการคิด. เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- พระมหารัฐฐาน กมโล. (2560). การพัฒนาการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้นิทานชาดก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดท่าดอน. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย).
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, นวลจิตต์ เซาว์กิตตพงศ์, ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์, ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ และไสว พักขาว. (2557). *คิดวิเคราะห์: สอนและสร้างได้อย่างไร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มงคล คำดวง. (2544). ความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยใช้คำถามชี้แนะให้คิด. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- เรไร ไพวรรณ. (2551). *วรรณกรรมท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- เรืองเดช ปั่นเชื่อนขัตติย์. (2552). *ภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่นล้านนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ฟ้าสนุก.
- โรงเรียนบ้านพวงพยอม. (2561ก). รายงานผลการปฏิบัติงานโรงเรียนบ้านพวงพยอม (SAR) ประจำปีการศึกษา 2560. พะเยา: โรงเรียนบ้านพวงพยอม.
- โรงเรียนบ้านพวงพยอม. (2561ข). รายงานผลการดำเนินงานวิจัยในชั้นเรียน ประจำปีการศึกษา 2560. พะเยา: โรงเรียนบ้านพวงพยอม.
- โรงเรียนบ้านพวงพยอม. (2561ค). รายงานผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน ประจำปีการศึกษา 2560. พะเยา: โรงเรียนบ้านพวงพยอม.
- วินนา เทพคำ. (2553). การพัฒนาทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- สุจิต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์พรรย์. (2538). *วิธีสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุริภรณ์ ผดุงโกชน. (2556). การใช้แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแม่สายประสิทธิศาสตร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 36. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย).
- สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2540). *หลักและวิธีสอนอ่านภาษาไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2545). *21 วิธีจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนากระบวนการคิด*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2. (2560). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. พะเยา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2550). *หลักการสอน ฉบับปรับปรุง*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

แนวทางการจัดตั้งและการดำเนินงานหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ไทย

GUIDELINES FOR THE ESTABLISHMENT AND OPERATING OF THE ASTRONOMICAL ARCHIVES OF THAILAND

ปรียา สุขยิ่ง^{1*} และ ทศนา สลัดยะนันท์²
Preeya Sookying^{1*} and Tasana Saladyanant²

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 239 ถ.ห้วยแก้ว ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200^{1,2}
Chiang Mai University, 239, Huay Kaew Road, Suthep Sub-district, Muang District, Chiang Mai Thailand, 50200^{1,2}

*Corresponding author E-mail: prsookying@gmail.com

(Received: Oct 15, 2019; Revised: Mar 9, 2020; Accepted: Mar 23, 2020)

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดตั้งและการดำเนินงานหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ไทย โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กำหนดแหล่งข้อมูลและผู้ให้ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) หอจดหมายเหตุแห่งชาติ 2) หอจดหมายเหตุสถาบัน และ 3) หอจดหมายเหตุเฉพาะด้าน โดยเลือกศึกษาแบบเฉพาะเจาะจง หอจดหมายเหตุจำนวน 8 แห่ง ได้แก่ 1) สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ 2) หอจดหมายเหตุมหาวิทยาลัยพายัพ 3) หอจดหมายเหตุมหาวิทยาลัยแม่โจ้ 4) หอจดหมายเหตุมูลนิธิพระดาบส 5) หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ 6) ศูนย์การเรียนรู้ธนาคารแห่งประเทศไทย 7) หอจดหมายเหตุราชสมาคมดาราศาสตร์ประเทศไทย และ 8) หอจดหมายเหตุ Paris Observatory เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก จำนวน 3 ชุด ใช้สัมภาษณ์ 1) ผู้บริหารสถาบันวิจัยดาราศาสตร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน) จำนวน 1 คน 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านงานจดหมายเหตุ จำนวน 1 คน และ 3) บุคลากรที่มีหน้าที่หลักในการรับผิดชอบงานหอจดหมายเหตุ จำนวน 8 คน จากหอจดหมายเหตุ 8 แห่งข้างต้น และแบบบันทึกการสังเกตเพื่อศึกษาด้านอาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ ของหอจดหมายเหตุ ทั้ง 8 แห่ง

ผลการศึกษาได้แนวทางการจัดตั้งและการดำเนินงานหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ไทย ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 องค์ประกอบในการจัดตั้งและการบริหารงานหอจดหมายเหตุ ได้แก่ ทรัพยากรจดหมายเหตุ นโยบายการจัดตั้ง วัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ บุคลากร อาคารสถานที่และครุภัณฑ์ และส่วนที่ 2 กระบวนการดำเนินงานเอกสารจดหมายเหตุ ได้แก่ การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าเอกสาร การจัดหมวดหมู่และการจัดทำคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุ การสงวนรักษาและอนุรักษ์เอกสารจดหมายเหตุและการบริการ และเผยแพร่เอกสารจดหมายเหตุ

คำสำคัญ: หอจดหมายเหตุ, หอจดหมายเหตุดาราศาสตร์, ดาราศาสตร์ไทย, การจัดการหอจดหมายเหตุ

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา คณะมนุษยศาสตร์

² รองศาสตราจารย์ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์

ABSTRACT

This work aimed to create and develop a system for the Thai astronomical archives by adopting the qualitative research method. The informant was divided into 3 groups which were 1) National Archives, 2) Institutional Archives, and 3) Specific Archives. By choosing specific informant and sample group. Eight different archives were visited: 1) National Archives of Thailand, 2) Archives of Payap University, 3) Archives of Maejo University, 4) Archives of Phra Dabos Foundation, 5) Buddhadasa Indapanno Archives, 6) Bank of Thailand Learning Center, 7) Archives of Royal Astronomical Society, and 8) Archives of Paris Observatory. In addition, three sets of in-depth interview questions were applied as a tool to collect data for specific respondents including 1) One director of NARIT, 2) One expert on archives, and 3) Eight persons who were responsible for each aforementioned archive. Besides, it was also observed to study on infrastructure, equipment and environment of the 8 archives.

For the outcome of the study, there obtained an outline (guideline) for creating and maintaining the Thai national archive which could be divided into two parts. First, to form the archive, it was necessary to have the archive resources, policy, objective, vision, mission, administrative structure, personnel, and infrastructure and equipment. Second, to operate and maintain the archive, it was necessary to analyze and determine the value of the archive, to categorize and provide description for the archive, and to preserve and provide the archive to the public.

KEYWORDS: Archives, Astronomical Archives, Thai Astronomy, Archive Management

บทนำ

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับดาราศาสตร์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีการค้นคว้า วิจัย อย่างจริงจัง และต่อเนื่องเรื่อยมา เพื่อใช้พัฒนาความรู้ด้านดาราศาสตร์ แต่ไม่ได้ถูกรวบรวมและจัดระบบการเก็บรักษาเอกสารสำคัญจากการศึกษาอย่างถูกต้อง ซึ่งอาจสูญหายไปโดยเปล่าประโยชน์

จากการศึกษาพบว่าในหลายประเทศได้มีการเก็บรวบรวมและให้ความสำคัญในการเก็บรักษาเอกสารจดหมายเหตุทางด้านดาราศาสตร์อย่างเป็นระบบและทันสมัย เช่น ราชสมาคมดาราศาสตร์ประจำประเทศอังกฤษ (The Royal Astronomical Society, 2015) หอดูดาวแห่งกรุงปารีส (L'Observatoire de Paris) (กระทรวงการต่างประเทศ, กรมยุโรป, ม.ป.ป.) องค์การบริหารการบินและอวกาศแห่งชาติ (National Aeronautics and Space Administration: NASA) ในสหรัฐอเมริกา โดยมีหน่วยงานที่เก็บบันทึกประวัติศาสตร์จดหมายเหตุเกี่ยวกับอวกาศและดาราศาสตร์ฟิสิกส์ชื่อว่า The High Energy Astrophysics Science Archive Research Center

(HEASARC) (National Aeronautics and Space Administration, 2016) หอสังเกตการณ์ดาราศาสตร์วิทยุ (The National Radio Astronomy Observatory: NRAO) มีหน่วยงานที่เรียกว่า “The National Radio Astronomy Observatory Archives” ที่เก็บเอกสารจดหมายเหตุเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาและการพัฒนาของดาราศาสตร์วิทยุในประเทศสหรัฐอเมริกา (National Radio Astronomy Observatory, 2016) เป็นต้น ทั้งนี้ผู้สนใจทางด้านดาราศาสตร์ได้เดินทางไปยังประเทศต่าง ๆ เพื่อศึกษาถึงพัฒนาการด้านดาราศาสตร์ของไทยจากเอกสารจดหมายเหตุและบันทึกทางประวัติศาสตร์ สถาบันวิจัยดาราศาสตร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน) ได้เห็นความสำคัญในการก่อตั้งหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ไทย เพื่อเก็บรวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าด้านดาราศาสตร์ไว้เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาค้นคว้าวิจัยและเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณชน จึงได้มีนโยบายในการจัดตั้งหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ไทย ที่อุทยานดาราศาสตร์สิรินธร อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

(สถาบันวิจัยดาราศาสตร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2558, น. 37)

หอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ ทำหน้าที่เก็บเอกสารจดหมายเหตุดาราศาสตร์ไว้อย่างถาวร เป็นแหล่งข้อมูลที่มีค่าสำหรับการวิจัย มีคุณค่าต่อประเทศและภูมิภาคขององค์กร ชุมชนและบุคคลทั่วไป แสดงหลักฐานของการดำเนินงานและกิจกรรมที่เกิดขึ้นในอดีต อีกทั้งยังเป็นเอกสารที่มีเพียงหนึ่งเดียว ซึ่งเป็นเหตุผลว่าทำไมจึงสำคัญและต้องได้รับการจัดเก็บอย่างเหมาะสมและจัดการอย่างระมัดระวังเพื่อปกป้องและรักษาไว้เพื่อการใช้งานในปัจจุบันและอนาคต (Royal Astronomical Society, 2015)

ในต่างประเทศ มีการก่อตั้งหอจดหมายเหตุแห่งแรกที่ประเทศฝรั่งเศส ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1789 และในทวีปยุโรป ได้แก่ อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา โดยทั้ง 3 ประเทศมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพของรัฐบาล และเพื่อศึกษาด้านสังคมและวัฒนธรรมของประเทศ (Schellenberg, 2003, pp. 3-8)

สำหรับในประเทศไทยได้มีแนวคิดการจัดเก็บเอกสารประวัติศาสตร์สืบย้อนไปได้ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา และงานจดหมายเหตุในราชสำนักก็ยังเป็นประเพณีสืบต่อกันมาหลายสมัยจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ แต่ปัจจุบันยังไม่มี การจัดตั้งหอจดหมายเหตุทางด้านดาราศาสตร์ในประเทศไทย เอกสารจดหมายเหตุทางด้านดาราศาสตร์ไทยนั้นมีอยู่มากมายทั้งในประเทศและต่างประเทศ หากมีหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการแสวงหารวบรวมและจัดเก็บอย่างเป็นระบบตามมาตรฐานและแนวทางการบริหารจัดการที่เป็นสากลนั้นจะทำให้เกิดศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ดาราศาสตร์เกิดขึ้นอย่างมากมาย

ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นที่มาของการทำวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดตั้งและการดำเนินงานหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ไทย” โดยมุ่งหวังแนวทางการจัดตั้งและดำเนินงานหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ไทยให้เป็นแหล่งรวมความรู้ทางดาราศาสตร์ที่สามารถให้ข้อมูล โดยมีสถานที่จัดเก็บเอกสารจดหมายเหตุดาราศาสตร์สนองนโยบายการจัดตั้งหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ของสถาบันวิจัยดาราศาสตร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน)

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการพัฒนาแนวทางการจัดตั้งและการดำเนินงานหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ไทยจำเป็นต้องคำนึงถึงมาตรฐานและหลักการที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. มาตรฐานว่าด้วยการลงรายการและจัดทำคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุ ได้แก่ 1) คำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุมาตรฐานสากลทั่วไป (General International Standard Archival Description : ISAD(G)) 2) มาตรฐานการลงรายการเกี่ยวกับบุคคลและครอบครัว (International Standard Archival Authority Record for Corporate Bodies, Persons, and Families: ISAAR (CPF)) 3) มาตรฐานสากลสำหรับการอธิบายเอกสารจดหมายเหตุ (International Standard for Describing Functions : ISDF) 4) มาตรฐานสากลสำหรับการอธิบายสถาบันด้วยเอกสารสำคัญ (International Standard for Describing Institutions with Archival Holdings : ISDIAH) 5) มาตรฐานคำอธิบายเอกสารที่ใช้รหัส (Encoded Archival Description : EAD) 6) บริบทของเอกสารที่ใช้รหัส องค์กร บุคคลและครอบครัว (Encoded Archival Context–Corporate Bodies, Persons and Families: EAC(CPF)) 7) บริบทของการจัดเก็บ (Records in Contexts: RiC)

2. มาตรฐานว่าด้วยการจัดเก็บและอนุรักษ์เอกสารจดหมายเหตุ ได้แก่ 1) คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดเก็บและการจัดแสดงเอกสารจดหมายเหตุ (Recommendations for the Storage and Exhibition of Archival Documents: BS 5454: 2000) ของ British Standards Institution (BSI) (British Standards Institution, 2005) 2) มาตรฐานการจัดเก็บเอกสารจดหมายเหตุ (Archival Storage Standards: NARA1571) ของ National Archives and Records Administration (NARA) (National Archives and Records Administration, 2008) 3) มาตรฐานการจัดเก็บเอกสารจดหมายเหตุของสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร ที่กำหนดขึ้นเพื่อเป็นมาตรฐานให้หอจดหมายเหตุในประเทศไทยใช้กำหนด ให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล (สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ, 2555)

Schellenberg (2003, pp. 168–193) อธิบายหลักการจัดหมวดหมู่เอกสารจดหมายเหตุ ได้แก่

- 1) การกำหนดหัวข้อในการแบ่งหมวดหมู่โดยใช้ตัวอักษร A–Z (Respect des Fonds)
- 2) หลักการจัดเก็บและแบ่งหมวดหมู่ตามแหล่งที่มา (Principle of Provenance)
- 3) การจัดหมวดหมู่โดยจัดเรียงตามเอกสารตามระบบของแต่ละหน่วยงานที่ใช้อยู่เดิม (Original Order) และ
- 4) หลักการเก็บเอกสารตามแหล่งที่มาและแบ่งหมวดหมู่ตามเจ้าของเอกสารเดิม (Record Groups)

เอกสารจดหมายเหตุดาราศาสตร์มีความสำคัญต่อการค้นคว้าวิจัยทางด้านดาราศาสตร์และสาขาวิชาอื่นที่เกี่ยวข้อง (Hoskin, 1998) การจัดตั้งหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งรวมเอกสารหลักฐานในอดีตทางด้านดาราศาสตร์ ให้คนรุ่นหลังได้ทราบถึงพัฒนาการของวิชาดาราศาสตร์ที่แท้จริง ดังนั้นการริเริ่มก่อตั้งหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ในประเทศไทยจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยอย่างจริงจัง เพื่อพัฒนาแนวทางในการจัดตั้งและการดำเนินงานหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ไทย ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ของสถาบันวิจัยดาราศาสตร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำคัญของเอกสารจดหมายเหตุดาราศาสตร์ Hoskin (1998) ศึกษาคุณค่าของเอกสารจดหมายเหตุในการเขียนประวัติศาสตร์ของดาราศาสตร์ กล่าวว่า การคงคุณค่าจากเอกสารต้นฉบับในอดีตนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมาก และมีประโยชน์ต่อการค้นคว้าวิจัยแก่นักดาราศาสตร์ในปัจจุบันและอนาคต

งานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดตั้งหอจดหมายเหตุและการดำเนินงานหอจดหมายเหตุ ได้แก่ Yun (1988) ศึกษาพัฒนาการการจัดตั้งหอจดหมายเหตุของมหาวิทยาลัย Yonsei สาธารณรัฐเกาหลี พบว่าผู้บริหารให้ความสำคัญและสนับสนุนการจัดตั้งหอจดหมายเหตุ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนทุก ๆ 4 ปี มีการจัดทำนโยบาย

การปฏิบัติงาน การจัดสรรงบประมาณได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนรายงานผลการดำเนินงานในทุก ๆ ปี

ดาวเรือง แนวทอง (2548) ศึกษาเรื่อง “การบริหารและดำเนินงานจดหมายเหตุของมหาวิทยาลัยของรัฐในประเทศไทย” โดยศึกษาจากหอจดหมายเหตุมหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 19 แห่ง พบว่า ส่วนใหญ่บุคลากรดำเนินงานจดหมายเหตุ คือ บรรณารักษ์ ส่วนใหญ่มีพื้นที่ในการจัดเก็บร่วมกับหน่วยงานอื่น มีระบบการลงทะเบียนและการทำเครื่องมือช่วยค้นพบปัญหาบุคลากรที่รับผิดชอบในงานจดหมายเหตุไม่เพียงพอต่องานที่ได้รับมอบหมาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดตั้งและการดำเนินงานหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ไทย

ประโยชน์ที่จะได้รับการศึกษา

1. ผลแนวทางการจัดตั้งและการดำเนินงานหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ไทยนี้ สามารถนำไปใช้เป็นคู่มือในการจัดตั้งและการดำเนินงานหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ไทยในภูมิภาคได้
2. หอจดหมายเหตุเฉพาะด้านอื่น ๆ สามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดตั้งและดำเนินงานได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปจากข้อความบรรยาย (Descriptive) จากการศึกษาเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะมาตรฐานการลงรายการจดหมายเหตุ และมาตรฐานการอนุรักษ์จดหมายเหตุ
2. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 องค์ประกอบในการจัดตั้งและการบริหารงานหอจดหมายเหตุ ได้แก่ ทรัพยากรจดหมายเหตุ นโยบายการจัดตั้ง วัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ บุคลากร ด้านอาคารสถานที่ ครุภัณฑ์

และส่วนที่ 2 กระบวนการดำเนินงานเอกสารจดหมายเหตุ ได้แก่ การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าเอกสาร การจัดหมวดหมู่และการจัดทำคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุ การสงวนรักษาและอนุรักษ์เอกสารจดหมายเหตุ การบริการและเผยแพร่เอกสารจดหมายเหตุ

3. การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) ผู้บริหารของสถาบันวิจัยดาราศาสตร์แห่งชาติ ด้านการจัดตั้งและการบริหารงานหอจดหมายเหตุ ดาราศาสตร์ ได้แก่ นโยบายการจัดตั้ง วัตถุประสงค์ แผนการดำเนินงาน การเก็บและเผยแพร่ และแนวโน้มในการพัฒนาในระยะยาว

ผู้เชี่ยวชาญทางด้านงานจดหมายเหตุและบุคลากรที่มีหน้าที่หลักในการรับผิดชอบงานจดหมายเหตุ ด้านกระบวนการดำเนินงานจดหมายเหตุ ได้แก่ การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าเอกสาร การจัดหมวดหมู่ และการจัดทำคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุ การอนุรักษ์เอกสารจดหมายเหตุ และการให้บริการเผยแพร่เอกสารจดหมายเหตุ

4. นำผลจากการศึกษาเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์มาสังเคราะห์เป็นแนวทางการจัดตั้งและการดำเนินงานหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ไทย

แหล่งข้อมูลในการวิจัย

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

1. หอจดหมายเหตุ โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) หอจดหมายเหตุแห่งชาติ 2) หอจดหมายเหตุสถาบันการศึกษา และ 3) หอจดหมายเหตุเฉพาะด้าน (ชยันต์ หิริธัมภ์, 2562) โดยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ศึกษาหอจดหมายเหตุจำนวน 8 แห่ง ดังนี้

1.1 สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ เนื่องจากเป็นหอจดหมายเหตุแห่งประเทศไทยที่ก่อตั้งและดำเนินงานมายาวนาน

1.2 หอจดหมายเหตุมหาวิทยาลัยพายัพ เนื่องจากเป็นสถาบันการศึกษาที่อยู่ในพื้นที่ภาคเหนือซึ่งมีสภาพแวดล้อมใกล้เคียงกับพื้นที่ในการจัดตั้งหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ไทย และเป็นหอจดหมายเหตุเฉพาะด้าน (เกี่ยวกับคริสต์ศาสนิกายโปรเตสแตนท์ในประเทศไทย)

1.3 หอจดหมายเหตุมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เนื่องจากเป็นสถาบันการศึกษาซึ่งมีสภาพแวดล้อมใกล้เคียงกับพื้นที่ในการจัดตั้งหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ไทย และเป็นหอจดหมายเหตุเฉพาะด้าน (เกี่ยวกับการเกษตรในภาคเหนือของประเทศไทย)

1.4 หอจดหมายเหตุมูลนิธิพระดาบส เนื่องจากเป็นหอจดหมายเหตุเฉพาะด้าน (เกี่ยวกับมูลนิธิพระดาบส)

1.5 หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ เนื่องจากเป็นหอจดหมายเหตุเฉพาะด้าน (เกี่ยวกับศาสนาพุทธ)

1.6 ศูนย์การเรียนรู้ธนาคารแห่งประเทศไทย เนื่องจากเป็นหอจดหมายเหตุเฉพาะด้าน (เกี่ยวกับการเงินของประเทศไทย)

1.7 หอจดหมายเหตุราชสมาคมดาราศาสตร์ประเทศอังกฤษ เนื่องจากเป็นหอจดหมายเหตุเฉพาะด้านดาราศาสตร์ มีความเก่าแก่ในยุโรป และองค์กรหลักมีโครงสร้างที่ใกล้เคียงกับสถาบันวิจัย ดาราศาสตร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน)

1.8 หอจดหมายเหตุ Paris Observatory เนื่องจากเป็นหอจดหมายเหตุเฉพาะด้านดาราศาสตร์ มีความเก่าแก่ในยุโรป และองค์กรหลักมีโครงสร้างที่ใกล้เคียงกับสถาบันวิจัยดาราศาสตร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน)

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย

1. ผู้บริหารของสถาบันวิจัยดาราศาสตร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน) จำนวน 1 คน

2. ผู้เชี่ยวชาญทางด้านงานจดหมายเหตุ จำนวน 1 คน

3. บุคลากรที่มีหน้าที่หลักในการรับผิดชอบงานจดหมายเหตุ ทั้ง 8 แห่ง จำนวน 8 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ 1) หัวหน้ากลุ่มงานบริหารเอกสารสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ 2) ผู้อำนวยการหอจดหมายเหตุมหาวิทยาลัยพายัพ 3) หัวหน้างานหอจดหมายเหตุมหาวิทยาลัยแม่โจ้ 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านหอจดหมายเหตุมูลนิธิพระดาบส 5) ผู้จัดการหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ 6) หัวหน้างานหอจดหมายเหตุธนาคารแห่งประเทศไทย ศูนย์การเรียนรู้

ธนาคารแห่งประเทศไทย 7) บรรณารักษ์ผู้ปฏิบัติงาน
หอจดหมายเหตุราชสมาคมดาราศาสตร์ประเทศอังกฤษ
และ 8) หัวหน้าหอจดหมายเหตุ Paris Observatory

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์
เชิงลึกสำหรับประชากร 3 กลุ่ม จำนวน 3 ชุด และแบบ
บันทึกการสังเกต ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเอง โดยใช้แนวทาง
จากแนวคิดทฤษฎีงานจดหมายเหตุ และมาตรฐาน
การอนุรักษ์เอกสารจดหมายเหตุ ซึ่งผ่านการตรวจ
โดยอาจารย์ที่ปรึกษา ดังต่อไปนี้

1. แบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview)
ใช้สัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันวิจัยดาราศาสตร์แห่งชาติ
เกี่ยวกับการจัดตั้งหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ ได้แก่
1) นโยบายการจัดตั้ง 2) วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง
3) แผนการดำเนินงาน และ 4) แนวโน้มในการพัฒนาใน
ระยะยาว

2. แบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth
Interview) ใช้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านงานจดหมายเหตุ
เกี่ยวกับการจัดตั้งหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ ได้แก่ 1)
ความสำคัญของหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ 2) องค์ความรู้
และองค์ประกอบที่สำคัญ 3) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้
รับจากการจัดตั้ง และ 4) ทิศทาง/แนวโน้มในการพัฒนา
ในระยะยาว

3. แบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก ใช้สัมภาษณ์บุคลากร
ที่มีหน้าที่หลักในการรับผิดชอบงานจดหมายเหตุ เพื่อ
สอบถามข้อมูลด้านการบริหารจัดการ โครงสร้าง
การบริหาร องค์ประกอบในการบริหารที่สำคัญ และ
กระบวนการจัดการงานจดหมายเหตุ จำนวน 8 คน
จากหอจดหมายเหตุ 8 แห่งข้างต้น

4. แบบบันทึกการสังเกต และการจดบันทึก
ด้านอาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ และสภาพแวดล้อม
ของหอจดหมายเหตุทั้ง 8 แห่ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารมาตรฐานด้าน
การจัดเก็บและอนุรักษ์เอกสารจดหมายเหตุ ได้แก่
1) BS 5454:2000 ของ BSI 2) มาตรฐานการจัดเก็บ
เอกสารจดหมายเหตุ (Archival Storage Standards:
NARA1571) ของ NARA และ 3) มาตรฐานการจัดเก็บ
เอกสารจดหมายเหตุของสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ
กรมศิลปากร และมาตรฐานด้านการลงรายการและ
จัดทำคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุ ได้แก่ 1) คำอธิบาย
เอกสารจดหมายเหตุมาตรฐานสากลทั่วไป (General
International Standard Archival Description: ISAD(G))
และ 2) มาตรฐานคำอธิบายเอกสารที่ใช้รหัส (Encoded
Archival Description: EAD) และบันทึกประเด็นสำคัญ
อย่างเป็นระบบโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content
Analysis)

2. นำข้อมูลจากการสังเกต และการสัมภาษณ์
เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบ
สร้างข้อสรุปจากข้อความบรรยาย (Descriptive) จากการ
สังเกต และการสัมภาษณ์

3. พัฒนาแนวทางการจัดตั้งและการดำเนินงาน
หอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ไทย ดังนี้

3.1 นำข้อมูลจากการศึกษาเอกสารมาตรฐาน
ด้านการจัดเก็บและอนุรักษ์เอกสารจดหมายเหตุ
การสังเกต การสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันวิจัยดาราศาสตร์
และการสัมภาษณ์บุคลากรที่มีหน้าที่หลักในการรับผิดชอบ
งานจดหมายเหตุทั้ง 8 แห่ง ด้านองค์ประกอบในการจัดตั้ง
และการบริหารงานหอจดหมายเหตุ มาใช้ในการพัฒนา
แนวทางการจัดตั้งหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ไทย

3.2 นำข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร มาตรฐาน
ด้านการลงรายการและจัดทำคำอธิบายเอกสาร
จดหมายเหตุ การสังเกต การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญงาน
จดหมายเหตุ และการสัมภาษณ์บุคลากรที่มีหน้าที่หลัก
ในการรับผิดชอบงานจดหมายเหตุทั้ง 8 แห่ง ด้าน
กระบวนการดำเนินงานเอกสารจดหมายเหตุ และนำผล
การวิเคราะห์มาใช้ในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงาน
หอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ไทย

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารมาตรฐาน การสังเกต และการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลเอกสารมาตรฐาน พบว่ามาตรฐานที่ต้องใช้ในการจัดตั้งและการดำเนินงานหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ไทย จำเป็นต้องใช้มาตรฐาน 2 ประเภท ดังต่อไปนี้

1.1 มาตรฐานการลงรายการเอกสารจดหมายเหตุ ผลการศึกษาพบว่าในหอจดหมายเหตุส่วนใหญ่ใช้มาตรฐานคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุมาตรฐานสากลทั่วไป (General International Standard Archival Description : ISAD(G)) กำหนดเกณฑ์พบว่าประกอบด้วย 7 ส่วน ได้แก่ 1) คำอธิบายเกี่ยวกับเอกสาร (Identify Statement Area) 2) คำอธิบายเกี่ยวกับเนื้อหาของเอกสาร (Context Area) 3) คำอธิบายขอบเขตเนื้อหาและโครงสร้าง (Content and Structure Area) 4) คำอธิบายเงื่อนไขการเข้าถึงและการใช้เอกสาร (Conditions of Access and Use Area) 5) คำอธิบายเกี่ยวกับวัสดุที่เกี่ยวข้อง (Allied Materials Area) 6) คำอธิบายเพิ่มเติม หรือส่วนหมายเหตุ (Notes Area) และ 7) เขตข้อมูลการควบคุมการทำคำอธิบายเอกสาร (Description Control Area)

1.2 มาตรฐานที่ใช้ในการจัดเก็บและการอนุรักษ์เอกสารจดหมายเหตุ พบว่าหอจดหมายเหตุส่วนใหญ่นิยมใช้มาตรฐานคำแนะนำเกี่ยวกับการจัดเก็บและการจัดแสดงเอกสารจดหมายเหตุ (Recommendations for the Storage and Exhibition of Archival Documents: BS 5454:2000) กำหนดเกณฑ์ ประกอบด้วย 1) สถานที่ตั้งของอาคาร 2) ความปลอดภัยของสถานที่ตั้ง 3) สภาพแวดล้อม 4) การป้องกันการเกิดเพลิงไหม้ 5) ขนาดและความปลอดภัย 6) การควบคุมการระบายของน้ำ 7) การป้องกันฝุ่นและสารมลพิษ 8) ความปลอดภัยจากการโจรกรรม 9) การบริการ 10) พื้นที่จัดแสดง 11) พื้นที่จัดเก็บ และ 12) อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์ ซึ่งมีความแตกต่างตามลักษณะการใช้งานและลักษณะทางกายภาพของเอกสารจดหมายเหตุแต่ละประเภท

2. ผลการศึกษาโดยการสังเกต สัมภาษณ์ บุคลากรที่มีหน้าที่หลักในการรับผิดชอบงานจดหมายเหตุ จำนวน 8 คน และจัดบันทึกหอจดหมายเหตุ จำนวน 8 แห่ง แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบในการจัดตั้งและการบริหารงานหอจดหมายเหตุ และตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์กระบวนการดำเนินงานหอจดหมายเหตุ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบในการจัดตั้งและการบริหารงานหอจดหมายเหตุด้านทรัพยากรนโยบาย วัตถุประสงค์ และตำแหน่งบุคลากร

หอจดหมายเหตุ	ทรัพยากร	นโยบาย/วัตถุประสงค์	ตำแหน่งบุคลากร
สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ	ลายลักษณ์/โสตทัศน/หนังสือหายาก/ บันทึกการประชุม/บันทึกเหตุการณ์/ข่าว/เอกสารดิจิทัล	รวบรวมและให้บริการข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของชาติ	วิชาชีพ/สนับสนุน/ดำเนินงานทั่วไป
หอจดหมายเหตุ ม.พายัพ	เอกสารจดหมายเหตุของสภาคริสตจักร/ เอกสารจดหมายเหตุของ ม.พายัพ และเอกสารจดหมายเหตุ คริสตศาสนานิกายโปรเตสแตนต์	เสาะหา/เก็บรักษา/ให้บริการ เอกสารจดหมายเหตุของสภาคริสตจักร/เอกสารจดหมายเหตุของ ม.พายัพ และเอกสารจดหมายเหตุ คริสตศาสนานิกายโปรเตสแตนต์	ผอ. 1 คน/ ฝ่ายเอกสาร 1 คน/ ฝ่ายอนุรักษ์ 2 คน/ ฝ่ายบริการ 1 คน รวม 5 คน
หอจดหมายเหตุ มหาวิทยาลัยแม่โจ้	เอกสารจดหมายเหตุ/หนังสือ/ข่าวหรือบทความ/ โสตทัศนวัสดุ/ วัตถุ	จัดเก็บและให้บริการเอกสารจดหมายเหตุในรูปวัสดุตีพิมพ์และวัสดุไม่ตีพิมพ์/เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าด้านการเกษตร ภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรมในภาคเหนือ	นักเอกสารสนเทศ 2 คน บรรณารักษ์ 2 คน รวม 4 คน
หอจดหมายเหตุ มูลนิธิพระดาบส	เอกสารลายลักษณ์ (การก่อตั้งและการดำเนินงานของมูลนิธิ)/ สื่อโสตทัศน/สื่อวัสดุคอมพิวเตอร์	เพื่อแสดงประวัติและหลักฐานการดำเนินงานการจัดตั้งโครงการพระดาบสตามกระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร	นักจดหมายเหตุ 1 คน/ เจ้าหน้าที่ 1 คน
หอจดหมายเหตุ พุทธทาส อินทปัญโญ	เอกสาร/บันทึกลายมือ จดหมาย/งานพิมพ์หนังสือแถบเสียงบันทึกการแสดงธรรม ภาพถ่าย ฟิล์ม สไลด์ หนังสือและสิ่งพิมพ์ต่างๆ ของพุทธทาส อินทปัญโญ	รวบรวม ดูแล รักษา เอกสาร สื่อธรรมของพุทธทาส อินทปัญโญ	นักจดหมายเหตุ/เจ้าหน้าที่/อาสาสมัคร
หอจดหมายเหตุ ธนาคารแห่งประเทศไทย	ต้นฉบับเอกสารการดำเนินงานของธนาคารแห่งประเทศไทย	จัดเก็บรักษาเอกสารประวัติศาสตร์ของธนาคารแห่งประเทศไทย	นักจดหมายเหตุ/บรรณารักษ์
หอจดหมายเหตุ ราชสมาคมดาราศาสตร์ ประเทศอังกฤษ	สิ่งพิมพ์ / เอกสารต้นฉบับ (Manuscripts)/ภาพถ่าย/เครื่องมือทางดาราศาสตร์/ภาพวาด/ชุดบรรยาย	บันทึกประวัติศาสตร์ความเข้าใจเกี่ยวกับโลก ระบบสุริยะ กาแลคซี และธรรมชาติของจักรวาล/ ส่งเสริมดาราศาสตร์ และธรณีฟิสิกส์วิทยาศาสตร์ สหวิทยาการ	บรรณารักษ์ทำหน้าที่นักจดหมายเหตุ 1 คน / ผู้ช่วยบรรณารักษ์ 1 คน
หอจดหมายเหตุ Paris Observatory ประเทศฝรั่งเศส	หนังสือ/เอกสารสำคัญ/เครื่องมือ/ภาพวาด/ ประติมากรรม/ภาพพิมพ์	รวบรวมคอลเล็กชันดาราศาสตร์และฟิสิกส์ดาราศาสตร์/เอกสารหอสมุดแห่งชาติ/ หอดูดาวประวัติศาสตร์จากหอดูดาวและบริการนักวิจัย	นักจดหมายเหตุ/บรรณารักษ์

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาโดยการสังเกตสัมภาษณ์บุคลากรที่มีหน้าที่หลักในการรับผิดชอบงานจดหมายเหตุ จำนวน 8 คน และจัดบันทึกหอจดหมายเหตุ จำนวน 8 แห่ง พบว่า องค์ประกอบในการจัดตั้งและการบริหารงานหอจดหมายเหตุ แบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) ด้านทรัพยากรจดหมายเหตุ หอจดหมายเหตุ ทั้ง 8 แห่ง มีทรัพยากรจดหมายเหตุที่แตกต่างกันไปตามภารกิจหลักของหน่วยงาน และตามทรัพยากรที่หน่วยงานมีอยู่ โดยแบ่งออกเป็น เอกสารจดหมายเหตุสำนักงาน หมายถึง เอกสารที่เกิดจากการปฏิบัติงานของหน่วยงาน และ เอกสารจดหมายเหตุส่วนบุคคล หมายถึง

เอกสารของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งเอกสารจดหมายเหตุ ทั้ง 2 ประเภทนี้ ได้รับการประเมินคุณค่าแล้ว และควรที่จะเก็บไว้อย่างถาวร

2) ด้านนโยบายการจัดตั้ง หอจดหมายเหตุ ทั้ง 8 แห่ง มีการกำหนดวัตถุประสงค์และนโยบายในการจัดตั้งอย่างชัดเจน โดยมีวิสัยทัศน์ พันธกิจ ที่สอดคล้องกัน

3) ด้านบุคลากรหอจดหมายเหตุ ประกอบด้วย นักจดหมายเหตุ บรรณารักษ์ นักเอกสารสนเทศ นักอนุรักษ์เอกสาร นักวิชาการคอมพิวเตอร์ และเจ้าหน้าที่บริหารจัดการงานทั่วไป

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์กระบวนการดำเนินงานหอจดหมายเหตุด้านการวิเคราะห์และประเมินคุณค่าเอกสารการจัดหมวดหมู่และการจัดทำคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุ การอนุรักษ์ วัสดุที่ใช้เก็บเอกสาร และการบริการ

หอจดหมายเหตุ	วิเคราะห์/ประเมินคุณค่าเอกสาร	จัดหมวดหมู่/ทำคำอธิบาย	การอนุรักษ์	วัสดุที่ใช้เก็บเอกสาร	การบริการ
สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ	มีคณะกรรมการ	ตามแหล่งที่มา (Provenance) / ปรับปรุงจาก ISAD(G)	มีการซ่อม/อบ/กำจัดแมลง	ใช้กระดาษไร้กรดบางส่วน	บริการแบบปิด/บริการดิจิทัล
หอจดหมายเหตุมหาวิทยาลัยพายัพ	มีคณะกรรมการ	ตามแหล่งที่มา (Provenance) / ปรับปรุงจาก ISAD(G)	มีการซ่อม/กำจัดแมลง	ไม่ใช้กระดาษไร้กรด/ใช้วัสดุทำเอง	บริการแบบปิด
หอจดหมายเหตุมหาวิทยาลัยแม่โจ้	มีคณะกรรมการ	ตามแหล่งที่มา (Provenance) / ปรับปรุงจาก ISAD(G)	ยังไม่มีมีการดำเนินการใด ๆ	ไม่ใช้กระดาษไร้กรด	บริการแบบปิด/บริการดิจิทัล
หอจดหมายเหตุมูลนิธิพระดาบส	มีคณะกรรมการ	ตามแหล่งที่มา (Provenance) / ปรับปรุงจาก ISAD(G)	มีการซ่อม/กำจัดแมลง	ใช้กระดาษไร้กรดวัสดุจากตปท.	บริการแบบปิด
หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ	มีคณะกรรมการ	ตามแหล่งที่มา (Provenance) / ปรับปรุงจาก ISAD(G)	มีการซ่อม/กำจัดแมลง	ใช้กระดาษไร้กรดวัสดุจากตปท.	บริการแบบปิด/บริการดิจิทัล
หอจดหมายเหตุธนาคารแห่งประเทศไทย	มีคณะกรรมการ	ตามแหล่งที่มา (Provenance) / ปรับปรุงจาก ISAD(G)	มีการซ่อม/กำจัดแมลง	ใช้กระดาษไร้กรดวัสดุจากตปท.	บริการแบบปิด/บริการดิจิทัล

ตารางที่ 2 (ต่อ)

หอจดหมายเหตุ	วิเคราะห์/ประเมิน คุณค่าเอกสาร	จัดหมวดหมู่/ ทำคำอธิบาย	การอนุรักษ์	วัสดุที่ใช้เก็บ เอกสาร	การบริการ
หอจดหมายเหตุ ราชสมาคม ดาราศาสตร์ ประเทศอังกฤษ	มีคณะกรรมการ	ตามแหล่งที่มา (Provenance) / ปรับปรุงจาก มาตรฐาน EAD	มีการซ่อม/ กำจัดแมลง	ใช้กระดาษ ไร้กรด	บริการ แบบปิด
หอจดหมายเหตุ Paris Observatory ประเทศฝรั่งเศส	มีคณะกรรมการ	ตามแหล่งที่มา (Provenance) / ปรับปรุงจาก ISAD(G)	มีการซ่อม/ กำจัดแมลง	ใช้กระดาษ ไร้กรด	บริการแบบ ปิด/บริการ ดิจิทัล

จากตารางที่ 2 พบว่า กระบวนการดำเนินงานเอกสารจดหมายเหตุ ประกอบด้วยด้านต่าง ๆ มีรายละเอียด ดังนี้

1) ด้านการวิเคราะห์และประเมินคุณค่าเอกสาร หอจดหมายเหตุทั้ง 8 แห่ง มีการกำหนดอายุเอกสารที่จะส่งให้หอจดหมายเหตุประเมินคุณค่า และแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินคุณค่าเอกสาร ซึ่งประกอบด้วยเจ้าของเอกสาร ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง นักวิจัย นักวิชาการ และนักจดหมายเหตุ ร่วมกันพิจารณา

2) ด้านการจัดหมวดหมู่และการจัดทำคำอธิบาย เอกสารจดหมายเหตุ ทุกแห่งใช้หลักการจัดหมวดหมู่เอกสารตามแหล่งที่มาของเอกสาร (Principle of Provenance) หอจดหมายเหตุ 8 แห่ง ปรับปรุงการจัดทำคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุขึ้นตามลักษณะการใช้งาน โดยสอดคล้องกับมาตรฐาน ISAD(G) หอจดหมายเหตุ 1 แห่ง ปรับปรุงการจัดทำคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุขึ้นตามลักษณะการใช้งาน โดยสอดคล้องกับมาตรฐาน EAD

3) ด้านการสงวนรักษาและอนุรักษ์เอกสารจดหมายเหตุ หอจดหมายเหตุ 1 แห่ง คือ สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ใช้การอบเอกสารด้วยตู้อบเอกสารเพื่อกำจัดและป้องกันแมลง ส่วนการซ่อมแซมเอกสาร ทั้ง 8 แห่ง ใช้เยื่อกระดาษสาที่ไร้กรด ทากาวที่ใช้เฉพาะเพื่อการอนุรักษ์ลงบนเอกสาร แล้วเคลือบด้วยกระดาษเยื่อทั้งสองด้าน และทำให้เรียบโดยการนำเข้าแท่นอัดวัสดุที่ใช้เก็บเอกสารจดหมายเหตุ หอจดหมายเหตุ 2 แห่ง ไม่ได้ใช้กระดาษไร้กรด

4) ด้านการบริการและเผยแพร่เอกสารจดหมายเหตุ หอจดหมายเหตุทั้ง 8 แห่ง ให้บริการเอกสารจดหมายเหตุ เป็นบริการแบบปิดให้อ่านในห้องบริการเท่านั้น ไม่จัดเอกสารจดหมายเหตุมาตั้งไว้ให้ผู้ค้นคว้าเลือกหยิบใช้เอง การเลือกใช้อเอกสารจะต้องเลือกตามรายการเอกสารเครื่องมือช่วยค้นที่นักจดหมายเหตุเตรียมไว้ให้ และกรอกรหัสเอกสารที่ต้องการในแบบฟอร์มการขอเอกสาร และให้เจ้าหน้าที่หยิบเอกสารออกให้ โดยเครื่องมือช่วยค้นที่มีอยู่ คือ บัญชีรายการเอกสารดัชนีค้นเรื่อง หรือระบบโปรแกรมสืบค้น นอกจากนี้หอจดหมายเหตุหลายแห่งได้นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้งานบริการในรูปแบบของเอกสารดิจิทัล

3. ผลการศึกษาโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารของสถาบันวิจัยดาราศาสตร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน) และผู้เชี่ยวชาญงานจดหมายเหตุ

3.1 ผลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารของสถาบันวิจัยดาราศาสตร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน) ด้านวัตถุประสงค์และนโยบายในการจัดตั้งหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ไทย ตลอดจนแผนการดำเนินงาน นโยบายการเก็บและเผยแพร่ ผลการศึกษาได้วัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้งคือ การสนองพระราชดำริของพระมหากษัตริย์ในเรื่องวิทยาศาสตร์ดาราศาสตร์ไทย และผลที่ได้รับจากการจัดตั้งหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ไทยในครั้งนี้ต้องมีประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ เกิดความภาคภูมิใจในการแสวงหาความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ดาราศาสตร์ของไทย และในระยะยาวหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์จะต้องเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดจนเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าวิจัย

ทางด้านประวัติศาสตร์จากอดีตสู่ปัจจุบันและอนาคตของ
วิชาดาราศาสตร์ต่อไป (ผู้บริหาร, สัมภาษณ์, 19 มิถุนายน
2557)

3.2 ผลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญงาน
จดหมายเหตุ ด้านวิธีการดำเนินงานจดหมายเหตุ ได้ขึ้น
ตอนในการจัดตั้งและการดำเนินงานหอจดหมายเหตุ
ดาราศาสตร์ไทย ดังนี้ 1) การกำหนดนโยบายในการ
จัดตั้งให้ชัดเจน 2) การลงรายการเอกสารจดหมายเหตุ
ใช้มาตรฐานโดยสอดคล้องกับ มาตรฐาน ISAD (G)
3) ด้านอาคารสถานที่ คำนึงถึงมาตรฐาน BS 5454:2000
และ NARA1571 ประกอบด้วย สภาพแวดล้อม อาคาร
สถานที่ ครุภัณฑ์ ในการจัดเก็บเอกสารจดหมายเหตุ
4) การมอบหมายบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถและ
เชี่ยวชาญทางด้านงานจดหมายเหตุ 5) แนวโน้มในอนาคต
ของหอจดหมายเหตุ คือการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการ
จัดการและการช่วยค้นเอกสารมากขึ้น (ผู้เชี่ยวชาญ,
สัมภาษณ์, 11 กันยายน 2561)

**ส่วนที่ 2 ผลการพัฒนาแนวทางการจัดตั้ง
และการดำเนินงานหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ไทย**
ผู้วิจัยนำผลการศึกษาเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์
ใช้ในการเสนอแนวทางกำหนดกรอบครอบคลุมขอบเขตไว้
2 ส่วน คือ 2.1) พัฒนาแนวทางการจัดตั้งหอจดหมายเหตุ
ดาราศาสตร์ไทย ได้แก่ องค์ประกอบในการจัดตั้งและ
การบริหารงานหอจดหมายเหตุ โดยข้อมูลที่ได้จาก
การศึกษาเอกสารมาตรฐานการจัดเก็บเอกสาร
จดหมายเหตุ และผลวิเคราะห์ตารางที่ 1 และตารางที่ 2
และ 2.2) พัฒนาแนวทางการดำเนินงานหอจดหมายเหตุ
ดาราศาสตร์ไทย ได้แก่ กระบวนการดำเนินงานเอกสาร
จดหมายเหตุ โดยข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร
มาตรฐานการลงรายการเอกสารจดหมายเหตุ
และผลวิเคราะห์ตารางที่ 2

**1. แนวทางการจัดตั้งหอจดหมายเหตุ
ดาราศาสตร์ไทย แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ**

1.1 ด้านทรัพยากรจดหมายเหตุ ข้อมูล
ที่ได้จากการวิเคราะห์จากตารางที่ 1 พบว่า ต้องกำหนด
ทรัพยากรของเอกสารจดหมายเหตุที่ชัดเจน ตาม
ภารกิจหลักของหน่วยงาน ได้แก่ 1) เอกสารที่เป็นลาย

ลักษณ์อักษร เช่น หนังสือโต้ตอบ เอกสารการประชุม
รายงานการประชุม แผนงาน โครงการ และเอกสารอื่น ๆ
ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของสถาบันฯ 2) เอกสาร
ที่มีคุณค่าทางด้านดาราศาสตร์ 3) โสตทัศนจดหมายเหตุ
และวัสดุคอมพิวเตอร์ เช่น ภาพถ่ายดาราศาสตร์
โปสเตอร์ ปฏิทินดาราศาสตร์ เทปบันทึกเสียง ซีดี วีซีดี
ดีวีดี เป็นต้น 4) เอกสารประเภทแผนที่ แผนที่ แผนผัง เช่น
แบบแปลน พิมพ์เขียว เป็นต้น 5) วัตถุ สิ่งของจากบุคคล
ผู้ทรงคุณวุฒิ เอกสารต้นฉบับ หรือเอกสารที่มีอยู่
เพียงฉบับเดียวและทรงคุณค่า

1.2 ด้านนโยบายการจัดตั้ง ข้อมูลที่ได้จาก
การวิเคราะห์จากตารางที่ 1 และจากการสัมภาษณ์
ผู้บริหารสถาบันวิจัยดาราศาสตร์แห่งชาติ พบว่า
การกำหนดนโยบายที่ชัดเจนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง
สำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการกำหนดหลักการปฏิบัติงาน
ด้านจดหมายเหตุดาราศาสตร์ นโยบายสามารถกำหนด
ได้ทั้งภายในหรือภายนอก ซึ่งนโยบายภายในมีวัตถุประสงค์
เพื่อสนับสนุนภารกิจขององค์กรหรือเก็บรวบรวม
เอกสารขององค์กรหรือสถาบัน ส่วนนโยบายภายนอก
มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการจัดเก็บเอกสาร
ประวัติศาสตร์ดาราศาสตร์ให้กว้างขึ้น ทั้งนี้การกำหนด
นโยบายจะต้องคำนึงถึงมาตรฐาน เช่น การกำหนด
โครงสร้างและกรอบมาตรฐานในการเก็บเอกสารจดหมายเหตุ
แบบถาวรเพื่อจัดการและปรับปรุงประสิทธิภาพและ
ประสิทธิผลของหอจดหมายเหตุ ตลอดจนคำนึงถึง
กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับงานจดหมายเหตุ

1.3 ด้านบุคลากร ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์
จากตารางที่ 1 พบว่า ควรมีนักจดหมายเหตุเป็นผู้ปฏิบัติ
งานบริหารจัดการ จัดหานักจดหมายเหตุ ซึ่งมีความรู้
ความสามารถทางด้านงานจดหมายเหตุโดยตรงมาช่วย
บริหารจัดการให้เป็นระบบ ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ
ด้านงานจดหมายเหตุ บรรณารักษ์ นักสารสนเทศศาสตร์
และนักดาราศาสตร์

1.4 ด้านอาคารสถานที่ ข้อมูลที่ได้จาก
การศึกษาเอกสาร พบว่า บรรณารักษ์ควรออกแบบ
อาคาร สถานที่ ร่วมกับสถาปนิก กำหนดครุภัณฑ์และ
วัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมเพื่อให้ได้ตามมาตรฐานการ

จัดเก็บเอกสารจดหมายเหตุ ในที่นี้เลือกให้สอดคล้องกับคำแนะนำเกี่ยวกับพื้นที่เก็บและจัดแสดงเอกสารจดหมายเหตุ ของ BSI (Recommendations for the Storage and Exhibition of Archival Documents โดย BSI : British Standards Institution) ซึ่งเป็นมาตรฐานที่ให้คำแนะนำสำหรับการจัดเก็บและจัดนิทรรศการเอกสารจดหมายเหตุรวมทั้งทรัพยากรในห้องสมุด โดยเนื้อหาภายในมาตรฐานนี้ ประกอบด้วย 1) สถานที่ตั้งของอาคาร 2) ความปลอดภัยของสถานที่ตั้ง 3) สภาพแวดล้อม 4) การป้องกันการเกิดเพลิงไหม้ 5) ขนาดและความปลอดภัย ลักษณะพิเศษของประตูและหน้าต่างในบริเวณพื้นที่เก็บข้อมูล 6) การควบคุมการระบายของน้ำที่อาจสะสมในพื้นที่เก็บข้อมูล 7) การป้องกันฝุ่นและสารมลพิษ 8) ด้านความปลอดภัยจากการโจรกรรม 9) การบริการ 10) พื้นที่จัดแสดง 11) พื้นที่จัดเก็บต้องมีลักษณะรูปร่าง และขนาดของห้องเก็บข้อมูลควรใช้งานได้สะดวกต่อการเปลี่ยนแปลงของปริมาณเอกสาร 12) อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์ ซึ่งมีความแตกต่างตามลักษณะการใช้งานและลักษณะทางกายภาพของเอกสารจดหมายเหตุ แต่ละประเภท

1.5 ด้านวัสดุครุภัณฑ์ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและการวิเคราะห์จากตารางที่ 2 พบว่าภายในห้องเก็บเอกสารฯ ควรประกอบด้วย ตู้เก็บเอกสารที่ทำด้วยวัสดุกันไฟ เพื่อป้องกันความเสียหายของเอกสารจากการเกิดอัคคีภัย ใช้ระบบดับเพลิงแบบก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ดับเพลิง โดยหลีกเลี่ยงการใช้ระบบดับเพลิงแบบน้ำเพื่อป้องกันการเสียหายของเอกสาร อุปกรณ์ที่ใช้เก็บเอกสาร เป็นกล่องและแฟ้มแบบกระดาษไร้กรดเพื่อการถนอมและยืดอายุของเอกสาร โดยควบคุมอุณหภูมิภายในห้องที่ 20 องศาเซลเซียส และติดตั้งอุปกรณ์เครื่องตรวจวัดความชื้นและดูความชื้นอยู่ตลอดเวลา โดยยึดตามมาตรฐาน Recommendations for the Storage and Exhibition of Archival Documents ของ British Standards Institution (BSI) (British Standards Institution, 2005) ประกอบด้วย 1) ชั้นเก็บเอกสาร 2) ชั้นวางเอกสาร 3) เครื่องปรับอากาศ 4) บรรจุภัณฑ์สำหรับจัดเก็บเอกสาร

2. แนวทางการดำเนินงานหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ไทย แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

2.1 ด้านการวิเคราะห์และประเมินคุณค่าเอกสารจดหมายเหตุดาราศาสตร์ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและการวิเคราะห์จากตารางที่ 2 พบว่าควรมีการวางแผนระบบการดำเนินงานเอกสาร โดยมีแนวทางดังนี้

2.1.1 แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินคุณค่าเอกสาร ประกอบด้วย นักจดหมายเหตุ นักกฎหมาย และตัวแทนของหน่วยงานต่าง ๆ

2.1.2 สืบหาเอกสารการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงาน โดยผู้วิจัยได้กำหนดแบบสำรวจขึ้น

2.1.3 ประชุมคณะกรรมการฯ เพื่อสรุปและประมวลผล

2.1.4 พัฒนาแนวทางการจัดเก็บเอกสารจดหมายเหตุ และกระบวนการดำเนินงานเอกสารจดหมายเหตุ โดยคำนึงถึงคุณค่าของเอกสาร โดยประเมินคุณค่าตามพระราชบัญญัติจดหมายเหตุแห่งชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 7

2.2 ด้านการจัดหมวดหมู่ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและการวิเคราะห์จากตารางที่ 2 พบว่าตามหลักการจัดหมวดหมู่เอกสาร การทำทะเบียนและคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุซึ่งจะต้องใช้นักจดหมายเหตุที่มีประสบการณ์สูงในการปฏิบัติในขั้นตอนนี้ เพื่อทำทะเบียนเอกสารให้ได้ตามมาตรฐานการควบคุมการลงทะเบียนเอกสารจดหมายเหตุ (ISAD (G)) รวมทั้งการกำหนดประเภทเอกสารที่จัดเก็บในหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ โดยจำแนกประเภทตามแหล่งที่มาของเอกสาร (Principle of Provenance) จัดหมวดหมู่ตามโดยปรับปรุงจากการจัดเรียงของเจ้าของเอกสารเดิม (Record Groups) แบ่งออกเป็น 1) เอกสารการดำเนินงานของสถาบันวิจัยดาราศาสตร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน) 2) เอกสารจดหมายเหตุส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับจดหมายเหตุดาราศาสตร์ไทยที่ถูกบันทึกไว้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2.3 ด้านการสงวนรักษา ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์จากตารางที่ 2 พบว่าควรจัดหาอุปกรณ์ที่เหมาะสมและมีราคาไม่แพง

และควรเตรียมงบประมาณในการจัดจ้างผู้เชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานอนุรักษ์และการซ่อมเอกสาร

2.4 ด้านการเผยแพร่และบริการเอกสาร
จดหมายเหตุ ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์จากตารางที่ 2 พบว่า ควรให้มีห้องบริการที่เหมาะสม มีเครื่องมือช่วยค้นเอกสาร โดยมี

นักจดหมายเหตุเป็นผู้แนะนำการใช้เครื่องมือช่วยค้น และ การใช้เอกสารจดหมายเหตุ ซึ่งกระบวนการต่าง ๆ จะถูกพัฒนาการให้บริการนำไปสู่ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดเก็บข้อมูลและการทำสำเนาเป็นไฟล์ดิจิทัล (Digital File) เพื่อความสะดวกรวดเร็วต่อการค้นคว้าข้อมูล การเก็บสถิติ และการให้บริการ

แนวทางการจัดตั้งหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ไทย กำหนดองค์ประกอบในการจัดตั้งและการบริหารงานหอจดหมายเหตุ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ				
1. ด้านทรัพยากรจดหมายเหตุ ได้แก่ เอกสารที่มีคุณค่าทางด้านดาราศาสตร์ ภาพถ่ายดาราศาสตร์ วัตถุ สิ่งของต้นฉบับ หรือเอกสารที่มีอยู่เพียงฉบับเดียวและทรงคุณค่า	2. ด้านนโยบาย ต้องมีความชัดเจนสอดคล้องกับภารกิจขององค์กร	3. ด้านบุคลากร ซึ่งมีความรู้ความสามารถทางด้านงานจดหมายเหตุ	4. ด้านอาคารสถานที่ ซึ่งตรงตามมาตรฐานการจัดเก็บเอกสารจดหมายเหตุ	5. ด้านวัสดุครุภัณฑ์ ควรเป็นไปตามมาตรฐานการจัดเก็บเอกสารจดหมายเหตุ

แนวทางการดำเนินงานหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ไทย กำหนดกระบวนการดำเนินงานเอกสารจดหมายเหตุ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ			
1. ด้านการวิเคราะห์และประเมินคุณค่าเอกสารจดหมายเหตุดาราศาสตร์ 1.1 แต่งตั้งคณะกรรมการ 1.2 สืบรวจเอกสารการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงาน 1.3 ประชุมคณะกรรมการฯ 1.4 พัฒนาแนวทางการจัดเก็บเอกสารจดหมายเหตุ และกระบวนการดำเนินงานเอกสารจดหมายเหตุ	2. ด้านการจัดหมวดหมู่ 2.1 การลงทะเบียนเอกสารจดหมายเหตุมาตรฐาน ISAD(G) และ EAD 2.2 การกำหนดหมวดหมู่เอกสารที่จัดเก็บในหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์โดยจำแนกประเภทตามแหล่งที่มาของเอกสาร (Principle of Provenance) จัดหมวดหมู่ตามโดยปรับปรุงจากการจัดเรียงของเจ้าของเอกสารเดิม (Record Groups)	3. ด้านการสงวนรักษา ได้แก่ การซ่อมเอกสาร การแสกนเอกสารในรูปแบบเอกสารดิจิทัล	4. ด้านการเผยแพร่และบริการเอกสารจดหมายเหตุ 4.1 มีห้องบริการที่เหมาะสม 4.2 มีเครื่องมือช่วยค้นเอกสารโดยมีนักจดหมายเหตุเป็นผู้แนะนำการใช้เครื่องมือช่วยค้นและการให้บริการข้อมูลในรูปแบบไฟล์ดิจิทัล (Digital File)

ภาพที่ 1 แนวทางการจัดตั้งและการดำเนินงานหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ไทย

การอภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัย ผู้วิจัยแบ่งการอภิปรายออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. องค์ประกอบในการจัดตั้งและการบริหารงานหอจดหมายเหตุ

1.1 ผลการสัมภาษณ์พบว่า การกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ และโครงสร้าง

ที่ชัดเจน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารและการดำเนินงานหอจดหมายเหตุ ซึ่งสอดคล้องกับ Yun (1988) พบว่า ผู้บริหารสถาบันและองค์กรให้ความสำคัญและสนับสนุนการจัดตั้ง หอจดหมายเหตุภายในองค์กรเป็นอย่างมาก มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหอจดหมายเหตุ และกำหนดนโยบายการปฏิบัติงานการจัดสรรงบประมาณเพื่อการจัดตั้ง

1.2 โครงสร้างการบริหารงานหอจดหมายเหตุหลายแห่งทั้งในประเทศและต่างประเทศพบว่ากำหนดให้อยู่ภายใต้การบริหารงานของห้องสมุด และส่วนใหญ่กำหนดให้บรรณารักษ์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินงานด้านจดหมายเหตุ ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับทฤษฎีมาตรฐานการลงรายการจดหมายเหตุ (Archival Description Standards) ที่ต้องมีบรรณารักษ์หรือผู้เชี่ยวชาญด้านจดหมายเหตุเป็นผู้ปฏิบัติงาน โดยใช้มาตรฐานการลงรายการและจัดทำคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุ (General International Standard Archival Description : ISAD(G)) ที่ได้รับการรับรองโดย International Council on Archives (ICA) เช่นเดียวกับ ดาวเรือง แนวทอง (2548) ศึกษาเรื่อง “การบริหารและดำเนินงานจดหมายเหตุของมหาวิทยาลัยของรัฐในประเทศไทย” พบว่า ส่วนใหญ่บุคลากรดำเนินงานจดหมายเหตุ คือ บรรณารักษ์ และส่วนใหญ่มีพื้นที่ในการจัดเก็บร่วมกับหน่วยงานอื่น ปัญหาที่พบคือ บุคลากรที่รับผิดชอบในงานจดหมายเหตุไม่เพียงพอต่องานที่ได้รับมอบหมาย และขาดความชำนาญในงานจดหมายเหตุ

1.3 ผลการศึกษาพบว่า หอจดหมายเหตุหลายแห่งใช้วัสดุ อุปกรณ์ และครุภัณฑ์ที่ยังไม่ได้มาตรฐาน โดยใช้วัสดุอื่นแทนกระดาษไร้กรด แต่เพื่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บเอกสารจดหมายเหตุอันทรงคุณค่า ควรจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นไปตามมาตรฐานการจัดเก็บและการอนุรักษ์เอกสารจดหมายเหตุ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐาน Recommendations for the Storage and Exhibition of Archival Documents ของ British Standards Institution (BSI)

2. กระบวนการดำเนินงานเอกสารจดหมายเหตุ

2.1 หลักการจัดหมวดหมู่ที่มีความนิยมในงานจดหมายเหตุทั้ง 8 แห่ง คือ การจัดหมวดหมู่ตามแหล่งที่มาของเอกสาร (Principle of Provenance) โดยปรับปรุงจากการจัดเรียงของเจ้าของเอกสารเดิม (Record Groups) แต่หากหน่วยงานที่ส่งมอบเอกสารนั้นมีการวางระบบการจัดเก็บเอกสารที่ดีแล้ว จึงควรกำหนดการจัดเรียงแบบคงรูปแบบเดิม (Principle of Original Order) สอดคล้องกับหลักการของสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ

(2542) ที่ระบุไว้ในคู่มือวิชาการพื้นฐานการบริหารและจัดการงานจดหมายเหตุ

2.2 ในการลงรายการทำคำอธิบายเอกสารนั้น จะเห็นได้ว่าการใช้มาตรฐาน ISAD(G) กันอย่างแพร่หลายในกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากสามารถนำมาปรับเพื่อให้ใช้งานได้จริงกับองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ สุริย์ ชูราศรี (2555) ศึกษาการจัดทำคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุ เรื่อง สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ในสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ที่ให้บริการในสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ โดยประยุกต์ใช้มาตรฐานสากล ISAD (G) เพื่อช่วยให้ผู้ค้นคว้าสามารถสืบค้นเอกสารจดหมายเหตุเกี่ยวกับ สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรมพระบรมราชชนก ในสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับ สุทธิมพ์ สุริยะวงศ์ (2555) ได้นำมาตรฐานสากล ISAD (G) มาใช้ในการวิจัยเรื่อง คู่มือแนะนำเอกสารคริสต์จักรภาค 1 (เชียงใหม่-ลำพูน) ค.ศ.1933-1979 ในหอจดหมายเหตุ มหาวิทยาลัยพายัพเช่นกัน

2.3 การบริการและเผยแพร่เอกสารจดหมายเหตุ ผลการศึกษาพบว่าควรให้บริการแบบปิด โดยผู้ใช้ต้องอ่านเอกสารจดหมายเหตุภายในพื้นที่ที่กำหนด และควรมีมาตรฐานในการใช้บริการเอกสารจดหมายเหตุ เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้ ผลการศึกษาสอดคล้องกับมาตรฐาน Recommendations for the Storage and Exhibition of Archival Documents ของ British Standards Institution (BSI) ประเทศอังกฤษ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ในการจัดตั้งหอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ ควรทำฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเอกสารจดหมายเหตุดาราศาสตร์ใช้สำหรับสืบค้นเอกสารจดหมายเหตุได้ในรูปแบบไฟล์ดิจิทัล โดยคำนึงถึงสิทธิ์ในการเข้าถึงตามมาตรฐาน ISAD(G)

2. ในการดำเนินการจัดเก็บเอกสาร จดหมายเหตุ ควรมีกระบวนการอนุรักษ์เอกสารที่เหมาะสมและได้มาตรฐานตาม Recommendations for the Storage and

Exhibition of Archival Documents ของ British Standards Institution (BSI) เช่น การใช้วัสดุ กระดาษที่ไร้กรด ในการซ่อมแซมเอกสารจดหมายเหตุ การกำจัดแมลงโดยวิธีการอบเอกสารด้วยความเย็น ทั้งนี้เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของแมลงที่อาจแฝงอยู่ในเอกสารบางฉบับ

3. ผลการศึกษาพบว่า หอจดหมายเหตุทุกแห่ง ไม่ได้นำมาตราฐานการลงรายการ ISAD(G) มาใช้อย่างเต็มรูปแบบตามวัตถุประสงค์ในการเชื่อมโยงข้อมูลเอกสารจดหมายเหตุทั่วโลก ของสภาจดหมายเหตุระหว่างประเทศ (International Council on Archives: ICA)

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการต่างประเทศ, กรมยุโรป. (ม.ป.ป.). *หอดูดาวแห่งกรุงปารีส (L'Observatoire de Paris)*. สืบค้นจาก <http://www.europetouch.in.th/main/InformationDetail>
- ชยันต์ หิริธัมภ์. (2562). *งานจดหมายเหตุเบื้องต้น*. ใน การอบรมงานจดหมายเหตุเบื้องต้น. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยพายัพ.
- ดาวเรือง แนวทอง. (2548). *การบริหารและดำเนินงานจดหมายเหตุของมหาวิทยาลัยของรัฐในประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการจดหมายเหตุและเอกสาร มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- สถาบันวิจัยดาราศาสตร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2558). *รายงานประจำปี 2558*. เชียงใหม่: กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2542). *วิชาการพื้นฐานการบริหารและจัดการจดหมายเหตุ*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2555). *มาตรฐานการจัดเก็บเอกสารจดหมายเหตุของสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- สุทิมพ์ สุริยะวงศ์. (2555). *คู่มือแนะนำเอกสารคริสต์จักรภาคที่ 1 (เชียงใหม่-ลำพูน) ค.ศ. 1933-1979 ในหอจดหมายเหตุมหาวิทยาลัย*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการจดหมายเหตุและเอกสาร มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- สุริย์ ชูราศรี. (2555). *การจัดทำคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุเรื่องสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ในสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการจดหมายเหตุและเอกสาร มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- British Standards Institution. (2005). *Recommendations for the storage and exhibition of archival documents*. London: BSI.
- Hoskin, M. (1998). *The value of archives in writing the history of astronomy*. Retrieved from <http://articles.adsabs.harvard.edu/full/1998aspc..153..207h>
- National Aeronautics and Space Administration. (2016). *About NASA*. Retrieved from <https://www.nasa.gov/about/index.html>
- National Archives and Records Administration. (2008). *Facility standards for federal records storage facilities*. College Park: The U.S. National Archives and Records Administration. Retrieved from <https://www.archives.gov/records-mgmt/storage-standards-toolkit>

ดังนั้น หอจดหมายเหตุดาราศาสตร์ควรมีนโยบายในการเชื่อมโยงข้อมูลเอกสารจดหมายเหตุไปทั่วโลก เพื่อการรวบรวมและแลกเปลี่ยนข้อมูลจากนานาประเทศ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาด้านการจัดทำคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุทางดาราศาสตร์ ตลอดจนการจัดทำเครื่องมือช่วยค้น (Finding Aids)
2. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลเอกสารจดหมายเหตุดาราศาสตร์ที่สร้างขึ้นในรูปแบบดิจิทัลตั้งแต่แรก (Born-digital)

National Radio Astronomy Observatory. (2016). *The National Radio Astronomy Observatory Archives*. Retrieved from <http://www.nrao.edu/archives/>

Royal Astronomical Society. (2015). *About the library and the archives*. Retrieved from <https://www.ras.org.uk/library/about-the-library>

Schellenberg, T. R. (2003). *Modern archives principle and technique*. USA: University of Chicago.

Yun, Y. (1988). A study of organization for a university archives. *Korea Library Information Academy Library Science*, 15, 258–276.

การพัฒนาศักยภาพชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน
โดยการสร้างอาชีพเสริมในพื้นที่บ้านเพนียด ตำบลเพนียด อำเภอกอคำโรง
จังหวัดลพบุรี

THE DEVELOPMENT OF COMMUNITY POTENTIAL TO STRENGTHEN LOCAL
ECONOMY BY PROMOTING JOB CREATION IN THE AREA OF PHANIAT
SUB-DISTRICT, KHOKSAMRONG DISTRICT, LOPBURI PROVINCE

สุนทรีย์ วิพัฒน์ครุฑ^{1*}, อุษณี จิตติมานะ², เพ็ญภา จุ่มพลพงษ์³ และ เสาวพร สุขเกิด⁴

Sunthre Wiphatkrut^{1*}, Usanee Jittimane², Phennapa Joomponpong³ and Saowaporn Sookkerd⁴

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี 321 ถนนราชมรรคา ต.ทะเลชุบศร อ.เมือง จ.ลพบุรี 15000^{1, 2, 3, 4}

Thepsatri Rajabhat University, 321 Narai Maharat Road, Thale Chupson Sub-district, Muang Lopburi Province, 15000^{1, 2, 3, 4}

*Corresponding author E-mail: sunthre5389@gmail.com

(Received: Jan 25, 2020; Revised: Feb 22, 2020; Accepted: Feb 27, 2020)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา บริบทเชิงพื้นที่ในการดำเนินงานและการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ตำบลเพนียด อำเภอกอคำโรง จังหวัดลพบุรี และเสนอแนวทางการดำเนินการพัฒนาศักยภาพของชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนด้วยการสร้างอาชีพเสริม การวิจัยนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ศึกษาจากพื้นที่เป้าหมายคือ ตำบลเพนียด อำเภอกอคำโรง จังหวัดลพบุรี จากตัวแทนผู้นำชุมชนและประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 60 คน เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก นำมาวิเคราะห์ข้อมูลสรุปอุปนิสัยและวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบทเชิงพื้นที่ที่ชุมชนเพนียดมีฐานทุนที่เหมาะสมในเชิงบูรณาการ ทั้งในด้านทรัพยากร และชุมชนเปิดรับต่อการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ความร่วมมือจากผู้นำท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ในการพัฒนาชุมชน แสดงให้เห็นถึงความพร้อมต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน 2) แนวทางและการดำเนินการเพื่อพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนด้วยการสร้างอาชีพเสริมจากการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นในพื้นที่ รวมทั้งความรู้ในการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการผลิต การบรรจุภัณฑ์ และการบริหารจัดการกลุ่มเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับประชาชนในท้องถิ่นด้วยการดำเนินการจดทะเบียนจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้วยตนเองในอนาคต ข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการสร้างอาชีพเสริมเพื่อพัฒนาจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพในชุมชนดังนี้ คือ 1) การเสริมสร้างองค์ความรู้และฝึกทักษะต่าง ๆ ให้แก่ผู้นำและสมาชิกในกลุ่ม 2) การสร้างความร่วมมือจากภายในชุมชนและภายนอกชุมชนแบบไตรภาคี ทั้งองค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐ และ องค์กรภาคีสนับสนุน

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพชุมชน, ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ, การสร้างอาชีพเสริม

¹อาจารย์ สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ

²อาจารย์ สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์ คณะวิทยาการจัดการ

³อาจารย์ สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ

⁴อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ

ABSTRACT

The objectives of this participatory action research were to study the spatial context of operations and the community economic development of Phaniat sub-district, Khok Samrong District, Lop Buri Province, and to provide guidelines of the development of community's potential for community's economic empowerment by creating supplementary careers. The data was collected at Phaniat Sub-district, Khok Samrong District, Lop buri Province. The samples were 60 households consisted of community leaders and project participants. The qualitative data was collected by both participatory, non-participatory observations, and in-depth interviews. The data was analyzed and summarized into inductive and content analysis. The results were as follows: firstly, the spatial context of Phaniat community had an appropriate integrated capital base in terms of resources and opened for collective learning activities. Moreover, collaboration between local leaders and local people demonstrated their readiness for economic development. Secondly, the guidelines for developing the community's economic included creating supplementary careers potential from product processing of local raw materials as well as providing management skills in production, package designs, and group management in order to prepare the local people for the registration of community enterprise in the future. Recommendations for creating supplementary careers as a community occupational group were providing knowledge development and skill trainings for leaders and group members, and promoting a trilateral cooperation within and outside the community to include community organizations, governmental organizations, and supportive partnering organizations.

KEYWORDS: Potential Community, Strengthening the Economy, Creating Occupation

บทนำ

การให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นชนบทเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งประการหนึ่งต่อการพัฒนาประเทศให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนได้ เนื่องจากท้องถิ่นชนบทมีประชากรอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากกว่าครึ่งหนึ่งของประชากร การให้ความสำคัญกับการพัฒนาฐานรากจากท้องถิ่นชนบทดังกล่าวจึงเปรียบเสมือนกับการสร้างตึกที่มีรากฐานมั่นคงทนทานต่อสภาวะต่าง ๆ ที่จะเข้ามาคุกคามได้ อีกทั้งยังสามารถพัฒนาต่อยอดไปได้อีกด้วย ดังนั้นกว่าทศวรรษที่ผ่านมา รัฐบาลจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาจากมิติดังกล่าวและได้เข้ามาส่งเสริมทั้งในระดับมหภาค อันได้แก่ การกำหนดนโยบายมอบหมายให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นแบบแผนในการดำเนินงานขององค์กรต่อไปและในระดับจุลภาคซึ่งก็คือ ในท้องถิ่นนั้นก็ได้ส่งเสริมให้มีการนำ “ทุนชุมชน” ในแต่ละพื้นที่ออกมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน

และสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์และบริการเพื่อนำมาซึ่งรายได้เสริมแก่ครอบครัวและชุมชนต่อไป ทุนชุมชน ได้แก่ ทุนทางชีวภาพ (ทรัพยากรธรรมชาติ) ทุนทางสังคม (แรงงาน) และทุนทางวัฒนธรรม (ภูมิปัญญาท้องถิ่น) อันเป็นแนวคิดที่ช่วยเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากและความเข้มแข็งของชุมชนอันจะนำไปสู่การพึ่งตนเองและการพัฒนาที่ยั่งยืน (วิภาวี กฤษณะภูติ, 2559) ดังที่สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550) กล่าวว่า การพัฒนาชุมชนที่ดีชาวบ้านจะต้องยึดหลักการพึ่งตนเองด้วยปัจจัย 5 ตัว หรือเรียกว่า “TERMS” ได้แก่ T (Technology) คือ เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในท้องถิ่น E (Economic) คือ มีอาชีพและรายได้ที่พออยู่พอกิน R (Resource) คือ มีสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติที่สมดุลและอุดมสมบูรณ์ ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ แร่ธาตุต่าง ๆ M (Mental) คือ มีสภาพจิตใจที่ดี สุขภาพกายที่เข้มแข็ง S (Socio-Cultural) คือ มีความสามัคคี มีค่านิยมที่ดีงาม มีอุดมการณ์ร่วมกัน

ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การมีอาชีพและรายได้ที่เพียงพอ นั้นจะช่วยทำให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เศรษฐกิจชุมชนมีความมั่นคง แข็งแรง ก็จะส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจในภาพรวมของทั้งประเทศมีความมั่นคง แข็งแรงตามไปด้วย อาชีพเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม เพราะคุณภาพชีวิตของคนจะดีหรือไม่ดีจะขึ้นอยู่กับอาชีพที่ยึดถือปฏิบัติในแต่ละวันแต่ละเดือนและแต่ละปี คนในชุมชนจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีไม่เจ็บไม่ป่วยไม่ยากจน จะต้องมีกิจกรรมหรือมีอาชีพได้กระทำในแต่ละวัน ชุมชนจึงจะเกิดความเข้มแข็งและมั่นคง ตลอดจนไม่เกิดปัญหาสังคมในด้านอื่น ๆ (ผการัตน์ พินิจวัฒน์, 2561)

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ควรส่งเสริมอาชีพให้กับคนว่างงาน ส่งเสริมอาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และอบรมให้ความรู้ตามความถนัดของคนในชุมชน (พัชนี ตูเล๊ะ, 2561) และพบว่าความเข้มแข็งของชุมชนกับเกณฑ์/ตัวบ่งชี้ความเข้มแข็งของชุมชน ด้านความหลากหลายอาชีพกับการมีรายได้พอเพียง มีความสัมพันธ์กัน (วิยะดา แก้วก่อง และสุนันทา วีรกุลเทวัญ, 2552) นอกจากนี้ยังพบว่า ความเข้มแข็งของชุมชน สามารถวัดได้จากปัจจัยพื้นฐานในชุมชนได้ดังนี้ 1) ชุมชนมีความรักความสามัคคีเกื้อหนุนกัน 2) ชุมชนมีการตัดสินใจแก้ไขปัญหาาร่วมกันโดยส่วนรวม 3) ชุมชนมีความมั่นคงและมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 4) สมาชิกในชุมชนมีความมั่นคงในอาชีพและรายได้ในครัวเรือน 5) มีการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง 6) ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก 7) ชุมชนมีความทั่วถึงทางด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ (รพีภัทร์ สุขสมเกษม, 2559) และยังพบว่าปัจจัยสำคัญในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง ประกอบด้วย 1) การดำเนินงานต้องเป็นไปในลักษณะแบบองค์รวม โดยมีเป้าหมายหลักคือการเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ 2) การดำเนินงานมีลักษณะการสร้างเครือข่ายต้องสร้างและพัฒนาเครือข่ายของสมาชิกให้เกิดขึ้นภายในชุมชน 3) ทุกกระบวนการควรมี

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินการพัฒนาชุมชนในทุกขั้นตอน 4) กระบวนการสร้างการเรียนรู้ควรมีการศึกษาดูงานชุมชนที่เป็นต้นแบบและมีการพัฒนาแบบพึ่งพาตนเองอย่างเข้มแข็ง 5) การพัฒนาชุมชนควรมีคณะกรรมการบริหารหรือผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งมีวิสัยทัศน์ ในการมุ่งพัฒนาชุมชนอย่างบูรณาการ และ 6) ชุมชนควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกที่มีส่วนช่วยตั้งแต่ขั้นก่อตั้งและการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน (สุปราณี จันทรัส, บุญทัน ดอกไธสง, สอาด บรรเจิดฤทธิ์ และบุญเรือง ศรีเหรียญ, 2558) ข้อค้นพบจากการศึกษาดังกล่าวสรุปได้ว่าการส่งเสริมอาชีพนั้นเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยอาศัยปัจจัยพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) ปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชนในชุมชน ทรัพยากรในชุมชน และ 2) ปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก การมีเครือข่ายชุมชน ดังนั้นแนวคิดชุมชนเข้มแข็งเป็นทางออกสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนแต่ในขณะเดียวกันแต่ละชุมชนมีวิถีชีวิต มีสภาพแวดล้อม มีความต้องการที่แตกต่างกันไป คนในชุมชนจะต้องกำหนดและระดมสมอง รวบรวมความคิดเห็นด้วยตนเองในมิติต่าง ๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านสังคม และด้านวัฒนธรรม ซึ่งแต่ละชุมชนอาจจะดำเนินงานในมิติที่แตกต่างกัน ในขณะที่เครื่องมือรัฐเป็น “ตัวช่วย” ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดเก็บรายได้และมีอิสระในการพึ่งตนเองมากขึ้น และภาคประชาชนมีความเข้มแข็งรู้สิทธิ หน้าที่ และมีส่วนร่วมมากขึ้นในการตัดสินใจและรับผิดชอบในการบริหารจัดการประเทศ (สุชานาถ พัฒนวงศ์งาม, 2554)

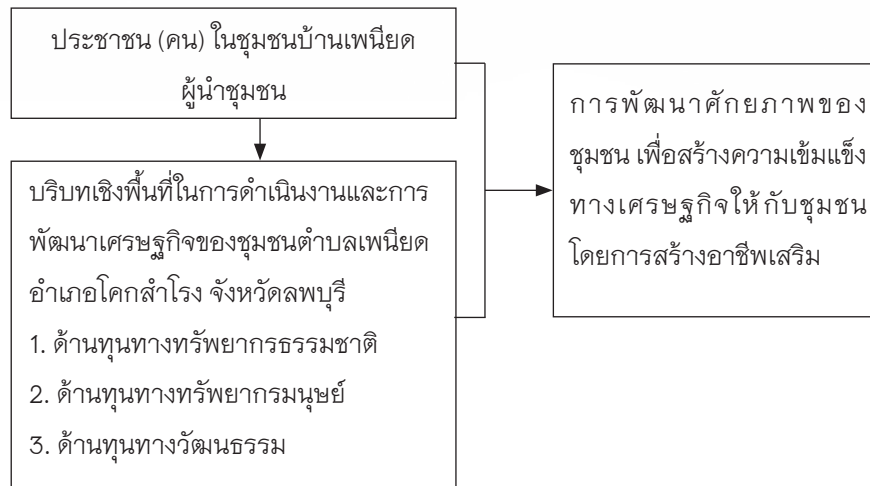
บ้านเพนียด ตำบลเพนียด อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี อยู่ห่างจากอำเภอลพบุรีประมาณ 44 กิโลเมตร มีประชากรทั้งหมด 4,232 คน มีครัวเรือน 1,206 ครัวเรือน แบ่งเป็นเพศชาย 2,138 คน เพศหญิง 2,094 คน สภาพโดยทั่วไปของชุมชนเป็นพื้นที่ภูเขาหินทราย สลับกับที่ราบ และมีคลอง ลำธารสั้น ๆ ตัดผ่านประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ ทำนาทำไร่ พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด

ข้าวฟ่าง อ้อย และทานตะวัน (องค์การบริหารส่วนตำบลเพนียด, 2558) การเพาะปลูกต้องพึ่งพาสภาพดินฟ้าอากาศเป็นสำคัญ อีกทั้งความผันผวนของสภาพอากาศทำให้การทำเกษตรเป็นไปด้วยความยากลำบากมากขึ้น ผลผลิตทางการเกษตรที่น้อยลง ส่งผลกระทบโดยตรงต่อรายได้ของเกษตรกรที่เพาะปลูกพืชเกษตร รวมถึงราคาสินค้าเกษตรที่มีความผันผวน ทำให้เกษตรกรมีรายได้ที่คาดคะเนได้ยากและส่งผลกระทบต่อประชาชนบางส่วนขาดรายได้นอกเหนือจากฤดูกาลเพาะปลูกในขณะเดียวกันนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเพนียดได้ให้ข้อมูลว่าประชาชนบ้านเพนียดส่วนใหญ่ยังขาดองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพเสริมจึงประกอบอาชีพตามฤดูกาลเท่านั้น ทำให้เกิดปัญหารายได้ไม่เพียงพอจากรายจ่าย (สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2561) ดังนั้นเพื่อส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชน ก่อให้เกิดรายได้และแก้ปัญหาการว่างงานของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางการเงิน เพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ และส่งเสริมให้ประชาชนได้เกิดกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย มีการพึ่งพาอาศัยกันและกันเกิดความสามัคคีขึ้นในหมู่คณะ และชุมชนยังสามารถนำสินค้ามาจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนกันเป็นทุนหมุนเวียนในชุมชน ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวจะเกิดประโยชน์แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง และเท่าเทียมกันอันจะส่งผลให้การแก้ไขปัญหาในระดับเศรษฐกิจรากหญ้า ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพความเข้มแข็งต่อชุมชน สามารถพึ่งตนเองได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจตลอดจนให้ประชาชนที่ไม่มีอาชีพให้มีรายได้เสริม อันจะเป็นการสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาชนให้อยู่อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าในชุมชนตำบลเพนียด มีความจำเป็นต้องศึกษาบริบทเชิงพื้นที่ในการดำเนินงานและการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนตำบลเพนียด อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ด้านทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติซึ่งสามารถนำมาใช้

ประโยชน์ได้ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม หรือนำมาสนองความต้องการในด้านปัจจัยสี่ เช่น น้ำ ดิน อากาศ ป่าไม้สัตว์ป่า แร่ธาตุ พลังงาน (จักรพันธ์ ปัญจะสุวรรณ, 2545, อ้างถึงใน เอกรินทร์ ตั้งนิธิบุญ และธิดิมา เกตุแก้ว, 2560) ด้านทุนทางทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ บุคคลทั่วไปและผู้นำทางสังคมที่มีความรัก ความไว้วางใจ มีน้ำใจ และเอื้ออาทรต่อมนุษย์ และมีหลักศีลธรรมที่ดี เช่น มีคุณธรรม ความซื่อสัตย์ จิตสำนึกสาธารณะที่จะทำประโยชน์เพื่อสังคม (ปิยะพรรณ แซ่ปิง, 2552) และด้านทุนทางวัฒนธรรม ได้แก่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี จารีต วิถีชีวิต ความเชื่อ และแนวทางปฏิบัติ (Throsby, 2001, อ้างถึงใน อัญธิชา มั่นคง, 2560) โดยการศึกษาบริบทชุมชนสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน ทั้งในเชิงประวัติศาสตร์ความเป็นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเพื่อให้ได้ข้อมูลวิถีชีวิตความเป็นอยู่ สังคม และเศรษฐกิจของชุมชนในการกำหนดแนวทางเพื่อวางแผนพัฒนาชุมชน ดังที่มั่นหมายอรุณชัยพร (2556) ได้ศึกษาทุนทางสังคม โดยใช้ทุนทรัพยากรธรรมชาติ ทุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในการขับเคลื่อนกลุ่มอาชีพชุมชนสอดคล้องกับ อัญธิชา มั่นคง (2560) ได้ศึกษาบทบาททุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรม คือ ประเพณีดั้งเดิมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนมาเป็นตัวแปรในการศึกษา โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นอาชีพต่าง ๆ เช่นเดียวกับกนกรัตน์ ดวงพิบูล และจารุณนธ์ เมธะพันธุ์ (2559) ได้ศึกษาบริบทชุมชนบ้านม่วงใหม่ อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน โดยใช้ทุนด้านวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น และทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อศึกษาความเป็นชุมชนเข้มแข็ง นอกจากนี้สุพัตรา คงขำ (2561) ได้ศึกษาทุนทางสังคมกับการบริหารจัดการชุมชนอย่างยั่งยืน โดยใช้ทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นตัวแปรในการศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนด้วยการสร้างอาชีพเสริมที่เหมาะสมกับบริบทของคนในชุมชนโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน บ้านเพนียด

ตำบลเพนียด อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ผลักดันให้ชุมชนมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการวัดความเข้มแข็งของชุมชนนำไปสู่ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจบนรากฐานของชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ศึกษาจากพื้นที่เป้าหมายคือ บ้านเพนียด ตำบลเพนียด อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาบริบทเชิงพื้นที่ในการดำเนินงานและการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนตำบลเพนียด อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลเพนียด 2 คน กำนัน 1 คน และผู้ใหญ่บ้าน 1 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กำหนดเกณฑ์ในการเลือกคือเป็นผู้ที่มีความรู้และปฏิบัติงานอยู่ในชุมชนตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observation Form) และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) สร้างโดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบแนวคิด แล้วนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Document Study) ที่เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับชุมชน เช่น แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2559-2561) องค์การบริหารส่วนตำบลเพนียด อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี เป็นต้น

2. สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

3. การสังเกต โดยการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน งานบุญเดือนสาม ณ วัดราชบรรทม

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน มาวิเคราะห์โดยวิธีการตีความ (Interpreting the Evidence) รวมทั้งสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัยและข้อมูลจากการศึกษาเอกสารวิเคราะห์เนื้อหา จัดความสำคัญจัดกลุ่มเนื้อหาและสรุปประเด็นสำคัญ เป็นข้อมูลบริบทชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสร้างอาชีพเสริมในชุมชน

การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งที่มาของข้อมูลในด้านเวลา สถานที่ และบุคคลที่แตกต่างกัน จากการสัมภาษณ์ ณ ศาลาเอนกประสงค์ หมู่ 8 วัดราชบรรทมและห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลเพนียดวันที่มีการประชุมของตำบล ในเดือนมกราคม-มีนาคม 2561 และการสังเกตควบคู่ไปกับการซักถามด้านบริบทสภาพทั่วไปของชุมชนเพื่อพิจารณาว่าการเก็บข้อมูลต่างเวลา ต่างสถานที่ และผู้ให้ข้อมูลต่างบุคคลได้ข้อมูลเหมือนเดิมหรือไม่ (สุภางค์ จันทวานิช, 2553)

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางและการดำเนินการพัฒนาศักยภาพของชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการสร้างอาชีพเสริมแบ่งเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการประกอบอาชีพเสริมของชุมชน

กลุ่มเป้าหมาย

เป็นผู้นำชุมชน จำนวน 12 คน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลเพนียด 4 คน กำนัน 1 คน ผู้ใหญ่บ้าน 2 คน ผู้แทนกลุ่มอาชีพ 4 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กำหนดเกณฑ์ในการเลือกคือเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์เกี่ยวกับอาชีพเสริมที่อยู่ในชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบบันทึกการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Observation Form) และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) สร้างโดย

ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบแนวคิด แล้วนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)
2. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยเข้าไปยังชุมชนเพื่อสังเกตบริบทการประกอบอาชีพของสมาชิกในชุมชน (ดำเนินการก่อนวันสัมภาษณ์เชิงลึก)

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตมาวิเคราะห์โดยวิธีการตีความ (Interpreting the Evidence) และสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัย

การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งที่มาของข้อมูลด้านเวลา สถานที่ และบุคคลที่แตกต่างกัน จากการสัมภาษณ์ ณ ศาลาเอนกประสงค์ หมู่ 8 วัดราชบรรทมและห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลเพนียดวันที่มีการประชุมของตำบล ในเดือนมกราคม-มีนาคม 2561 และใช้การสังเกตควบคู่ไปกับการซักถามแนวทางการดำเนินการพัฒนาศักยภาพของชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนด้วยการสร้างอาชีพเสริมเพื่อพิจารณาว่าการเก็บข้อมูลต่างเวลา ต่างสถานที่ และผู้ให้ข้อมูลต่างบุคคลได้ข้อมูลเหมือนเดิมหรือไม่ (สุภางค์ จันทวานิช, 2553)

ระยะที่ 2 การฝึกอบรมอาชีพเสริมให้กับประชาชนในชุมชนเพนียด

กลุ่มเป้าหมาย

ประชาชนในชุมชนเพนียด จำนวน 60 ครัวเรือน เลือกใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เฉพาะผู้ที่สนใจเข้าร่วมโครงการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการอบรมอาชีพเสริมให้กับประชาชนจำนวน 60 ครัวเรือน เกี่ยวกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเนื้อสัตว์ การบรรจุภัณฑ์ และการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ จำนวน 3 ครั้ง ระยะเวลาจัดกิจกรรมในเดือน

มีนาคม พ.ศ. 2561 โดยเชิญวิทยากรภาคีเครือข่ายที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับระบบการผลิตประกอบด้วย 1) ปัจจัยการผลิต ได้แก่ การคัดเลือกวัตถุดิบ อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต เงินลงทุน 2) กระบวนการผลิต ได้แก่ การเตรียมวัตถุดิบและส่วนผสมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน หลักของการชั่งตวง วัด เพื่อให้รสชาติของผลิตภัณฑ์ได้มาตรฐานสม่ำเสมอ รวมถึงการเลือกบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมเพื่อถนอมและเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ให้เก็บไว้ได้นานและการคัดเลือกบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามเพื่อดึงดูดใจลูกค้า 3) ผลผลิต ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ 5 ผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วยไส้อ้วมเมล็ดกำจัด แหนมซี่โครงหมู ไส้กรอกหมูสหาร่าย ไส้กรอกอีสาน และแหนมตุ้มจิ๋ว

ระยะที่ 3 การประเมินผลการฝึกอบรมอาชีพเสริม โดยการจัดประชุมผู้เกี่ยวข้องนำเสนอผลการพัฒนาในเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

ประชากร

ประชาชน 60 ครอบครัว และผู้นำชุมชน ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลเพนียด 27 คน กำนัน 1 คน ผู้ใหญ่บ้าน 5 คน ผู้แทนกลุ่มอาชีพ 12 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชน 9 คน (ตัวแทนครัวเรือนละ 1 คน) และผู้นำชุมชน ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลเพนียด 3 คน กำนัน 1 คน ผู้ใหญ่บ้าน 2 คน ผู้แทนกลุ่มอาชีพ 4 คน รวมจำนวน 20 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกคือเป็นบุคลากรของรัฐที่ปฏิบัติงานในชุมชนไม่น้อยกว่า 3 ปี และประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนไม่น้อยกว่า 3 ปี และเป็นผู้ที่เข้าร่วมฝึกอบรมอาชีพเสริม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แนวทางการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Form) สร้างโดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบในการสร้างคำถาม และตรวจสอบความถูกต้องโดยนำแนวทางการสนทนากลุ่มที่สร้างขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลโดยการบันทึกเสียงการสนทนา ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลเพนียด ในเดือนพฤษภาคม 2561

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม มาวิเคราะห์โดยวิธีการตีความ (interpreting the evidence) และสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัย

การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

ตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านบุคคล จำนวน 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 เจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพเสริม กลุ่มที่ 2 สัมภาษณ์ผู้แทนกลุ่มอาชีพ และกลุ่มที่ 3 ประชาชนทั่วไป

ผลการวิจัย

1. การศึกษาบริบทเชิงพื้นที่การดำเนินงานพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนตำบลเพนียด อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี พบว่า ชุมชนเพนียดมีฐานทุนที่เหมาะสมในเชิงบูรณาการ ทั้งด้านทุนทางชีวภาพ ทุนทางสังคม และทุนทางวัฒนธรรม ดังนี้

1.1 ด้านทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนตำบลเพนียด มีพื้นที่รวมทั้งหมด 50,515.55 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มเหมาะสำหรับการทำเกษตรกรรม ที่ราบเชิงเขาและเป็นภูเขาบางส่วนที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ เช่น หน่อไม้ เห็ดโคน (ตามฤดูกาล) ดินในชุมชนมีเป็นลักษณะดินร่วน มีแร่ธาตุที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก มีแหล่งน้ำธรรมชาติ สระน้ำ 49 บ่อ และแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ประกอบด้วยฝาย 6 แห่ง บ่อบาดาล 26 แห่ง และอ่างเก็บน้ำ 6 แห่ง โดยมีน้ำใช้ตลอดทั้งปี การทำไร่ พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด ข้าวฟ่าง อ้อย ทานตะวัน มีสัตว์ป่าหลากหลายประเภท เช่น ไก่ป่า หมูป่า กระรอก กระแต

1.2 ด้านทุนทางทรัพยากรมนุษย์ ชุมชนมีผู้นำคือนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเพนียดเป็นผู้ที่มีความสามารถในการบริหารงาน มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนแปลงชุมชนให้ดีขึ้น เช่น ความมุ่งมั่นและพยายามในการแก้ไขปัญหาเสพติดของเด็กและเยาวชนในชุมชน ส่งผลให้ปัจจุบันตำบลเพนียดดีขึ้นจนเป็นตำบล

คุณธรรมแห่งแรกของประเทศไทย และประชาชนในชุมชน มีความรัก ความสามัคคี มีน้ำใจและเอื้ออาทร ชุมชน เปิดรับและให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จากหน่วยงานภายนอก

1.3 ด้านทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนตำบลเพี้ยะมีวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่หลากหลาย เช่น ประเพณีลอยกระทง ที่ทำจากกะลามะพร้าว ประเพณีงานบุญเดือนสาม งานประจำปีสักการะปิดทองรอยพระพุทธรูป จัดขึ้นในเดือน 3 ณ วัดราชบรรพต และพิธีเรียกขวัญข้าว พิธีนี้ทำได้วันศุกร์แต่สามารถทำได้ทุกเวลาและนิยมทำในเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคมหลังเก็บเกี่ยว เป็นการเรียกขวัญข้าวเข้าทุ่งโดยชาวบ้านจะทำหุ่นฟางแทนพระแม่โพสพ นำอ้อยต้นเล็กใส่ในกระบุง ใช้ไม้คานแบกและใช้ผ้าขาวม้าคลุมไม่ให้ร้อนไม่ให้ออกมาตามความเชื่อและชาวบ้านจะเดินเรียกขวัญข้าวเข้าทุ่งเดินรอบหน้าแล้วเดินเข้าทุ่ง ชาวบ้านที่ทำจะเป็นผู้หญิงเท่านั้นและผู้ชายหักห้ามพูด การคัดเลือกในการเดินถือเป็นเจ้าของที่นา มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนมาสร้างประโยชน์และส่งเสริมให้ประชาชนรวมกลุ่มใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาผลิต เช่น ชาวบ้านนำหินทรายมาแกะสลักเป็นอาชีพ โดยในช่วงแรกทำเป็นหินลับมีดและเครื่องไม้ ต่อมาได้พัฒนารูปแบบมาเป็นใบเสมาโบสถ์และลูกนิมิตโบสถ์และของตกแต่งต่าง ๆ เช่น รูปปั้น วิหารจีน น้ำพุ นอกจากนี้วัฒนธรรมเรื่องการทำอาหาร ได้มีการนำเมล็ดก่ำจัดมาทำอาหารพื้นบ้าน เช่น น้ำพริกก่ำจัด และใช้เป็นเครื่องปรุงในแกง ยำ ลาบ มีรสเผ็ด กลิ่นหอมจัด ช่วยดับความคาวและมีสรรพคุณทำให้อยากอาหารได้เป็นอย่างดี

2. การศึกษาแนวทางและการดำเนินการพัฒนาศักยภาพของชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการสร้างอาชีพเสริม พบว่า ประชาชนมีความต้องการแปรรูปผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นและวัตถุดิบจากต้นก่ำจัดที่เป็นเอกลักษณ์ในตำบลเพี้ยะ ด้วยการนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ได้ 5 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ไส้อ้วมเมล็ดก่ำจัด แหนมซี่โครงหมู ไส้กรอกหมูสหาร่าย ไส้กรอกอีสาน และแหนมตุ้มจิ๋ว โดยการมีส่วนร่วมของภาคการวิจัยและพัฒนา ผลการ

ศึกษาและวิเคราะห์ร่วมกัน สรุปเป็นแนวทางการสร้างอาชีพเสริมเพื่อพัฒนาจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพในชุมชนได้ดังนี้

2.1 การเสริมสร้างองค์ความรู้และฝึกทักษะต่าง ๆ ให้แก่ผู้นำและสมาชิกในกลุ่ม ทั้งในด้านการบริหารจัดการเชิงธุรกิจ การพัฒนาความรู้ด้านการจัดการการตลาด และองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตสินค้า พัฒนามาตรฐานสินค้าตามแนวมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน การสร้างตราสินค้า และการจัดการเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ โดยดำเนินกิจกรรมจำนวน 3 ครั้ง ได้แก่

ครั้งที่ 1 กิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ไส้กรอกอีสาน แหนมตุ้มจิ๋วและการบรรจุภัณฑ์ วันที่ 14 มีนาคม 2561

ครั้งที่ 2 กิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ไส้กรอกหมูสหาร่าย แหนมซี่โครงหมู ไส้อ้วมเมล็ดก่ำจัด และการบรรจุภัณฑ์ วันที่ 23 มีนาคม 2561

ครั้งที่ 3 กิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการกลุ่มและผลิตภัณฑ์ เรื่องแนวทางปฏิบัติและการเตรียมการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนและการพัฒนาธุรกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน วันที่ 30 มีนาคม 2561

2.2 การสร้างความร่วมมือจากภายในชุมชนและภายนอกชุมชนแบบไตรภาคี ได้แก่ องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคีสนับสนุน เพื่อสร้างความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน โดยมีข้อเสนอแนะสำหรับเป็นแนวทาง ดังนี้

2.2.1 องค์กรบริหารส่วนตำบลเพี้ยะ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดลพบุรี ให้การสนับสนุนโดยการจัดอบรมพัฒนาความรู้ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อช่วยในการผลิตสินค้าของกลุ่มชุมชน

2.2.2 หอการค้าจังหวัดลพบุรี สำนักงานพาณิชย์จังหวัดลพบุรี สนับสนุนการออกร้านจัดจำหน่ายในงานแสดงสินค้าต่าง ๆ เช่น งานฤดูหนาวจังหวัดลพบุรี งานเทศกาลกระท้อน งานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์ เป็นต้น เพื่อให้สินค้าเป็นที่รู้จักแก่บุคคล ภายนอก และ

นำสินค้าไปจำหน่ายในร้านโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของจังหวัด

2.2.3 มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ซึ่งเป็นหน่วยงานในท้องถิ่นจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ช่องทางการตลาดออนไลน์ เช่น เพชบุ๊ก ไลน์ Shopee Lazada เป็นต้น เพื่อเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายในการกระจายสินค้าได้มากขึ้น

2.2.4 สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดลพบุรี สร้างความร่วมมือกับพันธมิตร เช่น บริษัทขนส่งเอกชน หรือไปรษณีย์ไทย ในการจัดส่งสินค้าให้กับลูกค้า

2.2.5 สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดลพบุรี ส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้เข้าสู่ระบบมาตรฐานระดับดาว

2.2.6 สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดลพบุรี สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

2.2.7 มีการรวมกลุ่มและเครือข่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนในท้องถิ่น เช่น กลุ่มอาชีพ วิสาหกิจชุมชน ที่อยู่ในพื้นที่เพื่อสร้างศักยภาพและพลังของกลุ่ม

ด้วยการบูรณาการกระบวนการผลิตบนฐานศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนอย่างสมดุล ชุมชนจึงเป็นกลไกเริ่มต้นที่สร้างการมีส่วนร่วม เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน ต่อยอดทางภูมิปัญญาแปรรูปผลิตภัณฑ์ บนฐานทรัพยากรในพื้นที่ ประกอบด้วยกิจกรรมหลักที่สามารถดำเนินการได้เบื้องต้นภายในชุมชน ดังนี้

1) การจัดตลาดนัดชุมชนหรือลานค้าชุมชน ณ ตลาดหน้าศาลเจ้าพ่อแก้ว และตลาดทางเข้านกเขาป้าภายในตำบลเพี้ยะ โดยการนำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไปจำหน่ายในตลาดดังกล่าว โดยระยะแรกเน้นกลุ่มลูกค้าในท้องถิ่นก่อน

2) การสร้างเครือข่ายร้านค้าชุมชน โดยการนำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไปจำหน่ายที่ร้านค้าที่อยู่ภายในชุมชนเพื่อให้เศรษฐกิจหมุนเวียนภายในชุมชนและขยายเครือข่ายไปยังร้านค้าภายนอกชุมชนต่อไปในอนาคต

สรุปผลการวิจัย

1. บริบทเชิงพื้นที่ในการดำเนินงานและการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนตำบลเพี้ยะ อำเภอดุสิต จังหวัดลพบุรี พบว่า ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีผู้นำชุมชนที่มีความสามารถมีความเสียสละคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และประชาชนในชุมชนมีความรัก ความสามัคคี มีน้ำใจและเอื้ออาทร ชุมชนเปิดรับและให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จากหน่วยงานภายนอก และมีวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลายแสดงถึงความพร้อมในด้านต่าง ๆ

2. แนวทางและการดำเนินการส่งเสริมเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการสร้างอาชีพเสริม พบว่า อาชีพเสริมจากการแปรรูปเนื้อสัตว์ เป็นแนวทางในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนที่สอดคล้องกับความต้องการและบริบทชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. บริบทเชิงพื้นที่ในการดำเนินงานและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของบ้านเพี้ยะ ตำบลเพี้ยะ อำเภอดุสิต จังหวัดลพบุรี พบว่า ชุมชนตำบลเพี้ยะมีทรัพยากรที่เหมาะสม สอดคล้องกับศักยภาพของชุมชนและสมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม โดยเฉพาะผู้นำที่มีคุณลักษณะเด่นที่ประสานความร่วมมือทั้งเครือข่ายภายนอกและเครือข่ายภายในพื้นที่เข้ามาสนับสนุนการดำเนินงาน ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนทำให้เกิดกิจกรรมและสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้ อย่างประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับแนวคิดทุนทางสังคม ของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2557 อ้างถึงใน ไผ่ตริ อินทรีย์, 2560) กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบหลักของทุนทางสังคมที่สำคัญ ได้แก่ 1) ทุนมนุษย์ 2) ทุนสถาบัน 3) ทุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรม และ 4) ทุนทรัพยากรธรรมชาติ เป็นทุนสำคัญที่เสริมสร้างวิถีชีวิตที่ดีงามของคนในสังคม และสร้างการมีส่วนร่วมของสังคม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ บนฐานของความเอื้ออาทรไว้เนื้อเชื่อใจซึ่งกันและกัน สร้างความเป็นหนึ่งของชุมชนและหล่อหลอมวัฒนธรรมที่ดีงามของสังคมไทยผ่านระบบความสัมพันธ์ลักษณะ

เครือข่ายขององค์ประกอบหลักได้แก่ คน สถาบัน วัฒนธรรม และองค์ความรู้ซึ่งจะเกิดเป็นพลังในชุมชน และสังคมให้ยั่งยืนสืบไป สอดคล้องกับชยภรณ์ บุญเรืองศักดิ์ และสุทธิพงษ์ เอี่ยมอ่อง (2562) ได้ศึกษาพบว่า ทูทางสังคมที่แสดงสถานะและศักยภาพของชุมชน ประกอบด้วย 1) ทูบุคคลที่เป็นคนดี คนเก่ง คนสำคัญ 2) ทูแหล่งเรียนรู้ องค์กรชุมชน (3) ทูหน่วยงาน ภาคีเครือข่าย (4) ทูแหล่งประโยชน์ และ (5) หมู่บ้านจัดการตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนโดยธุรกิจชุมชนเป็นวิธีการหนึ่งที่จะสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยธุรกิจชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งในการยกระดับรายได้ชีวิตความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของชาวบ้านมีรายได้สูงขึ้นจะส่งผลกระทบด้านบวกต่อภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ การประกอบธุรกิจชุมชนควรมุ่งเน้นสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ส่งเสริมให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัตถุดิบในชุมชนโดยคนในชุมชนเพื่อคนในชุมชน (สัญญา เคนาภูมิ, เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร และภักดี โพธิ์สิง, 2559) และสอดคล้องแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร ในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและท้องถิ่นนั้นต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เพื่อเพิ่มขีดความสามารถและความเข้มแข็งให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น โดยส่งเสริมการรวมกลุ่มให้เป็นองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง เสริมสร้างความมั่นคงด้านอาชีพและเพิ่มรายได้ด้วยการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาประเทศ (กนกรัตน์ ดวงพิบูล และจารุพันธ์ เมระพันธุ์, 2559; ธนวุฒิ พิมพ์กิ และจันทนา ฤทธิ์สมบูรณ์, 2557; ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์, 2556) สอดคล้องกับรพีพัทธ์ สุขสมเกษม (2559) ที่ศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน คือ ผู้นำชุมชนต้องอุทิศตนและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ชุมชนมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองสูง ชุมชนมีลักษณะพื้นที่ทางกายภาพที่เอื้ออำนวยต่อการรวมกลุ่ม และชุมชนมีความร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่น สอดคล้องกับวิสิทธิ์ ยิ้มแย้ม

และอุษณากร ทาวะรมย์ (2561) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า การมีส่วนร่วม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งผลต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

2. แนวทางและการดำเนินการส่งเสริมเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการสร้างอาชีพเสริม พบว่า การแปรรูปเนื้อสัตว์เป็นอาชีพเสริมที่สอดคล้องกับความต้องการและบริบททรัพยากรของชุมชนในการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนตำบลเพี้ยะจะต้องสร้างความร่วมมือจากภายในชุมชนและภายนอกชุมชนแบบไตรภาคี ทั้งชุมชน องค์กรภาครัฐ และองค์กรภาคีสนับสนุนโดยผู้นำจะต้องประสานความคิดของสมาชิกและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ โดยคำนึงถึงลักษณะการประกอบกิจการที่ต้องเป็นธุรกิจชุมชน คนในชุมชนมีส่วนเป็นเจ้าของกิจการ รวมทั้งมีการเรียนรู้ และจัดการร่วมกัน เพื่อดำเนินกิจกรรมการผลิต แปรรูปการค้า การบริการที่สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากร ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน อันจะนำไปสู่ชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของคนในชุมชน (ปาดนวัฒน์ อุทัยเลิศ, 2551) สอดคล้องกับกัลปียกร ไชยหนู (2552) ที่กล่าวไว้ว่า การพัฒนาชุมชนที่มีความยั่งยืนและทำให้ชุมชนเข้มแข็งจะต้องเป็นการพัฒนาที่เกิดจากความต้องการของชุมชน และหน่วยงานภาครัฐจะต้องสนับสนุนกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่วางแผน การดำเนินงาน ตลอดจนการประเมินผลโครงการ เนื่องจากแต่ละชุมชนมีขีดความสามารถในการดำเนินโครงการไม่เท่ากันจึงต้องใช้การมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐและเอกชนในการเป็นภาคีเครือข่ายการพัฒนา เพื่อให้การดำเนินงานมีความสมบูรณ์ (คณะกรรมการปฏิรูป, 2554) สอดคล้องกับทวี วัชรเกียรติศักดิ์ (2559) ที่ศึกษาพบว่า การพัฒนากลุ่มอาชีพโดยการจัดตั้งและขับเคลื่อนกลุ่มอาชีพที่สอดคล้องกับบริบทที่เกี่ยวข้องตามความต้องการของชุมชนจากการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย สามารถสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนได้ สอดคล้องกับเดือนเพ็ญพร ชัยภักดี (2562) ที่ศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมสร้างเสริมอาชีพโดยใช้ภูมิปัญญาแปรรูปผลิตภัณฑ์นั้นต้องใช้ทรัพยากรจากชุมชนมาพัฒนาศักยภาพชุมชน ภาครัฐและองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้การสนับสนุนทั้งการแสวงหาช่องทางตลาดและสร้างศูนย์กลางข้อมูลอำนวยความสะดวกการสร้างงานและอาชีพเสริมของชุมชน

3. ผลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน พบว่า การสร้างอาชีพเสริมจากการแปรรูปเนื้อสัตว์ด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนก่อให้เกิดพลังอันเข้มแข็งแก่ชุมชนในการพัฒนาด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการพัฒนาอาชีพด้วยความรู้ความสามารถของชุมชนและสามารถแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนได้ ทั้งนี้เป็นเพราะการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อให้ประชาชนมีความเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ จำเป็นอย่างยิ่งต้องอาศัยภูมิปัญญาของตนเอง ใช้เป็นฐานในการพัฒนาอาชีพของชุมชน ที่ก่อให้เกิดพลังอันเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในการพัฒนาต่าง ๆ โดยเฉพาะการพัฒนาอาชีพด้วยความรู้ความสามารถของชุมชนเอง โดยชุมชนใช้ภูมิปัญญามาประยุกต์ในการพัฒนาอาชีพในชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนาอาชีพได้อย่างเต็มความสามารถ และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเกิดการกระจายอำนาจทางเศรษฐกิจ ไปยังชุมชนต่าง ๆ ไม่กระจุกตัวอยู่ในเฉพาะเขตเมือง ชุมชนเองจะมีความเข้มแข็ง และสามารถพึ่งตนเองได้มากยิ่งขึ้น (ขวัญกมล ดอนขวา, 2555; สุนทรา โตบัว, กรประภา เจริญชันษา และสวลีดี พิมพ์สุวรรณ, 2558) สอดคล้องกับชมนาด แผลงมาลัย (2562) ศึกษาพบว่าการพัฒนากลุ่มอาชีพสามารถสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน สมาชิกในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และสร้างความสามัคคีในสังคม ด้านสิ่งแวดล้อมทำให้มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการเกษตร ด้านโภชนาการ และเกิดความมั่นคงอาหารในชุมชน เช่นเดียวกับอุทัยวรรณ ภูเทศ (2558) ที่ศึกษาการพัฒนาศักยภาพของชุมชนด้านอาชีพผลิตภัณฑ์จากบัวเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจของชุมชนบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ชุมชนมีการปรับตัวเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่ยั่งยืนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยชุมชนได้มีการจัดการตนเองด้วยการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างรายได้เสริม สร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ปกป้องรักษาธรรมชาติ และวัฒนธรรม สอดคล้องกับบุรินทร์ เปล่งดีสกุล และ

ภาคินี เปล่งดีสกุล (2561) ที่ศึกษาพบว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาในการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ชุมชนให้เกิดอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์และอัตลักษณ์ของกลุ่ม สามารถทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ทำนองเดียวกับไพฑูรย์ ทองทรัพย์ (2553) ที่ศึกษาพบว่าการสร้างอาชีพเสริมที่สอดคล้องกับบริบทชุมชนอย่างครบวงจร การรวมกลุ่มกันจัดตั้งกลุ่มผลิตภัณฑ์จากชุมชนโดยได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น สามารถแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ผลการพัฒนาศักยภาพชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการสร้างอาชีพเสริม ในพื้นที่ตำบลเพนียด อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี มีข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไปดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลเพนียด พัฒนาชุมชน ควรนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยทั้งด้านการผลิต แปรรูป และการบรรจุภัณฑ์ ไปใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนของเพนียดอย่างต่อเนื่อง
2. องค์การบริหารส่วนตำบลเพนียดควรรวบรวมองค์ความรู้ด้านการผลิต แปรรูป และการบรรจุภัณฑ์ และกระจายความรู้ด้านการประกอบอาชีพต่าง ๆ และศูนย์จำหน่ายสินค้าภายในชุมชนให้กับสมาชิกในชุมชน
3. สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ควรผลักดันให้มีการจดทะเบียนจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
4. องค์การบริหารส่วนตำบลเพนียดควรมีการติดตามประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อดูผลที่เกิดจากการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการสร้างอาชีพเสริมอื่น เช่น ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

โสมสเดย์ภายในท้องถิ่น เป็นต้น เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

2. ควรมีการศึกษาพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน ด้วยทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นชนิดอื่น ๆ เพื่อพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนต่อไป

3. ควรมีการศึกษาการสร้างเสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนในมิติอื่น เช่น มิติด้านสังคม มิติการเมือง มิติสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กนกรัตน์ ดวงพิกุล และจารุพันธ์ เมะพะพันธุ์. (2559). การศึกษาความเป็นชุมชนเข้มแข็ง บ้านม่วงใหม่ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดน่าน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 35(2), 141-153.
- กัลป์กร ไชยหนู. (2552). ปัจจัยด้านการบริการที่มีความสัมพันธ์ต่อหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็นเป็นสุข” ดีเด่น อำเภอแจ้ห่ม ปี 2550 บ้านแป้นโป่งชัย หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านเส้า อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง. *ลำปาง: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*.
- ขวัญกมล ดอนขวา. (2555). *การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- คณะกรรมการปฏิรูป (สปร.). (2554). *แนวทางการปฏิรูปประเทศไทย ข้อเสนอต่อพรรคการเมืองและผู้มีสิทธิเลือกตั้ง*. กรุงเทพฯ: บากกอกกกล็อก.
- ชนนาถ แผลงมาลย์. (2562). การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพชุมชนบ้านสองตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารวิถีสังคมมนุษย์*, 7(1), 114-131.
- ชยภรณ์ บุญเรืองศักดิ์ และสุทธิพงษ์ เอี่ยมอ่อง. (2562). การจัดการสุขภาวะชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลชัยภูมิ จังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย*, 10(1), 55-69.
- เดือนเพ็ญพร ชัยภักดี. (2562). การมีส่วนร่วมสร้างเสริมอาชีพผู้สูงอายุโดยใช้ภูมิปัญญาแปรรูปผลิตภัณฑ์ อาหารปลาสดสมุนไพร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 21(1), 295-306.
- ทวี วัชรเกียรติศักดิ์. (2559). การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิชาการบริหารธุรกิจสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี*, 5(1), 43-54.
- ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์. (2556). *การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน*. เชียงใหม่: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธนวุฒิ พิมพ์กี และจันทนา ฤทธิสมบุญ. (2557). การประยุกต์ใช้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดจันทบุรี. *วารสารวิจัย มสส สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต*, 10(1), 1-21.
- บุรินทร์ เปล่งดีสกุล และภาคินี เปล่งดีสกุล. (2561). การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาในการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ชุมชนรอบเขื่อนจุฬาภรณ์ กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปปลาน้ำจืด แม่สมศรี ต.ทุ่งลุยลาย อ.คอนสาร จ.ชัยภูมิ. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 10(2), 206-230.
- ปาณวัฒน์ อุทัยเลิศ. (2551). *การจัดการธุรกิจชุมชนของตลาดริมน้ำดอนหวาย ตำบลบางระทิงอำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม*. (ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารทั่วไป วิทยาลัยบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา).

- ปิยะพรรณ แซ่ปิง. (2552). การพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อประโยชน์ในชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนทุ่งสมอ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี. (สารนิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- ผการัตน์ พินิจวัฒน์. (2561). การส่งเสริมอาชีพให้ชุมชน : กรณีศึกษาบ้านโนนไทร ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 6(3), 925-935.
- พัชนี ตูเล๊ะ. (2561). ปัจจัยที่ส่งเสริมและพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดนราธิวาส. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 11(3), 1823-1837.
- ไพฑูรย์ ทองทรัพย์. (2553). การสร้างอาชีพจากวัสดุท้องถิ่นที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชนตำบลลูกคู่ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี. นครสวรรค์: คณะเทคโนโลยีการเกษตรและเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ .
- ไมตรี อินทรีย์ะ. (2560). ทุนทางสังคม. *วารสารนาครบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 9(2), 14-25.
- แมนหมาย อรุณชัยพร. (2556). ทุนทางสังคมกับการขับเคลื่อนกลุ่มอาชีพชุมชน กรณีศึกษากลุ่มเพาะปลูกสมุนไพรบ้านดงบัง ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี. (วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- รพีภัทร์ สุขสมเกษม. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนกรณีศึกษาชุมชนในเขตเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. (การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- วิภาวี ฤกษ์ฤดี. (2559). การจัดการวิสาหกิจชุมชน. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิสิทธิ์ ยิ้มแย้ม และอุษณากร ทาวะรัมย์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี. *วารสารวิชาการศิลปศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ*, 11(1), 39-49.
- วิยะดา แก้วก่อง และสุนันทา วีรกุลเทวัญ. (2552). ความเข้มแข็งของชุมชนชาวส่วยบ้านหนองตาตำ อำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 1(2), 46-53.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2550). *ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สัญญา เคนณภูมิ, เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอมพร และภักดี โพธิ์สิง. (2559). รูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจชุมชนกรณีกลุ่มเลี้ยงปลากระชังและกลุ่มสหกรณ์เพาะเลี้ยงพันธุ์ปลาอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 11(1), 35-43.
- สุนทรา โตบัว, กรประภา เจริญชันษา และสวัสดิ์ พิมพ์สุวรรณ. (2558). การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอาชีพแบบมีส่วนร่วม. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*, 4(1), 224-237.
- สุพัตรา คงขำ. (2561). ทุนทางสังคมกับการบริหารจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนกรณีศึกษา: ชุมชนบ้านบ่อน้ำซับหมื่นที่ 1 ตำบลขุนทะเล อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 11(2), 1727-1743.
- สุชานาถ พัฒนวงศ์งาม. (2554). รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อเสริมความเข้มแข็งของชุมชน : กรณีศึกษา กลุ่มท่องเที่ยวสถาน อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์).

- สุปราณี จันทร์ส่ง, บุญทัน ดอกไธสง, สอาด บรรเจิดฤทธิ์ และบุญเรือง ศรีเหรียญ. (2558). การพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 10(3), 273-283.
- สุภาวศ์ จันทวานิช. (2553). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- องค์การบริหารส่วนตำบลเพี้ยด. (2558). *แผนพัฒนาสามปี พ.ศ. 2559-2561*. สืบค้นจาก <https://www.phaniat.org/web/index.php/2015-06-15-06-54-23>
- อุทัยวรรณ ภูเทศ. (2558). การพัฒนาศักยภาพของชุมชนด้านอาชีพผลิตภัณฑ์จากบัวเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจของชุมชนบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสาร Rajabhat Journal of Sciences, Humanities and Social Sciences มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 16(2), 201-210.
- อัญธิชา มั่นคง. (2560). บทบาทของทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษาชุมชนในตำบลบ้านตู่ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 12(39), 90-100.
- เอกรินทร์ ตั้งนิธิบุญ และจิตติมา เกตุแก้ว. (2560). *การสำรวจและศึกษาทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตธนบุรี เพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความเพื่อเผยแพร่ในวารสารพิษเนศวรสาร

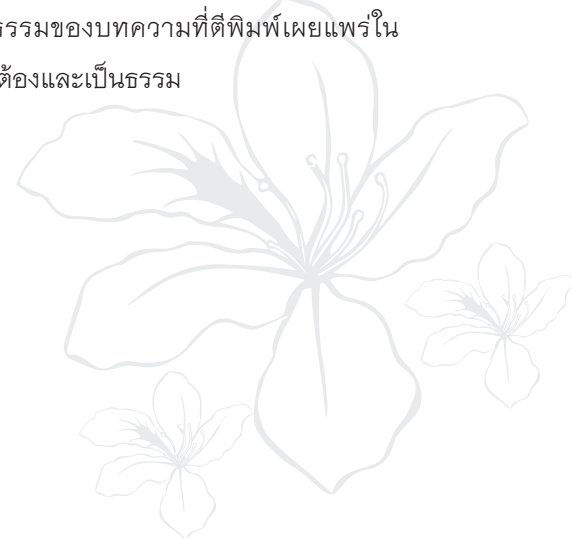
บทบาหน้าที่ของผู้นิพนธ์

1. เขียนบทความให้มีความสมบูรณ์ ถูกต้องและเป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดไว้ในวารสาร
2. รับรองว่าผลงานที่ส่งมานั้นเป็นผลงานใหม่ที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อน หรืออยู่ในระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น (ไม่ว่าจะเป็นภาษาใด ๆ)
3. หากมีการนำผลงานของผู้อื่นมาใช้ในผลงานของตนเอง ผู้นิพนธ์ต้องอ้างอิงผลงานดังกล่าวรวมทั้งต้องระบุไว้ในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความให้ถูกต้อง
4. บทความที่เกี่ยวกับการวิจัยในมนุษย์ควรผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน (ถ้ามี) โดยผู้นิพนธ์ต้องแนบหลักฐานการรับรองจากคณะกรรมการฯ มาพร้อมบทความที่ส่งให้กับกองบรรณาธิการ
5. ต้องรับรองว่าข้อมูลทั้งหมดในบทความไม่มีการละเมิดลิขสิทธิ์หรือทรัพย์สินทางปัญญา
6. ผลงานที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการถือเป็นกรรมสิทธิ์ของวารสาร ห้ามผู้นิพนธ์นำข้อความทั้งหมดหรือบางส่วนไปพิมพ์ซ้ำ ยกเว้นจะได้รับอนุญาตจากกองบรรณาธิการวารสาร

บทบาหน้าที่ของบรรณาธิการ

1. จัดหากองบรรณาธิการที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่กำหนดตามนโยบายของวารสาร รวมทั้งเปิดเผยชื่อและสังกัดที่ถูกต้องของกองบรรณาธิการในเว็บไซต์ของวารสาร
2. ให้ข้อมูลการติดต่อที่ถูกต้องของวารสารในเว็บไซต์ของวารสาร
3. ให้ข้อมูลแก่ผู้นิพนธ์บทความและผู้ประเมินบทความเกี่ยวกับขั้นตอนการส่งบทความ และค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายใด ๆ ที่จำเป็นสำหรับผู้นิพนธ์บทความอย่างชัดเจน

4. คัดเลือก กลั่นกรอง และพิจารณาคุณภาพของบทความเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร โดยพิจารณาจากความสอดคล้องของเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร
5. ไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้นิพนธ์บทความและผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่น ๆ ในทุกกรณี
6. ตีพิมพ์เผยแพร่บทความที่ผ่านกระบวนการประเมินจากผู้ประเมินบทความแล้วเท่านั้น
7. ตรวจสอบและปฏิเสธการตีพิมพ์บทความที่เคยเผยแพร่ที่อื่นมาแล้ว
8. ไม่ปฏิเสธการตีพิมพ์บทความโดยใช้เหตุผลและความรู้สึกส่วนตัว
9. ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์บทความ ผู้ประเมินบทความและกองบรรณาธิการ
10. ตรวจสอบการคัดลอกผลงานทางวิชาการของผู้อื่นในบทความอย่างเคร่งครัด หากพบการคัดลอกผลงานดังกล่าวจะต้องหยุดกระบวนการประเมินบทความและติดต่อผู้นิพนธ์บทความหลักเพื่อขอคำชี้แจง
11. ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร รวมทั้งชี้แจงการแก้ไขและการถอนบทความเมื่อจำเป็น
12. ตรวจสอบบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ต้องไม่ละเมิดกฎหมายและทรัพย์สินทางปัญญา
13. ตรวจสอบขั้นตอนการประเมินบทความของวารสารให้เป็นความลับ มีความเป็นธรรม ปราศจากอคติ และตรงตามเวลาที่กำหนด
14. ดำเนินการออกวารสารให้ตรงตามเวลาที่กำหนด
15. ต้องจัดการและแก้ไขปัญหาเมื่อเกิดการละเมิดทางจริยธรรมของบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอย่างถูกต้องและเป็นธรรม

บทบาทหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ

1. ต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความแก่บุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องในระหว่างการประเมินบทความ

2. ปฏิเสธการประเมินบทความนั้น ๆ เมื่อพิจารณาว่าผู้ประเมินอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์บทความ เช่น เป็นผู้ร่วมโครงการ หรือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ หรือเหตุผลอื่น ๆ ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อเสนอแนะได้อย่างอิสระภายหลังจากได้รับบทความจากกองบรรณาธิการ

3. ประเมินบทความในสาขาวิชาที่มีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญด้านเนื้อหาในบทความ คุณภาพของการวิเคราะห์ข้อมูลและความเข้มข้นของผลงาน

4. ประเมินบทความบนพื้นฐานความเป็นจริงตามหลักวิชาการ เป็นกลาง ไม่มีอคติและตรงตามเวลาที่กำหนด

5. หากมีข้อสงสัยว่าข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความมีความเหมือนหรือซ้ำซ้อนกับผลงานอื่น ๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที

คำแนะนำในการส่งบทความ เพื่อตีพิมพ์ในวารสารพิษเนศวร์สาร

พิษเนศวร์สาร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มีกำหนดออกเผยแพร่เป็นราย 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ) คือ ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน) และ ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม) วัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการในสาขาวิชาต่าง ๆ ได้แก่ สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สหวิทยาการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสังคมวิทยา

ผลงานทางวิชาการที่ลงพิมพ์ใน “พิษเนศวร์สาร” วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ แยกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. บทความวิจัย (Research Article) เป็นการนำเสนอผลการวิจัยที่ผู้เขียนได้ดำเนินการด้วยตนเอง

2. บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นการนำเสนอสาระซึ่งผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ อย่างลุ่มลึกจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ จากทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัย โดยมีทัศนะหรือข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ และมีการอ้างอิงอย่างชัดเจน

ผลงานที่จะได้รับการพิจารณาลงตีพิมพ์ในวารสารต้องไม่เคยถูกนำไปพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน เพื่อให้การตีพิมพ์วารสารพิษเนศวร์สารเป็นไปตามมาตรฐานและมีรูปแบบเดียวกันกองบรรณาธิการจึงมีคำแนะนำในการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดังนี้

การเตรียมต้นฉบับ

1. ต้นฉบับภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ องค์ประกอบต่าง ๆ ของบทความวิจัยหรือบทความวิชาการให้ทำตามคำแนะนำการเตรียมต้นฉบับนี้ บทความส่วนที่เป็นภาษาอังกฤษ ควรให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษตรวจสอบความถูกต้องด้านการใช้ภาษาก่อน

2. การพิมพ์ ให้จัดพิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft Word โดยจัดหน้ากระดาษ ขนาด A4 (8.5 x 11 นิ้ว) ตั้งค่าหน้ากระดาษสำหรับการพิมพ์ห่างจากขอบบนกระดาษ 1 นิ้ว (1.25 นิ้ว เฉพาะหน้าแรก) ขอบล่าง 0.8 นิ้ว ขอบซ้าย 1.25 นิ้ว ขอบขวา 0.8 นิ้ว จัดสองคอลัมน์ (ยกเว้นบทความย่อภาษาไทย บทความย่อภาษาอังกฤษ และเอกสารอ้างอิง ให้จัดหนึ่งคอลัมน์) ความกว้างคอลัมน์ 2.98 นิ้ว

ระยะห่างระหว่างคอลัมน์ 0.25 นิ้ว ใส่หมายเลขหน้ากำกับอยู่ด้านบนขวาทุกหน้า

3. รูปแบบตัวอักษรภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ใช้ตัวอักษรแบบ TH Niramit AS ขนาดตัวอักษรทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษใช้ขนาดเดียวกัน ดังนี้ ชื่อเรื่องใช้ตัวอักษรขนาด 18 pt. ตัวหนา ชื่อผู้นิพนธ์บทความใช้ตัวอักษรขนาด 14 pt. ตัวปกติ ชื่อหน่วยงานที่สังกัดและตำแหน่งทางวิชาการของผู้นิพนธ์บทความ (ถ้ามี) ใช้ตัวอักษรขนาด 12 pt. หัวข้อหลักใช้ตัวอักษรขนาด 16 pt. ตัวหนา หัวข้อรองใช้ตัวอักษรขนาด 14 pt. ตัวหนา เนื้อหาทุกส่วนใช้ตัวอักษรขนาด 14 pt. ตัวปกติ

4. จำนวนหน้า ไม่ควรเกิน 15 หน้า รวมตาราง

รูปภาพ และเอกสารอ้างอิง

5. ตาราง รูปภาพ ภาพลายเส้น แผนภูมิ และกราฟ หากมีขนาดเล็กให้แทรกไว้ในเนื้อหาที่จัดเป็น 2 คอลัมน์ หากมีขนาดใหญ่ให้จัดเป็น 1 คอลัมน์ โดยให้ผู้นิพนธ์บทความคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็นเท่านั้น เรียงลำดับให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ชื่อตารางให้อยู่ด้านบนของตาราง ส่วนชื่อรูปภาพแผนภูมิ และกราฟ ให้อยู่ด้านล่าง พร้อมทั้งคำอธิบายสั้น ๆ ที่สื่อความหมายได้สาระครบถ้วน

6. การส่งต้นฉบับ ให้ส่งบทความต้นฉบับในรูปแบบไฟล์เวิร์ด (Microsoft word) ผ่านระบบจัดการวารสารอิเล็กทรอนิกส์ (ThaiJo) ที่ Website: <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/pikanasan> พร้อมทั้งส่งแบบนำเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์ หนังสือรับรองก่อนการตีพิมพ์ตามวารสารกำหนดและหลักฐานการโอนค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ทางอีเมล phikanatesan@gmail.com

ประเภทของบทความ

1. บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่เขียนขึ้นจากงานศึกษาเชิงประจักษ์ (Empirical Study) หรือที่เรียกว่า งานวิจัย สาระของบทความสะท้อนให้เห็นขั้นตอนการดำเนินการศึกษา การนำเสนอผลการวิจัยอาจเป็นผลงานวิจัยบางส่วนหรือผลงานวิจัยที่เสร็จสมบูรณ์แล้ว

2. บทความวิชาการ (Academic Article)

เป็นบทความที่ผู้เขียนได้เรียบเรียงโดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร งานแปล และผลงานจากประสบการณ์ของผู้เขียนหรือถ่ายทอดจากผู้อื่นมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้ องค์ความรู้ การเสนอความคิดเห็นที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ทางวิชาการของสาขาต่าง ๆ

ส่วนประกอบของบทความ

1. **ชื่อเรื่อง (Title)** ควรสั้น กระชับ และตรงกับเนื้อเรื่อง ให้ขึ้นต้นชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยและตามด้วยภาษาอังกฤษ โดยภาษาอังกฤษใช้ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ

2. **ชื่อผู้นิพนธ์บทความ (Authors and Co-authors)** ใช้ชื่อและนามสกุลเต็มทั้งชื่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ สำหรับภาษาอังกฤษใช้อักษรตัวพิมพ์ใหญ่ เฉพาะอักษรตัวแรกของชื่อตัวและนามสกุลไม่ระบุคำนำหน้าและตำแหน่งทางวิชาการไว้ กึ่งกลางหน้ากระดาษต่อจาก ชื่อเรื่อง หากเป็นนักศึกษาให้ใส่ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เป็นผู้นิพนธ์ร่วม ถ้ามีผู้นิพนธ์หลายคนให้ใช้หมายเลข ¹ หรือ ² กำกับไว้ท้ายชื่อตามจำนวนผู้นิพนธ์

3. **สังกัดผู้นิพนธ์บทความ (Affiliation)** ใส่ชื่อหน่วยงานที่สังกัดทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเรียงลำดับตั้งแต่หน่วยงานระดับต้นไปจนถึงหน่วยงานหลักต่อจากชื่อผู้นิพนธ์บทความ และใส่สถานะของผู้นิพนธ์โดยระบุตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี) ที่เชิงอรรถของหน้าแรก กรณีเป็นนักศึกษาให้ระบุระดับการศึกษาชื่อหลักสูตร สาขาวิชา และสถาบันการศึกษา

4. **บทคัดย่อ (Abstract)** บทคัดย่อภาษาไทย ความยาวไม่เกิน 500 คำ และภาษาอังกฤษ ความยาวไม่เกิน 300 คำ จัดเป็น 1 คอลัมน์ โดยให้ลำดับบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนตามด้วยบทคัดย่อภาษาอังกฤษ

5. **คำสำคัญ (Keywords)** ให้เขียนทั้งคำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แต่ละชุดไม่เกิน 5 คำ โดยให้ระบุไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา

6. เนื้อหาในบทความ (Main Texts)

6.1 บทความวิจัย ประกอบด้วย

6.1.1 **บทนำ (Introduction)** นำเสนอภูมิหลังความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

รวมทั้งเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเหตุผลของการทำวิจัย

6.1.2 **วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objectives)** นำเสนอจุดมุ่งหมายที่ต้องการศึกษา ค้นคว้า แสวงหาคำตอบในการวิจัย

6.1.3 **สมมุติฐานการวิจัย (Hypothesis)** (ถ้ามี) เป็นการนำเสนอคำตอบที่คาดการณ์ไว้ล่วงหน้าอย่างสมเหตุสมผลต่อปัญหาที่ศึกษา ระบุความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษา

6.1.4 **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** นำเสนอแบบแผนการวิจัย เช่น การสำรวจ ศึกษาเอกสาร การทดลอง เป็นต้น

6.1.5 **ประชากร (Population)** นำเสนอคุณลักษณะและจำนวนให้ครอบคลุมตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6.1.6 **กลุ่มตัวอย่าง (Sample)** นำเสนอหลักเกณฑ์การกำหนด จำนวนตัวอย่าง การสุ่มตัวอย่าง

6.1.7 **เครื่องมือการวิจัย (Research Instrument)** นำเสนอชนิดของเครื่องมือ วิธีการสร้าง การทดลองใช้ (Try Out) และการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัย

6.1.8 **การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)** นำเสนอวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และระยะเวลาการรวบรวมข้อมูล

6.1.9 **การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)** นำเสนอวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1.10 **ผลการวิจัย (Results)** นำเสนอรายงานผลการวิจัยจากการวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ในการวิจัยอย่างชัดเจนและตรงประเด็น โดยยึดแนวทางตามวัตถุประสงค์การวิจัย ควรอธิบายผลการวิจัยด้วยคำบรรยายเป็นหลัก ถ้ามีตัวแปรที่ศึกษาหรือตัวเลขมากให้นำเสนอเป็นรูปภาพตาราง แผนภูมิ และกราฟแทรกในเนื้อหาพร้อมอธิบายผลการวิจัยให้ได้สาระครบถ้วนอย่างสั้น ๆ กระชับ

6.1.11 **สรุปผลการวิจัย (Conclusion)** เป็นการสรุปเฉพาะประเด็นสำคัญที่เกิดจากการทำวิจัย

6.1.12 การอภิปรายผลการวิจัย (Discussion) เป็นการนำเสนอความเห็นว่าการวิจัยสอดคล้องหรือแตกต่างจากวัตถุประสงค์ สมมติฐาน การวิจัยที่ตั้งไว้อย่างไร เป็นเพราะเหตุผลใด มีหลักฐานทางทฤษฎีหรือผลงานวิจัยอะไรที่มาสสนับสนุน

6.1.13 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ (Suggestion) นำเสนอให้เห็นว่าสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์อะไรได้บ้าง ตลอดจนข้อเสนอแนะให้ผู้ที่จะทำวิจัยครั้งต่อไปในลักษณะเดียวกัน ทราบว่าควรจะศึกษาในประเด็นปัญหาหรือ ตัวแปรอะไร จึงจะทำให้ได้ผลการวิจัยหรือข้อสรุปที่สมบูรณ์

6.2 บทความวิชาการ (Academic Article) : ประกอบด้วย

6.2.1 บทนำ (Introduction) กล่าวถึงความน่าสนใจของเรื่องที่น่าสนใจก่อนเข้าสู่เนื้อเรื่อง

6.2.2 เนื้อเรื่อง (Body) นำเสนอให้เห็นถึงปรากฏการณ์หรือองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นในวงวิชาการที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน แสดงให้เห็นความเชื่อมโยงของเหตุที่นำไปสู่ผล (Causal Relationship) การอ้างอิงข้อมูลต่าง ๆ และเหตุผลที่พิสูจน์ได้ทางวิชาการ ซึ่งได้จากการศึกษาค้นคว้าและจากประสบการณ์ของผู้มีประสบการณ์บทความ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ผู้อ่าน

6.2.3 สรุป (Conclusion) สรุปประเด็นสำคัญ ๆ จากเนื้อเรื่องให้สั้น กระชับได้เนื้อหาสาระครบถ้วนของบทความ บอกผลลัพธ์ว่าสิ่งที่กล่าวมามีความสำคัญอย่างไร สามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป

7. เอกสารอ้างอิง (Reference) ให้ระบุเฉพาะเอกสารที่ผู้เขียนบทความได้นำมาอ้างอิงในบทความอย่างครบถ้วน

การอ้างอิงเอกสาร

ใช้การอ้างอิงระบบ APA (American Psychological Association Citation Style) โดยแยกเป็น

1. การอ้างอิงในเนื้อความ (In-text Citations)

การอ้างอิงในเนื้อความเป็นการระบุแหล่งที่มาของข้อมูลในเนื้อความ ให้ใช้วิธีการอ้างอิงแบบ

นาม-ปี (Author-date in Text Citation) โดยระบุชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ และเลขหน้า (ถ้ามี) ต่อท้ายข้อความที่ต้องการอ้างอิง เช่น (ขจร ตรีโสภณกร, 2556) แต่ถ้าชื่อผู้แต่งที่อ้างถึงเป็นส่วนหนึ่งของบทความให้วงเล็บเฉพาะปีที่พิมพ์และเลขหน้า (ถ้ามี) ต่อจากชื่อผู้เขียน เช่น ขจร ตรีโสภณกร (2556, น. 36) รูปแบบการอ้างอิง มีดังนี้

1.1 การอ้างอิงบุคคล คนไทยให้ลงชื่อตัวและนามสกุล ส่วนชาวต่างประเทศให้ลงเฉพาะชื่อสกุล ตัวอย่างการอ้างอิง

ผู้แต่ง 1 คน

(สมเจตน์ ภูศรี, 2550) (Smith, 2014)

ผู้แต่ง 2 คน

(สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม, 2545)

(Chanaim & Chanaim, 2015, pp. 33-35)

ผู้แต่ง 3 – 6 คน

(ศิริพร พรสิรินทิพย์, ประพันธ์ ธรรมไชย และหนู ม้วน ร่มแก้ว, 2558)

(Peterson, Smith, & Clare, 2015) หากเป็นการอ้างผลงานเดิมในครั้งที่สอง ให้ใช้ชื่อสกุลของผู้แต่งคนแรก และคำว่า “และคนอื่น ๆ” หรือ “et al.” แล้วตามด้วยปีที่พิมพ์

(ศิริพร พรสิรินทิพย์ และคนอื่น ๆ, 2558)

(Peterson et al., 2015)

ผู้แต่ง 7 คน ขึ้นไป

(สุจิต เพียรชอบ และคนอื่น ๆ, 2548)

(Pianchoop et al, 2005)

การอ้างอิงผลงานหลายชิ้น ให้เรียงตามตัวอักษรของชื่อสกุลผู้แต่ง คั่นระหว่างด้วยเครื่องหมาย ;

(Johnson, 2015; Ortega, 2014; Peterson, 2010)

1.2 การอ้างอิงนิติบุคคล หน่วยงาน องค์กร ที่ทำเอกสารให้ระบุชื่อหน่วยงานตามที่ปรากฏ

ตัวอย่างการอ้างอิง

(มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2557)

(Chiangmai Rajabhat University, 2015)

2. เอกสารอ้างอิง (References)

เป็นการอ้างอิงส่วนท้ายบทความ โดยรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้พิมพ์บทความได้ใช้อ้างอิงในเนื้อหา พร้อมจัดเรียงรายการเอกสารตามลำดับอักษรของผู้แต่ง ดังนี้

หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ. (ครั้งที่พิมพ์).
สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ชูสิทธิ์ ชูชาติ. (2557). ตามรอยพระราชดำริ สู่ความสำเร็จ.
เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

Mitchell, T. R. & Larson, J.R., Jr. (1987). *People in organizations: An introduction to organizational behavior*. New York: McGraw-Hill.

วารสารและนิตยสาร

ชื่อผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่
(ฉบับที่), เลขหน้า.

ตัวอย่าง

เบญจพร ชีหลวง. (2558). พฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอคลองหลวง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารพิษเนศร์วารสาร*, 6(1), 1-12.

Akira, A & Yong J, (2016). Determinants of Word-of-Mouth Influence in Sport Viewership. *Journal of Sport Management*, 30(2), 192-206.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่เผยแพร่สารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต).
ชื่อเรื่อง/ชื่อบทความ. สืบค้นจาก <http://www>

.....

ตัวอย่าง

ธนวรรณ พลวิชัย. (2559, 30 เมษายน). AEC go on .
สืบค้นจาก <http://www.thairath.co.th/content/613039>

Wollman, N. (1999). *Influencing attitudes and behaviors for social change*. Retrieved from <http://www.radpsynet.org/docs/wollman-attitude.html>

รายงานการประชุมหรือสัมมนาทางวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ชื่อเอกสารรวมเรื่องรายงานการประชุม, วัน เดือน ปี สถานที่จัด. เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์

ตัวอย่าง

กรมวิชาการ. (2538). *การประชุมปฏิบัติการรณรงค์เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน*, 25-29 พฤศจิกายน 2528 ณ วิทยาลัยครูมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหนังสือกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

บริพัตร นิลเพชร. (2554). แนวทางการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น. ใน *เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการระดับบัณฑิตศึกษา*, 9-14 กุมภาพันธ์ 2554 (น. 40-41). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

Pinsuwan, S., & Keawnopparat, S. (2006). Experimental and computational studies of epithelial transport of mefenamic acid ester prodrugs. In The Thailand Research Fund (Ed.), *RGJ-Ph.D. Congress VII*, April 20-22, 2006 Jomtien Palm Beach Resort Pattaya Chon Buri (p. 88). Thailand: The Thailand Research Fund.

วิทยานิพนธ์และการศึกษาค้นคว้าอิสระ

ชื่อผู้พิมพ์. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์. (ระดับปริญญาของวิทยานิพนธ์, สถาบันการศึกษา).

ตัวอย่าง

ยุทธศักดิ์ ยารังสี. (2557). *เครือข่ายการค้าปลัสด์วไทย-ลาว*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ กลุ่มน้ำโขงและสาละวินศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่).

Gjoligaj, V. (2014). *Developing a sports club management competency model for Albania: A Delphi study*. (Doctoral dissertation, School of Business and Technology Capella University, USA).

ตัวอย่างการพิมพ์ตาราง แผนภาพ และภาพ

1. ตัวอย่างการพิมพ์ตาราง (Table)

1.1 ตัวอย่างตารางภาษาไทย

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความก้าวหน้าของผลสัมฤทธิ์ระหว่างคะแนนก่อนกับหลังการจัดกิจกรรม

คนที่	คะแนน (ก่อนเรียน)	คะแนน (หลังเรียน)	คะแนน (ความ ก้าวหน้า)	ร้อยละ ของความ ก้าวหน้า
1	7	10	3	30
2	6	9	3	30
3	4	8	4	40
4	6	9	3	30
5	7	10	3	30
รวม	30	46	16	160
เฉลี่ย	6.00	9.20	3.20	32.00

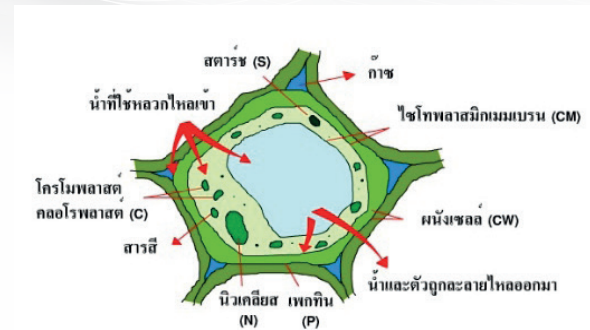
1.2 ตัวอย่างตารางภาษาอังกฤษ

Table 1 Chang in the Employment Rates of Young Black Men, by Age and Educational Status, 1992 – 2000

Age and educational status				Employment		rate	Absolute change
				1992	2000		
Enrolled in school							
Ages	16	–	24	22.5	29.4	6.9	
Ages	16	–	19	17.4	22.8	5.4	
Ages	20	–	24	35.8	46.7	10.9	
Not enrolled in School, age 20 – 24							
All levels of education				62.2	66.2	40.0	
Less than high school diploma				41.6	48.4	6.8	
High school diploma only				64.2	66.7	2.5	
Some college, no bachelor's degree				73.8	79.6	5.8	
College graduate				85.7	88.1	2.4	

2. ตัวอย่างภาพ (Picture, Figure and Graph)

2.1 ตัวอย่างภาพภาษาไทย (Picture)

ภาพที่ 1 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของเซลล์พืชระหว่างการลวก

2.2 ตัวอย่างภาพภาษาอังกฤษ (Picture)

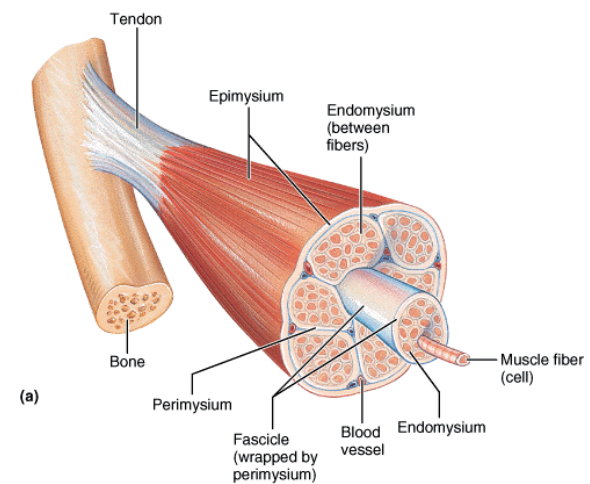
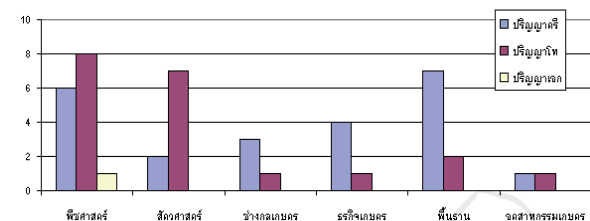

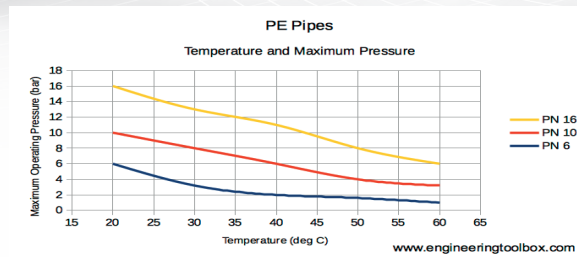
Figure 6.1 Muscle Coverings

2.3 ตัวอย่างกราฟภาษาไทย (Graph)

แผนภูมิที่ 1 การเปรียบเทียบร้อยละของจำนวนข้าราชการครูจำแนกตามคณะวิชาต่าง ๆ

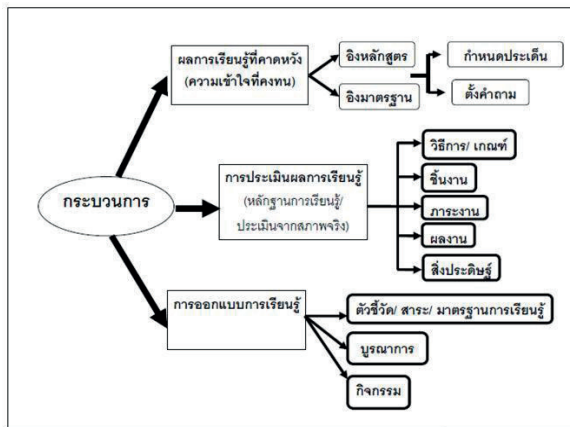
2.4 ตัวอย่างกราฟภาษาอังกฤษ (Graph)

Graph 1 PE pipe temperature operating pressure

3. ตัวอย่างแผนภาพและแผนภูมิ (Diagram)

3.1 แผนภาพและแผนภูมิภาษาไทย (Diagram)

แผนภาพที่ 1 การจัดการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21
ที่มา: เอมอัชณา วัฒนบุรณนท์, 2554

3.2 แผนภาพและแผนภูมิภาษาอังกฤษ (Diagram)

(Diagram)

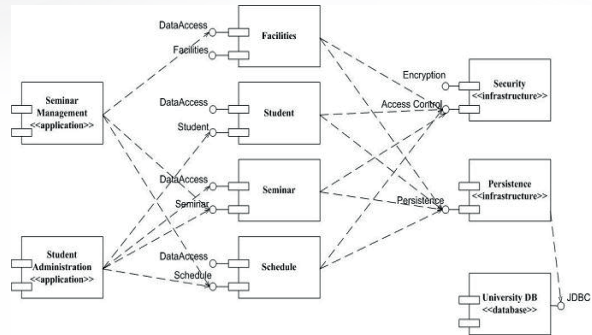

Figure 1 UML 2.x component diagram

}

ชื่อเรื่องภาษาไทย (TH Niramit AS ขนาด 18 pt. ตัวหนา)
ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ (TH Niramit AS ขนาด 18 pt. ตัวหนา)

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 202 ถ.ช้างเผือก ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300^{1,2,3}
University, 202 Chang Puak Road, Chang Puak Sub-district, Mueang District, Chiang Mai Province 50300^{1,2,3}

[illegible]

1 นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์
2 รองศาสตราจารย์ ภาควิชหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์
3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์
(TH Niramit AS ขนาด 12 pt. ตัวเอน)

$$\left. \begin{array}{l} \text{ } \end{array} \right\}$$

$$\left. \vphantom{\int_0^1} \right\}$$

ชื่อเรื่องภาษาไทย (TH Niramit AS ขนาด 18 pt. ตัวหนา)
ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ (TH Niramit AS ขนาด 18 pt. ตัวหนา)

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 202 ถ.ช้างเผือก ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300^{1,2,3}
Chiang Mai Rajabhat University, 202 Chang Puak Road, Chang Puak Sub-district, Mueang District, Chiang Mai Province 50300^{1,2,3}

[illegible]
$$\left. \begin{array}{l} \text{ } \end{array} \right\}$$

0.8 นิ้ว

}

ชื่อเรื่องภาษาไทย (TH Niramit AS ขนาด 18 pt. ตัวหนา)
ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ (TH Niramit AS ขนาด 18 pt. ตัวหนา)

เมธาวดี ศรีโคช¹, ยุพิน อินทะยะ² และ ชาตรี มณีโกศล³
Methawadee Srikoch¹, Yupin Intaya² and Chatree Maneekosol³

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 202 ถ.ช้างเผือก ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300^{1,2,3}
Chiang Mai Rajabhat University, 202 Chang Puak Road, Chang Puak Sub-district, Mueang District, Chiang Mai Province 50300^{1,2,3}

[illegible]

คำสำคัญ : ไม่เกิน 5 คำ (TH Niramit AS ขนาด 14 pt. ตัวปกติ)

1 นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์
2 รองศาสตราจารย์ ภาควิชหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์
3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์
(TH Niramit AS ขนาด 12 pt. ตัวเอน)

$$\left. \begin{array}{l} \text{---} \\ \text{---} \\ \text{---} \end{array} \right\}$$

1.25

ชื่อเรื่องภาษาไทย (TH Niramit AS ขนาด 18 pt. ตัวหนา)
ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ (TH Niramit AS ขนาด 18 pt. ตัวหนา)

Methawadee Srikoch¹, Yupin Intaya² and Chatree Maneekosol³

Chiang Mai Rajabhat University, 202 Chang Puak Road, Chang Puak Sub-district, Mueang District, Chiang Mai Province 50300^{1,2,3}

[illegible]

นักศึกษาลัทธิสตรครศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์
(TH Niramit AS ขนาด 12 pt. ตัวเอน)

0.8 นิ้ว

หนังสือรับรอง

ก่อนการตีพิมพ์บทความในวารสารพิษเนศวร์สาร

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

เรียน บรรณาธิการวารสารพิษเนศวร์สาร

ตามที่ข้าพเจ้า.....
ได้ส่งบทความเรื่อง.....
.....

เพื่อตีพิมพ์ในวารสารพิษเนศวร์สารและกองบรรณาธิการได้รับพิจารณาบทความของข้าพเจ้าเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าและผู้นิพนธ์ร่วม (ถ้ามี) ขอรับรองว่า บทความที่เสนอมานี้ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์หรือไม่ได้อยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารหรือแหล่งตีพิมพ์อื่นใด หรือได้รับการตอบรับให้ตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น

ข้าพเจ้าและผู้นิพนธ์ร่วม ยอมรับนโยบายการพิจารณาตีพิมพ์ผลงานของวารสารพิษเนศวร์สาร ทั้งยินยอมให้กองบรรณาธิการมีสิทธิพิจารณาและตรวจแก้ต้นฉบับได้ตามที่เห็นสมควร พร้อมนี้ขอมอบลิขสิทธิ์บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ให้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ หากมีการฟ้องร้องเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับภาพ แผนภูมิ ข้อความส่วนใดส่วนหนึ่งและ/หรือข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ ข้าพเจ้าและผู้นิพนธ์ร่วม ยินยอมรับผิดชอบแต่เพียงฝ่ายเดียว

หาก กองบรรณาธิการวารสารพิษเนศวร์สารตรวจพบว่าคำรับรองดังกล่าวไม่เป็นความจริง รวมทั้งหากข้าพเจ้าไม่ปฏิบัติตามนโยบายการพิจารณาตีพิมพ์ผลงานของวารสารพิษเนศวร์สาร กองบรรณาธิการ มีสิทธิ์ยกเลิกบทความของข้าพเจ้าออกจากวารสารพิษเนศวร์สารได้ทันทีโดยไม่ต้องแจ้งให้ข้าพเจ้าทราบล่วงหน้า และข้าพเจ้าขอรับรองและยินยอมปฏิบัติตามข้อตกลงดังกล่าวข้างต้น พร้อมทั้งลงนามรับรองไว้ที่ข้างท้ายของหนังสือรับรองฉบับนี้

ลงนามผู้นิพนธ์หลัก (คนที่ 1)

ลงนามผู้นิพนธ์ร่วม (คนที่ 2)

.....
(.....)
...../...../.....

.....
(.....)
...../...../.....

หมายเหตุ: ให้ผู้นิพนธ์หลักและผู้นิพนธ์ร่วมลงนามให้ครบทุกท่าน หากมีผู้นิพนธ์มากกว่า 2 ท่าน สามารถเพิ่มเติมรายชื่อผู้ลงนามข้างท้ายได้ตามจำนวนผู้นิพนธ์บทความทั้งหมด

การเผยแพร่

พิชเนศวร์สารมีกำหนดออกเป็นราย 6 เดือน (2 ฉบับ/ปี) ดังนี้

ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน) กำหนดออกสัปดาห์สุดท้ายของเดือนมิถุนายน

ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม) กำหนดออกสัปดาห์สุดท้ายของเดือนธันวาคม

วารสารออนไลน์ <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/pikanasan>

ออกแบบ/พิมพ์ที่

เจริญพรินท์เอ็กซ์เพรส

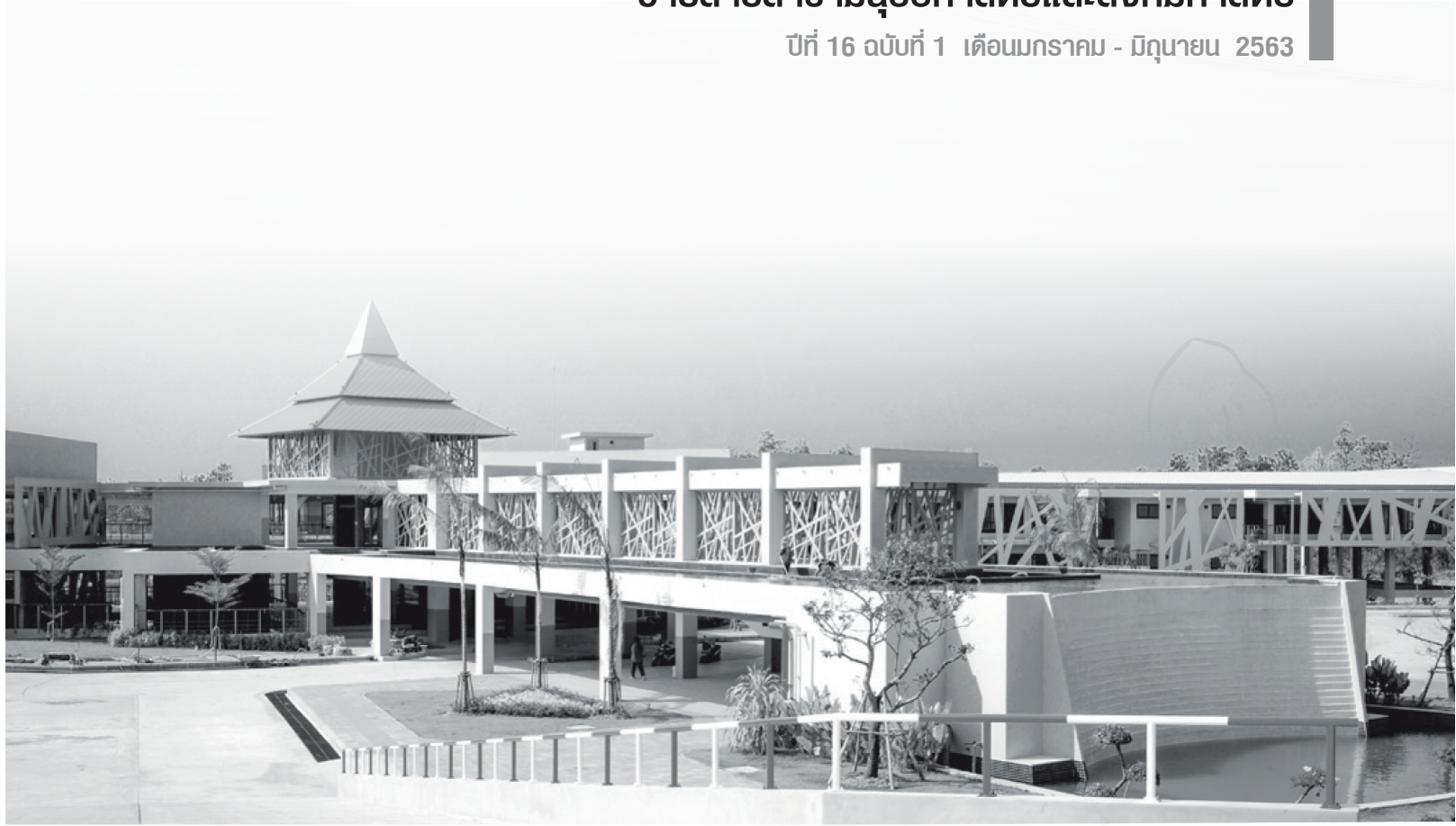
83/1 หมู่ 14 ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

โทรศัพท์ 088 291 1758

พิชเนศวร์สาร

วารสารสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - มิถุนายน 2563

ISSN 1686-7467 (Print)

ISSN 2651-141X (Online)

GANESHA JOURNAL

พืชมงคลสาร

Vol. 16 No. 1 January – June 2020

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
Chiang Mai Rajabhat University

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 202 ถนนช้างเผือก ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50300